HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

bir muadele-i sevda

TÜRKÇE
KLASİK

bir muadele-i sevda
hüseyin rahmi gürpınar

sunuş: emine gürsoy naskali
dil içi çeviri: zuhal kültüral

ayrıntı: 1197 / türkçe klasik dizisi: 10

bir muadele-i sevda / hüseyin rahmi gürpınar

editör / emine gürsoy naskali

dil içi çeviri / zuhal kültüral

sunuş / emine gürsoy naskali

son okuma / barış özdemir

bu kitabın türkçe yayım hakları
ayrıntı yayınları'na aittir.

kapak illüstrasyonu / berat pekmezci

kapak ve görsel tasarım / gökçe alper

dizgi / esin tapan yetiş

baskı: ali laçin - barış matbaa-mücellit
davutpaşa cad. güven san. sit. c blok no. 286
topkapı/zeytinburnu - istanbul - tel. 0212 567 11 00
sertifika no: 33160

birinci basım: haziran 2018 / baskı adedi 2000

isbn 978-605-314-298-0 / sertifika no: 10704

ayrıntı yayınları basım dağıtım san. ve tic. a.ş.
hobyar mah. cemal nadir sok. no: 3 cağaloğlu – istanbul
tel: (0212) 512 15 00 faks: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr
info@ayrintiyayinlari.com.tr

twi ter.com/ayrintiyayinevi
facebook.com/ayrintiyayinevi
instagram.com/ayrintiyayinlari

hüseyin rahmi gürpınar

1864'te İstanbul'da Ayazpaşa'da doğdu. Hünkâr yaveri Mehmet Sait Paşa'nın oğludur. Okur yazar bir kadın olan annesi 22 yaşında veremden vefat ettiğinde Hüseyin Rahmi üç yaşındaydı. Annesinin ölümü üzerine Girit'te görevde bulunan babasının yanına gönderildi, ancak, babasının yeniden evlenmesiyle altı yaşındayken anneannesinin yanına İstanbul'a geldi.

Yakubağa Mektebi, Beyazıt'taki Mahmudiye Rüşdiyesi ve idadide okuyan Hüseyin Rahmi, tarihçi Abdurrahman Şeref Bey'in himayesiyle Mekteb-i Mülkiye'ye girdi (1878). Okulun ikinci sınıfında iken ağzından kan gelince, yani verem belirtisi üzerine Hüseyin Rahmi öğrenimini yarıda bıraktı (1880). Kısa bir süre, Adliye Nezareti Ceza Kalemi'nde memur, Ticaret Mahkemesi'nde azâ mülazımı olarak çalıştı. Hayatını kalemiyle kazanmaya karar verince 1887'de *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinde yazmaya başladı. Sonra, *İkdam* ve *Sabah* gazetelerinde çevirmen ve yazar olarak çalıştı. II. Meşrutiyet Dönemi'nde 37 sayı süren *Boşboğaz ve Güllâbi* adlı bir gazete çıkardı. İbrahim Hilmi Bey ile birlikte çıkardığı *Millet* gazetesi de uzun ömürlü olmadı. Bundan sonra çalışmalarını *İkdam*, *Söz*, *Zaman*, *Vakit*, *Son Posta*, *Milliyet* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde neşretti. Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne 5. ve 6. dönem Kütahya milletvekili olarak katıldı (1936-1943). Ömrünün son yıllarını, 1924'te Heybeliada'da yaptırdığı evde geçirdi. 1944'te yaşama veda etti. Heybeliada'daki Abbas Paşa Mezarlığı'na defnedildi. Hüseyin Rahmi'nin Heybeliada'daki evi müze olarak düzenlenmiştir.

zuhal kültüral

Prof. Dr. Zuhal Kültüral, Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi'nde öğretim üyesidir. *Şerifi - Şehnâme Çevirisi*, (Latif Beyreli ile birlikte), 4 cilt, TDK Yayınları,1999; *Mecmaü'l-Envar*, 2000; *Şerifi Yusuf u Zeliha*, 2001; *Galatât Sözlükleri*, 2008; *Türkiye Türkçesi Cümle Bilgisi*, 2009; *Meyvenâme* (Aylin Koç ile birlikte), 2011; *Dürrü'l-Meknûn* (Aylin Koç ile birlikte), 2012 kitaplarının yazarı/hazırlayanıdır.

içindekiler

sunuş: hüseyin rahmi gürpınar (1864-1944) /
emine gürsoy naskali.....9
giriş: zuhal kültüral.....15

bir muadele-i sevda
mukaddime

bir-sekiz.....17-219

Emine Gürsoy Naskali

Sunuş: Hüseyin Rahmi Gürpınar (1864-1944)

Hüseyin Rahmi Gürpınar; Tanzimat, Servet-i Fünun, Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemlerinde eser vermiş bir yazarımızdır. Yazarlığa 1884'te *Ceride-i Havadis*'te yayımlanan "Bir Genç Kızın Âvâze-i Şikâyeti" ve hemen ardından "İstanbul'da Bir Frenk" hikâyesiyle adım atar. İlk romanı *Şık*'ı (*Ayna*) 1887'de tamamlar ve Ahmet Mithat Efendi'nin çıkardığı *Tercüman-ı Hakikat*'e gönderir. Ertesi gün romanın gazetede tefrika edileceği ve Ahmet Mithat'ın kendisini matbaaya çağırdığı haberi gelir. Hüseyin Rahmi, Ahmet Mithat ile karşılaşmasını şöyle anlatır: "Hazretin huzuruna büyük bir helecanla çıktım. Gür kaşlı, kara sakallı, iri yarı, heybetli bir zat... Beni görünce ilk sorusu şu oldu:

'Kimsin sen çocuğum?'

'*Şık* yazarı Hüseyin Rahmi.'

Korktuğuma uğradım. Efendi'nin yüzünde derhal bir güvensizlik gülümsemesi belirdi. [...] Bana pek alaycı gelen bir sesle:

'Oğlum, senin ağzın daha süt kokuyor. Bu roman usta işi. Senin ne kalemin ne yazı gücün ne deneyimin ne de görgün henüz bunu yazmaya yeterli değil. Bu gerçek görünüyor. Sen böyle bir şey tasvirine özenebilirsin, ama tek başına başaramazsın. Sana bir yardım eden var. Baban mıdır, ağabeyin midir, arkadaşın mıdır, o kimdir? Söyle...'

[...] Koca Ahmet Mithat Efendi'nin bu suçlaması karşısında küçüldüm, büzüldüm, hiçbir söz bulamadım. Sonunda gözlerimden dökülen iki damla, hüzünlü bir yanıt yerine geçti. Bu saf, masumca ağlayışım Efendi'ye dokundu, hemen:

'Ağlama... Ağlama, inandım... dedi.'[1]

Böylece Hüseyin Rahmi, edebiyat dünyasına Ahmet Mithat Efendi'nin desteğiyle girmiş olur. Ahmet Mithat, Hüseyin Rahmi'yi kızıyla evlendirmeyi düşünecek kadar beğenmekte ve sevmektedir. Hüseyin Rahmi bu evlenme teklifini nazikçe reddeder ve ömrü boyunca hiç evlenmez.

İlk romanın bu kadar büyük bir ün kazanmasına Hüseyin Rahmi de hayret eder. Ahmet Mithat bu ünün sebebini şöyle açıklar: "Oğlum, senin kafandan daha çok şeyler doğacak gibi görünüyor. Eserinin en büyük erdemi, okuyanları kahkahalarla güldürmesidir."[2]

Romanlarındaki Karakterler ve Konular

Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın romanlarındaki karakterler toplumun her kesiminden, her yaş grubundan seçilmiştir: İstanbul hanımefendileri, İstanbul beyefendileri, evlatlıklar, öksüz ve yetimler, yoksullar, dadılar, kalfalar, kâhyalar, bürokratlar, küçük memurlar, polisler, yazarlar, Mülkiyeliler, hukukçular, askerler, doktorlar, eczacılar, tüccarlar, öğretmenler, din adamları, politikacılar, şairler, müzik severler, ressamlar, tiyatrocular, sporcular, harp zenginleri, vurguncular, mirasyediler, içgüveyiler, dullar, gayrimeşru çocuklar, dolandırıcılar, dilenciler, eşkıyalar, fahişeler, metresler, muhabbet tellalları, hovardalar, şıpsevdiler, fedakârlar, iffetsizler, namussuzlar, alafranga tipler, dejenere tipler, züppe tipler, dedikoducular, fettanlar, Fransızlar, Rumlar, Ermeniler, Yahudiler, Ruslar, vb.

---

1. *Şık* romanının ikinci baskısının (1920) girişinden alıntı (Kemal Bek'in *Hüseyin Rahmi Gürpınar, Billur Kalp*, Özgür Yayınları, İstanbul 2005'e yazdığı önsözden aktarılmıştır.)
2. Kemal Bek'in *Billur Kalp*'e yazdığı önsözden aktarılmıştır.

Romanlarda bu karakterler gerçek hayattaki gibi konuşturulurlar. Eğitimlerine uygun söz dağarcıkları, ağız özellikleri, şiveleri, ifade biçimleri, kullandıkları argo sözler yazıya geçirilmiştir. Romanlarının konuları şöyle sınıflandırılabilir:[3]

1. Türk toplumunun geleneklerine tezat teşkil ettiği için gülünç durumlara düşen, alafranga, züppe ve dejenere tiplere yer veren eserler: *Şık, Mürebbiye, Metres, Şıpsevdi, Tutuşmuş Gönüller, Gönül Bir Değirmendir Sevda Öğütür, Dirilen İskelet, Kaderin Cilvesi, Can Pazarı.*
2. Himayeden mahrum, zavallı, aciz kimseleri, sorunlarını ve düştükleri kötü durumları ele alan eserler: *İffet, Nimetşinas, Hakka Sığındık, Billur Kalp.*
3. Batıl şeylere inanan ve birtakım fantastik unsurların etkisinde kalan tipleri konu edinen eserler: *Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç, Gulyabani, Cadı, Efsuncu Baba, Muhabbet Tılsımı, Mezarından Kalkan Şehit, Şeytan İşi.*
4. Karıkoca geçimsizliklerini ve bunların zeminini hazırlayan çeşitli faktörleri işleyen eserler: *Mutallaka, Tebessüm-i Elem.*
5. Kadının veya erkeğin isteğine aykırı olarak yapılan evlilikleri ve bunların olumsuz neticelerini konu alan eserler: *Muadele-i Sevda, Tesadüf, Sevda Peşinde, Son Arzu.*
6. Yaşlı erkeklerle evlendirilen genç kızların fizyolojik ve ruhsal çırpınmalarını, ev içindeki veya dışındaki kendi yaşıtları delikanlılarla gayrimeşru münasebetlerini, türlü maceralarını ve neticede tam anlamıyla ahlaki düşüşlerini sergileyen eserler: *Toraman, Cehennemlik, Dünyanın Mihveri Kadın Mı, Para mı?, Namuslu Kokotlar.*
7. Toplumu temelinden sarsan sosyal meselelerin en mühimlerinden birini teşkil eden fuhuşu, realist ölçüler

3. Bkz. Önder Göçgün, *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanları ve Romanlarında Şahıslar Kadrosu*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, No. 722, Kültür Eserleri Dizisi No. 63, Ankara, 1987.

içerisinde gözler önüne seren eserler: *Hayattan Sayfalar, Kokotlar Mektebi.*

8. Felsefeyi hareket noktası kabul ederek, dünya ve ahiretle ilgili çeşitli hadiselerle uğraşan filozof tavırlı kimseleri, onların fikir ve ruh yapılarını, anlayışlarını, davranış özelliklerini, eğilimlerini ve ideallerini ele alan eserler: *Deli Filozof, İnsanlar Önce Maymun muydu?*
9. Ruhsal bakımdan hasta tipleri ve onların toplum içersindeki son derece olumsuz, zararlı hareketlerini bir psikolog titizliğiyle tahlil ve tenkit eden eserler: *Ben Deli miyim?, Utanmaz Adam.*
10. İlerlemiş yaşlarına rağmen, hâlâ olgunlaşmamış ve kendilerini sadece cinsel içgüdülerine teslim etmiş tipleri, yer yer hicvederek ele alan eserler: *Evlere Şenlik Kaynanam Nasıl Kudurdu?*
11. Tehditle para sızdırmak amacıyla kaçırılan insanları ve onlara türlü eziyetler çektiren eşkiyayı konu alan eserler: *Eşkiya İninde.*
12. Baştan sona polisiye bir nitelik taşıyan, gerilimi yüksek eserler: *Kesik Baş.*
13. Ruhçuluk ve bu nedenle ruhçuluğa inanan kimselerin geçirdikleri sarsıntıları konu alan eserler: *Ölüler Yaşıyor mu?*
14. Çeşitli psikolojik zikzaklar çizerek, çareyi canlarına kıymakta bulan ve neticede intihar manyasına tutulan zavalıları ve onların bu hallerini tasvire yönelik eserler: *Ölüm Bir Kurtuluş mudur?*

Hüseyin Rahmi'nin romanları sürükleyicidir, okuru son noktaya kadar merak içinde tutar. Romanları ve hikâyeleri önce gazete tefrikası olarak yayımlanmış, sonradan kitap olarak basılmıştır. Eserlerinin kitap olarak basım tarihi, bazen kaleme alınış tarihinden epey sonradır, hatta bazı yazıları ölümünden sonra kitap olarak basılmıştır. 1960 sonrasında roman ve hikâyelerinin sadeleştirilmiş baskıları yapılmıştır.

Hüseyin Rahmi; seçtiği konular, akıcı üslubu, kıvrak Türkçesi, mizahi yaklaşımı, gerçekçiliği dolayısıyla ilgiyle takip edilen, çok okunan ve sevilen bir yazar olmuş ve pek çok eser vermiştir.

Zuhal Kültüral

Giriş

Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın *Bir Muadele-i Sevda* romanı ilk olarak İkdam gazetesinde tefrika edildikten sonra ayrıca Maârif nezareti[1] celîlesinin ruhsatıyla İkdam matbaasında 1899'da (1315) kitap olarak basılmıştır. Roman, 1946'da yeni harflerle İstanbul Hilmi Kitabevi tarafından yayımlanmıştır. Yeni harfli baskıda yer yer sadeleştirmeler bulunmaktadır. Daha sonraki yıllarda roman tamamen sadeleştirilerek Özgür Kitabevi tarafından *Bir Sevda Denklemi* adıyla 2002'de yayımlanmıştır. Elinizdeki yayın, romanın ilk baskısına uygun şekilde sadeleştirilmeden hazırlanmıştır.

Bir Muadele-i Sevda, "*Bir Sevda Denklemi*" demektir. Romanda olaylar, eserin kahramanlarından Naki'nin ağzından nakledilmektedir. Naki, zengin bir ailenin el üstünde tutularak büyütülmüş oğludur. Üçüncü karısı Bedia'yı, evlendikleri gece aralarında geçen tartışmalar sonucu babasının evine gönderir. Sonra da pişman olarak peşine düşer ve barışırlar. Ancak Bedia bu evliliği babasının zoruyla yapmıştır. Aslında Fatin adlı bir genci sevmektedir ve ailesi buna karşı çıkmıştır. Bedia evlendikten sonra da Fatin'le ilişkisine devam eder. Naki bu gerçeği daha sonra anlar. Karısının Fatin'e yazdığı mektupları ve

1. Maârif nezareti : Milli Eğitim vekâleti.

16

Fatin'in fotoğrafını bulup da karısını sorguya çekince Bedia bir bunalım geçirir, çocuğunu düşürür, ağır hastalanınca da Naki onu boşar. Bedia, babasının evine döner, iyileşir ve Fatin'le evlenir.

Zuhal Kültüral

bir muadele-i sevda

mukaddime

Gece saat bir buçuk var. Akşam taamından[1] henüz kalktım. Mevsim kânûnusânî...[2] Dışarıda öyle bir bora ile kar yağıyor ki bâd-ı mütehevvirin[3] şiddet-i bîamanı önüne düşen berfpâreler[4] cihet-i sükûtlarını şaşırmış bir nüzûl-i serseriyâne[5] ile kasırga harmanı içinde dönüp duruyor. Rüzgârın sokaklardan, damlardan süpürüp beyaz bir duman gibi havaya kaldırdığı karlar yukarıdan inenlerle çarpışıyor. Berfin[6] semadan mı zemine, yoksa zeminden mi semaya yağdığı fark olunamıyor.

Koltuğu sobanın yanına çektim. Bir elimde kahve, ötekinde sigara, pencereleri sarsan boranın tiz perdelerden muhayyerukûl[7] bir seyr-i serî[8] ile çıkardığı 'gam'ları o keskin ıslıkları dinleyerek bu şiddet-i sermaya[9] karşı kızıl pırıltılarından, lâtif çıtırtılarından teselli bekler gibi ateşe bakıyorum, baktıkça kürkün içine büzülüyorum.

---

1. Taam: yemek.
2. Kânûnusânî: Ocak.
3. Bâd-ı mütehevvir: hiddetlenen rüzgâr.
4. Berfpâre: kar parçası.
5. Nüzûl-i serseriyâne: serserice iniş.
6. Berf: kar.
7. Muhayyerukûl: akla hayret veren
8. Seyr-i serî: süratle.
9. Şiddet-i serma: soğuğun şiddeti.

Rüzgâr, sarsıp geçtiği yerlerin her birinden başka nevi mehip[10] sadalar çıkartıyor. Camlar şangırdıyor. Ağaçlar hemen serbezemin-i halecan[11] olarak inliyor. Derya pür cûş u hurûş[12] sanki bilmukâbele köpüre köpüre rüzgâr ile cidale[13] atılıyor.

Sekene-i esvâkımız[14] olan köpeklerin, o sefil mahlûkların ara sıra derinden, karlar altından boğuk boğuk... avave-i şikâyetleri[15] işitiliyor... Yirmi otuz saniye fâsıla ile zayıf, kısık bir 'hav hav'... İşte artık donuyoruz mealinde bir enin,[16] rüzgârın ıslıkları içinde boğulup işitilmez oluyor.

Böyle bir leyle-i şitâ[17] ateş başında teşkîl-i dâire-i musahabe[18] için ne güzel bir zemîn-i safadır... Bu gibi kış gecelerinde çocukluğumu tahattür ederim.[19] Ama ne kadar tatlı bilseniz?... Eski evimizin orta katında kuytu büyük bir oda vardı. Ortaya mevzu tepeleme dolu sarı mangalın etrafına biz, kız, oğlan beş altı çocuk, annelerimiz, teyzelerimiz, halalarımızla dizilirdik. Komşu hanımlar da misafir gelirdi. "Bir perinin üç kızı varmış" zemininde masallara girişilirdi. O saffet-i tufulânemle[20] o kadar dikkatle, o derece mahzûz olurdum[21] ki şimdi en ciddî eserlerde bu lezzeti bulamıyorum.

Bir köylü Penbe Hanım vardı. Sohbet-i ifâdâtına bizi ikna için yeminler ede ede en dehşetli 'gulyabani', 'çarşamba karısı' fıkralarını o hikâye ederdi. Mısır, bostan zamanı tarladaki kulübelerinde mahsulâtı beklerken bir gece mehtapta gulyabaninin biri kulübe kapısına kadar gelip de içeride süpürge bulunduğu için o tılsımdan havfen[22] duhule cesaret edeme-

10. Mehip: korkunç.
11. Serbezemin-i halecan: titremeyle başını yere eğerek
12. Pür cûş u hurûş: çoşku dolu.
13. Cidal: kavga.
14. Sekene-i esvâk: sokak sakinleri.
15. Avave-i şikâyet: şikâyet feryatları.
16. Enin: inleme.
17. Leyle-i şitâ: kış gecesi.
18. Teşkîl-i dâire-i musahabe: sohbet dairesi oluşturma.
19. Tahattür etmek: hatırlamak.
20. Saffet-i tufulâne: çocukça saflık.
21. Mahzûz olmak: hoşlanmak.
22. Havfen: korkarak.

yerek hiddetinden nasıl dişlerini gıcırdata gıcırdata pür gazap çekilip gittiğini hikâye ettiği esnada ben dehşetimden büzüle büzüle yanımdaki kadına mümkün olduğu kadar sokulmakla da kanaat edemez, eteğimi onun eteğine sımsıkı düğümlerdim. Sonra o gulyabaniyi takip eden dev, cadı hikâyelerinde dehşetim büsbütün müzdâd[23] olur, yanımdaki hanımla eteklerimizin düğümlü olduğunu unutur, o kadın kalkınca tabiî beni eteğimden sürüklerdi; beni gulyabaniler çekiyor zannederek avazım çıktığı kadar haykırırdım.

Penbe Hanım'ın, âzâ-yı vekâyii[24] bütün gullerden,[25] devlerden müteşekkil olan o müthiş hikâyelerindeki eşhâs-ı mahûfenin[26] tavsif-i heybet ve kametleri[27] için iki ölçüsü vardı. Bunlardan birincisi köy camiinin minaresi, ikincisi de kuyu başındaki kavak ağacıydı. Olanca talâkat[28] ve kudret-i mübalâğakâranesiyle[29] ellerini tavana doğru kaldırıp ziynet-i hikâyâtı olan gullerin boyunu bu iki ölçüye nisbet ederek, "İşte onlar köy minaresiyle o kavak ağacının tepesinden bakarlardı" derdi. Biz de karşısında tiril tiril titrerdik.

Zavallı Penbe Hanım çoktan vefat etti. Tuhaf, acıklı veya garabet-âmiz[30] masallarla leyâl-i tufûlânemi[31] mâlamâl[32] huzûz eden komşu hanımların da çoğu tebdîl-i âlem[33] eylediler. Sağ kalanların da kimi öksürükten, kimi romatizmadan muztarip... Hemen hepsi senelerin bâr-ı malûliyeti[34] altında zebun, hanelerinden dışarı çıkamıyorlar.

---

23. Müzdâd: artmış.
24. Âzâ-yı vekâyi: olayın bölümleri.
25. Gul: cin.
26. Eşhâs-ı mahûfe: korkunç şahıslar.
27. Tavsif-i heybet ve kamet: boy ve heybetlerinin tavsifi.
28. Talâkat: dil açıklığı.
29. Kudret-i mübalâğakârane: abartma gücü.
30. Garabet-âmiz: garip.
31. Leyâl-i tufûlâne: çocukluk geceleri.
32. Mâlamâl: bütünüyle, baştan başa.
33. Tebdîl-i âlem: âlem değiştirme.
34. Bâr-ı malûliyet: hastalık yükü.

Şimdi onlardan biri gelse de bu gece bana bir masal söylese diye düşündüm. Böyle rüzgâr iniler, ortalık titrerken bende 'gak' dedikçe bir koyun, 'gık' dedikçe bir tulum su isteyen (Zümrüd ü Anka) kuşunun hikâyesini dinlemek heves-i tufûlânesi[35] uyandı. Fakat artık buna imkân yoktu. O kadınlardan hiçbiri gelip de beni eğlendirebilecek halde değildi.

Bu arzumu neyle teskin edeyim? Romanlardan ziyade seyahatnameleri severim. Çünkü bunlar ötekilerden ziyade nev'en[36] şâyân-ı vüsuktur.[37] Masalı masal diye dinlersem de romanı masal diye okumak da istemem. Bir hikâyenüvisin[38] tertîb-i vekâyiinde[39] bûy-ı kizb[40] istişmâmı[41] nazarımda eserin kıymetini kesreder.[42] Roman veya hikâye kelimesi 'yalan' ile müteradif[43] gibidir. Fakat o nam altında okuduğum şeylere biraz zihnim yatmalı. "İşte bu böyle olur" demeliyim. Romanın esas-ı tertîbi muhayyel olsun zararı yok. Lâkin heyet-i mecmûayı[44] teşkil eden ebvabın[45] her biri hayat-ı rûzumuzdan[46] alınmış birer safha-i hakikat olmalı. Muaşakalar ve bütün ihtirasât-ı beşeriyye[47] vukû-ı hakikîsi[48] şeklinde musavver[49] bulunmalı... Pek yâbis,[50] pek maddi musavverattan da hoşlanmam. O gibi eserleri yalnız bir şartla severek okurum. Muharrir ilmen, fennen ihâta-i külliyeye[51] mâlik, istidat ve kuvvet-i

35. Heves-i tufûlâne: çocukça heves.
36. Nev'en: çeşit bakımından.
37. Şâyân-ı vüsuk: güvenilir.
38. Hikâyenüvis: hikâyeci.
39. Tertîb-i vekâyi: olayların tertibi.
40. Bûy-ı kizb: yalan kokusu.
41. İstişmâm: sezme.
42. Kesretmek: azaltmak.
43. Müteradif: eşanlamlı.
44. Heyet-i mecmûa: umumi görünüş.
45. Ebvab: bölümler.
46. Hayat-ı rûz: günlük hayat.
47. İhtirasât-ı beşeriyye: beşeri ihtiraslar.
48. Vukû-ı hakikî: gerçek olay.
49. Musavver: tasarlanmış.
50. Yâbis: kuru.
51. İhâta-i külliye: umumi bilgi.

kalemiyyece âdeta bir hârika-i zaman olmalı ki bu şerâiti[52] hâiz fuhûl-i udebâ[53] Avrupa'da bile mahduttur. Fransızca âsarda[54] bunların soğuk mukallitlerini[55] mütalâadan[56] lezzet alamam, boğulurum.

Nâçar artık masaldan vazgeçtim. Kütüphanemi karıştırarak o kış gecesinde dehşetten tüylerimi ürpertecek heyecanengiz[57] vekâyi[58] ve garaib hakikat ile memlu[59] bir seyahatname bulmak sevdasına düştüm. Mutedil mıntıkalardan bâhis bir seyahatname istemiyordum. Ya şimalin buzdan mağaralarından, müncemid[60] ebharından,[61] aylarla devam eden leyâl-i acîbesinden,[62] fecirlerinden, hemreng-i berf[63] canavarlarından, billûrî buz kulübelerinde oturan sekenesinden[64] fusûl-i zemherîr[65] açarak okuyanı titretecek veyahut ki Afrika'nın duzehinden[66] nişan veren hararet-i şemsî[67] altında ağaçları çadır kadar yaprak açan ormanlarından birbirini yiyen vahşilerinden, müthiş yılan, fil, arslanlarından bahsederek insanı terletecek bir eser arıyordum. Evet... ya titretecek veya terletecek bir şey... Bilmem neden o gece işte böyle ifrat, tefrite düşmüştüm.

Herhangi bir şey biraz temin-i rağbet ederse derhal onun sahtesi çıkar. Bir hükümetin nîm[68] resmiyetini haiz büyük

---

52. Şerâit: şartlar.
53. Fuhûl-i udebâ: ediplerin en üstün olanları.
54. Âsar: eserler.
55. Mukallit: taklitçi.
56. Mütalâa: okumak.
57. Heyecanengiz: heyecan verici.
58. Vekâyi: olaylar.
59. Memlu: dolu.
60. Müncemid: donmuş.
61. Ebhar: denizler.
62. Leyâl-i acîbe: acayip geceler.
63. Hemreng-i berf: karla aynı renkte.
64. Sekene: sakinler.
65. Fusûl-i zemherîr: zemherir fasılları, karakışlar.
66. Duzeh: cehennem.
67. Hararet-i şemsî: güneşin sıcaklığı.
68. Nîm: yarı.

seyahatlere dair neşredilen âsarın mazhar-ı rağbetkarîn[69] olması birtakım muharrirleri bu vâdide icâle-i kaleme[70] sevk etmiş, romandan ve hatta masaldan farkı olmayan bu yolda lâyuadd[71] eser tahrir edilmiştir.[72] Bazı Avrupa muharririni birkaç kütüphane dolaşmaktan gayrı şedd-i rahl[73] külfetine lüzum görmeksizin diğer seyahatname ve atlaslara bilmüracaat[74] bir mâlûmdan on meçhulü istihrac[75] tarikıyle[76] hiçbir keşşâfa[77] vusûl-i müyesser[78] olmayan bilâd-ı gayr-ı mâlûmeden[79] insanı engüştberleb[80] hayret edecek surette bahsetmişlerdir.

Bir zamanlar "Louis Zacolio" gibi bazı muharrirlerin eserlerine ne kadar aldandım. "Zacolio" hiç seyahate çıkmamış mıdır? İnat etmem, belki çıkmıştır. Fakat iltizâm-ı garâbetle[81] seyahatnamelerini masal şeklinde yazmış olduğuna teessüf ederim. Mısır'a dair yazdığı zendostluk[82] hurafelerine ancak Avrupalıları inandırabilir. Vahşetâbâd[83] enhar[84] sevâhilinde[85] hep gözlerinden nişanlayıp öldürdüğü timsahlar eski şövalye hikâyelerine reşkâver[86] olacak bir tarz-ı eblehfirîbânede[87] tasvir edilmiştir.

---

69. Mazhar-ı rağbetkarîn: rağbete mazhar olma, rağbet görme.
70. İcâle-i kalem: kalem oynatma.
71. Lâyuadd: pek çok.
72. Tahrir etmek: yazmak.
73. Şedd-i rahl: yola çıkma.
74. Bilmüracaat: müracaat ederek.
75. İstihrac: çıkarmak.
76. Tarikıyle: yoluyla.
77. Keşşâf: keşfeden.
78. Vusûl-i müyesser: kolaylıkla ulaşma.
79. Bilâd-ı gayr-ı mâlûme: bilinmeyen beldeler.
80. Engüştberleb: parmağı ağzında.
81. İltizâm-ı garâbetle: garipliği tercih ederek.
82. Zendostluk: zamparalık.
83. Vahşetâbâd: korku veren, ıssız.
84. Enhar: nehirler.
85. Sevâhil: sahiller.
86. Reşkâver: kıskançlık uyandıran, kıskandıran.
87. Tarz-ı eblehfirîbâne: budalaca bir tarz.

Görmediği yeri yazmak yahut görüp de tasvîr-i hakikat her kaleme müyesser olamayacak müşkülât-ı bedîhiyesine[88] mebni işi roman vâdisine dökmek nevinden birkaç seyahatname nümunesi de bizde görüldü.

Yazıhanemin çemen-i meşammı üzerine lâmbanın 'abajur'undan yağan ziya altında parıldayan hokka ile silginin dikenleri arasına sokulmuş kalemlere baktım. Bunlar beni iş başına, yazıya davet ediyorlardı. Hele hokka ağzını açmış, sanki bir tavr-ı tazarruyla[89] diyordu ki:

"Evân-ı tufûliyyetindeki[90] hissiyât-ı mâsumâne ve sâfiyyenin içinde bir iki saat yaşamak için masal dinlemek istiyorsun ama nafile... O demler geçmiş ola... Şimdi bin masal dinlesen o eyyâm-ı mesûdenin[91] beş dakikasını iade kabil olamaz. Yalnız fiilen çocukluk etmiş olursun... Mânen o eski hazzın binde birini bulamazsın... Seyahatname mütalâasından da vazgeç... Onlarda da bir hakikate on yalan ilâve edilmiştir. Zihnin, gözlerin diğer bir muharririn meşgûf-ı dürûğu[92] olacağına sen kendin etraflı dallı budaklı bir yalan uydur, kuvve-i hayâliyen[93] nisbetinde onu tezyin eyle, kisve-i hakîkatine[94] sok. Telle pulla bütün ekini pükünü macûn-ı tezhîb[95] ile ört. Bu yaldızlı iksir şişesini İkdam müdürüne takdim et. O da tefrika tefrika neşretsin. Haydi düşünme. Düşünme. Sinemdeki medar-ı sehlü'lcereyân[96] cûyan bir kalemle akd-i vifak,[97] inân-ı ıtlak[98] ederse meydana gelecek hikâyeye başkaları değil sen bile aldanır, yazarken gâh ağlar, gâh gülersin."

88. Müşkülât-ı bedîhiye: belli güçlükler.
89. Tavr-ı tazarru: tazarrulu tavır, yalvarma.
90. Evân-ı tufûliyyet: çocukluk zamanı.
91. Eyyâm-ı mesûde: mesut günler.
92. Meşgûf-ı dürûğ: yalan düşkünü.
93. Kuvve-i hayâliye: hayal gücü.
94. Kisve-i hakîkat: hakikat kılığı.
95. Macûn-ı tezhîb: yaldızlama macunu.
96. medar-ı sehlü'lcereyân: Akması kolay madde.
97. Akd-i vifak: aynı düşüncede olma, uyuşma.
98. İnân-ı ıtlak: dizginleri boşlama, salıverme

Ah hokkabaz hokka seni! Ne kadar kâzib-i maknûsun?[99] Beni yalana sen alıştırdın!.. Haydi bu defa da sözünü dinleyelim... Fakat sen, kalem, ben bu üç refik-i samîmî[100] birbirimizi gücendirmeden, aldatmadan yine bu işi nasıl başa çıkaracağız? Üç dört yüz sayfa yalan yazmak kolay mıdır? Ama nasıl yalan, tıpkı sahîhe, hakikîye benzeyecek. Hele bir cümlede, bir satırda işin ekini belli et. Derhal münekkitler[101] başlar: "Burada muharrir amma da zırvalamış ha! Hiç öyle iş mi olur? Böyle kubbesi mutabık gelmeyen yalan okuyacak olduktan sonra Muhayyelât-ı Aziz Efendi ne güne duruyor? Onu mütalâa ederdik ay efendim!"

Sırf ahvâl-i rûhiyyeye[102] dair bir roman yazsanız: Bu ne kadar çekilmez tafsilât? Mevzu namına hikâyede ne var? Hemen hiçbir şey. Bir kadın entarisinin en görünmez buruşukluklarına kadar teksîr-i sevda[103] ediliyor. Bir insanın her sabah her akşam nasıl kalktığı, yattığı tarif olunuyor... Ruh sıkıcı bir hikâye... serzenişlerine uğrarsınız. Vak'a biraz karışık, heyecanlı olsa o zaman müceddidîn-i şebâbın[104] şu: "Yeni masalı okuyor musunuz? Hakikaten gülünç! Şu zamân-ı terakkîde[105] roman namına yazılır hezeyan değil... Zavallı romancı memleketimizde 'Ksaviye dö Montepen'lere hayrü'lhalef[106] olmak istiyor. Dimağı o yolda perverde olmuş.[107] 'Ansiyen rejim'den ayrılamaz ki... Sanattan haberi yok. Hikâyesi sade vukuat... Birkaç 'sürpriz' tertip etmedikçe masalını ne yolda tezyin edebilecek?" itirazâtına hedef olursunuz.

---

99. Kâzib-i maknûn: gizli yalancı.
100. Refik-i samîmî: samimi arkadaş.
101. Münekkit: eleştirmen.
102. Ahvâl-i rûhiyye: ruhi haller.
103. Teksîr-i sevda: sevdanın çoğaltılması.
104. Müceddidîn-i şebâb: yenilikçi gençler.
105. Zamân-ı terakkî: ilerleme zamanı.
106. Hayrü'lhalef: hayırlı evlat.
107. Perverde olmak: yetiştirilmek.

İşte ben bu itirazâta rağmen hârzâr-ı tenkitte[108] daima fikrime mutavassıt cevelângâh[109] açarak yürüyeceğim. Yazacağım. Beğenmeyenler elbette daha iyisini tahrîre muktedir zevat olacaktır ki böylelerinin teksîrini görmek bütün terakkîperestanla beraber bu nâçizi de memnun eder.

Dışarıda bütün zevî'lervâhın[110] iliklerini donduran sermanın kalemime sirayetinden korka korka batî[111] bir hareketle kalktım. Yazıhanemin önüne oturdum. Bendeniz evde yokken nâm-ı âcizâneme gelen mektupların vaz'ına[112] mahsus ufak bir tepsi vardır. Yazıhanenin üzerinde durur. Bazı akşam bu tepside bir iki mektup, tezkere bulunur. Bazan da bir şey bulunmaz. O akşam baktım, birkaç zarf var. Bunları karıştırdım. Taşradan iki mektup... Muhteviyatları[113] beyân-ı meveddet ve selâm ve senâdan ibaret. Biri mazruf,[114] diğeri açık iki 'kart dövizit' gördüm. Evvelâ açığı okurum. Pek sevdiğim bir arkadaşım. Beş defa haneme gelmiş. Beni aramış, bulamamış. Defterimin zahrında[115] kurşun kalemle muharrer[116] şu: "Beş defaki ziyaretimin cümlesinde evde bulunamadığına bir türlü inanamıyorum. Buna âdeta adem-i kabul[117] mânâsı veriyorum. Seni bir yerde yakalarsam öfkemi çıkaracağım. Müdafaanı hazırla..." sözleriyle bana çıkışıyor. Vah zavallı dostum! Bu ziyaretlerinizin beşinde de evde bulunamadığıma doğrusu ben de inanamıyorum. Alafrangada olduğu gibi bizim kabul günlerimiz yoktur. Sizin gibi misafirlerin de saat-i ziyâretleri pek muayyen değildir. İnsan hanesinde hasbe'l meşgûliyet[118]

---

108. Hârzâr-ı tenkit: tenkit dikenliği.
109. Cevelângâh: dolaşma yeri.
110. Zevî'l-ervâh: canlılar.
111. Batî: yavaş.
112. Vaz': konulma.
113. Muhteviyat: konular.
114. Mazruf: zarf içine konulmuş.
115. Zahr: arka.
116. Muharrer: yazılı.
117. Adem-i kabul: kabul etmeme.
118. Hasbe'l meşgûliyet: meşguliyet sebebiyle.

zâiri[119] kabul edemeyeceğini bildirse bu yolda beyân-ı mazeret inkıta-ı muhâdenete[120] sebebiyet verir. Terbiyesizlik addolunur. Onun iyisi sizi gücendirmemek için aldatmaktır. Her sabah evden bana sorarlar: "Bugün sizi görmeğe gelenlere ne denecek?" Eğer meşgulsem, "Yoktur" denecek, parolasını veririm. Bu dostum da galiba hep böyle parola günlerine tesadüf etmiş olmalı.

Mazruf kartı açtım. Bu da züppe, genç ihvanımın[121] birinden... Beni yarın akşam Beyoğlu'nda bir haneye davet ediyor. Orada afif,[122] hesna[123] bir kız varmış. Beynlerinde[124] mukaddeme-i muâşaka[125] gibi bir şeyler başlamış. O afif (!) kızı bana bi'lirae[126] fikrimi soracakmış. "Haydi oradan zevzek" dedim, kartı kâğıt sepetine attım. Baktım tepside bir zarf daha var. Fildişinden tirâşîde[127] bir ince safhayı andırır, beyaz damarlı, ütülenmiş gibi düzgün bir zarf... Üzerini okudum. Hatta tanıyamadım. Hakkımda o kadar işitilmedik elkâb,[128] o derece fevka'ltasavvur[129] tabirât-ı tâzimiye[130] kullanılmış ki bunların binde birine kendimi müstehak göremediğimden o kelimeler hep birer acı istihza gibi gözüme battı. Canım sıkıldı. Bunu da bir "haydi oradan zevzek" sözüyle açmadan elimden fırlatmak istedim. Fakat zarfın bir köşesinde kabartma olarak Fransızca MN harfleriyle onların altında bir de "hususîdir" işaretini gördüm. Meraka düştüm, zarfı açmadan bu 'insiyâl'lerin delâlet edebileceği isimleri düşünmeğe başladım. 'Mehmet

119. Zâir: ziyaretçi.
120. İnkıta-ı muhâdenet: dostluğun bitmesi.
121. İhvan: samimi arkadaşlar.
122. Afif: iffetli.
123. Hesna: güzel.
124. Beyn: ara.
125. Mukaddeme-i muâşaka: Aşk ilişkisi.
126. Bi'lirae: göstererek.
127. Tirâşîde: yontulmuş.
128. Elkâb: lakaplar.
129. Fevka'ltasavvur: tasavvur dışı.
130. Tâbirât-ı tâzimiye: saygı tabirleri.

Nuri', 'Mahmut Necati', 'Münir Nail' ve daha bunlara müşabih[131] 'mim', 'nun' harfleriyle ibtidar[132] eden bir hayli isim buldum. Fakat bu isimlerde tanıdığım hiçbir zat aklıma gelmedi. Zarfın yüzünü çevirdim. Zamk ile yapıştırılan kapağın tamam re's[133] zaviyesine[134] girift bir imza atılmış. Epey uğraştım. Bunun Naki olduğunu hele okuyabildim. "Naki" kim? Müsemmasını tanımadığım bir isim. Külliyen meçhulüm olan bir zatın böyle "hususî" kaydıyla mektup gönderişi istigrâbımı[135] mucip oldu.[136]

O şık zarfı örselemeden açmak için kâğıt bıçağıyla usul usul kestim, mektubu çıkardım. Satırlar tokça bir kalemle yazılmış. Mimlerin bacakları gayet uzun. Vavların tekneleri keskin keskin çıkarılmış. Eliflerin, lâmların cetvel ile çekilmiş gibi biraz mâilen yekdiğerine muvazi...[137] He'lerin gözleri âdeta insana gazubâne[138] bakıyor zannolunacak birer heybette... Hattın eşkâl-i umûmiyesinden işlek bir yazı olduğu ve kâtibinin müddet-i medîde[139] hüsn-i hat[140] talim etmiş bulunduğu anlaşılıyor. Sûret-i tersîm-i hattan[141] bence asıl mahsus olan cihet-i mühimme[142] o sutûrun[143] büyük bir halecan veya tessürün taht-ı tesîrinde[144] yazılmış olmasıydı. Sanki kâtip hiddetlenmiş de öfkesini bir 'med' veya kâfın keşidesinden çıkarmış. Kalem ateş püskürerek o zemîn-i ebyazda[145] cevelân

131. Müşabih: benzer.
132. İbtidar: başlama.
133. Re's: baş.
134. Zaviye: köşe.
135. İstigrâp: şaşma.
136. Mucip olmak: sebep olmak.
137. Muvazi: benzer.
138. Gazubâne: öfkeli bir şekilde.
139. Müddet-i medîde: uzun müddet.
140. Hüsn-i hat: hat sanatı.
141. Sûret-i tersîm-i hat: hat çizme tarzı.
142. Cihet-i mühimme: önemli taraf.
143. Sutûr: satırlar.
144. Taht-ı tesîr: tesiri altında.
145. Zemîn-i ebyaz: beyaz zemin.

etmiş.[146] Bazı hurûf-ı mukattaanın[147] ölçüleri o kadar keskin çıkarılmış ki onları öyle resmeyleyebilmek için mutlak kalemin bir sürat-i serîr ile koşup geçtiğine hükümde insan asla tereddüt etmez.

Bana her kelimesi bir hiddet ve şiddet-i mücesseme[148] gibi görünen bu mektup mahalle kahvesinde hal hatır sorar gibi bîtekellüf[149] "Merhaba Hüseyin Rahmi!" hitabıyla başlıyordu. Muhatab-ı gâibime[150] karşı "merhaba", daha doğrusu bir "akşamlar hayır olsun" da ben savurdum. Fakat taaccüb ettim. Zarfın üzerindeki ne rütbeten, ne kudreten hâlime münasip düşmeyecek o mânâsız tekellüfat nedir? Bu başlangıçtaki kabalık ne oluyor? Alt tarafı kıraate devam ettim. İşte şöyle idi:

"Ne o? Hiddetiniz mübeddel-i hayret[151] mi oldu? Zarfın üzerini okurken öfkelendiğinize şimdi de istigrab[152] buyurduğunuza katiyen eminim."

Ben kendi kendime:

"Ooo... Ooo... Bu Naki Efendi yahut bey ne tuhaf zatmış... Zarfı okurken hiddetleneceğime, sonra da mütehayyir[153] kalacağıma bervech-i peşin[154] katiyen nasıl hükmetmiş? Hüsn-i hattan başka biraz da falcılığı var galiba?... Fakat dediği aynen vâki olmadı mı? Doğrusunu söyleyeyim... Naki Bey'in bu hükmündeki isabeti çekemedim. Kendimi âdeta bir hud'a-i fikriyeye[155] tutulmuş, aldatılmış gibi gördüm. Evvelâ hiddet, sonra istigrap etmiş bulunduğuma nâdim oldum.[156] Lâkin artık çare var mıydı? İstediği gibi oldu. Daha şu ilk satırlarda nevmen o galip çıktı, ben mağlup kaldım."

---

146. Cevelân etmek: dolaşmak
147. Hurûf-ı mukattaa: bitişik olmayan harfler.
148. Hiddet ve şiddet-i mücesseme: cisimleşmiş şiddet ve hiddet.
149. Bîtekellüf: teklifsiz.
150. Muhatab-ı gâib: meçhul muhatap.
151. Mübeddel-i hayret: hayrete dönme.
152. İstigrab: şaşma.
153. Mütehayyir: şaşmış.
154. Bervech-i peşin: peşin olarak.
155. Hud'a-i fikriyeye: fikir hilesi.
156. Nâdim olmak: pişman olmak.

Mütecessisane[157] devamla:

"İlk hükmümün böyle isâbet-i katiyesini aramızda bir galibiyet mağlûbiyet sûretinde bi'ttelakki[158] bundan dolayı bir ikinci hiddete daha kapılmamanızı istirham ederim. Çünkü bendenizin celbe uğraştığım şey, hiddetiniz değil, arîzam[159] üzerine nazar-ı dikkatinizdir."

Yine kendi kendime:

"Naki Bey kâfi... kâfi... zekâvetinizi[160] takdir ettim. Efkâr-ı âdiye[161] ashabından olmadığınızı anladım. Artık bu hakikati ispat için ne kendinizi yorunuz, ne de beni. Maksadınız şu mektup üzerine nazar-ı dikkatimi celb etmekse, işte bu hâsıl oldu." Şimdi bu satırları gözlerimi dört açarak okuyorum:

"Bu yolda aldığınız mektupları bir dikkat-i sathiye[162] ile okuduğunuz ihtimaline mebni[163] arîza-i kemterânemi[164] bu tehlikeden kurtarmak için şu ilk desiseye[165] cüret ettim ki ileride takdir buyuracağınızdan emin olduğum hizmet-i nâçizânemin bu küstahlığımı size muaf göstereceğinde iştibahım[166] yoktur.

"Size bir şeyden bahsedeceğim. Fakat müsaade, merhamet buyurunuz. Evet, bir şeyden, öyle bir şeyden ki onu tarif için hiçbir lisanda bu şeye alem[167] olacak bir isim, bir kelime bulunamaz zannederim. Bu şey olsa olsa her lisanda her şeye medlûl[168] olup da yine hiçbir şeyi ifade etmeyen şey kelimesinin müphemiyet mânâsıyla tavsif olunabilir."

Kendi kendime:

---

157. Mütecessisane: meraklı bir şekilde.
158. Bi'ttelakki: telakki ederek.
159. Arîza: dilekçe.
160. Zekâvet: zekâ.
161. Efkâr-ı âdiye: alelade fikirler.
162. Dikkat-i sathiye: yüzeysel dikkat.
163. İhtimaline mebni: ihtimaline binaen, dayanarak.
164. Arîza-i kemterâne: acizâne dilekçe.
165. Desise: hile.
166. İştibah: şüphe.
167. Alem: işaret.
168. Medlûl: sembol.

"Çok şey!"

"Aman birader aman? Bu şey kelimatının tehacümü[169] içinde boğulacağım. Bu şeylere bir şey demeliyim!... Bu şeyi bir mânâya takrib[170] ile ona katîü'lmüfâd[171] bir kelime bulmalıyım... Bu tarif olunamaz şey nedir bilir misiniz? Zevceme olan muhabbetim..."

Kendi kendime:

"Çok şey ki çok şey..."

"İşte bahis buraya intikal etti mi... beynim volkana dönüyor. Dehen-i hezeyân[172] ve hâme-yi bîiktidarımdan[173] saçılan kelimeler havaya dağıldı, yahut kâğıt üzerinde birer suret buldu mu aynen bir menfez-i âteşfeşânın[174] ba'dessuûd[175] yere dökülen mevâd-ı feverâniyesi[176] gibi kül kesiliyor. Kalbimdeki merkez-i narının[177] şiddetinden haber verecek kuvvetini kaybediyor. Âteş-i derûnumu[178] ifham edecek[179] bir kelime bulamıyorum. Uğradığım felâketi, serencamı[180] size hikâye edeyim diye bakınız dünyanın çâr[181] kûşesinde yani Avrupa, Asya, Afrika, Amerika'da kimsenin başından böyle bir sergüzeşt geçmiş midir?"

Kendi kendime:

"Avusturalya'yı unuttuğunuza hayret ettim. Onu da zikrediniz, dünyanın penç[182] kûşesinde olur, kıtaat-ı hamseden[183] bir şey eksik kalmazdı..."

---

169. Tehacüm: hücum.
170. Takrib: yaklaştırma.
171. Katîü'lmefâd: anlamı kesin.
172. Dehen-i hezeyân: saçmalayan ağız.
173. Hâme-yi bîiktidar: güçsüz kalem.
174. Menfez-i âteşfeşân: âteş saçan delik.
175. Ba'dessuûd: yükseldikten sonra.
176. Mevâd-ı feverâniye: fışkıran maddeler.
177. Merkez-i nar: ateş merkezi.
178. Âteş-i derûn: içteki âteş.
179. İfham etmek: anlatmak.
180. Serencam: akıbet.
181. Çâr: dört.
182. Penç: beş.
183. Kıtaat-ı hamse: beş kıta.

"Bütün kâinatın icâd-ı vakâyide[184] yekta hikâyenüvisânı[185] bir araya toplansa buna benzer bir vak'a tasni edemezler.[186] Tabiat işte bazan böyle bütün muhayyelât-ı beşeriyeyi[187] renksiz bırakacak hakâyık[188] gösteriyor. Fakat nasıl anlatacağım? Elim ayağım titriyor. Hayır? Bunu tahrîren[189] hikâye edemeyeceğim... Kalemler bunu tasvirden âcizdir. Yine yüzde elli kuvvetini kaybetmek üzere şifahen[190] belki anlatabilirim. O zaman hiç olmazsa kelimatın ağzımdan şiddet-i sudûrunu,[191] bir dakikada kaç renge girdiğimi, ne ağlanacak, gülünecek haller kesbettiğimi, bütün etvar-ı elîme ve mudhikemi[192] re'yülayn[193] görür kalemin bigânegî[194] tasvirinde mutazallil[195] kalacak bazı hakâyıkı biraz gözden kaçırmamış olursunuz..."

"Bu vak'anın roman şeklinde tasvirini zevcemden intikam almak için arzu ediyorum. O bana çektirmediğini bırakmadı. Fakat kader benim ona karşı elimi ayağımı bir müddet bağlı bulundurdu. Vak'ayı size bir defa hikâye edeyim. Tabiî beğenip beğenmemek, tahrir ve adem-i tahrir[196] husûsâtında yine rey sizindir. Bu teklifim lütfen kabul buyurulursa leyle-i musahabemizi[197] yarın geceye tertip edelim. Çünkü bendeniz için artık İstanbul'da âram[198] kabil olamayacağından bu müsame-

184. İcâd-ı vakâyi: olaylar yaratma.
185. Hikâyenüvisân: hikâyeciler.
186. Tasni etmek: tasarlamak.
187. Muhayyelât-ı beşeriyye: insana ait hayaller.
188. Hakâyık: gerçekler.
189. Tahrîren: yazarak.
190. Şifahen: sözle.
191. Şiddet-i sudûr: çıkma şiddeti.
192. Etvar-ı elîme ve mudhike: gülünecek ve ağlanacak tavırlar.
193. Re'yü'layn: kendi gözüyle.
194. Bigânegî: yabancılık.
195. Mutazallil: gölgede.
196. Tahrir ve adem-i tahrir: yazma ve yazmama.
197. Leyle-i musahabe: sohbet gecesi.
198. Âram: durmak.

remizin[199] müsadif[200] sabahı olacak günde uzaklara seyahat için kendimi vapura atacağım..."

"Müsamere tehiyyâtınızın[201] şunlardan ibaret olmasını rica ederim: Biri sizin, biri bendeniz için sobanın önüne karşı karşıya iki koltuk... Bunların arasına büyükçe bir sigara iskemlesi... Birinci nevinden lâakal[202] yüz gramlık bir kutu kalıp sigarası... Sıkça sıkça kahve... Az kaldı unutuyordum. Bir koca sürahi limonata... Çünkü vak'ayı anlatırken çayır çayır[203] yüreğim yanar... İşte bu kadar tenezzülen vereceğiniz cevâb-ı tahrirîyi almak üzere yarın saat dörtte ağa bendeniz hâne-yi âlînize gelecektir. Bakî arz-ı ihtiram."

İmza
Naki

Bu mektubun hitâm-ı kıraatinde[204] bir defa daha "çok şey" dedim. Naki Bey'in ufk-ı beyanı Mart havası gibi gâh düzeliyor, gâh bozuluyor. Söz zevcesine intikal edince bütün boralar işte orada kopuyor. O zaman ifâde-i teellümâtı[205] için "şey şey"lerden başka söyleyecek söz bulamıyor. Bunların hepsi âlâ ama insan tavsîf-i muhabbeti[206] emrinde söz bulamadığı zevcesinin bir romancıya ibretü'l-sâirin hikâyesini mi yazdırır? Haydi işte size "birçok şey" daha! Sakın Naki Bey aklı üzerine gâh gelir gâh gider takımdan olmasın? Bu ihtimale mebni kendilerini kabul hususunda biraz düşünmeliyim. Vak'ayı bana hikâye edeceği gecenin sabahı seyahate çıkacağını, kendi için artık İstanbul'da ârâm kabil olmadığını söylüyor. Kadın el'an[207] kendi nikâhında mıdır? Değil midir?

---

199. Müsamere: gece sohbeti.
200. Müsadif: rastlayan, tesadüf eden.
201. Tehiyyât: hazırlıklar.
202. Lâakal: en azından.
203. Çayır çayır: cayır cayır.
204. Hitâm-ı kıraat: okumanın sonu.
205. İfâde-i teellümât: üzüntü ifadesi.
206. Tavsîf-i muhabbet: muhabbet tavsifi.
207. El'an: hâlâ.

Mektubu birkaç defa daha okudum. İlk şüphelerimi halledemedikten başka yeniden yeniye merak verecek bir hayli nokta daha buldum. Düşündüm taşındım. Nihayet Naki Bey'i yarın gece haneme kabule karar verdim. İnsana saldırır güruhtan bile olsa ben onu her türlü ihtiyata riayetle kabul ettikten sonra kendi hanemde bana ne yapabilir?

Bazı akşam meddaha, karagöze gidiyor, bîser ü bün[208] yâveler[209] dinliyordum. Bir gece de Naki Bey'i dinlersem ne olur? Hikâye 'cılk' çıkarsa o da bahtına... Her hâlde bîçarenin teessür-i fevkalâdesi anlaşılıyor. Bir dilhastayı[210] birkaç sözle teselli edebilirsem o da bir hareket-i insâniye sayılmaz mı? Bakalım şu zavallının zevcesinden şikâyeti, kendini terk-i diyâra mecbur eden teellümatı neymiş? Bu kadar müteessir görünen bir adamın ifadatında tedkike şayan bazı ahval bulunmamak kabil değildir.

Bu kararım üzerine yarın akşam teşrifatlarına intizarımı müşir[211] muhtasar[212] bir tezkere yazdım. Zarfladım. Sabah saat dörtte gelecek uşağa teslim edilmek üzere lâzım gelen adama verdim.

Ertesi akşam limonataları falan hep hazırlattım. Oturacağımız yerleri de Naki Bey'in tensibine göre tertip ettim. Artık bekliyorum. Saat bir, bir buçuk oldu. Nihayet ikiye doğru kar yığınları üzerinde tekerleklerinin sadâ-yı devri[213] boğula boğula bir araba geldi. Bizim kapının önünde durdu. Azıcık sonra çıngırdak şakırdadı. Kapı açıldı. Evin medhalinde[214] bir gezinme oldu. Onu müteakiben merdivenden ayak sadâları işitildi. Ben tanımadığım bu acib[215] misafirimi istikbal için sofaya çıkarak merdivenden birkaç ayak indim. 'Mir'den yahut

208. Bîser ü bün: saçma sapan.
209. Yâve: boş lakırdı.
210. Dilhasta: gönlü yaralı.
211. Müşir: bildiren.
212. Muhtasar: kısa.
213. Sadâ-yı devir: dönme sesi.
214. Medhal: giriş.
215. Acib: acayip.

o ayar bir terzinin makasından çıkmış samur kaplı bir paltoya bürünmüş endamı nârin, reftarı[216] nazik, vechinde asîlâne bir melâhat[217] lemean eden[218] ve sini[219] yirmi altıdan yukarı tahmin edilemeyen genç bir zatın hafif bir tebessümle yukarı çıktığını gördüm. O anda mektuptaki istihracatımın[220] birçoğu yanlış olduğunu anladım. Ben onun açık buğday solgun siması üzerine kalemkâr hilkatin bütün nazikî sun'ıyla[221] resmettiği ince kaşlarını, bir bî-tâbî mahmuriyet içinde bayılan uzun siyah kirpiklerle muhat[222] elâya bakar lâtif gözlerini, kansız ince dudaklarının üzerini tezyin eden uçları yukarı kıvrık hafif bıyıklarını, gözleriyle yanaklarının huddevi arasındaki alâim-i tab' u fütur[223] olan mavimtrak haleleri tetkik ederken o da olanca dikkatiyle beni hadde-i nazardan geçiriyordu.[224] Yanıma takarrüb edince[225] mukaddeme-i halecana[226] delâlet eder birkaç sık nefes ve biraz tutuklukla sağ elinden kürklü güderi açık soğanî renkli eldivenini çıkarıp bana dest-i müveddetini[227] uzatarak dedi ki:

"Elimi size hem arz-ı meveddet[228] için, hem de şu birkaç basamağı çıkmaya yardım etmeniz ricasıyla uzatıyorum."

Ben gülerek:

"Müveddetiniz bir şeref olduğu gibi suûdunuza[229] muavenetim[230] de bendeniz için ayrıca bir bahtiyarlık demektir.."

---

216. Reftar: yürüyüş.
217. Melâhat: güzellik.
218. Lemean eden: parlayan.
219. Sin: yaş.
220. İstihracat: çıkarımlar.
221. Nazikî sun'ıyla: naziklik kudretiyle.
222. Muhat: etrafı sarılmış.
223. Alâim-i tab' u fütur: güç ve zayıflık alametleri.
224. Hadde-i nazardan geçirmek: dikkatle bakarak süzmek.
225. Takarrüb etmek: yaklaşmak.
226. Mukaddeme-i halecan: çarpıntı başlaması.
227. Dest-i müveddet: sevgi eli.
228. Arz-ı meveddet: sevgiyi belli etme.
229. Suûd: yukarı çıkma.
230. Muavenet: yardım.

O da güldü. El ele odaya girdik. Elinde hafifçe hararet vardı. Elimi bırakmayarak:

"Oda pek sıcak..."

"Dışarıdan teşrif ettiğinizde size oda sıcak geldi. Mîzânü'l-harârete[231] bakınız, on sekizden yukarı değil..."

"Arabaya binerken donuyordum. Şimdi de yanıyorum. Vücudum işte böyle nöbet nöbet gâh buz, gâh ateş kesiliyor. Rica ederim. Her hâlde şimdi ateşten uzak oturalım... Bir saate kalmaz yine üşümeğe başlarım..."

Paltosunu çıkardı. Eldivenlikleriyle beraber bir sandalyenin üzerine attı. Yine elimden tutarak:

"İşte bakınız şu kanape sobaya uzak, oraya oturalım..." dedi.

Kanapenin bir ucuna oturduk; elimi bırakarak gözlerini kapadı; arkasına yaslandı; yorgunluk, kesiklik ima eder bir işmizaz[232] ile başını bir tarafa eğdi; kollarını iki yanına salıverdi; anladım ki misafirimin biraz dinlenmeğe ihtiyacı var; ben de bir müddet sükût ettim. Sonra gözlerini açtı. İlk defa yabancı bir eve giren bir adamda husûl-i tabiî[233] olan bir tecessüsle[234] odanın kıyısına bucağına göz gezdirdi; nihayet dedi ki:

"Sizi iri yarı, pos bıyıklı bir adam zannediyordum; zannım ne kadar yanlış çıktı!"

"Aynı hal bendenizde de vâki oldu. O kalın kalemli keskin yazınızdan sizi müthiş bir adam gibi tasavvur etmiştim. Bakınız ne kadar aldanmışım!..."

Gülerek:

"Onu öyle sizi korkutmak için mahsus kalın kalemle keskin keskin yazdım. Bu kadar nazik olduğunuzu bileydim, korkutmağa kıyamazdım."

Yarım saat kadar böyle havâî görüştük.

Sonra:

"İşte beyim, üşümeğe başladım; haydi sobanın yanında hazırlanmış yerimize gidelim" dedi. Karşı karşıya koltuklara

231. Mîzânü'l-harâret: termometre.

232. İşmizaz: yüzünü buruşturma.

233. Husûl-i tabiî: olağan.

234. Tecessüsle: merakla.

oturduk; ellerimize birer sigara ile ikinci kahveleri aldık. Dışarıdan bora şangır şungur çerçeveleri sarsıyordu. Naki Bey hem nakledeceği hikâyenin dehşetinden, hem de boranın şiddetinden tavahhuş ediyor[235] gibi hafif bir lerzişle[236] dedi ki:

"Oh! oh!... Bu yerimiz ne kadar iyi... Artık sergüzeştimi dinlemeğe hazırsınız değil mi?"

"Hazırım. Hem de mütehalikâne[237] bir dikkatle hazırım..."

Misafir, meyusane, başını bir sağa bir sola salladıktan sonra ağır ağır söze işte şöyle başladı:

235. Tavahhuş etmek: ürkmek.

236. Lerziş: titreme.

237. Mütehalikâne: istekli.

Bir

Bendeniz büyük aileden zîservet[1] bir zatın yegâne oğluyum. Yevm-i velâdetim[2] valideynim[3] için en mesut bir gün olmuş. Beni nasıl naz ve naîm[4] içinde büyütecekleri bilememişler. Zaman-ı tufûliyetimden[5] beri bir emrime yirmi kişi koşar, her sözüm olur; vurduğum vurduk, kırdığım kırdıktır. Hilkatim son derecede has ve asabîdir. Emr-i tedris ve terbiyeme[6] arzum dahilinde itina gösterildi. İstediğimi öğrenir, istemediğimi reddederdim. Şundan bundan birer parça tahsil ettim. İşte böyle bir nazişle[7] perverde oldum.[8] Devr-i şebâba[9] girdim. İbtida-yı şebâbın[10] o nevbahar-ı hayatın lezâiz-i canfezâsı[11] menazır-ı gunâgunı[12] beni çılgına çevirdi. Bir gence en az tahsil ile en büyük sözler söylemek tarîk-i havarikini[13] açan meslek şairlik değil midir? Ben de mestî-i

1. Zîservet: zengin.
2. Yevm-i velâdet: doğum günü.
3. Valideyn: anne baba.
4. Naîm: bolluk.
5. Zaman-ı tufûliyet: çocukluk zamanı.
6. Emr-i tedris ve terbiye: eğitim ve öğretim işi.
7. Naziş: naz.
8. Perverde olmak: yetiştirilmek.
9. Devr-i şebâb: gençlik çağı.
10. İbtida-yı şebâb: gençliğin başlangıcı.
11. Lezâiz-i canfezâ: cana can katan lezzetler.
12. Menazır-ı gunâgun: türlü türlü görünüşler.
13. Tarîk-i havarik: harikalar yolu.

şebâbın[14] verdiği o neşve-i istiğrakla[15] bahr-ı nazm ve şiire[16] kendimi kapıp salıverdim. Ah bu garamkârâne[17] seyahatim ne hülyaâmuz[18] idi. Her kulaç atışımda bütün sevahil[19] gulgule-i nazmdan[20] ihtizaz eyliyor;[21] her mevce[22] iltimaiyle[23] sihr-i beyânımdan bir kelimeyi tefsir ediyor zannederdim. Bazan bîtab uzanır, bulutlara, semalara, güneşlere fırlattığım kelimelerin kâinattaki inikâs-ı zemzemâtını[24] dinler, evet işte nesim[25] bir teranemi okuyor, işte hezar[26] bir nazmımı besteliyor, işte berk-i âteş[27] ebyâtımdan[28] bir misal gösteriyor... İşte ra'd[29] sânihatım[30] gibi gürlüyor, derdim.

Zannederdim ki: Gül, ben onu öyle vasfettiğim için güzeldir. Cûybârlar[31] enîn-i eşârıma[32] refakat-ı nâlekârı[33] için çağlıyor. Bütün baharlar, hazanlar birer neşidemi[34] istirham için gelip geçiyor... Dünyada bir mısraıma visalini arz etmeyecek bir kız tasavvur etmezdim. Âlemi böyle meshur-ı eşârım,[35] her

14. Mestî-i şebâb: gençlik sarhoşluğu.
15. Neşve-i istiğrak: kendinden geçerce bir neşe.
16. Bahr-ı nazm ve şiir: nazım ve şiir denizi.
17. Garamkârâne: arzulu.
18. Hülyaâmuz: hülyalı.
19. Sevahil: sahiller.
20. Gulgule-i nazm: nazım gürültüsü.
21. İhtizaz eylemek: titremek.
22. Mevce: dalga.
23. İltima: parıldama.
24. İnikâs-ı zemzemât: nağmelerin yankılanması.
25. Nesim: hafif esen hoş rüzgâr.
26. Hezar: bülbül.
27. Berk-i âteş: ateşin pırıltısı.
28. Ebyât: beyitler.
29. Ra'd: gök gürültüsü.
30. Sânihat: zihne doğan şeyler.
31. Cûybâr: ırmak.
32. Enîn-i eşâr: şiirlerin inlemesi.
33. Refakat-ı nâlekâr: inleme arkadaşlığı.
34. Neşide: şiir.
35. Meshur-ı eşâr: şiirlerin tutkunu.

sözümü miftah-ı mûdilât[36] kıyasıyle talihin rûy-ı nikbetinden[37] bîhaberâne vâdi-i muaşakaya[38] giriştim. Râm-ı herhâhişim[39] olan kızların bu meclûbiyetleri[40] şairliğimden ziyade servetime matuf[41] olduğunu bir zaman anlayamadım. Beş günde birinden bıkar, savlet-i sevdama[42] âgûş-ı kabulünü açacak bir diğerini arardım. Kendi kendime derdim ki: Ta'tîr-i meşâma[43] bir çiçek kifayet edeydi, cenâb-ı hâlık gül var iken sünbülü, menekşe dururken yasemini yaratmazdı. Hepsinin de rayiha-yı ruhnüvâzı[44] başkadır. İnsanı kimi mest, kimi pür şevk eyler, kimi güldürür, kimi düşündürür. Cümlesi de birer türlü sânihapirâdır.[45] Bir müddet bütün savlet-i şebâbımla[46] bu nazariye arkasından koştum. Ah o zamanlar hayata hayal, hayale hakikat nazarıyla bakardım. Sevdâ-yı igfâlime[47] düşen nazeninlerden kiminin hırâm-ı dilfiribi,[48] ötekinin nigâh-ı mahmûru,[49] berikinin gîsû-yı zertârı,[50] diğerinin âşüftegî reftarı[51] birer müddet beni oyalardı. Hep bu ezhâr-ı sevdâyı[52] birer koklar geçerdim. Heyhat!... Sonra anladım. Sonra acı acı hissettim ki hep bu zanlarım bâtıl, hep bu saadetler birer rüyâ-yı âtılmış[53]... Meğer fahriye gûluğuma en ziyade aldanan zavallı yine benmişim.

---

36. Miftah-ı mûdilât: zor işlerin anahtarı.
37. Rûy-ı nikbet: uğursuz yüz.
38. Vâdi-i muaşaka: aşk vadisi.
39. Râm-ı herhâhiş: her isteğe itaat eden.
40. Meclûbiyet: tutkunluk.
41. Matuf: yönelmiş.
42. Savlet-i sevda: sevda hücumu.
43. Ta'tîr-i meşâm: koku alma.
44. Rayiha-yı ruhnüvâz: ruhu okşayan koku.
45. Sânihapirâ: zihni süsleyen.
46. Savlet-i şebâb: gençlik hücumu.
47. Sevdâ-yı igfâl: aldatıcı sevda.
48. Hırâm-ı dilfirib: salına salına yürüyüş.
49. Nigâh-ı mahmûr: mahmur bakış.
50. Gîsû-yı zertâr: sırma saç.
51. Âşüftegî reftar: aşüfte yürüyüş.
52. Ezhâr-ı sevdâ: sevdâ çiçekleri.
53. Rüyâ-yı âtıl: boş rüyâ.

Deryâ-yı sefahatin[54] böyle enginlerinde bîârâm[55] bocaladığımı gören valideynim bir seng-i kazaya[56] tesadüfümden havfen[57] beni evlendirdiler. Birincisiyle geçinemedim. Bir ikincisi geldi, onu da gönderdim. İlk iki zevcem melâhat[58] ve tenasüpte[59] tırâşîde-i dest-i kudret[60] birer heykel-i cemaldiler. Fakat o güzel kafalarında zekâdan eser, mâlûmat-ı beşeriyye namına nebze yoktu. Kendilerine bir leyle-i mukmirede[61] ruhumun sehâb-ı münire[62] içinde tayeranını[63] musavver bir şiirimi okuduğum zaman bunu âdeta bir lugaz-ı mustalih[64] zannederek gülüşe gülüşe:

"Ah bildik... Bildik... Karganın bilmecesini yapmışsınız... Çünkü kuşların içinde gece uçan kargadan başkasını bilmiyoruz" derlerdi. Hayâl-i şairânemin fezâşikâf[65] pervâz-ı leylîsini[66] karga zanneyleyen bu kadınlarla benim için idâme-i zevciyet mümkün müdür! Melâhatin mütemmimi[67] zekâvettir. Bir güzel ağızdan eblehfirîbâne[68] söz işitmek, bir düğünde tarab-ı âheng yerine matem etmek kadar ruhumu sıkar. Ben zevcelerime bu nakısa-i hilkatlerine[69] bakıp ağlarken onlar bu giryemi câzibe-i hüsnlerine[70] atfederek sevinirlerdi.

---

54. Deryâ-yı sefahat: eğlence deryası.
55. Bîârâm: durmadan.
56. Seng-i kaza: kaza taşı.
57. Havfen: korkarak.
58. Melâhat: güzellik.
59. Tenasüp: yakışma.
60. Tırâşîde-i dest-i kudret: kudret eli ile yaratılmış.
61. Leyle-i mukmire: mehtaplı gece.
62. Sehâb-ı münire: parlak bulutlar.
63. Tayeran: uçuş.
64. Lugaz-ı mustalih: bilmece.
65. Fezâşikâf: fezayı yaran.
66. Pervâz-ı leylî: gece uçuşu.
67. Mütemmim: tamamlayan.
68. Eblehfirîbâne: budalaca.
69. Nakısa-i hilkat: yaradılış noksanlığı.
70. Câzibe-i hüsn: güzelliğin cazibesi.

Zaten ilk iki zevcem beni pûyân[71] olduğum muaşaka-i bâzârdan[72] alıkoyamamış idiler. Hariçteki hayât-ı sefîhânem[73] hemen yine evvelkinin aynı gibiydi. Bu coşkunluğum peder, maderimi büyük endişelere düşürdü. Bir genç için devamı maddi manevi vahim bir sukut demek olan bu hâlin izalesine kati bir çare bulmak yolunu gece gündüz düşünmeğe başladılar. Edilen nasihatler, tehditler bir para etmiyordu. Nihayet beni üçüncü defa evlendirmeğe karar verdiler. Fakat bu defa bulacakları kızın hüsn-i bî-bahâsıyla[74] biraz okur yazar, lisân-âşina ve hatta şair olması tezevvüç[75] için şerâit-i esâsiye[76] ittihaz edildi. Öyle bir kız beni oyalar, aldatır, inhimâk-i sefahetten,[77] meyl-i hevâ-perestîden[78] çevirir zu'mına düşdüler. Aylarla aradılar, nihayet bu perî-i emeli[79] buldular. Düğün dernek kıyametler koptu. Leyle-i zifafımda[80] üçüncü zevcem Bedia'nın beyaz bürüncükten telli duvağını berdest-i bîkaydî[81] ile açtım. Bu da güzeldi.

Çehresinde müessir bir mahzûniyet-i ulvîye[82] vardı. Fakat ne yalan söyleyeyim? İkinci zevcem bundan daha güzeldi. Kızın yüzüne baktıkça yavaş yavaş bir rikkat hissettim.

Kendi kendime diyordum ki:

"Ey güzel çiçek! Gönlümdeki ömr-i sevdaperverin[83] kim bilir ne kadar kısa olacaktır? Müştehiyatım[84] seninle de pek

71. Pûyân (olmak): dalmak.
72. Muaşaka-i bâzâr: muaşaka pazarı.
73. Hayât-ı sefîhâne: sefihane hayat.
74. Hüsn-i bî-bahâ: paha biçilmez güzellik.
75. Tezevvüç: evlenme.
76. Şerâit-i esâsiye: esas şartlar.
77. İnhimâk-i sefahet: sefahate düşme.
78. Meyl-i hevâ-perestî: istek ve heveslerine uyma meyli.
79. Perî-i emel: emel perisi.
80. Leyle-i zifaf: zifaf gecesi.
81. Berdest-i bîkaydî: kayıtsız bir el.
82. Mahzûniyet-i ulvîye: ulvi mahzuniyet.
83. Ömr-i sevdaperver: sevdaperver ömür, sevdanın ömrü.
84. Müştehiyat: İştah, istek.

çabuk işbaa[85] gelecek. Sonra rayihasına bıkılmış bir demet gibi bir tarafa atılacak, unutulacaksın... Fakat şimdi sen bana aldanmalısın ki şu dört günlük huzûzâtımız bir ebediyet-i saadet zannolunacak kadar canfirib olsun. Senden evvelki zevcelerimde irad ettiğim nutk-ı igfâle işte başlıyorum. Bir şairin feraş-ı sevdasına[86] gireceğini anla da bu muvakkat saadet için sevin."

Gelinin karşısında gözlerimi süzüp bir vaz'-ı taabbüdkârane[87] alarak cehren[88] dedim ki:

"Duvağınızı açtığım anda karşımda bütün simaları, bütün ebharı, ezharı, baharları, tekmil ulviyâtıyla bîgeran[89] bir âlem-i şiir[90] çıktı. Ömrümde ilk defa bir kadına karşı bir perestiş-i hakikî[91] hissettim. Yazdığım ve yazacağım ulviyât-ı eşârım,[92] mübhemât-ı efkârım,[93] düşüne düşüne bulamadıklarım, semâvât-ı sünuhânede[94] yetişemediklerim sanki çehre-i latîfinizde[95] menkuş!![96] Sevda denilen o medlûl-i mevhumun bir kadın şeklinde tecessüsünü işte görüyorum! Ey peri-cemal, kımıldamayınız... Şu ipeklerin, tellerin, elmasların içinde sizi bir sanem-i hakikî gibi doya doya temaşa edeyim..."

Mahzunane gözlerini bana dikti, emrime tabian bir müddet kımıldamadı. Bir istigrak-ı sevda ile yirmi dakika kadar bu şiir levhasını temaşa ettim. Sonra dedim ki:

"Bu kadar yetişir... Şimdi kımıldayınız...

---

85. İşbaa (gelmek): doymak.
86. Feraş-ı sevda: sevda feraşı, kucağı.
87. Vaz'-ı taabbüdkârane: taabbüdkârane tavır, tapar bir hal.
88. Cehren: yüksek sesle.
89. Bîgeran: nihayetsiz, uçsuz bucaksız.
90. Âlem-i şiir: şiir âlemi.
91. Perestiş-i hakikî: gerçek bir sevgi, tapınma.
92. Ulviyât-ı eşâr: ulvî şiirler.
93. Mübhemât-ı efkâr: fikirlerin müphem, belirsiz noktaları.
94. Semâvât-ı sünuhâne: sünuhat semaları.
95. Çehre-i latîf: lâtif çehre.
96. Menkuş: nakşolunmuş.

Söyleyiniz... Artık bu sanem-i hüsnde[97] nefh-i ruh[98] mucizesini gördüm... Bu gülistan-ı şiirin bülbüllerini dinleyeyim." Benim bu mugafilâne[99] sözlerim üzerine gelinin semâ-yı hüsnünden[100] kevakib[101] dökülüyor, yahut ser-i müzeyyenindeki[102] pırlantalar tane tane yüzünden akıyor gibi çeşmân-ı kebûdundan[103] eşkpâreler[104] yuvarlanmağa başladı. Evet, ağlıyordu. Fakat niçin? Sözlerimden beni bir âdi mugfil[105] gibi mi telâkki etti? Hakikati anladı mı? Şaşırdım. Vicdansızlığıma biraz da nâdim oldum. Ruhum bir rişte-i mânevî[106] ile ona merbutmuş gibi zabt-ı dumûa[107] muktedir olamadım. Ağlaya ağlaya o elmas rîzelerin sûret-i nüzûlüne[108] bir müddet hayretle baktım. Nihayet dedim ki:

"Fakat güzelim, böyle bir leyle-i mesûdeyi[109] göz yaşlarıyla niçin ıslatıyorsunuz? Yoksa bu mesûdiyette müşterek değil miyiz?"

Cevap vermedi, duvağının ucunu kaldırdı. Gözlerini sildi. Müteessirâne dedim ki:

"Niçin o mukaddes örtüyü eşkâlûd[110] ediyorsunuz? Ateş-i muhabbetim katarat-ı dumûunuzu[111] kurutmağa kâfi değil midir?"

Acı, müstehziyâne tebessümle yüzüme baktı. Bu nazariyle, "Hayır! Kâfi değildir" demek istediğini vâzıhen[112] anlattı. Bütün

97. Sanem-i hüsn: güzellik sanemi.
98. Nefh-i ruh: ruh nefhi.
99. Mugafilâne: iğfalkâr.
100. Semâ-yı hüsn: güzellik seması.
101. Kevakib: yıldızlar.
102. Ser-i müzeyyen: süslü baş.
103. Çeşmân-ı kebûd: mavi gözler.
104. Eşkpâreler: gözyaşları.
105. Mugfil: aldatan, yalancı.
106. Rişte-i mânevî: manevi bağ.
107. Zabt-ı dumû: gözyaşlarını zaptetme.
108. Sûret-i nüzûl: iniş, dökülüş şekli.
109. Leyle-i mesude: mesut gece.
110. Eşkâlûd: gözyaşlarına bulaşmış.
111. Katarat-ı dumû: gözyaşları.
112. Vâzıhen: açıkça.

bütün mütehayyir kaldım. Bu hayretime bir nevi halecan, ra'şe-i hiddete[113] benzer bir şeyler de inzimam[114] etti:

"Sözlerimle sizi bîzar ediyorsam susayım!... Fakat sebebinizi bana iki kelimeyle merhameten izah buyurunuz..." dedim.

Mukavves ince kaşlarını yukarı kaldırdı. Temevvücât-ı havaîsi[115] insanın en rakik âsâbına kadar tesir eden muhteriz,[116] nazik fakat muğberâne[117] bir sadayla dedi ki:

"Beyefendi, hiç kukla lâkırdı söyler mi?"

(Hayretle): "Nasıl kukla?"

"Nasıl olacak?... İşte telli pullu karşınızda duruyor."

"Hâşâ! Sizi kuklaya benzetmek için insan hüsn-i meâlîden[118] mahrum bir hayvan olmalı... Böyle bir söz ağzımdan çıkmadı. Niçin iftira ediyorsunuz?"

"Bu teşbihiniz sarahaten[119] değil, zımnen[120] vâki oldu."

"Rica ederim, nasıl?"

"İlk emriniz 'kımıldama dur', ikinci, 'haydi kımılda söyle' hitaplarıyla vuku bulmadı mı? İşte bundan hissettim... Anladım ki..."

Sustu. Ben mütehalikâne[121]:

"Ey anladım ki... Sonra?"

"Anladım ki siz bu köşede cariyenizden evvel telli pullu birkaç kukla daha oynatmışsınız!..."

Şimdi buna cevap! Ben orada "dermakam-ı zınk" dedim durdum. Ben onu şairliğime meftun edeyim derken kadın beni lâl etti. Eski zevcelerim üzerine olan bu ibham hem zarifâne, hem muhakkirâneydi. Bu sözde, "İlk zevcelerinizi kukla misali idare etmiş olduğunuzu biliyorum. Fakat benim öyle

113. Ra'şe-i hiddet: hiddetten titreme.
114. İnzimam (etmek) : katılmak.
115. Temevvücât-ı havaî: havaî temevvücat.
116. Muhteriz: titrek.
117. Muğberâne: gururlu bir şekilde.
118. Hüsn-i meâlî: yüksek hisler.
119. Sarahaten: açıkça.
120. Zımnen: dolayısıyla, üstü kapalı olarak.
121. Mütehalikâne: büyük bir çabuklukla, aceleyle.

onlar gibi huyût-ı harekâtını[122] elinize teslim edecek bir kadın olmadığımı siz de şu saatten itibaren biliniz" mealinde dehşetli bir ima vardı; asıl kanıma dokunan cihet bu cümleyi benimle eskiden beri konuşmaya alışmış gibi bir metanetle asla sıkılmadan, gözlerini kırpmadan söylemesi olmuştu. O şimdi duvağı başında bir gelindi; biraz utanacak, sıkılacaktı. Ben onun nâşüküfte[123] şerminden[124] sermest-i huzuz[125] olacak, sehâb-ı emel[126] içinde müstetir[127] bir bikr-i sevda keşfine uğraşarak hülyaperver[128] perestişkârâne[129] kelimâtla onu tekellüme[130] davet edecek, ağzından bir söz almak için saatlerle uğraşacaktım. Bu dik, haşin sözler bütün hayâlât-ı zifâfımı kalbimle beraber kırdı geçirdi; ben o duvağın altından ne bekliyordum; talihime ne çıktı?

Bilâcevab[131] meyusâne ben de bir köşeye çekildim. Vukû-ı hâli[132] muhakeme etmek istiyor, fakat ne düşüneceğimi bilemiyordum. Derûnumu evvelâ derin bir hiddet, sonra sebebini pek tefsir edemeyeceğim elîm bir rikkat istila etti. Bâdî-i emirde[133] gelinin terbiyesizliğine hükmettim. Bilmem neden? Sonra bu hükmüm kuvvetini kaybetti. Kendi kendime: "Evet evet! Ben tahkire, bu mücazâta[134] müstehakım[135]... Zavallı kızcağız kendinden evvel yine bu köşeye elmaslara müstağrak[136] iki gelinin gelip gittiğini biliyor. Üçüncü olarak o mev-

122. Huyût-ı harekât: hareket ipi.
123. Nâşüküfte: açılmamış.
124. Şerm: mahcupluk.
125. Sermest-i huzuz: zevk sarhoşluğu.
126. Sehâb-ı emel: emel bulutu
127. Müstetir: setr edilmiş, saklı.
128. Hülyaperver: hülyalı.
129. Perestişkârâne: taparcasına.
130. Tekellüm: konuşma.
131. Bilâcevab: cevap vermeme.
132. Vukû-ı hâl: durum, vaziyet.
133. Bâdî-i emir: ilk önce, evvela.
134. Mücazât: karşılık, ceza çektirme.
135. Müstehak: hak eden, hak etmiş olan.
136. Müstağrak: gark olmuş.

kii işgal eden biraz âkıbetbîn olursa teessür-i mağlubiyetinden[137] kendini alamamakta mazurdur."

İşte öyle karşıdan karşıya bir müddet ben bir medhûş-ı meyûsiyet,[138] o bir istiğnâ-yı mahzûniyet[139] içinde birbirimize bakıştık durduk. Yekdiğerimizin hafâyâ-yı kalbiyesini[140] keşfe uğraşır gibi bu muhterizâne[141] teâti-i enzârımız[142] esnasında gelini ilk muamele-i bâridesinden[143] nedamet gösterir bir halde gördüm, öyle hissettim, imâle-i nigâhından,[144] hafif hafif hareketlerinden, göğüs geçirir gibi teneffüslerinden, bütün o mahzûniyet-i mütezallimânesinden[145] öyle rakik mânâlar tayeran[146] ediyordu ki, bu zîhayat[147] muamma-yı şiirin her nüktesi elmasların parıltılarını şevahid gibi bi'likame[148] kendini haklı, beni haksız çıkarıyordu. Bu pür şaşaa levha-yı tazallumu[149] gönlüm, gözlerim kamaşarak temaşa ettim. Bir gaşy-i sevdaya[150] düşer gibi oldum. Kalben, "Bu kadar hırçın olmasan galiba ben seni seveceğim" dedim. Meğer sevmişim, o dakikadan itibaren bedbaht bir sevdazede olmuş, ne müthiş bir uçurumun kenarında dolaştığımdan haberim yokmuş. Fakat hâlâ bundan da üç dört günde arzumu alırım zannediyor, bir muhabbet-i şedîde ile gönlümün ona merbut kalacağına katian ihtimal vermiyordum, böyle bir şey hatır ve hayalimden geçmiyordu. Geçse bile ne olur? Zevcem değil

137. Teessür-i mağlubiyet: teessüre mağlup olmak.
138. Medhûş-ı meyûsiyet: ümitsizlikten dehşete düşme.
139. İstiğnâ-yı mahzûniyet: mahzunluk içinde olma, çekinme.
140. Hafâyâ-yı kalbiye: kalp sırları.
141. Muhterizâne: ihtiraz edercesine, çekinerek.
142. Teâti-i enzâr: birbirine bakma.
143. Muamele-i bâride: soğuk davranış.
144. İmâle-i nigâh: göz çevirme.
145. Mahzûniyet-i mütezallimâne: mütezallimane mahzunluk.
146. Tayeran (etmek): uçmak.
147. Zîhayat: hayat sahibi, canlı.
148. Bi'likame: meydana koymasıyla.
149. Levha-yı tazallum: tazallum levhası.
150. Gaşy-i sevda: sevda gaşyi, sevdadan kendinden geçme.

mi? Zevceye fart-ı muhabbet[151] dünyada en arzu olunur bir saadet değil midir? Her şeyde kendimi haklı görür, her hutve-i harekâtımı[152] gurûr-ı nefse tâbian atarken bilmem bu meselede ne oldu? O rakik kalpli geline bütün maâsi-i mâziyemi[153] affettirmek için hemen gayr-ı irâdî denecek bir halde kalktım. Yanına gittim. Ayaklarının önünde cebheberzemîn-i tazarru[154] olarak:

"Meleğim!... Hakikati bilmeden bigayrı-ı hak[155] beni itham etmeyiniz. Rumuzla anlatmak istedikleriniz hakkında kader bana rahm etmedi. Her maznunu[156] söyletirler, sonra leh veya aleyhinde hüküm verilir. Kanun-ı adalet böyledir. Fakat bu gece kölenizi öyle elîm ifadât ıztırabına düşürmemek için bu muhakememi âtiye taalluk[157] ediniz. Huzûr-ı vicdanınızda tebriye edeceğime şüphem yoktur. Artık talihimin bana rûy-ı tebessüm[158] gösterdiğine siz bir delîl-i celî[159] değil misiniz? Hayır delil değil, işte siz o tebessümün kendisiniz... Talih-i nâ-sâzîden[160] döndükten sonra sizin semahat-i lutf ve rahmda[161] ondan geri kalacağınıza ihtimal veremem... Ah o güzel gözleriniz..." dedim. Bir savlet-i mâfevkalgarâm[162] ile bir elimle belinden, diğeriyle ellerinden yakaladım. Müsbet menfi elektrikle mehmul, müheyya-yı iştial[163] iki cisim gibi vücutlarımızın bu temasından nazardan nazara berk-endâz[164] olan şerareler ikimizi de haddine pâyân tasavvur olunamaz bir

151. Fart-ı muhabbet: aşırı sevgi.
152. Hutve-i harekât: hareket adımları, tavırları.
153. Maâsi-i mâziye: maziye ait günahlar.
154. Cebheberzemîn-i tazarru (olmak): ayakları önünde eğilmek.
155. Bigayrı-ı hak: haksız yere.
156. Maznun: zan altında bulunan.
157. Taalluk (etmek): bırakmak.
158. Rûy-ı tebessüm: güler yüz.
159. Delîl-i celî: açık delil.
160. Talih-i nâ-sâzî: kötü talih.
161. Semahat-i lutf ve rahm: lutuf ve merhamet cömertliği.
162. Savlet-i mâfevkalgarâm: aşk ve ihtiras ile saldırma.
163. Müheyya-yı iştial: parlamaya hazır.
164. Berk-endâz : parlayıcı

lerziş-i huzuz[165] içinde bıraktı. Gelinin çeşmânı süzüldü, bana da bayılmak. Hayır, bayılmak değil, fart-ı telezzüzden[166] canım çekiliyor gibi bir hal geldi. Bütün vücudundan kabarıp inen sinesinden gülbin-i bahar[167] gibi intişar eden hevâ-yı muattara[168] karışan takatşiken[169] sıcak nefesi birkaç saniye teneffüs ettim... Bedia, o nazik vücudundan memul edilmez bir kuvvetle birdenbire silkindi, kollarımın arasından kurtuldu. O baygın nigahı vehleten[170] değişti. Gazûbâne bir suret aldı. Hışımla bana bakarak:

"Beni bırakınız beyefendi... Sizin sıkça sıkça oyuncak kırar yaramaz bir çocuk olduğunuzu biliyorum. Fakat dikkat ediniz, bu defa elinize geçen oyuncak polattandır. Onu kırayım derken muhakkak bir tarafınızı incitirsiniz. Sonra size yazık olur" dedi.

Bu ikinci tahkir, tesir-i hararet-i şehvetle[171] gevşemiş asabım bütün suhûnet-i kalbim[172] üzerine buzlar yağar gibi beni o müntehâ-yı telezzüzden[173] gâibe-i ıztıraba[174] düşürdü. Şimdiye kadar benât-ı Havvadan hiç birine karşı bu tezellül ihtibar etmemiş, yine ömrümde hiçbir kadın ağzından bu yolda hakarete uğramamıştım. Vehleten bir rüyâ-yı saadetten uyanır gibi kendimi toplamağa uğraşarak birkaç hatve[175] açıldım. Mânidar nazarlarla gelini tepeden tırnağa süzerek:

"Afedersiniz hanımefendi!... Kendinizi oyuncaklığa lâyık görmediğiniz karşınızdaki erkek size eğlence olmak tenezzülünden müstağnidir. Vücudunuz bir zevcin nüvazişine[176] ta-

165. Lerziş-i huzuz: hazdan titreme.
166. Fart-ı telezzüz: telezzüz çokluğu, çok haz almak.
167. Gülbin-i bahar: bahar gülbini.
168. Hevâ-yı muattar: muattar hava.
169. Takatşiken: takat kesen, tahammül edilmez.
170. Vehleten: birdenbire.
171. Tesir-i hararet-i şehvet: şehvet hararetinin tesiri.
172. Suhûnet-i kalb: kalp sıcaklığı.
173. Müntehâ-yı telezzüz: zevkin son noktası.
174. Gâibe-i ıztırab: ıztırap boşluğu.
175. Hatve: adım.
176. Nüvaziş: okşama.

hammül edemeyecek kadar nazikse bunu evvelden düşünüp tezevvücden[177] ihtiraz[178] etmeliydiniz."

Gelin, aynı tavr-ı mağrurâne ile:

"Beyefendi, mâlûm-ı âlînizdir ki tezevvüc emrinde ekseriyetle kızların reyi sorulmaz... Bunu velileri tensib eyler, onlar da ıztırarî[179] kabul ederler..."

"Demek ki bu hacleyi[180] teşrifiniz ıztırarî vuku buldu?"

Penbe rakik[181] dudaklarını kıvırarak:

"Hakikati biraz geç anladınız, ama her hâlde zekâvetinizi tebrik ederim..."

Bu son tahkire karşı artık olanca izzetinefis, bütün gurûr-ı reculânem[182] isyan etti. Bu terbiyesizi daha ziyade söyletmeğe lüzum görmeyerek neye uğradığımı bilmez bir halde zile bastım. İşlemeli baş örtüsü, koyu nefti ipekli entarisi ve beşuş bir çehre ile içeri giren yenge kadına elimle gelini göstererek:

"Hanımın içine sıkıntı bastı. Biraz hava almak istiyor. Kendisini dışarı çıkarınız. Valideme de söyleyin buraya gelsin..." dedim.

Bu söz, beynine birkaç okkalık taş fırlatmış gibi yenge hanım üzerinde bir şiddet-i tesir gösterdi. Beşaşeti[183] derhal mübeddil-i dehşet[184] olarak gözleri büyüdü... Evvelâ ne diyeceğini bilemeyerek birkaç "a a a a a..." savurduktan sonra biraz kendini toplayıp:

"Üstüme iyilik sağlık!... O nasıl lâkırdı öyle?... Ötekileri birer ikişer sene sonra savmıştınız... Bu zavallıyı ilk geceden mi kovuyorsunuz? Ben ne gelini dışarı çıkarırım, ne de validenizi çağırırım. Beyefendi, aklını başına topla... Bir kere şu karşındaki kızın yüzüne bak. Kıyamadan bu hakareti bîçâreye nasıl

177. Tezevvüc: zevce edinme, evlenme.
178. İhtiraz (etmek): çekinmek, kaçınmak.
179. Iztırarî: zorla, mecburen.
180. Hacle: gelin odası, gerdek.
181. Rakik: ince.
182. Gurûr-ı reculâne: erkeklik gururu.
183. Beşaşet: güler yüz.
184. Mübeddil-i dehşet: dehşete tebeddül etme, dönme.

ediyorsun? Artık böylesini bir daha bulamazsın... O da ana baba evladı. Elin kızına yazık değil mi? Öyle şey olmaz. Oturun barışın... Aman Allahım bunun neresini beğenmedin?" dedi.

Elleriyle yüzünü kapadı. Bu sûret-i şedîdede[185] mukabele-i hakarete[186] galiba muntazır[187] olmayan gelin hanımın çehresi fart-ı infialden[188] gül penbesi bir renk aldı. Kendini himayeten yenge kadının sarf ettiği sözleri nefs-i mağrûrânesine[189] karşı ayn-ı hakaret telakki ederek gelin yerinden kemal-i taazzumla[190] serpilip kalktı. Timsâl-i unf ve gururu tecsîme uğraşır mahir bir aktris gibi pırlantalı başını havaya kaldırarak refik, bülent bir tavır aldı. Bu son sada-yı tahkîrin[191] ihtizazâtı hiç kulaklarımdan zail olmaz. Yengeye hitaben dedi ki:

"Yenge hanım... Yenge hanım! Ağzından çıkan sözleri kulakların işitsin. Beyefendi beni değil, ben beyefendiyi beğenmedim. Dışarı çıkmak için ayaklarım senin muavenetine muhtaç değildir. Beyin validesini çağırın da dertleşsinler."

Yenge hanım "a a a"ların en büyüklerini asıl işte burada kopardı.

Ben büyük bir hiddet, yenge kadın tarif olunmaz bir hayret içinde iken gelin lâtifü'l- cereyan[192] bir ırmak haline girmiş kehkeşan gibi pırıl pırıl mütemevvic-i envâr[193] bir hıram-ı sâmânsûz[194] ile akıp yürüdü. Hatuvât-ı tahkir[195] ile çiğneyip geçtiği o hacle-i felâketimin kapısı önünde durdu. Başını çevirdi. Bir edâ-yı muzafferâne ile bana amîk,[196] mânidar bir nazar fırlattı. Meğer bu bakışıyla,

---

185. Sûret-i şedîde: şedit surette, şiddetli.
186. Mukabele-i hakaret: hakarete karşılık.
187. Muntazır: bekleyen.
188. Fart-ı infial: aşırı hiddet.
189. Nefs-i mağrûrâne: gururlu nefis.
190. Kemal-i taazzum: azamet.
191. Sada-yı tahkîr: hakaret sadası.
192. Lâtifü'l- cereyan: akışı güzel.
193. Mütemevvic-i envâr: nurlarla dalgalı.
194. Hıram-ı sâmânsûz: salınış.
195. Hatuvât-ı tahkir: tahkir adımları.
196. Amîk: derin.

"Kalbine açtığım cerîha-yı sevdayı[197] şimdi sen bir iğne deliği kadar bile hissetmiyorsun. Bak onu ben nasıl tavsî edeceğim? Mertebe-i hûnâlûd[198] bir hale getireceğim. Onun çare-yi iltiyâmını mümkün değil bulamayacaksın..." demek istermiş. O nazar-ı amîkin[199] bu mânâ-yı müdhişini o zaman değil, pek sonra anladım. Filhakika[200] gönlüme öyle bir ceriha-yı iltiyâm-ı nâ-pezîr[201] açtı ki onu her gün bir iğne ile kurcalayarak kapanmasını men etmedeki maharetine hayrette kaldım. İşte o yara (kalbini göstererek) işliyor... Hâlâ işliyor.

[Nakl-i sergüzeşt, Naki Bey'in bu noktada rengine hafif bir humret[202] geldiğini bilmüşahede[203], "İsterseniz bir limonata takdim edeyim" dedim.

"Hayır birader, hayır!... Serencamın daha limonata içilecek yerlerine gelmedim. Göreceksiniz ki oralarda, 'Aman Allah yanıyorum' diye bağıracağım" cevabını verdi.]

Hikâyesine devamla:

Bana o nigâh-ı mânidârı atfından sonra gelin öyle pürşaşaa bir azametle oda kapısından çıktı. Yenge kadın bana, ben yenge kadına mütehayyirane bakışakaldık. Beş on dakika sonra o hayretten biraz kendimizi toplayınca yenge kadın sordu ki:

"Beyefendi, şimdi ne yapacağız?"

"Bu kızı şu saatte bir arabaya koyup pederinin hanesine göndermekten başka bir yapacağımız yoktur."

"Hiç alelacele öyle şey olur mu? Durun bakalım, kızın fikrini, derdini anlayalım."

"Artık bunun anlaşılmayan bir ciheti kaldı mı? İşte hepsini açık söylüyor. Benden hoşlanmamış..."

"Ama siz hoşlanılmayacak bir delikanlı mısınız?"

---

197. Cerîha-yı sevda: sevda yarası.
198. Mertebe-i hûnâlûd: kana bulaşmış hal.
199. Nazar-ı amîk: derin bakış.
200. Filhakika: hakikaten, gerçekten.
201. Ceriha-yı iltiyâm-ı nâ-pezîr: iyileşmesi mümkün olmayan yara.
202. Humret: kızıllık.
203. Bilmüşahede: görerek.

"Tabiat bu ya! Hoşlanmayabilir. Zorla güzellik olur mu? Belki bir başkasını seviyor. Belki o sevdiği benden çok güzeldir. Çünkü buna başka mânâ veremiyorum."

"Sus beyim sus. Ah şimdiki kızlar... Gideyim validenizi çağırayım da işi bir müzakere ediniz... Fakat şey... Siz bu kızı sevdiniz mi?"

"Benden hoşlanmayan bir kızın nesini seveyim? Dünyada kadın kalmasa yine böylesine tenezzül etmem... Öteki zevcelerim bundan güzeldi. Sen pekâlâ bilirsin.."

"Bilirim bilirim... İşte onların âhı çıkıyor zannederim."

"Şimdi benim (tandırname) dinlemeğe vaktim yok. Âhı mâhı ne olacakmış? Bu gece def ederiz biter gider. Haydi sen validemi gönder."

Çağırmağa lüzum kalmadan o esnada validem alı al, moru mor bir halde odadan içeri girdi. Bî-tâbî[204] fütur[205] ile bir kanapenin üzerine yığıldı. Bir müddet o bize baktı, biz ona baktık. Nihayet bana hitaben dedi ki:

"Bu ne demek olacak oğlum böyle? Pederini odasında hafakanlar boğuyor... Kızı dışarıda o halde görünce ben de öldüm öldüm de dirildim."

"Nasıl halde?"

"Nasıl olacak? İki gözünün yaşı yağmur gibi akıyor..."

Yenge ile mütehayyirâne[206] birbirimize bakıştık. İstigrâbımı[207] bir türlü yenemeyerek sordum ki:

"O kız ağlıyor mu dışarıda?"

"Git de marifetini gör... Daha ilk geceden bu hakaretler reva mıdır? Pederine, bana acımadınsa bari gelinin duvağına hürmet edeydin... Bunu da öteki bıraktığın kızlar gibi mi zannettin? Bu şöyle böyle bir adamın kızı değil ki... Onlar bizden kibar. Kızlarını dışarı vermiyorlardı. Bin türlü rica minnetle aldık. Elinden uçanla kaçan kurtulmuyor; Türkçe,

204. Bî-tâbî: bitkin.

205. Fütur: usanma, bezginlik.

206. Mütehayyirâne: hayretle, şaşkınlıkla.

207. İstigrâb: şaşkınlık.

Fransızca okuma yazma... Nakış, dikiş, biçme kesme... Piyano, keman, her türlüsü..."

"Birinci derecede 'artist' olduğunu zaten görünce anladım..."

"Halt etmişsin... Niçin olsun 'arsız'? Lâkırdı söylerken yarı beline kadar kızarıyor. Gayet irfanca lûgatlı sözler söylüyor. Bazı lâkırdılarını ben bile anlayamıyorum..."

"İşte hep bu halleri 'artist'liğinden ileri geliyor..."

"Niçin inat ediyorsun Naki? Sana arsız değil diyorum..."

"Valideciğim, ben arsız demiyorum, 'artist' diyorum. Fransızlar hünerli olanlara böyle derler."

"Fransızlar hünerlilere 'arpis' mi derler? O zavallılar başka takacak isim bulamamışlar mı? Aman, ne derlerse desinler. Şimdi bana o lâzım değil. Aranızda ne geçti? Onu anlat bakalım."

"Uzun uzadıya sözüm yok. Şu anda o kızı bir arabaya koyup babasının evine göndermeli. Anlıyor musun validem? Şu anda..."

"Öyle ya, benim o kadar aylık emeğim, bunca masraf berheva[208] olsun. Âlemin dedikodusunu da düşünmeyelim. Beyefendi hoşlanmadı diye ilk gecesinde kızı arabaya koyup babasının evine gönderiverelim öyle mi? Naki, burasını iyi bil... Bundan sonra karı diye damlara çıksan, büyük sözüme tövbe, senin için görücü gezmem. İşte bu evlenmen son evlenmendir. Artık elkızlarının başlarını nâra yakmam, Allah'tan korkarım. Şimdi bir arabaya koyup gönderin sözleriyle bört bört böbürlenme öyle. O da senin başına kusmadı ya? Zaten kız yalvarsan durmuyor. 'Bir araba getirin, babamın evine gideceğim. Bu gece beni burada alıkorsanız kendimi kuyuya atarım' diyor..."

"İşte pekâlâ mademki o da öyle arzu ediyormuş, kendini kuyuya atmasına meydan vermemek için gönderin gitsin..."

"Naki, doğru söyle, kıza ne yaptın? Az buz hakaret görmekle duvağı başında bir gelin bu sözü söylemez."

"Hiçbir şey yapmadım."

208. Berheva (olmak): boşa gitmek.

"Hiçbir şey yapmadan bu rezalet çıkmaz. Hele hele doğru söyle..."

"Valideciğim, siz şimdi onu gönderin, işi sonra size anlatırım. Eğer beni haksız bulursanız temin edeceğiniz mücazata razıyım..."

Validem hiddetle gözlerini açarak şimdiye kadar kendisinden hiç görmediğim bir unf ve şiddetle:

"Halt etmişsin hayırsız! Ben öyle ilk geceden babasının evine kız göndermem. Hep senin sözün değil, bu defa da benimki olacak. Bu işi nasıl berbat ettinse gel yine kendin öyle temizle. Kız bizim sözümüzü dinlemiyor. Gel, yalvar yakar, ne yaparsan yap, bu gece kendisini alıkoy. Yarın ben âlemin bâhusus[209] kız anasının yüzüne nasıl bakacağım? İşte ayak diriyorum, mutlak bu iş böyle dediğim gibi olacak. İnadından dönmezsen şimdi buraya pederin de gelecek, ona ne cevap vereceksin? Zavallı adamın yüreğine mi indireceksin? Pederin bu emri verdi, beni sana gönderdi. Bize itaat etmezsen ananı babanı yok bil... Başka lâm cim yok... Bu akşam mutlak bizim sözümüz olacak, mutlak, mutlak, mutlak. İnatçı kafan işitiyor mu?"

Bir tehevvür-i meyusâne[210] ile yerimden fırlayarak:

"Bu emriniz bence kabil-i icra[211] değildir. İhtimali yok, sözünüzde ısrar ederseniz siz de beni yok biliniz. Kıza o kadar acıyorsanız bari ben kendimi kuyuya atayım da mesele kapansın. Başka sevdiği bulunan bir kızı ben zevceliğe kabul edemem. Böyle bir mesele-i mühimmede ana baba ısrarı para etmez."

Bu son sözlerime karşı validemin ağzı açık kaldı. Bir nazar-ı iştibahla[212] beni süzerek:

"Allahtan kork hayasız!... Tek sözüm olsun diye elin bâkir kızına iftira atmağa utanmıyor musun?"

---

209. Bâhusus: özellikle.

210. Tehevvür-i meyusâne: ümitsiz bir öfke.

211. Kabil-i icra: icrası mümkün.

212. Nazar-ı iştibah: şüpheli bakış.

"İftira atmıyorum. Yanınızda söyleyeyim. Hep işitiniz. Benden hoşlanmadığını alenen itiraf ediyor... İşte işte burada yenge hanım da işitti."

"Bir kız çergeden gelse ilk gecede yine bu sözü söylemez... Yenge hanımı şahit tutma, inanmam. Şu odadaki kanapeler, sandalyeler bütün eşya lisana gelip şahadet etse yine inanmam. Kızın mensup olduğu familyanın kişizadeliğini, namusunu, terbiyesini bilmiyor musun? Hiç onların kızından öyle şey memul müdür?"

"Efendim, Halep oradaysa arşın burada. Şimdi pederim, sen, bütün ailemiz efradı kızın yanına gideriz. Cümlenizin huzurunda ben kendisinden sorarım. Vereceği cevabı hep işitirsiniz. Ondan sonra i'tâ edeceğiniz hükme razıyım. Bu muayyebiyle[213] kızı kabul et, derseniz ederim. Artık buna bir diyeceğiniz kaldı mı?"

Bu teklifim kabul edildi. Büyük salonda pederim, validem, bütün efradımızdan mürekkep âdeta divan kuruldu. Ortaya, biri müddei, diğeri müddea aleyhin kuûduna mahsus iki sandalye vaz edildi. Kübera düğünlerinde zifaf gecesi kızın validesi vesair taallûkatından kimsenin güvey evinde kalması âdet olmadığından o gece orada gelin hanım mensûbînin-den ihtiyar bir dadı kalfa ile bir çeyiz halayığı, bir de tuvaletçisi sıfatiyle bulunan bir matmazelden başka kimse yoktu.

Müteaddid lâmbalarla beraber salonun ortasındaki büyük avizeyi de yakmışlardı. Gittim, ortada ihzar edilen sandalyelerden birine oturdum. Gelini celb için haber gönderildi. Bilâistigna[214] geldi. Deminden beri selsebil-i kehkeşan[215] gibi önümden akıp giden o gelin bu defa sehâb-ı sâfiye[216] bürünmüş burc-ı âfitab[217] manzarasıyla kapıdan göründü. Duvağını sol tarafına atmış, elinde ipek dantel mendil... Avizeden dökülen

213. Muayyeb: ayıplanmış.
214. Bilâistigna: nazlanmadan.
215. Selsebil-i kehkeşan: kehkeşan selsebili.
216. Sehâb-ı sâfi: saflık bulutu.
217. Burc-ı âfitab: güneş.

bârân-ı ziyâya[218] karşı her hareketiyle bin lem'a îsar ederek yürüdü. O reftâr-ı dırahşânı[219] hepimizin gözlerini kamaştırdı. Hırâm-ı latîfine[220] ben değil, oradaki bütün kadınlar bile hayran oldu. Aheste aheste, salına salına geldi, yanımda oturacağı sandalyenin önünde durdu. Tarz-ı nâzikesini ifhamdan âciz olduğum ihtiramkârane derin bir temenna ile huzzarı[221] selâmladı. Yerine oturdu. Yemin ederim ki o temennayı öyle, Fransızların sanat-ı sahnece mâ-bihil-iftiharı[222] olan meşhur 'Sara Bernar' bile edemez.

Bu mahkemenin riyasatını[223] deruhte[224] eden pederim bana hitaben:

"Oğlum!... Hanım kızımız aleyhinde bazı müfteriyata[225] cüretle bu gece kendisini hücre-i zifaftan tard[226] etmiş olduğunuz, vukû-ı hal[227] validenizin ifadesiyle sabit oluyor. Sen nasıl oğlumsan o da kızımdır. Hakikatin bütünü için bu gece ikinizi de söyleteceğim. Evvelâ sen macerayı hikâye et bakalım. Sonra da hanım kızımı dinlerim."

Ben: "Efendim, sözlerimde zerre kadar iftira yok. Mesele de karışık değil, pek vazıhtır. Birkaç cümle ile arz-ı hakikat edebilirim. Yanımdaki menkûhem bu izdivacı kendi rızasıyla değil, pederinin icbârıyla[228] ıztırariyle kabul etmiş. Bendenizden de hoşlanmamış... İcbâr-ı ibtidâiye[229] bir icbâr-ı sâni[230] ilâve etmedense kendilerini hâne-i pederlerine iade eylemek elbette hayırlı olur zanneder, lutuf ve merhamet-i pederane-

218. Bârân-ı ziyâ: ışık demeti.
219. Reftâr-ı dırahşân: salına salına yürüyüş.
220. Hırâm-ı latîf: lâtif tavır.
221. Huzzar: hazır bulunanlar.
222. Mâ-bihil-iftihar: kendisiyle övünülen.
223. Riyasat: reislik.
224. Deruhte (etmek): üzerine almak.
225. Müfteriyat: iftiralar.
226. Tard (etmek): kovmak.
227. Vukû-ı hal: hal, durum.
228. İcbâr: zorlama.
229. İcbâr-ı ibtidâi: ilk zorlama.
230. İcbâr-ı sâni: ikinci zorlama.

nizden bunu istirham eylerim. Böyle yüz yüze iftira denâetini[231] kabul edecek hilkatte değilim. Kendilerinden sorunuz, cevap versinler."

Bu ifadem üzerine salonun içinde "Allah esirgesin, bu nasıl şey?" nevinden bir fısıltıdır başladı. Gelin, hıçkırıklarını men için dantelâlı mendilini gözlerine götürdü. Bu giryesi bir nevi, itirâf-ı cürm[232] demekti. Pederim, gelinin teskîn-i girye ve teessür[233] etmesini bir müddet bekledi. Nihayet, "Bu isnada karşı cevabınız nedir?" sualini irad etti. Zevcem hanım, mendili yüzünden çekti, zayıf bir sada ile söze ibtidar[234] etti. Fakat rica ederim, müdafaasına can kulağıyla dikkat buyurunuz. Aynen hatırımdadır. Bilmem ki bu sözleri hangi avukat mektebinde tahsil etmiş. Müdafaaya işte şöyle girişti:

"Huzûr-ı âlînizde ağlamak küstahlığında bulunduğumdan dolayı evvelbeevvel[235] mürüvvet-i affınızı[236] temenni eyler, eğer bu bir kabahat ise onu şu katarât-ı sirişkimin[237] masumiyetine bağışlamanızı istirham ederim."

Şu mukaddeme-i makal[238] pederimin nazar-ı dikkatini fal taşı gibi açtı. Çünkü o, ömründe bir kadın ağzından böyle âdâb-ı iftitâhiye[239] ile muntazam söz işitmemişti.

Hatta ben de... Pederim sözünde devamla:

"Sual-i vâlânıza cevâb-ı şâfî verebilmek için biraz mukaddemât-ı ahvâle[240] ircâ-yı nazar[241] mecburiyetinde bulunuyorum. Zannederim ki bu babda cariyenizden dirîg-i müsaade[242] buyurmazsınız..."

---

231. Denâet: alçaklık.
232. İtirâf-ı cürm: suçu itiraf.
233. Teskîn-i girye ve teessür: üzüntüyü yatıştırma.
234. İbtidar (etmek): hemen başlamak.
235. Evvelbeevvel: evvela.
236. Mürüvvet-i aff: af temenni etme.
237. Katarât-ı sirişk: gözyaşı seli.
238. Mukaddeme-i makal: söz başlangıcı.
239. Âdâb-ı iftitâhiye: açılış adabı.
240. Mukaddemât-ı ahvâl: olayların başlangıcı.
241. İrcâ-yı nazar: bakışı rücu ettirme, bakma.
242. Dirîg-i müsaade: müsaadeyi esirgeme.

Salondaki kadınlar, "Ne diyor, ne diyor, anlayabiliyor musunuz?" istifhamlarıyla yekdiğerlerinden istifsâr-ı keyfiyet[243] fısıltısına giriştiler.

Bedia:

"Bir kızın en mühim vukuat-ı hayatiyyesinden olan şu leyle-i zifafımda zevcem beyendi muvaceheten böyle maznun sandalyesine şebih bir mevkie ikâd edilişim şu zayıf sadamla sem-i terahhümünüze[244] îsal edeceğim müdafaamın derece-i ehemmiyetini ihtar ile bu cariyenizi titretiyor. Binâenaleyh maruzâtımın bu ehemmiyetle mütenasip bir sûret-i telakki görmesi lâzım geleceği müstağni-i beyânidir.[245] Mahdum beyefendinin ithamı üzerine teliyle duvağıyla huzurunuza ihzar eylemiş olduğunuz şu gelinin sada-yı tazallumu bu gece üç kadın hukukunu müdafaa ile vazifedardır. O kadınların ikisi biraz evvel derununda tard edildiğim hücre-i zifafı libas-ı arus ve saffet-i bikrleriyle tezyin ederek nihayetülemr[246] talak felâketine uğrayan eski gelinlerinizdir. Üçüncüsü de bu felâkete namzet olan (ufak bir reverans yaparak) bu cariyeleri.

Efendi hazretleri, evvelki bu iki gelininiz ne oldu? Bu pek garip bir sual, değil mi efendim? Mahdumunuz bir sözle daire-i karâbetinizden[247] tard olunan o elemdîdelerin[248] ahvalinden bahis artık nâbecâdır.[249] Onlar beyefendinin nazar-ı iştihâ-yı meşam-ı hevesâtını[250] oyalamak için halk olunmuş birer çiçektiler. Bîçârelerin manzarasından bıkıldı, revâyihine doyuldu. Artık beyefendinin gönlünde onların zehr ve bergini vâyedâr-ı füyûz[251] edecek nâme-i sevda kalmadı. Her taraflarını bir şitâ-yı muhabbet[252] bürüdü. Onların hararet-i

243. İstifsâr-ı keyfiyet: durumu sorma.
244. Sem-i terahhüm: merhamet.
245. Müstağni-i beyâni: beyandan müstağni olma.
246. Nihayetülemr: sonunda.
247. Daire-i karâbet: yan, nezd.
248. Elemdîde: elem çekmiş.
249. Nâbecâ: yersiz.
250. Nazar-ı iştihâ-yı meşam-ı hevesât: iştiha nazarları, hevesleri.
251. Vâyedâr-ı füyûz (etmek): yaşatmak.
252. Şitâ-yı muhabbet: muhabbet kışı.

şemsleri[253] demek olan beyin sühûnet-i rağbetinden[254] mahrumen âfâkî muzlim o zemistân-ı felâket[255] içinde kim bilir ne acınacak saatler geçirdiler. Hakikatte değil, yalnız beyin gönlünde kurumuş oldukları için siz bu saksıları kapıdan dışarıya silkiverdiniz. Gelin odasının tezyînatı içine benim için sakladığınız 'âkıbet' de bu değil midir?"

Bedia her cümleyi evza-ı mahsûsa[256] ile bittakyîd[257] sadasına gâh hazin, gâh haşin, gâh medid, gâh kısa bir aheng-i ifade vererek bu 'deklârasyon' dersini öğrendiği mektebin mûcize-i tedrîsine bizi hayrette bırakıyordu. Hücûm-ı mütezallimânesi[258] yekdiğerini takip eden dalgalar gibi âfâk-ı efkâriye doğru ittisa-ı temevvüc[259] ettikçe çehresi ateş kesiliyor, gözlerinin yaşı kuruyor, fırlattığı müstehzi nazarlarla artık eşk-i teessür nüzûlünü muhatablarının gözlerinde arıyordu.

Şu mukaddemattan netice-i müdafaanın alacağı reng-i dehşeti bitteferrüs[260] mukabele için bazı zayıf noktalar yakalamak, dehşetimden bunların ecvibe-i lâzımelerini[261] tehiye[262] etmek fikrine düştüm. Fakat ne mümkün? O sözlerin en amansız meshûru ben oluyordum. Pederim bütün bütün şaşırdı. Bana, "Ne dersin? Neticeyi beklemeden bu kızı susturalım mı? Pek ileri varıyor" mânâsını işrab eder istizahkârane nazarlar fırlatıyordu. Lâkin ben mağlûbiyet-i muhakkakamızı bilmekle beraber yine nihayete kadar dinlemek istiyordum. Benim için bu muzikanın güftesi müthiş, fakat nağmesi pek lâtifti.

---

253. Hararet-i şems: güneş harareti.
254. Sühûnet-i rağbet: rağbetin sıcaklığı.
255. Zemistân-ı felâket: felaket kışı.
256. Evza-ı mahsûsa: hususi şekil.
257. Bittakyîd: takyid ile.
258. Hücûm-ı mütezallimâne: sızlanırcasına hücum.
259. İttisa-ı temevvüc: geniş geniş dalgalanma.
260. Bitteferrüs: sezerek.
261. Ecvibe-i lâzıme: lâzım gelen cevaplar
262. Tehiye (etmek): hazırlamak.

Bedia:

"Sizin için bâdî şimdi abes görünen o iki gelin birer mazlum-ı mâzi,[263] fakat benim için birer âyine-i istikbaldir.[264] Netice-yi mâlûmiye kadar şu konak içinde geçireceğim acı ve ıztıraplı hayatımı o âyinelerde dehşetle temaşa edebiliyorum. Arabanın ön tekerleği nereye giderse art tekerleği de oraya gideceği meseli mâlûm-ı zarafetinizdir. Bu âyinelerde artık siz bir şey görmek istemezsiniz. Onlar sizin için gubarâlûd-ı nisyandır.[265] Fakat müsaade buyurunuz, şu telli duvağımla bu gubâr-ı nisyanı sileyim. O âyineleri şimdiye kadar bîkayd duran enzârınıza karşı tutayım, hep birden temaşa edelim.

Birinci gelininiz, beyefendinin derd-i iştiyâkıyle[266] bitteverrüm[267] vefat etmiştir. Lâkin sizin haberiniz yoktur. Matrut bir gelinin vefatını konuşmağa ne mecburiyetiniz var? Bu cankâbız[268] ervâha ait bir meseledir."

[Ben artık hikâyenin âhirinde limonata içilecek zamanı hulûl etmişti zannıyla elimi sürahiye uzatarak Naki Bey'in yüzüne baktım, "İkbal yok mu efendim?" dedim. Muhatabım bana dalgın dalgın elini sallayarak daha oralara çok vakit olduğunu anlattı. Doğrusu ben dayanamadım. Bir bardak içtim.]

"Bu bedbaht kadının sûret-i facia-i mevtini[269] dilim döndüğü kadar tasvir edeceğim.."

Müdafaanın hadd-i mârufı tecavüz eden bu noktasında pederim şahadet parmağını ağzına götürür. Bu gelin kıyafetindeki o avukata sükût işareti verdi.

Bedia acı bir tebessümle:

"Aman efendi hazretleri, pek yufka yürekliymişsiniz... Mâbad-ı ifâdâtımı[270] dinlemek istemiyor, buna da fart-ı tees-

263. Mazlum-ı mâzi: geçmişin mazlumu.
264. Âyine-i istikbal: geleceğin aynası.
265. Gubarâlûd-ı nisyan: nisyan tozuna bulaşmış.
266. Derd-i iştiyâk: hasret derdi, özleme.
267. Bitteverrüm: veremden dolayı.
268. Cankâbız: can alan.
269. Sûret-i facia-i mevt: feci surette ölüm.
270. Mâbad-ı ifâdât: ifadelerin mabadı.

sür[271] rengi veriyorsunuz. Bu rikkat-i kalbiyeniz inanılamaz. Bu teessürünüz ciddi olaydı mahdumunuzun emr-i tedibini tutunur, yine o yola kurban edilmek için bir üçüncü kız buldurup âguş-ı hodkâmanesine[272] atıvermezdiniz..."

Pederim artık dayanamadı. Bağırarak:

"Gelin misin, avukat mısın nesin? Sus artık! Gaye-i maksadın nedir onu söyle. Oğlumun terk ettiği iki kadının tercüme-i hallerine varıncaya kadar tahkik etmiş, her şeyi öğrenmişsin de ona niye vardın?"

Bedia, sesinin perdesini yükselterek mağrurane,

"Afedersiniz efendi hazretleri! Maksat münazara ise tekdîre hakkınız yoktur. İfade-i hakikate muktedir her nâtıkaperdâz[273] avukat mı addolunur? Ben size kavânîn-i adliye[274] gavâmızından[275] bahsetmiyorum. Hukukun bu arz ettiğim cihet-i sadesini herkes bilir... Bundan bahsedenlere cümleten avukat denmek lâzım geleydi dünyada her ferdin o nama nisbeti icap ederdi. Bu keyfiyet, bendenizin felâket-i hayatıma taalluk ediyor. Sizin için bir kızı kapı dışarı atıvermek kâfi. Her mesuliyeti de onunla beraber üzerinizden atmış oluyorsunuz.. Cariyeniz için maslahat öyle değildir. İfadâtımı sonuna kadar dinlemeye mecbursunuz... Bahis, hakikatı bile bile oğlunuza niçin varmış olduğum meselesine gelince bu nedende muhtâc-ı îzah[276] bir iki nokta-yı mühimme[277] vardır. Pederim benim emr-i tedrîs ve terbiyeme itina etti. Tenvîr-i efkârıma[278] uğraştı. Fakat bundaki fikr-i mahsûsu neydi? Ne olacak? 'Falan efendinin kızı ne güzel okuyup yazıyor! Ne mükemmel söz söylüyor!' desinlerden başka maksadı yoktu.

271. Fart-ı teessür: fazla teessür.
272. Âguş-ı hodkâmane: kendini beğenmiş, egoistin kucağı.
273. Nâtıkaperdâz: konuşan.
274. Kavânîn-i adliye: adlî kanunlar.
275. Gavâmız: ince noktalar.
276. Muhtâc-ı îzah: açıklamaya muhtaç.
277. Nokta-yı mühimme: önemli nokta.
278. Tenvîr-i efkâr: fikirlerin aydınlanması.

Bana kudret-i tefekkür[279] verecek şeyler tedrîs ve tâlim ettirdi. Fakat düşündüklerimi mevkî-i icrâya[280] koydurmamak örfiyle... Ben her şeyi bileyim, yine onların dâire-i muzayyık-ı muhakemeleri[281] haricine çıkmayayım. İşte bu iddiamın en vahîm bir misâli mahdumunuza tezvîcim hususunda görüldü. Ben tezvîce razı değildim. Rızamın tahsîline lüzum görmediler. Beni cebren buraya gönderdiler. Onlar nasıl inatlarında ısrarî oldularsa ben de öyle maksadımı icraya yani geldiğim gece buradan kendimi kovdurmaya ahdettim. Bu işte namusa, haysiyete dokunur bir şey yoktur. Ben ne size gelinlik, ne de mahdumunuza zevcelik edebilirim. Beni bu gece evime gönderiniz. Yalnız peder rızasıyla olan düğün böyle olur. İşte bu vak'a pederime de size de bir ders olsun."

Pederim öfkesinden morardı, fakat zabt-ı hiddete uğraşarak sordu ki:

"Talebiniz bundan ibaret mi?"

"Evet efendim..."

"Öyleyse şimdi sizi dadınızla, halalığınızla, matmazelinizle bir arabaya koyup pederinizin konağına götürsünler. Yarına eşyanızı göndeririz. Fakat bu hareketinizin aleyhinizde ne kadar sûizünûn[282] ve kîl ü kali[283] celbedeceğini de düşününüz. Artık sizin için tekrar kocaya varmak bitmiş demektir."

"Beğenmeyen oğluna almasın. Zaten bendeniz bâkir kalmak fikrindeyim..."

Pederim:

"Susunuz yetişir..."

Bedia'yı o gece mensûbiyeti diğer üç kadınla bir arabaya koyup pederinin konağına galdır gıldır gönderdiler... Ailemiz efrâdının cümlesine fevkalâde bir şaşkınlık geldi. Henüz hepimizin kulaklarında tanîni zail olmayan o sözlerin bir kızın

279. Kudret-i tefekkür: düşünce gücü.

280. Mevkî-i icrâ: icra mevkii.

281. Dâire-i muzayyık-ı muhakeme: baskıcı düşünce dairesi.

282. Sûizünûn: suizanlar, kötü düşünceler.

283. Kîl ü kal: dedikodu.

ağzından sıhhat-i sudûruna[284] bir türlü inanamıyorduk. O gece hacle-i felâketimde[285] tek başıma kaldım. Yaldızlı sütunlar arasında lâne-i bîmurg[286] gibi boş duran çiçekler müzeyyen gelin kanapesine baktım. Bu gördüğüm acîb rüya neydi?... Bir kızdan bu cüret memûl edilir mi? Bedia'yı bu suretle hareket sevk eden sebeb-i hakikî acaba nedir? Hakikaten ilk zevcelerimin hatıralarından tevehhüşle mi bu tarîk-ı halâsı[287] ihtiyar etti? Başımı ellerimin arasına aldım, bir tefekkür-i medîde[288] daldım. Kızın her sözünün sem'imdeki aksini arayarak her vaz' ve tavrını, bütün işmizazlarını[289] nazar-ı hayâlimde tekrar ihyaya uğraşarak beni hakîkat-i matlûbeye[290] îsal edebilecek bir serrişte[291] arıyordum. Ara sıra süzük bakışları ne kadar mânidardı? Fakat bu zîmeal[292] nazarlardan niçin ben bir mânâ çıkaramıyorum? Zifaf odasından çıkarken fırlattığı nazarları âdeta hem kaçıyor hem davul çalıyor gibiydi. Yok... Yok, onlar alelâde gazûbâne bakışlardı. Onlarda bana karşı bir zerre-i nevaziş[293] yoktu. Fakat ben ne için bu nazarların ta cângâhıma kadar sûret-i nüfûzunu elan hisseder gibi oluyorum? Kızın hep bu harekâtı ciddi miydi? Yoksa bazılarında eser-i caliyet[294] var mıydı? O gözler parladığı zaman hezâr elvan yanardöner kumaşlara benziyordu. Onların her şûle-i elvanından birer mânâ çıkarabilmek kabil midir? Pederimin huzurunda artık hükm-i istînâfı[295] kabul etmez bir müdafaada bulundu. "Buraya gelmeden böyle ahdettim. İşte ahdime tevfîk hareket ediyorum" dedi. Hem o sûret-i ifade ile ifhâm-ı

284. Sıhhat-i sudûr: ortaya çıkma gerçeği.
285. Hacle-i felâket: felaket haclesi, zifaf odası.
286. Lâne-i bîmurg: kuşsuz yuva.
287. Tarîk-ı halâs: kurtuluş yolu.
288. Tefekkür-i medîd: uzun bir tefekkür, düşünme.
289. İşmizaz: can sıkıcı tavır.
290. Hakîkat-i matlûbe: ulaşılmak istenen gerçek.
291. Serrişte: ipucu.
292. Zîmeal: anlamlı.
293. Zerre-i nevaziş: gönül alan bir davranış.
294. Eser-i caliyet: gerçeklik belirtisi.
295. Hükm-i istînâf: yeniden başlama.

merâm etti ki bir daha buraya gelin sıfatıyla avdetine ihtimal bırakmadı. Demek evvelce mürettep bir plânı varmış, ona tatbîk-i hareket etti. Kimseyle teehhül etmemek fikrinde olduğunu da anlattı. Kendini hâl-i tecerrüde[296] mahkûm edecek bir kız mı o? Bunda bir sır var... Bildiğim bir sözü tahattürle birdenbire dimağımı bir ziyâ-yı hakikat tenvîr etti. Telehhüfle elimi dizime vurdum. "Eyvah, bu gece ne çocukça, daha doğrusu ne mecnûnane harekette bulunmuşum..." dedim. Bunda anlaşılmayacak ne var? Bu kız mutlak diğer bir delikanlıyı seviyor. Valideyni her ne sebepleyse kızlarını bu delikanlıya vermeği münasip görmemişler... İşi ört bas etmek için o aralık tarafımızdan vukû bulan talebi cânib-i minnet bilerek cebren kızı bize göndermişler. Kız gayet hırçın, şımarık bir şey, evde her türlü rezalete meydan okuyarak velilerinden bu suretle intikam aldı... Anası babası cidden müstehak-ı intikam[297] bile olsalar bu işte benim ne kabahatim var? Talihe bakınız... Ah ben bu gece çok yanlış hareket etmişim... Kız bana ne derece mütecâvizane hakaretler ederse etsin ben bunların hiçbirine hiddet göstermemeliydim...

Hakikat madden konağın içinde bu aleniyyeti bulmamalıydı. Peder ve maderim işten haberdar olmamalıydılar. O zaman ben ona benim gibi bir zevce karşı daha ilk gecede böyle plânlı komedya oynamayı gösterirdim... Lâkin iş bütün bütün derece-yi istihâleye[298] gelmedi ya? Daha kızı tatlik etmedim. Şu anda taht-ı nikâhımda bulunuyor, ilânihâye[299] boşamam vesselâm. Ben o telin duvağın haracını ondan almazsam insanlıktan istifa ederim. Dur bakalım, Bedia Hanımefendi, ben de bir komedya plânı tertip edeyim de eğer oyunun ikinci perdesi, oynadığınız birinci perdeden daha parlak olmazsa sen de beni zevceliğe seza görme. Şimdi bir plân, mükemmel bir plân. Bilmem ki tiyatro muharrirleri plânlarını nasıl tertip ederler? Mürettep bir plâna göre tasnî-i

296. Hâl-i tecerrüd: tecerrüd hali, her şeyden uzak olma.
297. Müstehak-ı intikam: intikamı hak etmiş.
298. Derece-yi istihâle: imkânsızlık derecesi.
299. İlânihâye: sonuna kadar.

vekâyi[300] kolay. A'zâ-yı vak'ayı[301] işittiğin hilkatte icat edebilir, bütün vukuatı dilhâhâne[302] bittevfîk[303] kalemin ucuna takar, sürükler götürürsün. Fakat âlem-i hakîkatte keyfiyet bu kadar sade mi? Vukuat senin değil, sen vukuatın içine tâbisin... Hanımefendi bize oyununu oynadı gitti. Şimdi efendim nerede, ben nerede? Aramızda bu kadar mesafe var. Komedya mukabelesi pek kolay olmayacak... Ne ise... Reviş-i vukuata[304] bakıp ilk fırsatlardan istifade etmekten başka çare yok. Plânımın zemini şunlar olmalı: Evvelâ Bedia'yı ıtlak etmemek. Sâniyen zevce hanımefendinin rübûde-i sevdası[305] olduğu delikanlıyı keşfetmek... İşte burada mesele fevkalâde ehemmiyet kesbediyor. O herifi keşfe muvaffak olursam zevcemle olan mâcerâ-yı muaşşakalarını uzaktan itidâl-i demle[306] temaşaya nasıl tahammül edebileceğim? "Beyin karısı, falan beyi seviyormuş, nâm-ı ailesini bir metâ-ı rezalet[307] gibi pazar-ı sevdaya çıkarmış pâmâl[308] ediyor da herif karıyı niçin boşamıyor? Galiba şiddetle kadında gönlü varmış..." kabilinden aleyhimde hep bu güft ü gûlar[309] olacak! Keyfiyet evvelâ nâmus-ı ailemiz, sonra da pederimin kulağına intikal edecek... Bizim plân sarpa saracak.

300. Tasnî-i vekâyi: vakaları uydurma.
301. A'zâ-yı vak'a: olayın kişileri.
302. Dilhâhâne: gönlün isteğine göre.
303. Bittevfîk: yardımıyla.
304. Reviş-i vukuat: olayın gidişi.
305. Rübûde-i sevdası (olmak): sevdasına tutulmak.
306. İtidâl-i dem: soğukkanlılık.
307. Metâ-ı rezalet: rezalet metaı.
308. Pâmâl (etmek): ayaklar altına almak.
309. Güft ü gû: dedikodu.

İki

O gece pâyânı bulunmaz bir ummân-ı tefekkür[1] içinde döne dolaşa bîtab kaldım. Sabaha karşı yatak odama çekildim. Bir sitte-i muhabbetten hâlî o müzeyyen döşek, o tüllü atlaslar, bürüncüklü salkım salkım ipek kordonlu, püsküllü cibinliğiyle bir tak-ı zifaf gibi karşıma çıktı. Gözlerimi yumdum, içine atladım. Uyuyor muyum, uyanık mıyım? Gözlerimin önünde dolaşan şeyler hayalet midir, hakikat midir fark edemiyordum ki... Gözlerimi kapasam da kapamasam da Bedia libâs-ı arûsuyla[2] pırıl pırıl karşıma geliyor... Yalnız gelse âlâ! Koltuğunda bir de delikanlı var...

Bütün dûrbîn-i dikkatim işte ona mâtuf... Rakibim olacak bu herifi görür gibi oluyorum. Fakat fal açan kıptiyelerin gaipten ahbarları gibi esmer mi desem? Sarışın mı desem? Endamca çehrece nasıl? Buralarını pek seçemiyorum. Bu müphem rüyetler içinde bir müddet yorulduktan sonra rakibim nazar-ı hayalimde –aynen aynalı bakıcının derûn-ı mirâtta müşahede-i eşhâs ve eşyayı gaibe eylemesi kabilinden[3]– bir şekl-i muayyene girer gibi oldu. Kısa boylu, tombalakça, sarı az bıyıklı... Açık mavi gözlü, şık kıyafetli civelek bozması bir şey... Bu gece benim yerime Bedia'ya –kim bilir, âlemde neler

1. Ummân-ı tefekkür: derin düşünce.

2. Libâs-ı arûs: gelinlik.

3. Derûn-ı mirâtta müşahede-i eşhâs ve eşyayı gaibe eyleme: ayna içinde kayıp şahıs ve eşyaları görme.

olmaz– güveği giren herifi bu eşkâlde tasavvur ettim. Lâne-i zifâfımdan[4] pervaz[5] eden kumru bu yâr-ı dilpesendine[6] mülâkî[7] olmak için beni hacle-i hüsrânda âvâre bıraktı diyordum.

Ne kadar tabiî de, def'e uğraşsam bu iki hayâlet-i müzicenin şebeke-i aynîyemde[8] tahayyülen teressümden kendimi kurtaramıyorum. Huzûr-ı hayâlimi yalnız vücutlarıyla değil evzâ-ı harekâtlariyle de ihlâl ediyorlar. Tek durmuyorlar ki. Rakîb-i muhayyilim olan herif müstehziyane bir tebessümle Bedia'nın kolundan, "Anlat bakalım, mâcerâ-yı zifafın nasıl oldu?" tavrıyla çekiyor. Bedia, pederimin huzurunda eşk-i teessürünü sildiği dantelâ mendili bu defa men-i kahkaha için ağzına götürerek: "Oradaki müdafaamı işideydin beni alkışlamadan avuçların şişerdi" cevabını veriyor, sonra bu hüsn-i muvaffakiyetlerini tebriken yekdiğerlerini deraguş ediyorlar.

Bu çekilir manzara mıdır? Kış!... Ya şeytan kış!... Şeytan hariçte değil ki, beynimin içinde kıştan pıştan anlamıyor...

İşte böyle iki hayal bir de ben, gâh âlem-i i mânâ gâh maddede boğuşa boğuşa sabahı ettik... Bu rüyaları hüsn-i tâbir[9] edecek bir muabbir[10] bilmiyorum ki ona müracaat edeyim... Gece gıyâben karşımda isbât-ı vücûd eden râkib-i bedhahımı acaba gündüz nerede bulabileceğim?... Kıptîyelere mi fal açtırayım? Remilci hocalara mı müracaat edeyim?... Yoksa Eyüp'teki niyet kuyusuna mı gideyim? Aynalı bakıcı sağ mı? O pek iyiydi. Sen ne kaybedersen et hiç korkma... O aynada derhal bulur. Kaybolan eşya kimlerin dest-i sirkatine geçmiş, nerelere saklamışsa sana noktası noktasına haber verir... Fakat sen git artık oralarda mal ara! Bir habbe bulabilirsen aşk olsun! Sonra tekrar müracaat et... "Dediğiniz yerlerde bir şey bula-

4. Lâne-i zifâf: zifaf yuvası.
5. Pervaz (etmek): uçmak.
6. Yâr-ı dilpesend: gönül bağlayan yar, âşık.
7. Mülâkî (olmak): kavuşmak.
8. Şebeke-i ayniye: gözlerin şebekesi.
9. Hüsn-i tâbir (etmek): yorumlamak.
10. Muabbir: yorumlayan.

madım" de. Buna alacağın birinci cevap, fal açtıranın tedîye-i sâniyesini[11] taleptir. Çünkü nezîr tasfiye olunmadan fal açılmaz. Beyoğlu mağazaları gibi fiyat maktû, hile yok. Sermaye nedir, kâr ve zarar neden ibaret? Onu bakıcı da bilmez. "Lâ-ya'lemü'l-gaybe illâllah"[12] ücret toka edildi mi aynayı eline alır. Huh diye bir kere huhlar. Sath-ı mücellâ-yı mirat[13] bulanır, "Adın nedir?" sualini îrâd eder. Karşısındaki biraz ahmakçaysa (Bu da fazla söz, çünkü akıllıların oralarda ne işi var?) kaybedilmiş eşyayı da sorar. Nev-i gaybı senden anlar. Badehu ustalıkla yine sana haber-i filgayb[14] suretinde satar. Meselâ Naki ismini verdin değil mi: "Naki'nin perisi gel, dağda isen gel, bayırda isen gel, derede isen gel, denizde isen gel..." kelimatıyla perini davet eder. Kahvesiz şerbetsiz kuru bir davet. Bunun bir de ziyafetlisi vardır ki o müddeabîn mevhûmeyi doyurmak her kesenin harcı değildir. Siz dağ bayır dolaşmadığınız halde perinizin ne kadar tenezzüh meraklısı olduğuna şaşarsınız. Nihayet aynada 'Panorama' başlar. Galiba periniz lütfen teşrif eder. Onu aynada yalnız bakıcı görür, siz göremezsiniz. Bu bakıcılarda her şey mevhum ve müphemdir. Mangır dedin mi yalnız o muayyen, madenî ve yuvarlak olmalı, ele avuca dokunmalı.

Valideme işi açsam, Bedia'nın âşıkını taharri yolunda bütün bakıcılara çok para kazandırırım; ama ayna içinde, kuyu dibinde bulacağımız âşığı benim rüyada gördüğümden pek farklı olmaz. Onu ben şimdi sizi gördüğüm gibi görmeli, çal yaka etmeliyim... O gün öğleye yakın pederin odasına davet olundum. Zavallıyı pek meyus, validemi de kederinden hasta buldum. Bu yeislerini bana da sirayet ettirmemek için ikisi de cebrî bir beşâşet izharına uğraşıyorlardı. Peder beni görünce zoraki bir tebessümle:

"Sen gel bakalım küçük bey... Neydi o akşamki bora?... Hepimize geçmiş olsun... Dün gece bundan başka acîb rüya

11. Tedîye-i sâniye: ikinci defa tediye.
12. Lâya'lemü'l-gaybe illâllah
13. Sath-ı mücellâ-yı mirat: aynanın parlak sathı.
14. Haber-i filgayb: gaipten haber.

görmedin ya?..." Plân ahkâmına müracaat benim için işte burada başlıyordu. Akşamki gördüğüm kulunç nüshası gibi erkekli, dişili hayal-i müzâifi anlatsam uymaz... Kız hakkında peyda olan şüphelerimi açsam bu hiç hesabıma gelmez... O saatte kızı tatlik için beni icbâra kalkarlar. Ben onu öyle kolayca bırakır mıyım? İdâre-i maslahat için zihnen müstahzır hiçbir cevâb-ı mâkul de yok. İşin enini boyunu hesaba henüz vakit olmadı. Plânımı yürütebilmek için mehma emken[15] valideynimin nazarlarını Bedia'nın lehine celb etmek lâzım. İşte bu vadiye bir girizgâh bulmak üzere pederimin sualine cevap olarak dedim ki:

"Hayır efendim, dün gece hiçbir acîb rüya görmedim. Rahat-ı kalple uyudum. Hatta zatı âlînizin 'dün geceki bora' vasfıyla yad ettiğiniz vak'ada bora denecek bir fevkalâdelik görmedim."

Pederim istigrabla:

"O kahpenin hepimiz hakkındaki tecâvüzât-ı lisâniyesi[16] sem'-i bîkaydile[17] dinlenecek herzelerden miydi?"

"Kabahat onda değil... Asıl tedbirsizlik kulunuzda oldu."

"Nasıl?"

"Duvağını açtığım zaman yüzüne baktım. Kendine işittirecek mertebede bir seda ile: 'Pek güzel değil ama ne ise!' dedim. Bunu duydu, ifrit kesildi. Mutallakalarım hakkında serzenişlere girişti. 'Onlara yaptığınızı bana da mı yapmak fikrindesiniz?' dedi. Ben de, 'İhtimal...' cevabını verdim. O söyledi, ben söyledim. Nihayet canım sıkıldı. Oda kapısından dışarı kovuverdim... Nazlı, kıymetli büyütülmüş... Bu hakarete tahammül edemedi. Keyfiyet o gördüğünüz neticeye kadar vardı. Artık kendini zapta muktedir olamadı. Ettiğim muameleye göre bir dereceye kadar mazurdur, zannederim."

"Senin asalet ve terbiyenden muntazır olan şey ilk geceden geline bu yolda muamele etmen miydi? Öyle ise kız eski zevcelerin hakkındaki muhakemesinde pek haksız değilmiş...

15. Mehma emken: mümkün olduğu kadar, olabildiği kadar.

16. Tecâvüzât-ı lisâniye: tecavüzkâr sözler.

17. Sem'-i bîkayd: kayıtsız, lakaydane.

Haysiyet-i ailemizi muhil bir harekete cürettten sıkılmadın mı?"

"Vallahi efendim, bu hareketim hemen gayr-ı ihtiyarî denecek bir surette vuku buldu. Neye uğradığımı anlayamadım... Bana büyü mü yapıyorlar? Ne yapıyorlar bilmem ki..."

"Sus, sana kim büyü yapacak?.. Haydi buna eski karıların yaptı diyelim. Ya onlara kim yapmıştı? Onları niçin bıraktın?"

Validem elini alnına götürüp düşünerek dedi ki:

"Doğru doğru, bu işte büyü var... Dün geceki gelinin dediği gibi, eski karılarından birincisi vefat etmiş... Fakat ikincisi daha ölmemiş. Tekrar sana varmak için hoca hoca dolaşıyormuş... Ben de diyorum. Bunlar akla sığacak işler değil... Tevekkeli değil... Efendi, odasının kapısına da bir tavşan başı astırayım... Yedi dükkân süprüntüsü, güneş doğmadan alınmış güvercin tersi, çörek otu, üzerlik, kelîsâ buhurdanından artmış günlük daha bilmem neler... Bu tertibi bizim kalfaların hocası molla hanım bilir. Ona hazırlatayım da Naki'nin çamaşırlarını tütsüleyeyim.."

Pederim hiddetle:

"Beş yüz dükkân süprüntüsü toplatıp da yaksan, tenzifat arabalarını buhurdan haline koysan yine bu oğlan akıllanmaz... Anladın mı sade fikirli hanımcığım?... Kabahat onda değil, bizde... Kızın dün geceki sözleri beni şimdi müteessir ediyor. Çünkü hepsini doğru, cümlesini haklı buluyorum. Hiçbir kabahat tayin etmeden bir karıdan bıkıp boşuyor. Biz tefekkürât-ı lâzımede[18] bulunmadan hemen bir ikincisini getiriyoruz. Kimine alık diyor, kimine okuması yazması olmadığı kusurunu buluyor. Akıllısı, okuryazarı da işte sana böyle yapar. Kızın söylediği sözlere hepimiz müstehakız... O ithamdan hiçbiri yabana atılacak lâkırdı değil... Yine çok bahtiyarmış o kız ki ilk gecede cümlemizi hayrette bırakacak bir cüretle bu konaktan çıktı gitti. Kurtuldu. Anasına babasına: 'Kabahat bizim efendi oğlumuzdadır. Kerimenizin hiçbir hatası yoktur. Bigayrı hakkın[19] onu sakın tekdir etmeyiniz' diye haber gön-

18. Tefekkürât-ı lâzıme: gerektiği gibi düşünme.

19. Bigayrı hakkın: haksız yere.

dereyim. Bu haberle beraber buradaki eşyasıyla nikâhını da yollayayım... O kız da halas olsun, biz de kurtulalım... Beyefendi canı nerede isterse orada evlensin... Ağzı süt kokan bir kızdan dün gece gördüğüm hakaret-i muhikka[20] artık bana bir ders-i ibret oldu. Bir daha bu haneye gelin namıyla bir kız getirmeye tövbeler olsun..."

Pederimin ilk sükûnet ve beşâşet-i câliyesinin[21] mübeddel-i hiddet[22] olduğuna ben meyus değil, bilakis memnun oluyordum. Çünkü kendimi haksız göstererek Bedia üzerindeki nazar-ı gayzı[23] biraz tâdil, tahfif edebildim demekti. Bu mukaddeme-i muvaffakiyet ise plânımın mâbadiyeti oldukça sehlülicra[24] bir hâle getiriyordu. Bir vaz'-ı mahzûnane[25] alarak pederime dedim ki:

"Bîçare kıza dün gece reva gördüğüm muameleye nedamet ettim. Bu hakarete karşı tarzıye-i lâzıme[26] vererek af talep etmek arzusundayım. Rica ederim eşyasıyla nikâhını göndermeyiniz. Çünkü ıtlak etmek niyetinde değilim..."

Pederim:

"İster tatlik et ister etme... O kız bir daha bu eve gelip de yüzümüze bakamaz..."

"Ya siz deminden sözlerini haklı bulmuyor muydunuz?..."

"Evet... Aleyhimizdeki ithamâtında tamamiyle haklıdır. Fakat bazı acîb sözler de sarf etti. 'Ben buraya gelmezden evvel bu plânı tertip ettim. Tertibatımda muvaffak oldum. İşte gidiyorum, ben ne size gelinlik, ne de mahdumunuza zevcelik edebilirim' dedi. Havsalam böyle derin mânâlı sözleri hazmedemez...

Binâenaleyh o kız buraya artık gelemez. Biz davet etsek de yine avdet etmeyeceği anlaşılıyor. Çünkü plânı muktezası bu avdetine mânidir. Ben öyle plânlı gelin istemem."

---

20. Hakaret-i muhikka: muhik hakaret.
21. Beşâşet-i câliye: sahte gülümseme.
22. Mübeddel-i hiddet: hiddete dönmüş.
23. Nazar-ı gayz: öfke, kızgınlık.
24. Sehlülicra: kolaylıkla icra olunabilecek.
25. Vaz'-ı mahzûnane: mahzun tavır.
26. Tarzıye-i lâzıme: lâzım gelen tarziye.

"Hayır efendim hayır... Ben sizi temin ederim ki onun ne plânı var, ne bir şeyi... Odadan kovulduğunu azametine yediremedi. Hubb-ı nefsini[27] tatyîb[28] için o yalanı uydurdu..."

"Hubb-ı nefsini tatyib için yalan uyduran gelin de işimize gelmez."

Pederimin ayaklarına kapandım. Yine istirhamımı reddetti, pederin bu inadından validemin dilgîr olduğunu gözlerinden anlıyorum. Bendeki arzuyu görünce tekrar konağa getirilmesine o çoktan razı olmuştu.

Pederin de validenin [de] hallerini bilirim. Bazı delice arzularıma ara sıra mümanaat[29] etmek isterler, fakat mücadelemiz uzun sürmez, ekseriyetle ben galebe ederim... Ah bir parça benzim kaçsa... Az buçuk ağlayabilsem. O zaman galebem muhakkaktır. Kendimi biraz sıktım, gözümden yaş gelmedi. Yeni vefat eden büyük validemin yevm-i defnini olanca ananesiyle nazar-ı teessürüm önüne getirdim. Hayır, ağlayamadım. Dünyada insanı giryebaz-ı telehhüf[30] edecek o kadar ahval-i facia var, onlardan birini arıyor, bulamıyordum. Meselâ üç yetimle aç kalan bir valide, lokomotif altında ezilmiş bir alîl, beş katlı bir binanın üstünden düşüp vefat eden bir dülger cesedinin artık zahirsiz ekmeksiz kalan aile-i kederdîdesi meyanına hîn-i naklinde kopan feryat. Bunların hiçbiri gözlerimi sulandırmıyordu. Facia romanlarının en meşhurlarını, en müessir tiyatro facialarını birer birer gözlerimin önünden geçirdim. Hayır... hayır... hayır... Ağlayamıyordum. Davet-i dümuğ[31] için böyle tahattür-i faciaya[32] uğraştıkça bana ağlama değil, bilakis gülme geliyor, derunumdan kahkahalar kaynıyordu. Nihayet Bedia ile rakîb-i muhayyelimin dün gece bana karşı destbedest-i garâm olarak oynadıkları pandomimayı derhâtır ettim. O zaman kalbimden

27. Hubb-ı nefs: haysiyet.
28. Tatyîb: hoş etme.
29. Mümanaat: men etme, engel olma.
30. Giryebaz-ı telehhüf: telehhüfle ağlatma.
31. Davet-i dümuğ: gözyaşını davet.
32. Tahattür-i facia: facia hatırlama.

fıkır fıkır bir buhâr-ı hiddet galeyana başladı. Serâpâ ateş kesildim, yine gözlerimde yaştan eser yoktu. Fakat artık kimin umurunda? "Öhö... Öhö!" diye sahte bir bükâ kopardım. Setr-i hile için mendili yüzüme yapıştırarak odadan dışarı fırladım.

Ah birader ah!... Sonra uğradığım akıbet-i vahîme de evvelden böyle bin davetle îsâr edemediğim gözyaşlarını her gûnâ esbâb-ı teselli dindiremez oldu. Eşk-i yeisimi valideynime göstermemek ister de muvaffak olamazdım.

Böyle yapma "öhö, öhö"lerle odadan fırlayışım tesir-i matlûbu[33] hâsıl etti. Pederim şaşırdı. Valide galiba baygınlıklar geçirdi. Seyyare isminde bir küçük halayığımız vardır. Onu hemen sofada yakalayıp pederimin kapısına gönderdim. İçeride geçen muhavereyi dinleyerek bana aynen haber vermesini emrettim. Beş on dakika sonra Seyyare odama geldi. Netice-i istimâını[34] şu suretle anlattı:

"Hanımefendi bayılıyor gibiydi. 'Ah, of' diye kalktı, bir iki yudum su içti. Evvelâ mırıl mırıl bir şeyler konuştular, anlayamadım. Sonra efendi: 'Ne hâliniz varsa görün. Artık ben karışmam' diye bağırdı. Hanımefendi de, 'Oğlanın kızda âdeta gönlü var. Bir şeye merak sararsa ne kadar düşkünlük gösterir bilirsiniz ya? Ama sonra çabuk bıkar. Elin bir kahpe kızı için evlâttan olacak değilim ya?... İçlidir, kurdukça fena olur. Kızı getirelim, ondan da arzusunu alsın... Fakat işin içinde bir sır var, anlayamıyorum ki, bu nedir başımıza gelenler?' dedi. Pederiniz: 'İşin içinde sır mır yok, hepsi çapkınlık' sözleriyle haykırdı. İşte bu kadar. Başka bir şey işitemedim."

Bu hal benim için nısf-ı muvaffakiyet demekti. Bir hafta konağın içinde geline, düğüne dair alenî söz olmadı. Herkes fısıl fısıl konuşuyordu. Artık kızın eşyası, bedel-i nikâhı gönderilmek lâkırdıları duyulmaz oldu. Benim istediğim de işte buydu. Fakat hafta nihayetinde kızın pederi tarafından pederime taleb-i talakı[35] hâvi bir tezkere geldi. Konağın içinde tekrar bir gürültüdür koptu. Kızı tatlik için beni epey tazyik

33. Tesir-i matlûb: matlup tesiri.

34. Netice-i istimâ: dinleme neticesi.

35. Taleb-i talak: boşanma talebi.

ettiler. "Öhö öhö"ler yine imdada yetişti. Bir müddet ne yapacağını bilmez bir hâl-i teşevvüşte[36] kalan pederim, nihâyet-i emr kız tarafına, "Oğlum kerimenizi bırakmıyor. Eğer tatliki mukteza ortada esbâb-ı mûcibe-i şerîyye[37] varsa fasl-ı dava emrinde meşîhata müracaat edilmesi lâzım geleceği" mealinde bir tezkere-i cevabiye gönderdi. İş büyüdü, kız tarafından dava-yı talaka[38] ile makam-ı meşîhate[39] müracaat edildi. Orasını bertafsîl-i hikâye pek uzun... Netice efendim, biz dâvayı kazandık, kız tarafı artık sesi kesti.

Bu patırtıların üzerinden altı ay geçti. Fakat o evinde, ben evimde... Zevc zevce birbirimizin yüzünü gördüğümüz yok... Ben onu bazı gece âşıkı delikanlı ile kol kola rüyamda görüyorum... O müz'ic pandomima rahat nevmimi ihlâlde berdevam. Bu rakib-i muhayyelimi keşf için başvurduğum tarik-i taharri[40] kalmadı. Bunun vücudunu isbata medar olacak küçük bir emâreciğe bile destres olamadım. Hep netîce-i tahkikatım kızın bir iffet-i mücesseme[41] olduğuna çıkıyordu. Tahsili mükemmel, tarz ve tavrı serbest... Sokağa pek süslü, biraz da açık çıkıyor. Beyoğlu mağazalarında âdeta bir erkek tavr-ı serbestîsiyle dolaşıyor. Hatta arkasında fahrî takım ağaları gibi dolaşan züppe, şık güruhu da eksik değil... Fakat bunlardan hiçbirine nazar-ı tenezzül atfettiğini gören yok...

Gözde monokl,[42] elde baston, bonjurun yakasında rayihanisar,[43] küçük bir deste ezhar.[44] O tek gözlüğüyle aynalarda kendini yegâne-i cemal gören... Renk Japonya hardalı, çehre Ada kartalı, biraz yana çarpık fesi, misali "sos Anglez" etrafına keskin keskin harf-i endaz olarak yan cebindeki Çin ipeği

36. Hâl-i teşevvüş: karışıklık.
37. Esbâb-ı mûcibe-i şerîyye: şer'î sebepler.
38. Dava-yı talaka: boşanma davası.
39. Makam-ı meşîhat: meşihat makamı.
40. Tarik-i taharri: arama, araştırma.
41. İffet-i mücesseme: namus sahibi.
42. Monokl: kaş kemerinin altına sıkıştırılarak kullanılan tek gözlük camı.
43. Rayihanisar: koku saçan.
44. Ezhar: çiçekler.

mendili gözlerine götürmek için müsadif-i nazarı[45] olan kadın çehrelerinde vesîle-i teessür arayan şıkların taarruz-ı sevdalarına uğrayan nisvanın umumen o sözlerden iffetlerine şeyn[46] terettüb[47] etmek lâzım geleydi, bu şevk-i nazardan masûniyet-i ismete imkân kalmazdı.

Bu gezintilerinden, bu serbestî harekâtından dolayı gönlüm onu bilmem neden itham etmedi. Ben aleyhinde kat'î bir emare arıyor, hakikaten bir sevgilisi varsa onu keşfetmek istiyordum. Bazan sokakta Bedia'ya tesadüf ederdim. Yaya gidiyorsa derhal şemsiye benden tarafa iner, arabada ise perde çekilir, bir mağazada bulunuyorsa dışarı fırlar... Bu şiddet-i tavahhuş[48] ne oluyor?... Bu telâşlarını bana irâe-i nefretten[49] ziyade başka esbaba atfettim. İnsan sevmediği şeye karşı daima bîkayd bulunur... Ekseriya ondan kaçınmak yorgunluğuna kalkışmaz. Bu yorgunluklar, bu telâşlar ihtiyar edilince işte bir ehemmiyet-i mahsûsa var demektir. Fakat bu ehemmiyet nevini tayin acaba mümkün müdür? Bu sebeb-i ehemmiyetin tayiniyle iş anlaşılabilecek. Keşfedebildiğim esbap şunlardı:

Birincisi: Beni gördüğü zaman bîkayd bulunması, tekrar beyt-i zevcine duhul rızasına takarrüb[50] suretinde telakki edilebilir... Âşığına karşı verdiği vaadi zifaf gecesi hâne-i pederine avdetle pek mükemmelen ifa etti. Fakat kurduğu plânın mâbadı kendi memulü gibi zuhur etmedi. Ribka-i nikâhtan[51] yakasını kurtaramadı. Benimle iftirak üzere yaşadıktan sonra bunda da o kadar beis yok. Elbette bir gün inadımdan bıkar, tatlik ederim. Yevm-i tatlîke intizâren âşıkıyla olan münasebette devam ederler. Binâenaleyh bana tesadüf ettiği zaman bîkayd durması hâne-i zevce avdetine bir emare addolunabilirse, âşıkı olan herif bundan kuşkulanır... Besbelli sevgilisini

45. Müsadif-i nazar: nazarına müsadif olma; tesadüfen görme.
46. Şeyn: leke, kusur.
47. Terettüb: icap etme, gerekme.
48. Şiddet-i tavahhuş: tavahhuş şiddeti.
49. İrâe-i nefret: nefret gösterme.
50. Takarrüb: yaklaşma.
51. Ribka-i nikâh: nikâh bağı.

iştibaha düşürmekten ihtirazen bu telâşları gösteriyor. İşte birinci sebep bu olabilir.

İkincisi: Bu sebeb-i saniyyenin hakikate mukareneti[52] bence zayıf, fakat bir ihtimal suretinde tasavvuruna da bir mânia-yı kat'îyye[53] yok. Kadın gönlü bu... Pek anlaşılmaz bir lugaz-ı hilkat demektir. Onların yana yakıla ne ibrâz-ı âsâr-ı muhabbet[54] edişlerine pek aldanmamalı. Safiullahı cennetten çıkaran bir mahlûk onun ahfadını baştan çıkarmakta güçlük mü çeker? Onun vazife-i hilkati zaten budur. Onların irae-i muhabbetlerine pek kapılmamalı... İzhâr-ı nefretlerine de hemen inanıvermemeli. Bazan sevmez, sever görünürler... Bazan da severler, sevmez görünürler... Rüzgâr sevdalarının istikamet-i vezanı[55] öyle nukat-ı menafia tâbidir ki bu emr-i mühimmi tetkikte pusulayı şaşıran gönüller için sâhil-i selâmete vusul müşkül olur. Sevdâ-yı nisvânın bu şumul garabetine mebni Bedia'nın bana gösterdiği şiddet ve nefrete bilâtedkik[56] inanmamalı... Belki beni sevdi. Belki bu muhabbetini izhar için tasavvur ettiği mahâzir bu sevdasını nefret şeklinde göstermeğe kendini mecbur ediyor. Belki benim tasavvur ettiğim o âşık-ı muhayyel, nazar-ı hayalimden başka bir yerde vücudu olmayan bir şahs-ı mevhumdur. Belki Bedia zevciyetimi kabul ederse beni şiddetle sevmeğe gönlünü müsteid buldu da benim kendinden evvel iki kadın bırakmış olduğumu istikbâl-i sevdası için bir fâl-ı hayr addetmeyerek bir felâket-i müebbedeye bedel bu tarîk-i halasa atılmayı daha âkilane bir hareket addeyledi. Hep bunlar doğru ise demek Bedia beni seviyor. Binâenaleyh bana tesadüfü zamanlarındaki telâşları tesîrât-ı ciddiyeden mütevellid olabilir.

İkinci sebep de bu olabilir...

Şimdi gelelim üçüncüye:

Bedia'nın bana karşı ne muhabbet, ne nefret hissetmemesi de mutemelâttandır. Öyle ise o telâşları, o teessür emârâtı-

52. Mukarenet: yakınlık.

53. Mânia-yı kat'îyye: kat'i engel.

54. İbrâz-âsâr-ı muhabbet: muhabbet gösterme.

55. İstikamet-i vezan: esiş istikameti, yönü.

56. Bilâtedkik: tetkiksiz, tetkik etmeden.

nı atfedecek bazı nukat, bazı ahvâl-i arîza bulmalı. Bu avârızın esbâbını tayin etmeli... Zifaf gecesi o bana hakaret etti. Ben de bu hakaretine şiddetle mukabelede bulundum. İhtimal ki kendisi güzelliğine, zarafetine, zekâvetine, mâlûmatına güvenerek mukabeleten dûçâr-ı hakâret[57] olacağını memul etmedi. Memulü boşa çıkınca bundan fevkalcidd[58] müteessir ve dilgîr oldu. Benden ahz-ı intikam[59] fikrine düştü. Şiddet-i infialini[60] bütün ailemizi tahkirle çıkardı. Şimdi buna da kanaat etmeyerek tekrar hane-i zevce avdetle bize başka oyunlar oynamak istiyor. Beni birkaç kere daha kendini davete mecbur etmek için öyle müstağni görünerek tahrîs-i sevdama[61] uğraşıyor, bana karşı ne kadar müteneffir görünüyorsa da o nisbette şiddet-i meylimi cezb edebileceğini ümit ediyor.

Üçüncü sebep de bu olamaz mı? Bu esbabın bir dördüncüsü de bulunabilir ki o da her türlü muhakematı zir ü zeber edecek nefret bir nefret-i şedideden ileri gelme olur...

Acaba hakikat-ı hal bu esbab-ı muhtemeleden hangisine temas ediyor? Aynalı bakıcı yine işim sana mı kaldı? Eğer mirat-ı tefalük[62] esrâr-ı kulüb cilvegahı olaydı eşya-yı gaibeye bedel senden mesruk gönüllerin yine ashabına ihtimal-i iadesi çareleri sorulurdu. O zaman meknûzât-ı kalbiye[63] mütecessisleri defain-i sim ü zer[64] müteharrilerinden ziyade zuhur ederdi. İşte bunlar hep kadın gönlü, kadın muhabbeti bilmeceleri ki miftah-ı hal[65] ve tefsirlerini bulmak için gecelerle uykusuz kaldım... Zorum neydi? İşte bir müşkül muamma da bu... Ben Bedia'yı seviyor muydum? Bilmem? Kendi esrar-ı kalbiyemi anlayamadıktan sonra hemen birkaç saat yüzünü

57. Dûçâr-ı hakâret: hakarete uğrama.
58. Fevkalcidd: ciddi olarak, gerçekten.
59. Ahz-ı intikam: intikam alma.
60. Şiddet-i infial: infialin şiddeti.
61. Tahrîs-i sevda: sevdanın artması.
62. Mirat-ı tefalük: fal aynası.
63. Meknûzât-ı kalbiye: gönül hazineleri.
64. Defain-i sim ü zer: altın, gümüş defineleri.
65. Miftah-ı hal: halin anahtarı.

gördüğüm bir kadının keşf-i razına uğraşışım gülünç değil miydi? Evet bu hal evvelâ gülünçtü, sonra melodram oldu. Şimdi 'trajedi'ye tahavvül[66] etti.

Ben onu seviyor muydum? Bu suali gönlüme karşı pek çok defa irad ettim. Suali irad ediyor, fakat cevabını bulamıyordum. Seviyorum desem gönlümde öyle bir şiddet-i arzu yok. Sevmiyoruma karar versem niçin zihnim hemen lâyenkatı[67] onunla meşgul oluyor? Bu hal bir eser-i infial[68] de olabilir mi? Bedia ile kendi aramda bir rakib-i muhayyel tasavvur ettikçe niçin kıskançlığa benzer bir hiss-i şedîd beni sarsıyor? Bir insan sevmediği kimseyi de kıskanabilir mi? Hay hay, iyi biliyorum ki bir müddet münasebette bulunup da pek sevmediğim bir iki kadını kıskandığım vâki oldu. Bu da o kabilden mi? Belki...

O zaman işte böyle keşmekeş-i tefekkürat[69] içinde kaldım. Sonradan anladım ki o esnalarda ben Bedia'yı bir vüsat-i mânâ[70] ile sevmiyormuşum... Lâkin kendini odadan kovduğum sırada dışarı çıkarken bana fırlattığı ateşîn nazar gönlüme küçük bir kıvılcım düşürmüş. Bundan pek çabuk müstaid-i iştiâl[71] olduğumu anlayamamışım. Ya nasıl anlayabileyim? Bu nevi kıvılcımlar şehr-i âyin esnasında sanaî-yi nâriyeden havaya saçılan şûle pâreleri gibi gönlüme yüzlerle iner, çok sürmez yine sönerdi. Bunu da öyle zannettim.

Ben yine eski hevaperestliği ele aldım. Vur patlasın âlemlerine daldım. Çünkü gönlümü eğlendirmek istiyorum. Buna şiddetle ihtiyaç hissediyorum. Fakat garaibden olarak simaca Bedia'ya benzer kadınlar arıyorum. Biraz rengi, gözü, kaşı ona andırır bir âlûfteye tesadüf etti mi fevkalhad[72] mahzuz[73] oluyorum. Bir müddet de böyle mürur etti. Fakat gide gide gönlüm Bedia'nın müşabihleriyle değil, kendiyle mülâki olmak

66. Tahavvül (etmek): dönmek.
67. Lâyenkatı: kesintisiz, sürekli.
68. Eser-i infial: infial eseri, belirtisi.
69. Keşmekeş-i tefekkürat: düşünce keşmekeşi.
70. Vüsat-i mânâ: mana derinliği.
71. Müstaid-i iştiâl: iştiale meyilli, sevdaya meyilli.
72. Fevkalhad: son derece.
73. Mahzuz (olmak): zevk duymak.

arzusuna düştü. Bir heves-i sade şeklinde nema bulan bu şecer-i iştiyak[74] zihnimde çok sürmeden dal budak şah ve berg salıverdi. Rüyalarımda kızın pay-ı affına kapanarak istirhamlar etmek, sonra halecanla ağlaya ağlaya uyanmak gibi kendi nefsime karşı bile itirafından sıkılacak haller peyda ettim. Bu dereke-i sevdaya düşmeme sebep de sehlül husul[75] muaşakalardan artık gına peyda edişim oldu. Üç beş altınla gönülleri iştira daha doğrusu istikra edilen kadınların lûb-ı sevdalarından[76] usanç, nefret geldi. Artık bunların hiçbiriyle eğlenemez oldum. Günden güne rengime ârız olan solgunluk, zucret-i kalbiyemden[77] mütevellid her hal ve hareketteki âsâr-ı infial, şiddet ve hiddet, hayattan bîzarlık gibi ahval-i fevkalâdem peder ve maderimin nazar-ı dikkatini celbetti.

Bedia'nın üzerine beni evlendirmeğe kalktılar... Validem ondan güzelini bulacağına söz verdi. Bu teklifi kabul etmedim. Çünkü kalbimde Bedia'ya karşı o ukde-i muhabbet varken diğer bir kadını sevemeyeceğimi, binâenaleyh o gelen kıza da yazık olacağını biliyordum. Nazar-ı iştiyakım Bedia'ya, hep o istihkâm-ı aşka[78] mâtuftu. Onun fethiyle şimdiye kadar tezevvuk[79] etmediğim lezaiz-i sevda bulacağım gibi geliyordu. Artık bende bir emel-i hayat şekli alan bu hedefe vusuldeki müşkülât büyüdükçe bu arzu da gönlümde o nisbette iştidad[80] ediyordu.

Aradan dokuz ay geçti. Bu müddet zarfında rakib-i muhayyelimin keşfine dair vâki olan iştiyakımdan el'an bunun vücuduna delâlet edecek bir emare elde edemedim. Mevsim bahardı. Aylardan beri takibat-ı nevmîdâne sonunda nişane-i muvaffakiyet göremeyerek bir sıklet-i hüsran içinde ezilen gönlüm tabiatla hemâheng-i küşayiş[81] olmak istedi.

---

74. Şecer-i iştiyak: iştiyak şeceri, özlem hisleri.
75. Sehlül husul: ulaşılması kolay.
76. Lûb-ı sevda: sevda oyunu.
77. Zucret-i kalbiye: kalp üzerine gelen sıkıntı.
78. İstihkâm-ı aşk: aşk istihkâmı.
79. Tezevvuk (etmek): zevk almak.
80. İştidad (etmek): şiddetlenmek.
81. Hemâheng-i küşayiş (olmak): beraber açılmak.

Rebîin libas-ı taravetine bürünen eşcardan kudüm-i titrekâne serilen çemenzarlardan bilmem gönlüm hissemend-i inkişaf[82] olacak, biraz teselli-i hayat bulacak mıydı? Âguş-ı nesimde kızışan çiçekleri görmek, sanihapîra[83] birkaç kadın çehresi seyretmek istedim. Artık benat-ı Havva'ya meclûbiyetim belki hep bunların nev-i Bedia'ya mensubiyetlerinden dolayıydı. Bir cuma günü arabamı hazırlattım. Kâğıthane'ye gittim. Tasvîr-i letâfet-i şuaramızın pek çoğunu yormuş, ihtimal ki yazanlardan ziyade okuyanları bıktırmış olan Sa'dabad o günü bana şöhret-i şâirânesi hilafında bir manzara arz etti. Kesret-i izdiham[84] orasını bambaşka bir hale koymuştu. Yokuştan inince arabam bir toz bulutu içine girdi. Bir kenarı dere, taraf-ı diğeri çemenler üzerine sâyeendaz küçük bir ormancık olan iç Kâğıthane sahasında bir zencir-i devr teşkil eden araba katarına dahil olduk. Dön efendim dön... Bir devr-i tam icrasından sonra başlayan manzara ilk devrin aynı. Atlı karacaya[85] binen çocuklar gibi birinci tahassüs-i devrin akşama kadar teceddüdünden usanmazsan durma dön... Fakat orada dönen şey yalnız arabalar değil, nazardan nazara dönen dolab-ı iştiyaktır[86] ki bu âsiyab-ı rüzgâra[87] iliştirecek meta-ı sevdan varsa o bîaram[88] dönmenin hikmet-i lezzetine o zaman vâkıf olursun!

Bu hırmen-i dad u sitad[89] içinde ne bülbül nağmesi arayan bir kulak, ne de letafet bezeyen bahara menfaat bir göz var. Başlar, gözler, sözler, bütün gönüller hep gerdûne katarla dönüyor. Daha neler dönüyor neler. Derenin öbür sahilindeki kasır bahçesinin manzara-yı dilküşası[90] perdedar-ı gubar. Zaten ha-

82. Hissemend-i inkişaf (olmak): açılma hissesini almak, açılmak.
83. Sanihapîra: düşünceyi süsleyen.
84. Kesret-i izdiham: izdihamın kesreti, çokluğu.
85. Atlı karaca: atlı karınca.
86. Dolab-ı iştiyak: iştiyak dolabı.
87. Âsiyab-ı rüzgâr: rüzgâr değirmeni.
88. Bîaram: durmadan.
89. Hırmen-i dad u sitad: alış veriş harmanı.
90. Manzara-yı dilküşa: gönül açan manzara.

dika-yı kasırdaki[91] füyûz-ı nemadâr-ı bahara[92] bakan yok... O bülent, sık eşcarın mutarra-yı bahar[93] evrakı arasından süzülen şuâât-ı şemsin[94] initaf ettiği yer yer çemenler üzerindeki cünbüş-i tezhibiyle gölgede kalan aksamın koyu (mânâ-yı mecâzîde bu tamîka cevaz varsa) derin yeşillikleri içinde gönül, rüyalar görmek, ruh, mugaşşi-i letafet-i tabiîyye[95] olmak, nazar, hülyaâmiz hafî güzellikler arayabilmek için oraya bâzâr-ı muaşaka kurulmayan günlerden birinde gelmeli. Böyle eyyâm-ı izdihamda seyir olunacak şeyler elvah-ı tabiîyye değil, bazı arabaların çerçeveleri içinde bu teşhirgâha çıkan zîhayat[96] levhadır.

İşte bakınız dikkat! Canlı fotoğraf başlıyor... Orta halli bir kira arabası derununda bir çift penbeli... Düğün zerdesi renginde lepiskaya boyanmış saçları yaşmaktan kıvır kıvır dışarı fırlamış... Yaşmaklar sanki birer setre-i hülya... tebellür etmiş pudra zannolunacak kadar ince... Hutut-ı simalar[97] kalemkâr-ı hilkatin tersimi üzere bırakılmamış... Hanımların yed-i itinasıyla tashih görmüş... Yüzlerine güya mala ile Kâğıthane yoğurdu sıvanmış... Kaşlar biraz daha uzatılmış... O sarı saçlarla bir tezat-ı levn[98] teşkil eden siyah gözler. Kuyruklu tahriller çekilmiş... Yanaklarda boyama birer gül oturuyor. Bu tualete Kâğıthane tozunun reng-i diğer vermesinden ihtirazen camlar sımsıkı kapalı...

Bu sun'i güllerin arkasından bir köhne fayton[99] içinde bir sıraya üç kişi... Galiba ârifanede hesap doğru gelmek için araba

---

91. Hadika-yı kasır: kasrın bahçesi.
92. Füyûz-ı nemadâr-ı bahar: baharın nemadar feyzi.
93. Mutarra-yı bahar: bahar kokan.
94. Şuâât-ı şems: güneşin ışıkları.
95. Mugaşşi-i letafet-i tabiîyye (olmak): tabiatın güzelliğiyle gaşyolmak.
96. Zîhayat: canlı.
97. Hutut-ı sima: simanın hatları.
98. Tezat-ı levn: renk tezatı.
99. Bu fayton kelimesi lisanımızda yanlış istimal ediliyor. Bizim fayton namı verdiğimiz arabalara Frenkler "Victoria" derler... Victoria ise faytondan büsbütün başka bir şekildedir. Faytonun körüğü yoktur. Bu farkı merak edenler "Larous" Dictionareden (sözlük) Vehicule kelimesine müracaat buyursunlar. Her iki arabanın da resmini orada görürler.

üç mecidiyeye tutulmuş... Hovardalık bu... Beyler paranın gittiğinde değil... Hisse-i masrafta tesavi olunca arabanın itibarsız karşı tarafına kim oturacak?...

Bir sıraya kucak kucağa oturmakla bu mesele-i müşkile halledilmiş... Fakat üçü de şeref-i zâtîsini muhafaza etmiş... Fakat onu da söyleyeyim ki ortaya oturan karşıya kuudu lâzım gelen fâzıla-i hamûle[100] demektir... Arkalarında 'Mayer', 'İştayn' mağazalarından çeke bozuştura her bedene uydurulan birer kostüm... O boyunlar için biçilmediği vaz'-ı bîganelerinden anlaşılan birer yakalık, rengâmiz boyun bağları... Kalıplı fesler, sarı iskarpinler... Bacak arasında bastonlar... Beylerde de gözler tahrilli fakat sürme ile değil, Kâğıthane tozuyla... Ortadaki genç zat penbelilerin arabasını gösterip göğsünü yumrukluyor... Berikiler gülüşüyorlar... Arabanın hayvanlarından birinin ard ayağı aksadığından müşterilerden biri farkında değil... Onlar, yırtık paltolu arabacılarına, "Katardan çıkma... Durma dolaş... Para verdik eğleneceğiz" diyorlar...

Hayvanları düşüne düşüne yürüyen eski bir kupa.. İçinde kahverengi Lahurakî çarşaflı biri yaşlıca, diğeri taze iki mahalle karısı... İkisinde de düzgünler, rastıklar yolunda. Bu melâhat müşhirinde hüsnlerine numara takdir lâzım gelse... Ya üç alırlar ya iki... Mümkün değil üs mizan dolduramazlar... Tepetaklak dönerler... Lâkin bir de kendilerine sorun, Kâğıthane'de onlardan güzel kimse var mı? Gözler fıldır fıldır etraftan bir cüst ü cû-yı iltifat[101]... Hiç aldıran yok.

Arkadan yine öyle bir araba derununda dört kadın, ortalarında başı tüğlü kız çocuğu... Pencerelerden harici görebilmek için birbirini itiyorlar...

Körüğü çarpılmış bir fayton, içinde kışlık frîze siyah paltolu, biri bıyıklı diğeri sakallı iki zat... Karşılarında esnaf kıyafetli birisi... Üçü de mükemmel çakmış... Ağızları çarpılmış, gözler küçülmüş... Bu deveran-ı bîkarar içinde arabalar mı dönüyor, kafalar mı? Farkında değiller... Şeşi beş görüyorlar... Hepsinde de sızmağa beş dakika kalmış... Etrafa bak, ah ne

100. Fâzıla-i hamûle: hamule fazlası.

101. Cüst ü cû-yı iltifat: iltifat arama.

güzel olur bu Kâğıthane âlemi? Karşılarındaki esnaf kıyafetli herif boş rakı şişesini gösteriyor. Bir hiss-i müveddetle[102] yerlere kadar eğilerek yayık yayık mestane telâffuzla:

"Tam eğleneceğimiz sırada 'anzorot' bitti. Daha benim kafam rakıya doymadı ki... Yakınlarda meyhane yok mu? Burada böyle ayık mı dolaşacağız... Günahtır be katananın[103] namusu bozulur... İçkisiz seyir mi olur?"

Elindeki tehi[104] şişeyi yanlarından geçen bir kadın arabasına bilâirae:[105]

"Elmasım! Bu rakı bitti. Biz de bittik... Şişeyi göndersem doldurur musun?"

Bu tuhaflığa üç ağızdan birden kahkaha koparıldığı sırada katarın devri izdihamdan bir müddet sektedar olarak arabalar durur... Tabiî bu sarhoşların arabası da vehleten meks[106] eder... Bu tevakkuf-ı nagehanîden[107] bunlar da kafa kafaya bir 'karanbol' vuku bulur. Bu küçük tevakkuftan sonra araba yine yürür..O zaman hepsinde körüğe doğru bir sarsıntı husule gelir... İçlerinden biri arabacıya pür hiddet:

"Geçmişine kantarlıyı attırma bana! Duracağın vakit haber ver..."

Bunların yanlarından geçen diğer bir arabanın arabacısı sarhoşların arabacısına hitaben:

"Zeyrekli be!... Bugün matiz mi taşıyorsun!... Payton[108] mu yoksa sarhoş dolmuşu mu? Müşterilerin horluyorlar, arabadan düşecekler..."

Sarhoşların arabacısı öfke ile:

"Haydi işine Keleş sen de!... Sen kendi arabandaki gacalara bak... Karşıki gözlüklü beyle (işmar) gırla gidiyor... Ben

102. Hiss-i müveddet: sevinç hissi.

103. Katana: iri bir cins at.

104. Tehi: boş.

105. Bilâirae: gayrı ihtiyari.

106. Meks: durma.

107. Tevakkuf-ı nagehanî: birdenbire durma.

108. Payton: fayton: dört tekerlekli, körüklü, karşılıklı oturma yerleri olan atlı binek arabası, payton.

gaca taşımam... İşte böyle namusumla efendi taşırım... Parasıyla değil mi? Eğleniyorlar..."

Sarı koşumları güneşe karşı iltimalar saçan iki muhib yağız kadanaya merbut Paris araba fabrikalarının birinden yeni çıkmış mükellef pırıl pırıl bir kupa, elmastıraş kitabeli 'düble' camlar arasından resim gibi görünen açık tirşe feraceli iki hanım... Düzgün pudra istimalinde ifrata varılmamış... Kaşlara kirpiklere biraz kalem dokundurulmuş, yanaklara, dudaklara gülgûne sürülmüş, fakat belli belirsiz... Hep bu telvinat letafet-i tabiîyye derecesini aşmamış... Kararında yapılmış... Simin gerdanlar, top çeneler, küçücük ağızlar, çekme burunlar, süzük bakışlı lâtif elâ gözler, kumral ince kaşlar, yine o renkte gür saçlar toz gibi ince yaşmağın altında letafet-i diğer kesbetmiş... Bir tenasüb-i nazarrüba[109] almış...

Lâcivert çuha üzerine sarı iri düğmeli elbiseleri, konçlarının yukarı kısımları beyaz toz rengi çizmeleri, beyaz eldivenlikleri, taranmış saçları, kalıplı fesleriyle mevki-i mahsuslarında heykel gibi oturan ispirin kolları çaprastvari kavuşturulmuş bıyıksız yamağın–müheyya-yı[110] isyan, hayvanların ejdervari boyun kırışlarına ehemmiyet vermeyerek muhafaza-yı temkin edişleri derûn-ı gerdûnedeki o iki sanemzibanın vaz'-ı vakurâneleriyle bir aheng-i lâtif teşkil ediyor. Arabanın penceresine elini atmış kirli başörtülü palaspuş murdar bir dilenci kızının çıplak ayaklarını tekerleklere çiğnetmeden bîhavf[111] yerden toz kabarta kabarta başörtüsü yelpir yelpir uça uça koşarak:

"Hanımefendiler, Allah sizi sevgili nazik beylerinize bağışlasın... Dert verip derman aratmasın... Güler gül yüzceğizlerinizi soldurmasın." yolunda usandırıcı istirhamlarıyla sırıtışı o tantana ile garip bir tezat husule getiriyor.

Dilenci kızının başına hangi arabadan geldiği mâlûm olmayan bir kırbaç iner... Araba sırası darlaşır... Lâşek[112] artık

109. Tenasüb-i nazarrüba: göz alan bir tenasüp.

110. Müheyyâ-ı isyan: isyana hazır, isyan eder şekilde.

111. Bîhavf: korkusuzca.

112. Lâşek: şüphesiz.

çiğneneceğini anlayan dilenci, deminden beri ettiği duaları hep geri alarak:

"Elin kırılsın... Başçağızım biber gibi yandı. İnşallah siz de benim gibi dilenirsiniz..." feryatlarıyla kaçacak bir yol bulup oradan savuşur.

Biri kır, diğeri doru kısrakta iki fesli 'jokey'; doru hayvanın süvarisi boylu boslu, mevzun endamlı, yakışıklı bir delikanlı, koyu renkli fesi, yakası kapalı, beli kendinden kemerli siyah kazmir ve vestonu, çizgili şeker rengi kadife pantolonu, beyaz parlak mahmuzlu açık tütün rengi çizmeleri endâm-ı dilirânesine hakikaten halâvetbahş oluyor. Fakat kır hayvandaki süvari öyle değil... O da gençliğin cılız, ufak tefek, kara kuru bir cücemsi bir şekilde...

Alın tarafı enli, çeneye doğru darlaşan telâtin matra resmindeki esmer çehresine kasvetli bir manzara veren, baykuş gözünü andıran, hadakaları büyük müdevver siyah çeşmânı sanki arkasındaki 'jokey' elbisesiyle altındaki mükemmel takımlı cins hayvanın talihsizliklerine ağlıyor.

Beyefendi simaca olan bu kasvetli çirkinliğinin galiba farkında değil... Belki de üzerindeki elbise ile hayvanın mükemmelliğine igtiraren çehre düşkünlüğüne ehemmiyet vermeyerek kadın arabalarına sırıtmaktan geri durmuyor... Bazı kadın arabalarından. Hele şu at üzerindeki 'şebele'ye bakın! İstihzalarına hedef oluyor... Bu iki beyin enzar-ı sevdaları öndeki tirşelilere matuf...

Bir kira landosu derununda, siyah atlaslar giymiş iki Beyoğlu nazenini... Avuç avuç sürülen düzgünler, allıklar, sürmeler, çehrelerindeki yorgunluğu, her gece bir erkeğin âğuş-ı ücretindeki demgüzarlıktan mütevellid o tab-ı hayatı setr edememiş... Şapkalarındaki siyah tüylerin irtifaı hemen yarım arşın var... Kendilerine kibarca bir vaz-ı istiğna[113] vermeğe uğraşıyorlar. Fakat mukteza-yı kesbleri[114] her müşteriye mizacgirâne sahte iltifat iraesine alışmış bu sokak işportası çiçeklerinin her hallerinden bir âdilik akıyor...

---

113. Vaz-ı istiğna: istiğna vaziyeti.

114. Mukteza-yı kesb: kazançları muktezası.

İki sürücü, beygirine binmiş, bir kanarya sarısı, diğeri mor atlas mintanlı[115] bir çift külhanbeyi... Sarı mintanlısı, morlu arkadaşına hitaben:

"Ulan Nuri! Landodaki aftoslara dikiz ettin mi? Ah anam babam..."

"O 'enayi'leri tanırım... Onun biri bizim Hisarlı beyin 'kapatma'sıdır. Mis sokağında oturur... Bey kazanır bu yer, bu kazanır bey yer... Ayıp mı? İşi yola koymuşlar... Ne var sanki?"

"Bir şey dediğim yok be kardeşim! Geçinmeli de nasıl olursa olsun... O Galata'daki hanı sattı, buna yedirdi değil mi! Ulan o karı Çukurbostan'a benzer... Öyle birkaç han molozuyla doyar mı? Bende de birkaç han olsa da yedirsem... Yok işte. Allah vermemiş. Bugün moruktan bir sekizlik, koca karıdan birkaç 'dekarya' sızdırıncaya kadar imanım, ben de sızıyordum. Bu akşam nereye düşeceğiz? Beygirlerden aşağı mı? Benim Anika artık güllüm yutmuyor... Veresiye dostluğu kesti... İstersen sen ispermaçet gibi yan artık... Mangiz olmadıktan sonra... Bak alevinden (cigara) yakan olur mu? Yok mu bir hımbıl zanpara? Peşini avlayalım? Boğuntuya biterim Mustafa kardeşim... Ön arabadaki yeşillilere dikiz geldin mi? Yaradan yaratmış işte... (makamla):

"Ah samur kaşlım, elâ da gözlüm, ben senin için ağlarım."

"Haydi oradan avalim sustu? Aç başını bakalım? Ulan arabadaki fantaziyeyi görmedin mi? Onlar bizi açar mı?"

"Enayi pulakiliğinin lüzumu yok!... Tam takım delikanlı değil miyim? Bizi seven olmayacak mı? Nem eksik? Gönül bu... İskete kuşuna benzer... Korkma sen. Bizim dala da konan bulunur... Aynalı karılara bakmak insanın gönlünü midye gibi açıyor be..."

"Kısrakları gördün mü dadaş?"

"(Sahi) be... (Gerdan) kırışa, adım atışa bak... Senin altında ekmekçi beygirine benzemiyor... Beygir işte böyle olmalı... Kız gibi."

"Haydi yanlarına gidelim de dikkat geçelim..."

---

115. Mintan: yakasız, uzun kollu bir çeşit erkek gömleği.

"Düldülü parmakla ulan, onlara başka türlü yetişebilir miyiz?"

"Duru kısrak da, üzerindeki bey de aynalı. Birbirini açmış... Kır kısraktakini gördün mü? (Ayastafonoz) kopoyuna benziyor... Hayvanın namusuna yazık değil mi?"

O esnada oradan geçen bir kadın arabasına:

"Ah canımın içi mavilim! İpsiziz... İşte böyle seyyahınız... Fakat güzelin kadrini biliriz... Kır hayvandaki kopoyu gördün mü? Benim atım çirkin ama kendim o kopoydan güzel değil miyim? Dengi dengine binse neyse! Haydi yosmam buna sen bir (racon) kes... Böyle şeylere tutulurum. Suratına bakmıyor da yeşillilere hampalanıyor.."

"Yoldaş be! Senin odabaşılı aftosu gördün mü? İpekli ferace giymiş de şimdi bize kafa tutuyor. Kaça alırım çalımını... Eskiden altmışlık pakete mumdu. Şimdi piyasası fırlamış... Bir aval yakalamış yoluyor... Deminden otuz paralık fıstık ikram ettim. Vay geçmişinin canına... 'Fıstık yemem' dedi...

Ben de avuçlan suratına fırlattım... Bizim otuzluk yerlere saçıldı.. Kimin umurunda! Hovardalıkta paranın gittiğine bakılır mı? Namustur bu... Mangize kıyarım da cakamı bozmam..."

Çifte nâranın refakat (düm dümiyle) nihavendden gezinen zurnacı:

"Beyler keriz edelim mi?"

"Vay kibar tavcıları be! Burada hiç mangiz lâfı etmemeli mi? Nasıl duydun çingeneleri? Para lâfını nereden işittiniz ulan... Miras yediyiz işte... Bugün Kâtâne'ye şan verdik... Elindeki sübeğe üfle bakalım... Ne hava çıkacak? İmanım aman, şarkısı var mı sizde? Bir fasıl yirmi para... İşinize gelirse... Sonra çıngar istemem... (Dümbelekçiye hitaben) Ulan o ne kirli kara surat o! Anan sabahları suratını yalamaz mı senin?"

İki fayton dolusu 'turist' yani Frenk seyyahları... 'Fötr' şapkaları, şayak kostümleri, yan taraflarında boyundan geçme 'dürbünleri', mevki-i ihtirama ikad edilmiş kırmızı bakır renkli erkek simalı karılarıyla faytonlara dörder dörder binmişler... Arabacıların yanında birer Yahudi tercüman... En yakın şey-

lere çifte dürbünle bakan ... Bütün ahval, âdet ve menazır-ı şarkiyemizi nazar-ı garabetle görmeğe uğraşarak en basit hakayıktan bin mânâ-yı acîbe istihrac eden bu Frenklerin etrafını bir alay satıcı, çalgıcı, dilenci sarmış... Arabalarını orada burada durdurarak gâh değneğin ucuna sarılmış naneli macundan birer parça tadarak lezzeti hakkında birbirine beyan-ı fikir ediyorlar, gâh Şam keleri denilen ufak pidelerden birer lokma ısırarak yüzlerini ekşitiyorlar...

O devvar araba katarını seyir ile meşgulken önümden bir çift beyaz beygirli ne eski ne yeni bir kupa geçti. O beyaz hayvanları, ihtiyar aspiri görünce beni bir halecan aldı. Çünkü arabayı tanıdım. Bedia'nındı. Hırçın zevcem o günü yakası mavi ipek işlemeli açık samanî gron bir ferace giymiş, göğsünün sol tarafına küçük bir demet tabiî menekşe takmış, feracesi renginde bir hotoz üzerine alın saçlarının yarısı meydanda gayet şık bir yaşmak, karşısına kendi yaşında bir halâyık almış. Arabada kemal-i azametle gidiyor. Beni görmedi. Yoksa bilmem gördü de görmezlikten mi geldi? Karşı taraftan lâfendazlık eden birtakım züppenin enzâr-ı taarruzundan[116] kurtulmak için beyaz güderi eldivenli elini o cihetteki pencereye uzattı, perdeyi yarıya kadar çekti, geçti, gitti. İçimden:

"Ah benim ehl-i perde karıcığım! Yaşmağını bu kadar açık yapmasan, böyle perde çekmek zahmetlerine lüzum kalmaz ya!" dedim.

Arabacıma Bedia'nın arabasını irae ile:

"Şu arabayı karşılamak üzere dön ve mümkün olduğu kadar ona yakın geç.." emrini verdim. Ve bizim kurnaz Nikoli güldü. Çünkü araba[nın] kimin olduğunu o da biliyordu. Nikoli, emrimi harfiyen icra etti. On dakika sonra arabalarımız (tâbire mesağ varsa) hemen bordo bordoya, zevc zevce biz de göz göze geldik...

Bu tesadüf-i nagehanîden Bedia biraz şaşaladı. Fakat hilâf mutadı olarak o gün nasılsa yüzünden bana karşı büyük bir

116. Enzâr-ı taarruz: taarruzkâr bakışlar.

tevahhuş[117] eseri yoktu. Bilakis o şaşkınlıktan mütevellid hafif bir tebessüm bile vardı. Öyle perde çekmek falan gibi hareket-i müteneffiraneye[118] kalkışmadı.

Zevcemin nefretine galiba biraz itidal gelmiş dedim, bir anda göz göze geldik, yine bir anda iki araba birer semt-i muhalefeye hareketle birbirinden ayrıldı. Bizim Nikoli tenbihli ya... Ben şimdi ikinci tesadüfe intizaren bu defa Bedia'ya karşı ne yolda vaz-ı müsterhimane[119] almak lâzım geleceğini tayin cihet-i mühimmesini düşünüyorum... Bazı arabalardaki kadınlara ilân-ı aşk için ağlar gibi bir işmizazla beyân-ı suziş-i derun[120] eden beyler gibi ben de mendilimi çıkararak kuru yaşlar isalesine karar verdim. Arabam bir devir icrasıyla yine deminki nokta-yı telâkiye[121] geldi. Fakat oraya gelen yalnız bizim araba oldu. Bedia'nınki meydanda yoktu. Melül melül, bakına bakına iki üç devir daha ettik, Bedia'dan eser yok. Arabasıyla ortadan sır olmuş... Nikoli'ye sordum. O da görmediğini söyledi. Kâğıthane'nin içini dışını... hep dolaştık. Hemen hiçbir cihetini bırakmadık... Bedia'yı koydunsa bul...

117. Tevahhuş: ürkme, korkma.
118. Hareket-i müteneffirane: nefret edercesine davranma.
119. Vaz-ı müsterhimane: istirham edene, yalvarana yakışır şekilde.
120. Beyân-ı suziş-i derun: İçten gelen duyguların beyanı.
121. Nokta-yı telâki: telaki noktası.

Üç

Meyusen haneme avdet ettim. Bedia'nın şaşırmadan mı, telâştan mı her neden ise o ufak tebessümü nazar-ı sevdam önünde bir ufak ümit açmışken tekrar tesadüfü men için Kâğıthane'den firar edişi yine sema-ı tefekküratımı[1] sehâb-ı mazleme[2] ile o kararttı. Evvelâ ruy-ı tebessüm göstermek, sonra firar etmek, bu ne demek olacak? Yoksa o gösterdiği şey bir işmizâz-ı münfailâneydi[3] de ben telâşla tebessüm gibi mi gördüm? İşte yine size koca bir bahr-ı tereddüt ki ne tarafına yüzseniz bir sahil-i hülya bile bulmak ihtimali yok...

Eşyasından hiçbirini yerinden kımıldattırmamış olduğum gelin odasına girdim. Zifaf gecesi, hayır zifaf mı ya, firar gecesi Bedia'nın revnak-ı cemâli, libâs-ı arûsuyla bir iki saat tezyin etmiş bulunduğu kanapeye oturdum. Düşünüyorum. Belki saçlarının telinden, mânidar nazarlarından, bütün maddiyat ve manevyatından oralara bazı rîze-yi esrâr saçılmıştır vehmiyle kudümünü bastığı, elleri dokunduğu, libasını süründüğü yerleri birer birer hadde-i nazardan geçiriyorum. Heyhat! O gelin değil güya bir rüzgâr-ı sehermiş.. Oralardan bir fırtına ile gelmiş geçmiş.. Fakat meydanda benim gönlüm-

1. Sema-ı tefekkürat: tefekkür seması.
2. Sehâb-ı mazleme: muzlim bulutlar.
3. İşmizâz-ı münfailâne: münfailane işmizaz.

den başka onun eser-i vezanına delâlet edecek kırılmış bir şey yok. Bütün eşya yerli yerinde... Yalnız gönlüm, yalnız işte o bîçare hurd olmuş...

Halılarla müşafeheye uğraştım. Kanapelerden esrar sordum... Kadimde varken sonradan yok gibi olmuş bir şeyi bazı âsâr delâiliyle ihyaen tasvire uğraşan ressamlar gibi Bedia'yı teliyle puluyla gözlerimin önüne getirdim. Bir levha teşkil ettim. Bu levhaya bütün elvân-ı lâzımesini verdim. Sonra pîş-i tahayyülâtımda[4] Bedia gezindi, söylendi; fakat birdenbire bu levha-yı muhayyilemde bir karaltı, bir şahs-ı sâni gölgesi peyda oldu. Zevcemi elinden tuttu. Çekti götürdü. O levha, karşımda simsiyah kesildi... İşte bu şahs-ı sâni, rakîb-i muhayyelimdi... Gözlerimi yumdum. Yüzüstü yere kapandım. Zulam-ı tefekkür etmek âmâk içine gömülmek, orada bütün hülyalarımı olanca kuvvet-i müfekkiremi[5] boğmak istedim. Ben bu gölgeden artık kaçmak arzu ediyor, onu teşhisten âdeta ürküyor, korkuyordum. Fakat müfekkiremden baide uğraştıkça o bana bütün bütün yaklaşıyordu. Nihayet bilıztırar bu muzlim-i zemin-i tahayyülatım[6] içine elemi saldırarak bu gölgenin yakasından kavramağa atıldım. Elime birisi geçmedi. Lâkin netice-yi savletimde[7] dehenim tenevvür eder gibi oldu. Ellerimi telehhüfle başıma götürdüm. Kendi kendime:

"Ah işte, Bedia'nın bugünkü firarındaki sırrın anahtarlarını yine yakaladım" dedim.

Mesele pek sade... Bunu deminden beri niçin düşünemedim? Bugün Bedia'nın sevgilisi mutlak Kâğıthane'deymiş. Kız beni gördü. Nâkabil setri bazı ahval delâletiyle sevgilisini keşf edebilmekliğim ihtimaline mebni onu da beni de Kâğıthane'de terk ile firar etmeği hesabına daha muvafık[8] buldu... Yine ahmaklık ettim. Bu hamakat bu belahetimin netice-yi zararı

4. Pîş-i tahayyülât: hayallerin önü.
5. Kuvvet-i müfekkire: düşünme gücü.
6. Mazlem-i zemin-i tahayyülat: muzlim düşüncelerin zemini.
7. Netice-yi savlet: savletin, hücumun neticesi.
8. Muvafık: uygun.

ihtimal ki artık tamamiyle kabil-i tazmin[9] değildi. Bedia'yı görünce hemen arabamla karşısına çıkarak kendimi göstermeli miydim? Bir turfe ihtifa ile her halini tetkik etmeli, arkasından kimlerin dolaştığını bittarassud[10] o gün orada bulunduğuna hiç şüphe olmayan rakibimi keşf eylemeliydim. Bu fırsatı kaçırdım. Acaba bir ikincisini ele geçirebilir miyim? Gelecek hafta yine Kâğıthane'ye giderim. Hem bu defa tebdilen bir kira arabasıyla gider, bir tarafa gizlenirim... Bakalım bu sefer Bedia gelir mi? Gelse de evvelki haftadan bitteyakkuz[11] sevgilisini bana tanıtmak tedabirine tevessül ile gelir... O herif her kimse elbette beni tanır... Bu tanıyışı fiiliyat tedbirlerini teshil eder. Ben onu tanımıyorum. Zevcemi elimden alan o bedhahla ihtimal bazan yüz yüze geliyorum da bana bakan, üstüme sürtünerek geçen, biraz ötede belki halime kahkahalarla gülen herifin işte o rakip, işte o hain olduğunu fark edemiyorum... Ne müşkül hal?

Bunları düşündükçe müfekkirem ateş kesildi. Vücudumdaki kanım sanki buhara münkalip olmuş da terkibinde mevâd-ı mâyiden ne varsa mesamatımdan dışarı def etmek istiyormuş gibi ter içinde daha tâbir-i âmiyaneyle kan ter içinde kaldım...

(Hikâyenin bu noktasında Naki Bey'in harareti hayli arttı. Yine dayanamadım... Limonata teklif ettim. Bana gözlerini açtı: "Birader acelen ne? Korkma o şişeyi bitiririz... Daha bunlar bir şey değil... Şimdiden limonataya başlarsak sonra neyle teskin-i hararet edelim. Yutmak için kutb-ı şimalînin buzlarını mı arayalım?" dedi. Ben de kendi kendime: "Acayip kutb-ı şimalîye gitmeye ne hacet? Bizim bahçedeki buzlar bu gece beyin ateşini teskine acaba kifayet etmez mi? Bedia Hanım'la rakip beyin mercimekleri külhan-ı muhabbette kızıştıkça biz bu akşam tebrîd-i hûn-ı hiddet[12] için buz istimaline mi mecbur olacağız?" mülahazasında bulundum.)

9. Kabil-i tazmin: tazmini kabil.
10. Bi'ttarassud: tarassutla, gözleyerek.
11. Bi'tteyakkuz: uyanıklıkla.
12. Tebrîd-i hûn-ı hiddet: hiddeti soğutma.

Naki Bey devamla:

İşte mesele meydanda. Fakat henüz çaresi mefkut.. Bu rişte-i taharriyi bir kere parmağıma doladıktan sonra o ne tarafa uzanırsa o yana tevcih-i azm etmekten başka hall-i müşkil için sade bir yol var mı? Yarın Kâğıthane'ye, öbür gün Veliefendi'ye, sonra Kadıköyü'ne, Adalar'a, Boğaziçi'ne... Lüzum-ı azimet nereye görünürse... O cihete gitmeli... Münasebetimiz yalnız bir nikâhtan ibaret olan zevcemin mugaffilini aramalı... Kadın benden müteneffir. Ben ona dildâde... Orada Anka misal bir rakib-i mevhum...

İşte size iki mâlûm bir meçhullü bir muadele-i sevda... Haydi rakibimi keşfettim, bu meçhulü buldum... Sonra ne olacak? Bedia'nın gönlünü hokkabaz yuvarlağı gibi ondan çalıp kendime nakletmenin imkânı var mı? Bu el çabukluğunu yapabilecek miyim? Yapamazsam mesele bütün bütün tahammülfersa[13] bir renk almış olur. Rakibimi keşfettim âlâ... İki kere iki dört eder gibi bir vuzuhla bu bedahet nazarımda taayyün[14] etti, o zaman keyfiyeti aleniyete varacak, onlar karşımda sevişecekler... Ben uzaktan seyirci kalacağım... Zevce, diğer bir erkekle al sevda ver sevda... Zevc uzaktan öyle mevkuf-ı temaşa! Tahayyülü bile zihnime fenalık getiriyor. Ben bu muaşakanın şekl-i hakikîde cilvenüma oluşuna nasıl tâkat getireceğim? Gel derde girme... Bu belâ-yı mübrimden[15] kaç... Kızı terk ediver... Hah! işte burada mesele mıkraz-ı tatlik[16] ile esastan kesilmiş oluyor... Fakat şeytan bırakıyor mu? Eli görünmüyor, ayağı görünmüyor, nasıl oluyor bilmem? Yine insanı dürtüyor. Yahut o hiç bize dokunmuyor da neticesi fena zuhur eden efâli üzerimize almaya sıkılarak hep ona mal ediyoruz... Böyle birçok hususat var ki şeytan bize karşı müfteri davası açacak olsa hak kazanır zannederim... İblis müzill-i âlem[17] olmakla beraber romancıların muinidir. Çünkü bizim

13. Tahammülfersa: dayanılmaz.
14. Taayyün (etmek): meydana gelmek, ortaya çıkmak.
15. Belâ-yı mübrim: ibram eden, zorlayan bela.
16. Mıkraz-ı tatlik: tatlik, boşanma makası.
17. Müzill-i âlem: alemin yanıltıcısı.

gibileri ona uymasa siz yazacak şeyi nerede bulacaksınız? Bir kız, reh-i hemvar-ı iffetten[18] inhiraf[19] edecek... Bir erkek, bunları alay alay iğfal eyleyecek... Sirkatler, katiller vuku bulacak... Sûret-i güzerân-ı hayat[20] türlü renk alacak. Size sermaye çıkacak... Evet, sıkılmayınız! Size sermaye tedarik edenler şeytanla halita olanlardır. Yoksa bütün insanlar, ahlâkiyyunun teminatına muvafık doğaydılar hükkamdan tut hapishane gardiyanına kadar sınıf sınıf mesalik erbabı bilmem şimdi neyle taayyüş ederlerdi? Bazı kötüler vardır ki onların efâl-i redîesi[21] iyilere sermaye-i taayyüş[22] belki de fahr olur. Hissiyatın beynelbeşer mertebesini âlâ eden kubhiyattır.[23]

Başımı belâlara sokan şey Bedia'ya olan mukaddeme-yi muhabbetim oldu. Eğer muhabbetin de şeytanisi, gayr-ı şeytanisi varsa benimkinin şıkk-ı evvelden olduğuna şüphe yok. Haydi yine kabahati şeytana atfedelim. Zevcemi tarassut için önümdeki cumaya Kâğıthane'ye gitmeğe karar verdim. Bir eski kira arabasının köşesine çekilip kendimi ona göstermeksizin tecessüs-i ahval edeceğim.. cumayı su kovası gibi iple çektim. O yevm-i mübarek geldi. Bir köhne araba buldum. Bir tarafına büzüldüm. Arabacım ihtiyar, bunak bir herif. Nasılsa Kâğıthane'nin yolunu biliyor. Makaslar berbat, hayvanlar miskin, döşeme murdar... Denizde başıma geldi ama hiç böyle kara fırtınasına uğramamıştım. Çalkana çalkana başımı arabanın cidarından ötekine çarpa çarpa Eyüp tarikiyle mezarlıklar içinden çok şükür salimen Sa'dâbâd'a vâsıl, araba piyasasını uzaktan seyr edebilecek bir mevkide bir ağaca (şamandıra bend) olduk. Yolda birkaç defa hayvanların koşumları koptu. Hep onlar sicimle tamir edildi. Yol esnasında galiba Kâğıthane'ye selâmet-i vusulümüz için her türbenin önünde fatihahân olan arabacım mevki-i mahsusundan ağır ağır indi: "Beyefen-

18. Reh-i hemvar-ı iffet: iffet, namus yolu.
19. İnhiraf: ayrılma.
20. Sûret-i güzerân-ı hayat: hayatın geçiş sureti, şekli.
21. Efâl-i redîe: kötü işler.
22. Sermaye-i taayyüş: yaşam sermayesi.
23. Kubhiyat: çirkinlik.

di işte Kâğıthane!" cümle-i istigrabiyesiyle[24] oraya vusulümüze benden ziyade kendi şaştığını bir ruy-ı beşaşetle[25] anlattıktan sonra bir deste sicimle yine koşumların bakiyye-i tamiratına girişti... Arabacım başını tamirattan kaldırmıyor, ben de piş-i tedkikimde dolam dolam dolanan zencir-i gerduneden gözlerimi ayırmıyorum. Bedia'nın arabasını uzaktan görsem tanırım fakat ona benzer meydanda bir şey yok. Bir saat öyle vakit geçirdik. Ben arabalara bakmaktan yoruldum. Bizim zavallı ihtiyar tamirden usanmadı. Arada bana:

"Beyefendi! Kol kayışını da tamir ettim, Allah'ın izniyle dönüşte rahat gideceğiz..." gibi bir şey söylüyordu. Ben de yarım kulakla dinlediğim bu sadedilâne cümlelere bazan kuru bir tebessümle, bazan da "Oh oh... Ne âlâ..." gibi kısa cümlelerle cevap veriyordum. Çünkü zihnim meşguldü. Benim tuttuğum hile yolunu Bedia'nın tutmuş olması ihtimalini düşünüyordum. O da bugün yüzüne kalın bir peçe örtüp çarşaflanarak bir kira arabasına binmişse ben kendisini nereden tanıyacağım? Elde çarşaf gibi bir vasıta-i tesettür olduktan sonra bir kadın için ketm-i hüviyet elbette erkeğinkinden kolaydır... İşte bu ihtimalin zihnime vürudu canımı sıktı. Ben böyle kokmuş kira arabalarında bin türlü ıztırap içinde dideğüşa-yı tecessüs iken belki yine o pandomima karşımda oynuyor da haberim olmuyor; ne elim hal?

Ben bu teellümatta iken arabacı bir aralık pencerenin önüne geldi. Zavallı o da meyustu. Mükedderane bana:

"Sicim bitmeyeydi argacı da güzelce bağlayacaktım" dedi.

Onun ıstılahınca 'argaç' koşumun neresidir bilmem ki...

O esnada Bedia'nın arabası karşıdan koptu... Ben sevinçle, "Hah işte, nihayet koptu" feryadıyla deli gibi haykırdım. Arabacı şaşırarak:

"Aman deme beyim! Ara kayışı mı koptu?" diye pürtelâş koşumların yanına koştu... Artık gözüm sevgili zevcemden başka hiçbir şey görmez oldu... Ara kayışı değil, hayvanların

24. Cümle-i istigrabiye: garip cümle.

25. Ruy-ı beşaşet: beşuş yüz.

dörder bacağı birden kopsa yine iştirak-ı teessüre[26] vaktim yoktu. Bedia yine kendi arabasında. Fakat bugün tuvalet başka, bu hafta koyu şarabî atlas ferâce giymiş. Ellerinde o renkte eldivenlikler... Karşısında yine o halâyık. Bu cariye hanımın vâkıf-ı esrarı, mahrem-i herrâzı olmalı. Onu bana satsalar hakikate vukuf için bütün servetimi feda eder alırdım. Araba birkaç devir icra etti. Bedia içinde kemal-i vakur ve temkin ile oturuyor, gülmüyor, lâkırdı etmiyor. Etrafa baktığı bile fark olunmuyor. Zihnen meşgul, biraz da meyus gibi görünüyor. Böyle karşıdan karşıya tetkikten bir şey anlayamadım.

Arabacıyı çağırdım. Bedia'nın kupasını bilairae piyasa katarına girmesini, fakat daima o kupaya karşı gelecek bir sırada bulunmasını tenbih ile emrimi güzelce icra ettiği surette bahşişi bol vereceğimi anlattım. İhtiyar bu emirlerimi dinlemezden evvel ara kayışının kopmamış olduğunu bana tebşir ile güldü. Argacın da o gün istimalinden pek ümit kesilmeyecek bir halde bulunduğunu anlattı.

"Haydi baba haydi... Ben sana şimdi argacı sormuyorum" dedim.

İhtiyar bana eliyle Bedia'nın kupasını göstererek:

"Tâ işte o karının karşı sırasında dolanacağız değil mi?"

"Evet..."

"Bu yaştan sonra bana ayıptır ama sen gençsin zararı yok."

İhtiyar bana karşı tevbihgûne[27] bir ihtarda bulunduktan sonra yerine çıktı, argaç kopup da katar ortasında kalarak diğer arabalara çiğnenmek ihtimalini hiç hatırımıza getirmeden topal eşekle biz de kârbâna karışmak yolunu tuttuk. Pudrasını tazeleyen hanımlar gibi arabanın perdelerini indirdim. Perdeler delik deşik olduğundan kafes arkasında oturur gibi içeriden dışarısı pekâlâ görünüyordu. Arabacım o sanattaki mahareti nisbetinde bir göz hesabıyla uzaktan katarda gireceğimiz sırayı bittayin[28] küheylanlara 'dah' dedi. Çok şükür hele argaç kopmadan biz de devrana dahil olduk...

---

26. İştirak-ı teessür: teessüre iştirak, katılma.
27. Tevbihgûne: azarlar gibi.
28. Bi'ttayin: tayin ile.

Arabacının gözleri kayışlarda, benimkiler de Bedia'nın kupasında... Dön efendim dönmez misin! Arabadan arabaya atılan saçmaların ufak tefek serpintileri bize de geliyordu... Perdelerin kapalı olması bazı zanparasitan-ı yavegûyânın merakını celb ettiğinden içinde beni kadın zannıyla (harfendazlık) ediyorlar. Arabanın eskiliği, mechuliyet-i melahatim mâni-i iltifatları olamıyordu... Fakat bizim boşboğaz ihtiyar, erkek müşterisine söz atılmaktaki garabet-i tecavüze bir türlü tahammül edemeyerek:

"Haydi ağam, haydi efendim işine... İçerideki erkektir. Neyine gerek ki kapalı perdeye lâf atarsın.." gibi falso sözlerle foyayı meydana çıkarıyor. İhticabdaki maksadımı mümteniü'l-husul[29] bir hale getiriyordu...

Kapalı perdeye söz atanlar Bedia gibi bir pereste-i cemale ne yapmazlar? Etraftan yağan o âdi kelimata, rezilâne cümlelere zavallı zevcem sıkılıyor, kaşlarını çatmakla mukabele ediyor. Rakibim nerede? Acaba o da oralarda dolaşıyor mu? Bedia'nın bu temkin-i iffetperverânesi sevgilisine karşı hoş görünmek, ondan gayrı kimsede gözü olmadığını ispat etmek için midir? Zevcemin durgunluğu, dalgınlığı bence müz'iç bir sıklet-i derundan[30] başka bir şeyle kabil-i tefsir değildi. Bazan bir tavr-ı meftûrane[31] ile başını arabanın arkasına dayıyor... Eldivenlik içindeki güzel ellerini uğuşturuyor, baktığını belli etmez bir ihtiyatla etrafını tecessüs ediyor. Hafi, muhterizane nazarlarla birini arıyor... Kimi? Acaba sevgilisi gelmedi mi? Bu elem-i derununu onun intizar-ı şedidi[32] mi tevlîd ediyor? Önden arkadan giden, Bedia'ya yakın geçen bütün erkek arabalarını tetkik ettim. İşte sevgilisi budur diye bir emare-i hafife ile bile hükmedilecek bir erkek çehresine tesadüf edemedim. Yalnız, muntazamca bir kira arabasının köşesine çekilmiş gözlüklü bir bey evvelâ biraz iştibahımı celbetti. O da arabası içinde melûl, mahzûn dolaşıyor, Bedia'ya karşı

29. Mümteniü'l-husul: güç gerçekleşir.

30. Sıklet-i derun: iç sıkıntısı.

31. Tavr-ı meftûrane: bezgin bir tavırla, bezginlikle.

32. İntizar-ı şedid: şiddetli intizar, bekleyiş.

geçtikçe dalgın dalgın bakıyor. Fakat bu dalgın nazarı Bedia'nın arabasına münhasır değil. Ekser defa diğer arabalara da in'itâf ediyor. Mahzûn nazarlı bu gözlüklü gencin Kâğıthane'deki mevcudiyetinden Bedia'nın haberi yok gibi... O ona hiç ehemmiyet vermiyor. Bir tesadüf-i nazar kabilinden bile o tarafa bakmıyor.

Bu tecessüsüm bir buçuk saatten ziyade sürdü. Hemen hiçbir şey keşfedemedim. Kalbimde birdenbire yine Bedia'ya görünmek arzusu peyda oldu. Bakayım beni görünce ne yapacak? Yine doludizgin kaçacak mı? O meyus çehresinde ne gibi alâim-i hissiyat[33] peyda olacak? Gönlümde bir arzu uyandı mı artık hiç bir muhakeme-i mâkule onu icradan beni men edemez. Her zarara işte bu zayıf hilkatimden dolayı uğrarım. Bir şey aklıma geldi mi onu yapmalıyım...

Maksad-ı tâkibimi anlar havfıyla kendisine o eski arabamla görünmeyi münasip bulmadım. Perdeyi sıyırıp camı indirerek babalığın yırtık paltosundan çektim. Artık piyasadan çıkmasını anlattım.

Katardan ayrıldık. Tenha bir yerde durduk. Arabadan indim. Canı sıkılırsa argacı tamir ile vakit geçirerek orada beni beklemesini arabacıya bittenbih[34] piyasa mahallindeki ağaçlığa doğru yürüdüm. Arabaları yakından görecek bir mevki intihabıyla kahveciden bir iskemle istedim. İçmeyeceğimi bile bile bir de kahve ısmarladım...

Kirli bir tepsi derununda bir bardak bulanık su, katran renginde bir fincan kahve getirildi. Önüme vazedildi. Boynumu büktüm. Bastonuma dayandım. Gözlerim arabalarda, öyle oturuyorum. Bedia'nın arabası bulunan sıranın geçidi başladı... Bir, iki üç, arkadan dördüncü araba onunki... Yüreğimde peyda olan halecan Alimallah, bastona müstenit başımı saat rakkası gibi sarsıyordu. Rengim ne hale girdi artık onu bilmiyorum. Araba ağır bir hareketle geldi geldi, tam bana karşı hiza aldı. Bedia gözlerini boşluğa dikmiş, öyle dalgın duruyor. Beni

33. Alâim-i hissiyat: hissiyat belirtisi.

34. Bittenbih: tenbihle.

evvelâ kendisi değil halâyık gördü. Hemen hanımını dürttü. Zevcemin bir râşe-i âniye[35] ile vücudu lerzedar oldu. Telâşla soluna baktı, sağına baktı, nihayet göz göze geldik. Nazarındaki o tesir-i sihir nedir bilmem ki? Sanki bütün mevcûdiyet-i maddiye ve mâneviyem o gözlerdeki cazibe-i sâhireye[36] takıldı kaldı. Arabanın arkasından süzülüp gidiyor zannettim. Yanaklarımın üzerine iki damla sıcak yaş yuvarlandı. Bu girye-i teessür vehleten nasıl geldi? Anlayamadım. O katreler yanaklarımı yakmasaydı ihtimal ağladığımın da farkında olmayacaktım.

Nîm bîhûşiye[37] karib bir hal kesbettim. Araba ilerledi... Fakat tesirine hayrette kaldığım bir mıknatıs nazarımı arabayla sürüklüyor. Makamını seyr eden muhtazırlar gibi gözlerim oraya dikilmiş duruyor. Derken arabanın penceresinden dışarı bir baş uzandı... Bedia bana bakıyor... Onun da halecandan çehresi gülgûn olmuş... Ah gözlerime inanamayacağım geliyor... Evet onun da... Onun da çeşmân-ı semâfâmından[38] iki eşk-pâre ruhsarını yaka yaka yuvarlandı, yaşmağını ıslattı. Aman yarabbi, rüya mı görüyorum! Eğer öyleyse bu rüyâ-yı saadeti uzat... Heyhat rüya... Rüya... Âlem-i bîdâride[39] görülen rüyalardan. Çünkü ispirin kordonu çekildi... Araba derhal katardan çıktı. Hayvanlar dörtnala koşuyor... Süratle dönmekten tekerleklerin kuturları görünmez oluyor. Bedia kaçıyor... Evâmil-i ruhum arabasıyla sehâb-ı gubar içinde uçuyor. "Beni böyle giryan bırakıp nereye gidiyorsun? Azıcık dur. Rehgüzâr-ı firarına yatayım, bari vücudumu çiğneyerek git..." şikâyetiyle feryat etmek istedim. Bu yolda ismâ-ı teellümmüme[40] mevki müsait değil... Cebimden elime kaç para geçtiyse kahve tepsisine fırlattım, koşmaya başladım. Nereye? O mıknatıs-ı aşkın beni cezbettiği cihete. Fakat arabaya yetişmek mümkün mü?

35. Râşe-i âniye: ani titreme.
36. Cazibe-i sâhire: büyülü tesir.
37. Nîm bîhûşi: yarı baygınlık.
38. Çeşmân-ı semâfâm: mavi gözler.
39. Âlem-i bîdâri: uyanıklık.
40. İsmâ-ı teellüm: teellümü dinletme.

O, yokuşu yarıladı bile... Bir müddet alık alık dağa doğru baktım... Benim için durmak zamanı değildi. Ama argacı bozuk o miskin hayvanlarla Bedia'yı takip kabil midir? Bîfikr, bîkarar biraz öyle dolaştım. Nihayet arabacının yanına gittim. Nereye gideyim? Başka dârülamânım[41] yok ki. İhtiyar beni görünce meyusâne:

"Yapayım derken bütün bütün bozdum. Bu argaçtan hayır yok" dedi.

Ben de:

"Argaçtan hayır yoksa senin de bana lüzumun yok..." sözüyle babalığa bahşiş ücretini tediye edip oradan savuştum. Böyle müteessir bir zamanımda argac derdi dinlemedense yayan yürümeyi herhalde hayırlı addettim.

"Marika" Hanım'ın şarkısı gibi, "Gözlerim dağda" öyle bir müddet daha oralarda mecnunane cevelân[42] ettim. Gözüme boş bir araba ilişti. Araba da hayvanları da zararsız:

"Arabacı, beni Şişli tarikiyle İstanbul'a kaça götürürsün?" sualiyle herife yaklaştım. Arabacı, kemâl-i azametle:

"Müşterim var" dedi. Başını çevirdi.

"Senin müşterin varsa bak benim de iki adet liram var... Hangi arabacı giderse ona vereceğim..."

Herif beni sarhoş zannıyla:

"Benden başka şakalaşacak adam bulamadın mı?"

"Şakaya latifeye vaktim yok kuzum, işim acele de onun için veriyorum."

Arabacı şöyle gözlerini çayırlığa dikti. Bir düşündü. Kendini bekleten müşterilerine ağız dolusu bir küfür salıverdikten sonra:

"Çapkınlar iki saattir karı kuyruğunda dolaşıyorlar. Şu tarafa cehennem oldular... Bıçkın şeyler... Sonra belâya girmek ihtimali var ama... İki liraya gelen belânın başımın üstünde yeri var... Buyurun beyim buyurun..."

"Evvelâ onu sorayım. Argacın bozuk mu?"

"Nasıl argaç?"

---

41. Dârülamân: sığınılacak yer.

42. Cevelân: dolaşma.

"Nasıl şeydir bilmiyorum ama benim yaya kalmama işte o argaç sebep oldu..."

"Benim arabanın öyle argacı margacı yoktur. Evvelki arabacınız ya 'Akay' olmalı, ya da muhacir. Argaç nedir bilmiyordum. Sizden işitiyorum."

Arabaya atladım. Herif müşterilerinden kaçmak için hayvanları kamçıladı. Bu sürat-i hareket benim işime daha iyi geliyordu. Hayvanlar soluk soluğa yokuşu çıktılar. Tepeye geldik. Orada otuz kırk araba vadiye karşı ahz-ı mevki[43] etmişler, aşağıda başlayan sevda pandomimasının mabadı pencereden pencereye burada itmam ediliyor. Kimbilir bu işaret komedyasının fusûl-i leylesi[44] nerede oynanacak? Bu muâşaka sahnesinin 'dekor'u pek mükemmel... Akşam takarrüp etmiş, üzerlerine kâbus-ı muhabbet gibi hafif bir sis çökmüş. Sanki bir hiss-i hirâs[45] ile birbirinin zıll-ı himâyesine[46] sokulmuş görünen tilale karşı nazar hülya-yı emel kadar vâsi bir ufuk içinde devr ediyor... Şarka bakınız, Şişli kabristanında yatan ashâb-ı yesârın vereseleri[47] tarafından müteveffaların tezkir namelerinden ziyade bıraktıkları zer ü simi tebcilen inşa ettirilen mermer 'mozole'lerin ebyâziyet-i sâfiyesi[48] ve kilisenin kubbesi üzerinde inikâs-ı şemsten mütehassıl parıltıların maverasında eteklerini suya salıvermiş Çamlıca'nın güneşten aldığı son selâmlarla mülevven tüllere bürünmüş zirvesi size bir ihtişâm-ı şâm gösterir... Biraz şimale dönünüz, Büyükdere'ye giden şosenin sıra ağaçlarını tepeleri yaprak açmış birer parmaklık gibi görürsünüz... Daha şimale bir pergâr-ı nazar[49] çeviriniz, yekdiğerinin zuhurundan nazarendaz-ı teessür[50] ola ola akşamın sisleri içinde aledderecât[51]

43. Ahz-ı mevki: mevki alma, durma.
44. Fusûl-i leyle: gece faslı.
45. Hiss-i hirâs: korku hissi.
46. Zıll-ı himâye: himayenin gölgesi.
47. Ashâb-ı yesârın vereseleri: zenginlerin vereseleri, mirasçıları.
48. Ebyâziyet-i sâfiye: saf beyazlık.
49. Pergâr-ı nazar: nazar pergeli.
50. Nazarendaz-ı teessür: teessürle bakma.
51. Ale'dderecât: derece derece, yavaş yavaş.

boğulmağa hazırlanan şevâhıkı gönlünüze bir hiss-i tenhaî; bir hüzün ve haşyet ilka eder. Azıcık illet-i şâiriyyeniz varsa o kalabalık içinde kalbiniz vahdetgüzîn-i melâl[52] olur... Artık sem'iniz elsine-i beşeriyyeden hiçbirinin teessürât-ı hakikîyyeyi ifadeden âciz kelimat hâyidesi işitmek istemez. Aşiyanına geç kalmış bir kuşun nâme-i isticali gibi râz-ı tabiattan naleler ararsınız... Setre-i zulâma boyun eğmiş o silsilelerin menâzır-ı sâkitânesi[53] sizi daha ilerilere götürür... Âfakşikâflık gibi bir arzu-yı tufûlâneye[54] düşer. Daha ötelerini daha ötelerini görmek, vuhuş ve tuyurun izlerini takip ile müşafehelerini dinlemek istersiniz...

Akşamın esrâr-ı hazîni serpilmiş hep bu tepeler, ufuklardan hisseçîn-i teessür[55] ola ola cenuba teveccüh edersiniz... İstanbul o mukaddes-i merkez-i vatanımız[56] hulûl-i şebk-i takarrüble[57] setre-i hâbını yavaş yavaş üzerine çekerek cemaline âşık olan tarihin bârûlardan bin terâne ile mahmur-ı nevm[58] başını Boğaz'ın medhaline vermiş... Hemyâze-i nâz görünüyor... Döşeği Marmara, nigehbânı Çamlıca olan bu mâşuka-i cihanın kabarmış sinesi üzerinde nazar-ı meftunâne Edirnekapısından Sultan Selim, Süleymaniye, Beyazıt, Ayasofya cevâmi-i şerîfesini birer ziyaretle dolaşıyor... Tufûliyetimizden beri kandilleriyle ramazanlarımızı tebşir, bayramlarımızı tebrik eden o minarelerin rüyeti insanda ne kadar hissiyât-ı samimîyye uyandırıyor!

Sabavetimizde[59] âvâze-i lu'bumuzla çınlattığımız o sokaklar, zîr-i sükûfunda[60] doğduğumuz o haneler, bize karargâh-ı ebediyyet olacak o mezarlıklar sanki hep, "Uzemâ-yı ecdâdı-

52. Vahdetgüzîn-i melâl: melalle yalnızlığa çekilme.
53. Menâzır-ı sâkitâne: sakitane manzaralar.
54. Arzu-yı tufûlâne: çocukca arzu.
55. Hisseçîn-i teessür: teessür hissesi alma.
56. Mukaddes-i merkez-i vatan: vatanın mukaddes merkezi.
57. Hulûl-i şebk-i takarrüb: yaklaşan gece.
58. Mahmur-ı nevm: uykudan mahmur.
59. Sabavet: çocukluk.
60. Zîr-i sükûf: sakıfların altı, çatıların altı.

nızı[61] sinesinde saklayan, evlâd-ı müstakbelenize esbâb-ı maişet[62] hazırlayan bu perî sizin validenizdir. Onu seviniz" mealini birer lisân-ı sükûtla anlatırlar.

O tepedeki sevda komedyası içinde mâşûkasını kaçırmış bir şaşkın aktör tavrıyla etrafıma bakındım. Göz göze, kaş kaşa dâd u sitad yolunda... Dağa, bayıra bakan kim? İştiyâk-ı vahşet, arzû-yı vahdet nerede? Kabil olsa bilakis iki araba halkı tek arabaya dolacak... Gönüller hep fikr-i takarrüble suzan. İnfirâd-ı şairâneyi[63] aklına getiren yok. Herkesin mâşûkası kendinin olsun... Fakat benimki nerede? Bedia ne oldu?

Araba ile oraları döndüm dolaştım. Zevcem kaçmış. Galiba hayvanlara hiç soluk aldırmadan firar etmiş... O gözyaşları neydi? Bu isticâl-i tebâüd[64] ne oluyor? Bahusus benim bu geceki halim ne olacak? O iki damla gözyaşı bütün muhakematımı zir ü zeber, olanca akıl ve fikrimi târumâr etti... O akşam yine meyusen haneme avdet ettim. Hep böyle meyusen azîmet-i avdet... Fakat bu defaki meyusiyetim tatlı... Bedia o iki katre-i eşkiyle pîş-i sevdama öyle bülendeyvan bir tâk-ı ümid rekzetti ki bundan sürûr-ı muzafferânem nasıl olacağını tayin edemeyerek etrafında bîârâm dönüyorum.

Eblehâne muhakematımla zavallı zevcemin ne kadar günahına girmişim! Bîçareyi bir âşıka râmişgerî[65] ile itham ettim. Hem bu ithamatımda ne kadar ileri vardım? Şüphelerimi müeyyit bir emarecik bulamadığım halde her şeyi gözümle görmüş gibi zihnen dallandırdım, budaklandırdım. Bütün hayalâtıma hakikat şekli verdim. Zifaf gecesi bir iki nazına tahammül edemeyerek kendisini hakaretle odadan kovdum. Sonra tekmil muhakemat onun aleyhine, kendi lehime yürüttüm. Kadınlığını nâzikî hissini hiç hesaba katmadım. İşte kaç zamandır çektiğim âlâm bu haksızlığımın mücazatıdır. Meğer kızcağızın Kâğıthane'deki hüznüne, o sıklet-i derunu-

61. Uzemâ-yı ecdâd: büyük ecdad, atalar.
62. Esbâb-ı maişet: maişet sebebi.
63. İnfirâd-ı şairâne: şairane infirad.
64. İsticâl-i tebâüd: uzaklaşma.
65. Râmişgerî: ram olma.

na sebep benmişim... Muhterizane nazarlarla aradığı benmişim... Düşündüğü benmişim... Hep benmişim... Meğerse ben ne âdi herifmişim... O taharri-i meyûsânesi[66] bir diğeri için olaydı, gözyaşlarını bana gösterir miydi? Fakat benden niçin kaçıyordu? En sonra ağlaya ağlaya niçin kaçtı? Bana evvelki tesadüflerinde izhar ettiği mütelâşiyane nefret neydi? Ne olacak hep beni sevmekten ileri gelme âsâr-ı infial.. Beni şiddetle seviyor, fakat vicdanen lâyık-ı muhabbet bulmuyor... Bir gün ye's-i sevdasına galebe edemeyerek hakikati bilâihtiyar anlatıvermekten korkuyor. İşte bu esbaba mebni beni görünce kaçmağı bir çare-i necat addediyor. Ben sevilecek adam mıyım! Bu yaşta iki karı bırakmış... Üçüncüsünü ilk gecede kovmuş ahlaksız bir çapkın... Ah Bedia! Ah Bedia! Seni bir kere ele geçirsem ayaklarını gözyaşlarımla ıslata ıslata bütün günahlarımı affettiririm. Yarım gecelik feyz-i vaslınla sen beni tedib, bütün sûiahvalimden[67] tecrit ettin. Artık bana dünyada senden başka vâsıta-i huzûz kalmadı... Böyle ismen değil, hakikaten zevc zevce olarak yaşasak bütün âlemdeki zevclere bir numûne-i sadakat, bir timsal-i muhabbet gösterecek bir koca olurum...

Zulâm-ı kesifiyle mecruh gönülleri kabir gibi sıkan, ezen üzen gecelerde sen de benim için gözyaşı döktün mü? Döktün. Döktün. Nüzulünü gördüğüm eşkparelerin o leyâl-i iştiyaktan süzülüp geldiğini hissettim. Benim için... Seni türlü şenaatle itham eden bir hodbin için ağladın öyle mi? Ah melek Bedia...

Leyâl-i sabıkamda[68] beni teellümatıyla öldüren rakîb-i muhayyilî faciası o gece işte böyle hiç intizar etmediğim bir zemin nevine girdi. Fakat biz neticeye bakalım... Gelecek cuma hiç şüphem yok, Bedia Kâğıthane'ye yine gelecek. Ben onu görmeye nasıl can atıyorsam aynı hiss-i iştiyakla o da mütehassis. Artık bu hakikati anladım. Beni bir kere görüp yine kaçacak. Bu da mâlûm. Lâkin bu defa kaçırırsam kaçmamazlık etmesin... Bir tezkere yazarım. İlk tesadüfümde arabasına

66. Taharri-i meyûsâne: meyusane arama.

67. Sûiahval: kötü davranışlar.

68. Leyâl-i sabıka: geçmiş geceler.

atarım. Firardan feragati istirhamımı dinlemezse benim hayvanlarım onunkilerden kuvvetsiz değildir. Arkasına takılır, birlikte konağına kadar giderim. Bakalım ne olur? Ama beni tanıyanlar Naki Bey Kâğıthane'de zevcesine alenen 'kur' ediyor diyeceklermiş... Desinler. Kendilerine alenen kur edilen diğer kadınlar yok mu? Hem bu sevdaperdazlığı onlara kocaları değil yabancı erkekler ediyor. Bu daha ayıp değil mi?

Üçüncü haftaki kararım işte buydu. Asıl bu cumayı iple çekmeğe başladım. Sürat-i vürudu[69] arzu edilen eyyama ip takmak tâbiri lisanımızda teessüs etmiş terkibattan olmayaydı ben o cumaya halat, belki ondan daha kuvvetli tünel kayışı falan gibi nadiren kopar kuvvetli bir şey takacaktım.

Felâket-i sevda mevvâc, müthiş bir deryaya benzer. Onun telatum-ı bîârâmına[70] tutulanların hiçbir aletle tayin-i cihet edebilmeleri mümkün değil gibidir. Bu bîçareler artık cereyan-ı rüzgâr kendilerini hangi sahil-i selâmet veya girdab-ı muhataraya[71] sevk ederse oraya düşer, ya halâs ya mahvolurlar. Ekseriyetle böyledir. Bilmem neden akıl o zaman pek zor dümen tutuyor. Yahut hiç tutamıyor.

Şiddet-i intizar ile ben o cumayı sıkı sıkıya resendbend[72] ettiğimin üçüncü dördüncü gecesi fikir ve muhakematıma garip bir tebeddül ârız oldu. Bedia'nın semâvî gözlerinden sûret-i nüzulünü gördüğüm dümûun benim için olduğuna pek çabuk hükmedivermişken bu halin kalbimde tevlid ettiği fart-ı sürûrun[73] temâdi-i leyl-i neharîsiyle[74] hissiyatım ziyade işbaâ geldi. Bende fizyolojik bir aksülamel[75] hâsıl oldu. Şimdi hissen geriye, nokta-i makûseye[76] döndüm. O gözyaş-

69. Sürat-i vürud: gelmenin sürati.
70. Telatum-ı bîârâm: durmadan dalgalanma.
71. Girdab-ı muhatara: muhatara girdabı.
72. Resendbend: bağlama.
73. Fart-ı sürûr: çok sevinme.
74. Temâdi-i leyl-i neharî: gece gündüz devam etme.
75. Aksülamel: tepki.
76. Nokta-i makûse: makûs nokta.

larının benim için olduğu hakkındaki delail-i sabıkam[77] gide gide kuvvetlerini kaybetmeğe, onların yerine yine müthiş şüpheler kaim olmağa başladı. Sakın Bedia:

"Birkaç haftadır bu herif niçin rehgüzarımı gözlüyor?" infialiyle teneffüründen ağlamış ve bu nefretini bana irae kastıyla başını arabadan çıkarmış olmasın?

Evvelâ tereddüt nidalarıyla "acaba acaba!" dedim. Sonra bir sada-yı tasdik ile "evet evet!"lerde karar kıldım. Bedia'nın o cuma bir nazar-ı muhterizaneyle birini aradığı bence bir hakikat-i bâhireydi.[78] Bu aradığı ben miydim? Başkası mıydı? Bunu keşf için mükemmel falcılık lâzım ki o günlerdeki buhran-ı hissiyatım bu kehanete müsait değil... Halime gülmeyiniz. O gecelerde iskambil falı açmaktan da hâli kalmadım. Kendimi "İspatinin bacağı", Bedia'yı "orya'nın kızı" farz ediyordum.

"Orya" birlisi yani zevcemin gönlü daima yabancı bir erkeğe karip düşüyor.

"İspati"nin birlisi yani benim, bir köklü, üç kanatlı, yonca şeklindeki gönlüm... Bedia'ya yakın zuhur ediyor... Bu yolda fallara kat'an inanmam... Fakat niyetimin böyle ekseriyetle mugayir arzum bir suret-i mâkûsede[79] zuhuru beni ne kadar iğzab ediyor? Hiddetimden birkaç deste iskambil paraladım. Hele bir gece rakib-i muhayyilim olduğundan şüphe ettiğim "kara maça" bacağını sobaya atıp yakmakla da kanaat edemeyerek daima ona karip düştüğü için orya birlisini, Bedia'nın gönlünü parça parça ettim. Ayaklarımın altında çiğnedim.

Her ne olursa olsun kararımı bozmamağa azmettim. O cuma Kâğıthane'ye gideceğim. Bedia ile görüşeceğim. Bu emelime muvaffak olamaz da yine kaçırırsam hanesine kadar takip edeceğim. Arabasına atmak için kısa fakat şedit ve katiü'l-müfad[80] bir tezkere yazdım. İşte sureti:

"Hanım!

77. Delail-i sabıka: eski deliller.

78. Hakikat-i bâhire: bahir hakikat.

79. Suret-i mâkûse: makûs şekil.

80. Katiü'l-müfad: kati ifadeli.

"Sizi seviyorum. Hayatım nâkâbil-i inkisar[81] bir rişte-i âteş[82] ile bu muhabbete muallâk kaldı. Ya bu zencîr-i nar beni size îsal edecek! Ya bir kabre düşürecektir... Muhakkak bu ikiden biri vâki olacak. Şer'in bana verdiği hukuk-ı zevciyete, evet bu salâhiyet-i mukaddeseye bilistinad bugün size iki lâkırdı söylemek isterim. Bu teklifim evvelâ istirhamen vuku bulur, kabul edilmezse sonra emir, daha sonra cebir suretini alacaktır. Bütün hayatımı sizi takibe hasredeceğim. Hane-i pederinize değil, müntehâ-yı kâinata[83] pervaz-ı firar etseniz kanatlanamazsam kollarımla uçar, yine damen-i istiğnanızdan[84] tutarım... Aşkın maraz-ı cinnetten bir fasıl olduğunu kütüb-i aidesinde[85] görmemişseniz hareketimle size bu emirde bir misal irae eyler bu cehlinizi izale ederim..."

Naki

Bunu küçücük bir kâğıda yazdım. Mini mini bir zarfa koydum, taktığım hayta-i intizarı[86] koparmadan asıla asıla cumayı getirdim. Kendi arabama bindim. "Dörtnala Kâğıthane" dedim, gittim. Kalabalık başlamış. Arabalar piyasa ediyor. Bedia meydanda yok. Acaba bu hafta gelmeyecek mi? Bu adem-i vürudu[87] ihtimali zaten halecandan çırpınan kalbimi büsbütün sadrımdan ayrılıp uçacak gibi bir hale getiriyordu.

Bir araba ile iç, dış Kâğıthane'ye mekik dokuyoruz. Saat sekizi geçti. Tahammül olunmaz bir elem-i intizarla[88] arabaya sığamaz oldum. Arabacım Nikoli ile beynimizde şu muhavere geçti:

Ben

"İki hafta evvel kaçırdığımız arabayı biliyorsun ya?"

"Biliyorum."

---

81. Nâkâbil-i inkisar: kırılması kabil olmayan.
82. Rişte-i âteş: ateşten bağ.
83. Müntehâ-yı kâinat: kâinatın öbür ucu.
84. Damen-i istiğna: istiğna eteği.
85. Kütüb-i aide: ait olduğu kitaplar.
86. Hayta-i intizar: intizar ipliği.
87. Adem-i vürud: yokluk ihtimali, gelmeme.
88. Elem-i intizar: intizar elemi, bekleyiş elemi.

"Şişli tarikiyle gelen arabalara hîn-i hacette[89] karşı çıkabilmek için yokuşun altında muvafık bir mevki intihab et. Orada dur. O dediğim arabanın yokuştan indiğini görürsen bizim arabayı onun penceresine yanaştıracak surette üzerine sür. Sonra o araba nereye giderse bir adım arkasını bırakma... Anladın mı?"

(Gülerek) "Baş üstüne."

Nikoli, dediğim gibi bir noktada durdu. Ben de:

"Rehgüzârında[90] bu üftaden esîr-i intizar[91]

Medfenim olsun bu yer gelmezse bezme nazlı yar" güftesini irticalen bittanzim mırıldanmağa başladım.

Uzaktan hayvanları beyaz bir araba gördükçe halecanım artıyor... "İşte o, işte o" diyorum. Takarrüb edince yabancı bir araba olduğu anlaşılıyordu. İntizardan gözlerim yoruldu. Serde illet-i şairiyyet yok mu? Nazmettiğim iki mısraın mabadını bulmağa uğraşarak:

"Dil hirâsan dide giryan..." dedim, alt tarafı düşünüyorum; dalmışım. Ama nasıl hani ya bazan insanın meşguliyet-i zihniyye tesiriyle bakar da görmez, işitir de anlamaz, bir zamanı olur, işte öyle bir halde iken vehleten bir sürat-i fevkalâde ile arabam hareket etti. Başımı arkaya çarptım. Bu müsademe ile dalgınlığım zayil oldu. Anladım, bir şey var... Bedia ya geçti ya geçiyor. Derhal elimi ceketin yan cebine attım. Mektubu çıkardım. "Ne yanda?" demeğe kalmadı, sıyırtma bir suretle sol taraftan Bedia'nın arabasıyla pencere pencereye geldik, hemen zarfı kucağına fırlattım. Sevinçten deli gibi:

"Bravo Nikoli!... Nikoli bravo!" diye haykırdım. Galiba onun arabacısı da tembihliymiş[92]. Müsademeye benzeyen bu takarrüpten herif huylandı. Bizim Nikoli'ye birkaç Rumca küfürle beraber dizginleri salıverdi. Bir iki kırbaç şaklattı. Önde o, arkada avcı, tozu dumana katarak iki araba biz Kâğıthane'ye bir girdik. Piyasayı yardık geçtik. Dış Kâğıthane'nin

89. Hîn-i hacette: icabında.

90. Rehgüzâr: yolunda.

91. Esîr-i intizar: bekleyişin esiri.

92. Tembih: tenbih, uyarı, ikaz.

yolunu tuttuk. Bedia'nın arabacısı dönüp dönüp bizim Nikoli'ye sövüyordu. Nikoli de aynı mukabele-i nezakette kusur etmeyerek bizim hayvanların burunlarını öteki arabanın arka penceresinden bir karış ayırmıyordu. Kendi kendime:

"Mavera-yı cihana[93] gitsen bugün elimden kurtulamazsın Bedia... Seni böyle takip edeceğim" dedim.

Halecandan inkıta-i teneffüse[94] uğrar gibi bir şeyler oluyorum. Çünkü attığım name-i şedidü'lmealin[95] o anda dest-i mütalaada olduğunu biliyorum. Ba'dülkırae[96] neye karar verecek? Tehdidatımı hiçe mi sayacak? Ne yapacak? Rakib-i muhayyilem oralarda mı? Oralardaysa fasl-ı mesele hususunu ona mı havale edecek? Yok... Yok, bu cesareti gösteremez... Benim için henüz mevhum olan o şahıs her kim olursa olsun zevcemle arama hâkim sıfatıyla giremez... Kan olur... İkimizden birinin cesed-i bîruhu o gün mutlak yere serilir. Kâğıthane halkına en büyük seyir biz oluruz. Rezalet ayyuka çıkar. Nam-ı ailelerimiz âlemin lisân-ı istihzasına[97] düşer...

Zihnen bunları düşünüyor, gözümü de öndeki arabadan ayırmamağa uğraşıyordum... Dış Kâğıthane'ye çıktık. Ahırları, çeşmeyi geçtik. Dağ eteğindeki yoldan gidiyoruz. Hâlâ o firar, hâlâ o takip, hâlâ sürat... Köşkü de geri tarafta bıraktık, gidiyoruz gidiyoruz... Arîzamı okuyacak vakit oldu da geçti bile... Yol tenhalaştı. İhtiyar ispir bir sallandı, kulağını pencereye doğru eğdi. Anladım ki Bedia kordonu çekti. Arabacısına bir emir veriyor. Araba sağdan geri bir çark etti. Bizimki de aynı manevrayı icrada iken Bedia'nın ispiri bizim Nikoli'ye Rumca bir şey söyledi. Bizim araba durdu. Öteki hemen bir arşın bir mesafeyle yanımızdan geçti. Beyaz kelebek gibi bir kâğıt Bedia'nın eldivenlikli elinden uçtu. Önüme düştü. Nikoli yine takibe başladı. Bütün vücudumu en büyük titreme

93. Mavera-yı cihan: dünyanın öbür ucu.
94. İnkıta-i teneffüs: nefes darlığı.
95. Name-i şedidü'lmeal: şiddet ifade eden mektup.
96. Ba'dülkırae: okuduktan sonra.
97. Lisân-ı istihza: istihzalı konuşma.

asıl şimdi aldı, dest-i raşenakimle[98] kâğıdı açtım. Avuç kadar bir varak-pare... Üzerinde kurşun kalemle şu sözler muharrer:

"Beyim!

"Sizden firarım gözyaşlarımı göstermemek içindi. Mademki geçen hafta bu kayda riayet etmedim, mademki istirhamınız emir, emriniz cebirdir... O halde, 'El emrü fevkaledeb...' "

Zevceniz

Bedia

Arabalarımız toz, zihnim bir heva-yı inbisat[99] içinde yine uçuyorduk. 'El emrü fevkaledeb' ne demektir? Ben bu cümle-i Arabiyyenin meâlini tefsire, bununla bana anlatmak istediği maksad-ı intikale uğraştıkça her tarafımı ihata eden heva-yı meserreti ciğerlerim cezb ve defden âciz kalıyor, sevinçten boğulur gibi oluyordum. Demek ben kendisine ne emredersem onu yapacak! Zevcemdeki bu tagayyür-i hissiyat[100] anlaşılacak şey değil... Bu an meserrette artık bu ciheti muhakeme edemem. Ona vakit yok. Şimdi ben ne emredeyim? Sakın bu mutavaat da sahte olmasın? Neticesinde bir dübara çıkmasın? O gün elimden kurtulmak için tertip edilmiş bir saniaya uğramayayım? Of ben ne vicdansız adamım...

Zavallı zevcem, samimiyet-i hissiyatını müfessir elime bir senet verdi de ben hâlâ aleyhinde şüpheden tereddütten suizandan kendimi alamıyorum...

Piyasayı geçtik... Köyü de arkamızda bıraktık. İleriye gidiyor, yürüyoruz. Etrafımız tenhalaştı. Bedia arabasından başını uzattı, bana hitaben:

"Emriniz!" dedi.

Ben:

"Estağfurullah, emrim değil teklifim ilk ricada kabul buyurulduğu için şekl-i istirhamını muhafaza etmiştir. Binâenaleyh tazarruum sizinle görüşmektir. Cendere yolu üzerinde tenha bir mevkie kadar gidelim..."

98. Dest-i raşenak: titreyen el.

99. Heva-yı inbisat: ferahlık havası.

100. Tagayyür-i hissiyat: hissiyat değişikliği.

"Öyle ise arabanız öne düşsün... O mevki-i münasibi siz tayin buyurunuz..."

Nikoli'ye "Sür!" dedim. Biz öne çıktık. Gidiyoruz... Gönlüm bir türlü Bedia'nın bu muamelesindeki ciddiyete inanmak istemiyor. Acaba beni aldatıp dönüverecek mi havfiyle arabamın penceresinden her dakika öteki arabayı tarassuttan kendimi alamıyorum.

Bir hayli daha gittik. Bu son şüphemden de nedamet ettim. Çünkü öbür araba bizimkini takipten bir hutve[101] inhiraf etmiyordu. Uzakta yol üzerinde büyük bir çınar ağacı gördüm. Yeşil yapraklı dallarını uzatmış zîr-i sâkında[102] mefruş pürtaravet çemenzara sebzeyn sayeler yağdıran bir şemsiye gibi duruyor. Bir şita-yı velveleengiz[103] geçirdikten sonra o bahar ile taze bir devr-i inkişafa giren gönüllerimizin teati-i esrarı[104] için kaliçesi zümrüdî sakfı yeşil bu ilticagah-ı sevdâyı münasip gördüm.

İşte asıl zifaf-ı kulûbümüz orada vuku bulacaktı. Bu ağaca yüz elli metrelik mesafede arabaları durduttum.

101. Hutve: adım.

102. Zîr-i sâk: gövdenin altı.

103. Şita-yı velveleengiz: velveleler koparan, fırtınalı kış.

104. Teati-i esrar: sırları teati.

Dört

Arabadan indim. Bedia da sıçradı, indi. Elinde 'pliyan' denilen açılır kapanır küçük bir iskemle ile halâyık da çıktı. Kızın elinden iskemleyi alarak:

"İskemlenizi taşıyacak bir köleniz var iken kalfayı beyhude yormayınız. Müsaadenizle o arabada otursun" dedim. Zevcem gülerek:

"Emir sizindir..."

Halâyık bana bir mahcubiyet-i istigrabkârane[1] ile bakarak biraz kızardı. Tekrar arabaya girdi. Arabacılara birbiriyle barışmaları şartıyla orada durmalarını bi'ttenbih biz mevki-i müntehabımıza[2] doğru yürümeğe başladık.

Zevcem o gün yakası beyaz işlemeli açık eflâtun bir ferâce giymiş, şemsiye beyaz, eldivenlikler beyaz, elbise beyaz, iskarpinler beyaz... Başında hotoz yok. Sırma ile ipekten mahlûk zannolunan saçlarını son moda 'kuaför'üne refikaten alnından bir iklil-i zerrin gibi kapatarak bu kabarıklığı tezyid ede ede hemen enseye indirmiş, tatlı bir çıkıntı ile biraz yukarıya toplayıp iliştirmiş... O şekildeki derbederlikle intizam beyninde bu tezeyyün... Sanki bir dest-i peri-i mevhum bir şane[3] ile orasına burasına dokunup kabartmış... Sonra da yaşmak,

---

1. Mahcubiyet-i istigrabkârane: garip bir mahcubiyet.
2. Mevki-i müntehab: seçilen yer.
3. Şane: tarak.

o gümrah sarı saçların, o güzel simanın güya enzardan muhafazası için üzerlerine varmış yokmuş denecek hafif bir pâre çekmiş fakat şefafiyetiyle perde-yi mahremiyete almak istediği o çehreye nükteâşub bir letâfet-i diğer vermiş...

Bedia keten etekliğini çayırların üzerinde sürükleye sürükleye, beyaz ipek dantelâ şemsiyesinin uzun sapına dayana dayana, barışmağa hazırlanan bir kadının mültefitane somurtkanlıklarıyla bana sitemli nazarlar fırlatarak yürüyordu.

Fart-ı halecandan ben söyleyecek bir söz bulamıyordum... Simâsına ârız olan pembelikten, gözlerinin bakışından, bazan adımlarını şaşırır gibi yürümesinden onun da aynı hâl-i teessürde olduğunu anlıyordum. Yalnız dillerimiz söylemiyor, fakat esna-yı meşiyyemizdeki[4] her tavır ve hareketimiz yekdiğerimize lisanın ifhamdan âciz olduğu raz-ı derunumuzu, dakayık-ı hissiyemizi daha vuzuhla anlatıyordu. İşte böyle bilâtekellüm[5] yürüye yürüye bir sükût-ı mânidarla ağacın altına geldik. Elimdeki iskemleyi zevcem isterse arkasını ağaca dayayabilecek bir noktaya koydum:

"Buyurunuz" dedim...

"Ya siz?" sualini ibraz etti.

"Beni düşünmeyiniz... Ben şöyle karşınıza çayırlığa otururum... Yere oturmamda hiç beis yok... Zaten nereye bastığımı, nerede bulunduğumu bilmiyorum ki!"

"Keşke arabanın döşemesini getirteydik..."

"Yok... yok... Buna kat'an lüzum yok..."

Bedia çok yol yürümüş de kesilmiş gibi bir işmizaz,[6] nazarfirib bir kırıtma ile iskemlesine oturdu. Ben de karşısına yerleştim. Bir müddet birbirimize bakındık. Aylardan beri gece rüyamı, gündüz nazar-ı hülyamı işgal eden bu pereste-i ruhuma[7] şiddet-i meftunanesi[8] tarif olunmaz bir nazar-ı iştiyakla bakıyor, gözlerimi bir saniye yüzünden ayırmak is-

4. Esna-yı meşiyye: yürüyüş esnası.
5. Bilâtekellüm: konuşmaksızın.
6. İşmizaz: titreme.
7. Pereste-i ruh: ruhun taptığı.
8. Şiddet-i meftunane: meftunluk şiddeti.

temiyordum. Talihim onu bana kısmet etmek gibi böyle bir lûtufta bulunmuş, ben bu semahat-i kaderime karşı ne azîm küfran ile mukabele etmişim... Bu lutf-ı nâşinaslığım[9] yalnız kaderime karşı mı vâki oldu? Karşımda duran meleği ne ağıza alınmaz rezail ile itham ettim. Daha yarım saat evvel zihnen rakib-i muhayyelemle düello ediyor, onu bir taraftan zuhur ediverecek havfıyla lerzan oluyordum. Hiç öyle bir şahsın vücudu olaydı, Bedia Kâğıthanenin o kalabalığı içinden ayrılıp benimle buralara kadar gelir miydi? Onun nazar-ı takibinden kurtulması kabil olabilir miydi? Hayırsız, vicdansız addettiği benim gibi bir zevcin emr-i hodserânesine tâbiyet için kendisini onun nazar-ı muhabbetinden iskat edecek böyle bir harekete elbette cüret etmezdi.

Nezaketten âri, tehdîdâmiz bir mektubun üzerine aramızda o güne kadar hüküm süren adaveti[10] bertaraf ederek bu gelişiyle Bedia hem beni ihya hem de aleyhindeki sûi zannımın külliyen bîesas olduğunu isbat etti. Zevcem nazarımda artık katiyyen tebriye etmişti. O güzel yüzüne mütehassırane bakarken ithamatım aklıma geliyor, kendi kendime utanıyor, bu sû-i zanlarımdan şimdiye kadar kendine bir şey sezdirmemiş olduğumu düşünerek biraz bununla müteselli oluyordum. En evvel söze zevcem başladı. O lâcivert hadikaları içinde hülya-yı sevdama vâsi ufuklar keşfettiğim semavî gözlerini çayırın bir noktasına dikerek dalgın dalgın dedi ki:

"Beyefendi! Bugün böyle görüşeceğimizi rüyada görsem hayıra yormazdım... Heyhat! Yine de hayıra yormuyorum ya! Emrinize adem-i itaate kendimde kuvvet bulamadım. İşte böyle oldu..."

Bedia'nın bu ilk sözlerinden, içinde bulunduğum o rüya-yı saadetin bîdâr-ı menhûsunu[11] keşfeder gibi olarak bir lerziş-i nevmid[12] ile:

9. Lutf-ı nâşinaslık: lütuf bilmemezlik.
10. Adavet: düşmanlık.
11. Bîdâr-ı menhûs: menhus uyanıklık.
12. Lerziş-i nevmid: ümitsiz titreyiş.

"Hâlâ mı bu sitemler? Bu yevm-i mülâkat benim için hayata, hem o eski bildiğim kasvetli hayata değil lezaizine doyamayacağım bir âlem-i safaya ikinci geliş gibi oldu. Of, anlatamıyorum dilim dolaşıyor...

Eski hayatım hayat değilmiş, ben kendimi bugün doğdum zannediyorum. Hissiyatımızdaki mübayenet-i kadîme[13] hâlâ berdevam mı? Bu ruz-ı mesûdu siz niçin hayırlı addetmiyorsunuz? Geçen hafta gözlerinizden nüzulünü gördüğüm gözyaşları kimin içindi? Bunların esbab-ı seyelanını keşifte acaba aldandım mı? Eğer aldanmış isem rica ederim bırakınız aldanayım. İlelebed böyle aldanmış kalayım... Müthiş bir hakikate kesb-i vukufla bundan sonraki hayatımı zehirlenmiş görmedense bu aldanış benim için pek tatlıdır."

Kaşlarını çattı. Düşündü. Muhteriz bir sada ile dedi ki:

"Beyim! Muhakematınız bütün hata! İhtimal ki şimdi cariyenizi biraz seviyorsunuz. Bu sevginize sebep de tafsilatını artık kâle almak istemediğim leyle-i zifafımızdan beri geçen eyyam oldu. O gece siz beni sevmemiş, yahut ilk tesadüf edilen bir kadın ne kadarcık bir nazar-ı rağbetle telakki edilebilirse işte öyle bir gözle görmüştünüz. Sizi pek az gördüm. Fakat tabiatınızı tamamiyle anladım. Siz sehlülhusul[14] muhabbetlerden çabuk usanıyorsunuz. Sizin âmâl-i sevdaperveranenizi[15] her gün tecdid edecek karşınızda bir istihkâm-ı aşk lâzım. Gönlünüz hakikatten pek çabuk usanıyor. Her zaman güleşecek bir 'ideal' arıyorsunuz. Aşkın lezaizi sizin için daima mevhumiyettedir. Hakikatle karşı karşıya gelince onun çehresine müddet-i medide bakmaktan usanıyor... Gide gide bu rüyete tahammül bile getiremiyorsunuz. Ayrıldığımız gece ben nazarınızda belki zerre kadar haiz-i ehemmiyet olmayan bir kadındım. O isyanlarıma biraz hiddet ettiniz. Bu hiddetinizi yenmek için diğer kadınlarla teskin-i arzuya giriştiniz... Cüzi bir zamanda onlardan da birer birer bıktınız. Karşınızda fetholunmamış yalnız bir kale kaldı. İşte o bendim. Sonra

13. Mübayenet-i kadîme: eski ayrılık.
14. Sehlülhusul: elde edilmesi kolay.
15. Âmâl-i sevdaperverane: sevdaperverane emeller.

bütün muhaceme-i hissiyat ve hülyanız[16] o tarafa döndü. Müşkülâta tesadüf ettikçe iştiyakınız büyüdü. Yavaş yavaş tefekkürat-ı sevdanızda ben bir 'ideâl' halini aldım. İşte şimdi bundan dolayı hastasınız. Bu hastalığınızı muhabbet zannediyorsunuz. Bu 'ideâl'de şekl-i hakikate girince nazarınızda şimdiki şaşaasını kaybedecek, sonra sonra ötekiler gibi rüyetine tahammül getirilmez müziç bir suret alacaktır. Bugün lezaizine doyulmaz bir âlem-i safaya doğmuş olduğunuzu söylüyorsunuz; buna inanırım, doğrudur. Bu yevm-i mülâkat, hayatınız içindeki en mesut günlerinizden biridir. Fakat siz de şuna inanınız ki bu lezzet, bu safa, bu saadet devam etmeyecektir. Pek cüzi bir zaman sonra gönlünüz diğer bir ide-âl'in meshurun mehasini olacak... Sonra zavallı ben... Kırılmış yıkılmış diğer oyuncaklarınızın yanına atılacağım... İlk geceden bu hakikatı keşfettiğim için..."

Sözü kesti.

Alt tarafını itmama[17] atılarak dedim ki:

"Keşfettiğiniz için elimden o suretle halâsı münasip gördünüz. Emelinizde de muvaffak oldunuz..."

"Şüphe yok..."

"Şu saatte şüphe olmayan bir şey varsa o da benim size olan muhabbetimdir. Türlü endişe içinde bunu siz de itiraf ediyorsunuz. Siz şimdi aşkın suret-i umumiyye tâbirime müsaade buyurunuz. Belki de âdiyesinden bahsettiniz. Evet doğrudur. Hemen herkes için aşk denilen şey böyle başlar böyle biter... Bu nazariyenin bazı müstesnaları da olabilir, sizin bu şiddetli nazar-ı muhakeme ve tetkikiniz önünde âmâl-i desise[18] edilemeyeceğini işte görüyorum. Hasta kalbimi mâhir bir cerrahın neşter-i ameliyatına açar gibi size şekl-i hakikîsiyle göstereceğim. Fakat tedavisinde siz de dirig-i lutf[19] etmeyeceksiniz. Evet Bedia Hanımefendi... Ne mertebe canım acısa bağırmayacağım, şikâyet etmeyeceğim. Neşter-i tedavinizi

16. Muhaceme-i hissiyat ve hülya: hissiyat ve hülya hücumları.
17. İtmam: tamamlama.
18. Âmâl-i desise: hile.
19. Dirig-i lutf: lütuf esirgeme.

yüreğimin en derin ecvafına kadar sokunuz. Oralarda müterakım müfsid-i hayat, hun-ı marazı akıtınız. Bu ameliyatınız ne kadar sürerse sürsün tahammül edeceğim. Of demeyeceğim... Yalnız sizden bir ricam var, beni öldürmeyiniz. Bu gönül tababetindeki bütün hazakatinizi gösteriniz. Siz olmasanız hayatın nazarımda ehemmiyeti yok. Hayatı isteyişim onu ancak sizinle geçirmek içindir. İşte size bu saffet-i tıfılane ile esrar-ı kalbiyyemi söylüyorum. Her şeyi itiraf ediyorum. Hakkımdaki muhakematınız bütün doğru. İşte ben öyleyim. Dediğiniz gibiyim. Bu marazdan valideynim beni kurtarmağa uğraştılar. Ben kendi kendimi de tedaviye gayret ettim. Muvaffakiyet-i halas kabil olmadı. Bir kadını üç aydan ziyade sevemezdim. Fakat bakınız kaç ay oldu sizi seviyorum. Hem de nasıl sevmek; ateş-i muhabbetim her günün müruruyla birkaç misli tezayüd ediyor. Bu şiddetin saniyeden saniyeye izdiyadını hissediyorum."

Bedia amik bir nazar-ı tefekkürle gözlerini dağlara ufuklara doğru dikti. Artık cevap vermiyor, beni endişeye düşürecek bir çatkınlıkla düşünüyordu. Birkaç dakika bekledim. Bir cevap alamayınca tahammül edemedim. Nerede bulunduğumuzu unutarak beyaz eldivenlikli ellerinden yakaladım. Gözyaşlarımı feracesine serperek:

"Nasıl bir uçurumun kenarında bulunduğumu söyledim. Bu mezar-ı aşka beni bir tepme ile atıp da geçivermezsiniz değil mi?"

Onun da halecanı arttı. Ondan da hazin hazin katarat-ı teessür[20] seyelâna başladı. Gözlerimi gözlerine dikerek sordum ki:

"Bir habbesi uğruna bütün hun-ı hayatı isara hazır olduğum bu elmaspareler kimin için dökülüyor... Bunların sebeb-i nüzulü nedir? Onu söyle, saadet yahut felâket-i hayatım biliniz bu bir sözle taayyün eder."

Bedia irad ettiğim suale diğer bir noktadan cevap vererek:

"Peki beyefendi peki... Meyus olmayınız, sizi kurtarmak için kendimi feda edeceğim. Siz halâs olacaksınız, ben mah-

20. Katarat-ı teessür: teessür katreleri, damlaları.

volacağım. Buna mukabil de sizden hiçbir fedakârlık talep etmeyeceğim..."

"Maksadınızı anlayamadım."

"Durunuz izah edeyim. Duvağımı açtığınız gece siz feraş-ı meserretinize mahkûm üçüncü bir kız karşısında bulunuyordunuz. Bense ömrümde ilk defa olarak henüz tanımadığım bir erkeğe yüzü açık görünüyordum. Sizi görünce gönlümde öyle bir mukaddime-i muhabbet galeyana başladı ki birkaç gün beraber yaşasak ve bütün bütün esir-i sevdanız olup kalacağımı anladım. Evet gönlümde size karşı işte o kadar büyük bir istidad-ı irtibat[21] hissettim. Lisanınız beni iğfale uğraşıyor, fakat gözleriniz muvakkat bir arzuyla parlıyor, sözlerinizin samimî olmadığını anlatıyordu. Ben o zaman kendimi iki tehlike arasında gördüm. Birinci tehlike, taht-ı zevciyetinizde kalıp kısa bir müddet geçireceğim mesûdane ömürden sonra bir köşe-yi nisyana atılmak, bıkılmak, müteakiben de bir iftirak-ı ebediye uğramaktı. Seven bir kadın için sevilmemek kadar dünyada bedbahtlık olur mu? Bu felâketten kurtulmak ancak bir tedbir ile kabildi. O da bir yolunu bulup hanenize bir daha avdet edemeyecek surette kendimi oradan kovdurmaktı. İkinci tehlike de işte kendini burada gösteriyordu. Avdetimi derece-i istihaleye[22] getirecek bir gürültü ile konağınızdan bir kere çıktıktan sonra ya gönlüm sizi sevmekte devam ederse? Ya sevdama meram anlatamazsam? O zaman halim ne olacaktı? Fakat bu ikinci tehlikeyi birincisine nisbeten hafif buldum. Sizi unutabileceğime o zaman yüzde elli ihtimal veriyordum. İşte bu hatamı anlayamayarak ikinci tehlikeyi tercih ettim. Meğer aldanıyormuşum... İlk eyyam-ı iftirakım o kadar meyûsane değildi. Nasıl oldu bilemiyordum, anlayamıyordum, mücrim ihtirakını ehemmiyetsiz zannettiğim o kıvılcım kalbimdeki nâr-ı şiddetini gittikçe tevsi etti. Sizi unutabilirim vehmiyle ihtiyar ettiğim bu ikinci suret büsbütün harabıma sebep oldu. Gide gide o hale geldim ki

21. İstidad-ı irtibat: irtibat istidadı, bağlanma istidadı.

22. Derece-i istihale: istihale derecesi, imkânsızlık derecesi.

gözümde bütün cihan sizden ibaret oldu kaldı. Artık hiçbir şeyi göremez, daima sizi düşünür oldum. Size hasr-ı tefekkür[23] ede ede hayatım âdeta medid bir rüya halini aldı. Bu rüyada kendimi de bilmiyor, yalnız sizinle uğraşıyordum."

"Ah Bedia, artık yetişir... Yetişir... Tıpkı benim halim... Tıpkı benim çektiklerim... Benim uğradığım teellümatı güya bir müessir-i manevi gibi aynı aynına, noktası noktasına sana da çektirmiş, bu teşabüh-i hissiyata[24] şaştım."

Burada ikimizin gözyaşı birbirine karıştı. Sevinçten mecnuna dönerek dedim ki:

"Böyle sokak ortası demek olan çayırlıklarda, ağaç altlarında iki yabancı gibi söyleşip ağlaşmayalım... Haydi evimize gidelim."

"Dur beyim dur, daha bitirmedim. Bilmeye bilmeye hissiyat-ı muztaribane âlâm-ı mütehassiranemizde bu müşahebet hasıl olmuş. Bu hakikat işte birimiz beyan-ı teellüm ederken diğerinin suziş-i derununu takrir eder gibi meydana koyduğu mutabakat-ı hissiye ile sabit oluyor. Fakat beyim bu müşabehet-i tâmme[25] içinde yine aramızda büyük bir fark vardır. Müsaade buyurunuz onu teşrih edeyim... Sizin bana olan muhabbetiniz muvakkat, benimki ise müebbettir. Beynimizdeki fark bu... Pek küçük... Pek büyük değil mi?"

Ben de söze atıldım. Bedia katiyyet beyan eder bir işaretle lâkırdımı kesti. Yine kendisi devam ederek:

"Bugünkü niyetiniz beni müebbeden sevmektir. Onu biliyorum. Fakat niyet ile fiiliyat arasındaki mesafenin ne kadar sa'bülmürur[26] uzun bir yol olduğunu bilirsiniz. Ne güzel şeylere niyet ederiz. Lâkin bunların cümlesini fiile getirmeğe muvaffak olabilir miyiz? Aşk hususunda kalben mariz bulunduğunuzu, hatta o marazın muhtâc-ı ameliyat olduğunu deminden anlattınız. Mahir bir cerrah arıyorsunuz. Bu ameliyatı mahiyet-i icraya bende kabiliyet var zannediyorsu-

23. Hasr-ı tefekkür: düşünce hasretme, düşünme.
24. Teşabüh-i hissiyat: hissiyat benzerliği.
25. Müşabehet-i tâmme: tam benzerlik.
26. Sa'bülmürur: geçilmesi, aşılması güç olan.

nuz. Aldanıyorsunuz beyim aldanıyorsunuz. Ben sizin cerrah-ı kalbiniz olamam. Kendi hissiyatına mağlup bir kadın, bu ameliyatı bir diğeri üzerinde nasıl icra edebilir? Böyle bir ameliyata el uzatacak bir kimsenin evvelâ kendi kalbi kuvvetli olmalı. Bi'n-nefs metanet-i fevkalâde sahibi bulunmalı. Bakınız bende o metanetten eser var mı? Geçen hafta size gözyaşlarımı gösterdim. Bu hafta da safdilane bütün esrar-ı derunumu meydana döktüm. Üzerinizdeki teessür ve nüfuz-ı sevdamı tezyid için bugün burada sizi bir çocuk gibi saatlerle ağlatmalı, kendi muhabbetimden size katiyen bahsetmemeliydim. Bu itirafım nazar-ı muhabbetinizdeki kıymeti biraz tenzil etti değil mi? Deminden yani bu itirafımdan evvel beni daha ziyade seviyordunuz. Çekinmeyiniz, söyleyiniz. Bir erkeğe, seni ziyade seviyorum, demek bir kadın için zorla kendi kendini onun nazar-ı sevdasından düşürmektir. Bu babda tecrübem yok fakat romanlarda böyle okudum. İki muaşık nevmen aynı derde müptela iki hasım demektir. Çünkü daima yekdiğerine karşı temin-i galebeye uğraşırlar. Bu cidal-i muhabbetteki en müessir silah kalpteki ateşin alevini lüzumundan fazla hasmına göstermemektir. İşte görüyorsunuz ki ben sizin mazlum bir sevdazedenizim... Her hakikati olduğu gibi söylüyorum. Düştüğüm bu girîv-i sevdanın[27] ne tarafına gitsem bir mahrec-i halas[28] yok.

Sizden ayrı yaşasam iştiyakınıza tahammül edemeyeceğim. Birleşsek aşkın tarif ettiğim nazariye-i umumiyesi ahkâmınca bir müddet sonra usanılmış bir kadın olacağım. Bu iki ciheti de düşündüm. Âlâm-ı tahassürünüz içinde yaşamaktansa mazlum-ı sevdanız olmayı tercih ettim. Mademki bahsettiğim nazariye umumî gibidir. Mademki siz de en sevdiği kadından üç dört ayda bıkan erkeklerdensiniz, mademki gönlünüzü bu vefa-yı biganegi[29] hilkatten çevirmek müebbeden kendime hasretmek kabil değildir... O halde, of o halde kendimi sizden bir iftirak-ı ebedî mahkûm etmek lâzım gelir. Anlıyorum ki

27. Girîv-i sevda: sevda çığlıkları.
28. Mahrec-i halas: çıkış noktası, kurtuluş.
29. Vefa-yı biganegi: vefasızlık.

bu iftirak benim için yanınızda bulunup da mazlum-ı aşkınız olmak ıztırabatından daha müessir, daha müthiş olacak, beni daha çabuk öldürecek. Artık zevc zevce olarak birlikte yaşayalım, benden usanıncaya kadar beraber geçireceğimiz ömr-i mesudane velev ki pek kısa olsun, işte o saadet bana müddet-i hayatımca kâfidir. Artık onun yad-ı huzuzuyla yaşar, uğrayacağım ıztırabat-ı hırmanı o lezaizin tahattürüyle tahfife uğraşırım. Beyim! Sizden yalnız bir istirhamım var. Kâm-ı sevdanızı aldıktan sonra benden usandığınız, artık nazarınızda iştişmamında bûy-ı lezzet bulunmaz pejmürde bir çiçek halini aldığım zaman eski zevceleriniz gibi bi'ttatlik beni hanenizden tard etmeyiniz... Evinizde yanınızda kalayım. İsterseniz bir hemşire vazifesiyle yine karınız olayım. Üstüme evlenininiz. İstediğiniz yerde kalınız. Arzu ettiğiniz kadını seviniz... Ağzımdan bir kelime-i muaheze[30]... bir sada-yı şikâyet... bir sitem-i mazlumane çıkmayacaktır. Her cefaya tahammül edeceğim. Siz kâmyâb olunuz. Ben mazlum kalayım. Velev nefsimce mucib-i eza olsun velev huzuzunuzu benden başkalarında arayınız. Sizin zevk-i hayatınızı uzaktan seyr etmeyi de kendim için bir nevi bahtiyarlık addetmeğe uğraşacağım..."

[Sözün burasında Naki Bey'in çehresi ateş kesildi. Başını iki eli arasına aldı. Şedid hafakanlarla bütün vücudu sarsıla sarsıla ağlıyordu. Bir müddet sonra başını kaldırdı. Seyelan-ı dümuğundan ıslanmış çehresini mendiliyle silerek:

"Birader, iki yudum limonata lütfediniz, boğulacağım" dedi.

Limonatayı verdim. Ağır ağır üç dört yudum içti. Bardağı iade ettiği esnadaki bakışından korktum... Ayağa kalktı:

"Bir parça hava... Bir parça hava... Nefes alamıyor gibiyim..."

Mırıltılarla biraz gezindi. Bedia'nın o sözlerinde bu derece mucib-i teessür olacak bir şey göremediğim için bir nazar-ı istiğrabla[31] Naki Bey'e bakıyordum. Suret-i nazarımdan sebeb-i istiğrabımı anlayarak:

30. Kelime-i muaheze: tenkit edici söz.

31. Nazar-ı istiğrab: şaşkın, garip bakış.

"Beyim! Kulûb-ı beşeriyyeyi teşhiste ne derece keskin bir nazar-ı tetkike malik olsanız bu noktada sanatınız para etmez. Romancılık zevcemin şu ifadatı zımnından çıkacak hakayık-ı müdhişeyi keşiften âcizdir. İnsan aldatmak için bu derece istidad-ı fıtrî[32] ile doğmuş bir kadın tasavvur edemezsiniz. Zevcemin bu sözlerine şimdi dikkat ediniz, sonra göreceğiniz ahval ile bunları mukayese buyurunuz. Ne demek istediğimi o zaman anlarsınız." Naki Bey yine koltuğa oturarak hikâyesine başladı.]

Şu ahvale nazaran insan ne yolda muhakemede bulunur, şöyle düşünür değil mi: Demek biz zevc zevce ilk geceden yekdiğerimizi sevmişiz. Fakat bunun farkında olamamışız. İkimizde de fevkalâde bir gurur-ı nefs varmış. Gelin, bana kendini dirhem dirhem satmak istemiş. Ben yalnız câli pozlarla onu avutmağa uğraşmışım. Hakikatte kendisini bir paraya almak istememişim. Gelin bunun farkına varmış, istiğnasını hakaret derecesine vardırmış. Ben de o hakarete mukabeleden geri durmamışım... O suret-i acibede müfarakatımızdan sonra her ikimizin hayali yekdiğerimizin kalbinde canrüba birer şekil almış. Günler geçtikçe bu sevda, bu iştiyakımız büyümüş. Nihayet alev saçağı sarmış... Benim gönlümde o, onun gönlünde ben... Artık bütün dünya nazarımızda mefkud halini almış..Cihan bize görünmez olmuş. Şiddetine tahammül olunmaz bir ateş-i tahassür içindeyken yekdiğerimize tesadüf etmişiz... Artık gurur-ı nefs falan bir tarafa kalmış. Gözyaşlarımızla birbirimize hakikati anlatmışız. Görünüşte hakikat-ı hal bundan ibaret... O gün Bedia ile mazinin bu acı eyyamından bâdema[33] bahs etmemeğe karar verdik. O gece ben zevcemin hanesine gittim. Kayınpeder kayınvalidemle nasıl barıştığımızı artık burada bertafsil anlatamayacağım. Sonra hikâyem üç gecede bitmez... Üç gün sonra Bedia'yı bize getirdim. Peder ve validem, onlar da maziyi unuttular. Gelinlerini fevkalâde bir ruy-ı beşaşet,[34] izzet

32. İstidad-ı fıtrî: yaradılıştan kabiliyet.

33. Bâdema: bundan sonra.

34. Ruy-ı beşaşet: güleryüzlülük, güleryüz gösterme.

ve ikramla kabul ettiler. İki aile beyninde peyda olan fart-ı meveddet[35] her türlü tahminin fevkindeydi. Zevcemle altı ay kadar o derece bahtiyarane bir ömür geçirdim ki hayattan aldığım lezzetin işte bu altı aydan ibaret olduğunu iddia edebilirim. Meğer Bediasız geçen diğer sinîn-i ömrüm[36] hayat değilmiş. Meğer mesudane yaşamak için insana ruhu istinas bir refika lâzımmış. Bedia, nazarımda refika da değil âdeta ruh-ı nefsanî hükmünü aldı. Kendini altı yedi saat görmesem o saat-i tahassürün her biri bana birer mah-ı iştiyak kadar medid gelirdi. Bir yerde duramaz, haneme koşardım.

Ayak sesimi duyunca hemen beni beşuş mültefit bir çehre ile merdivenlerden istikbal eder, koltuğuma girer, odaya götürür. Letafetine doyamadığım o ruhnüvaz tebessümleriyle ekseriya ilk sözü şöyle olur:

"Bey... Bir kabahat, büyük küstahlık ettim. Beni affedecek misiniz? Haydi çabuk söyle çabuk.. Evvelâ af vadet ben de cürmümü söyleyim..."

"Ah güzelim, bu lüzumsuz vâdi niçin istiyorsun? Acaba senin hangi hareketin nazarımda kabahatten madut olabilir?"

"Olabilir ya! Bey, sevdiğiniz sofadaki o kanaryayı bugün okşarken meselâ elimden kaçırıvermiş olsam sonra da kedi kapsa, bu kabahat sayılmaz mı?"

"Sayılmaz... Böyle bir kaza vuku bulmuş olsa o küçük sarı mahlûkun kedi pençesinde suret-i helâkine dair bu gece birlikte bir mersiye nazmederiz. İşte teessürümüz bundan ibaret olur."

"Mahzûn olma beyim, kanaryana dokunmadım. O şimdi tüneği üzerinde pinekleyip oturuyor. Galiba yarın sabah bize okuyacağı bestelerin notasını tertip ediyor. Kanaryadan ziyade sevdiğin bir şeye dokundum."

"Neye?"

"Oof... O kadar yüreğin oynamasın... İşte..." der, önüme bir deste kâğıt getirir...

---

35. Fart-ı meveddet: sevginin fazlalığı.
36. Sinîn-i ömr: ömrün yılları.

Vâd-i af istediği kabahati nedir bilir misiniz? Yarım bıraktığım birkaç şiiri itmam etmiş... İlâve ettiği mısralar benimkilerden parlak... Birlikte onları okuruz. Yazdığım mısralardan yazacaklarımdaki fikirlerime bilintikal[37] nazm ettiği hissiyat-ı rakikaya[38] hayrette kalırım. Sonra boynuma sarılarak sorar:

"Nasıl, beğendin mi? Senin de söylemek istediklerin bunlar değil miydi? Beyciğim, emin olun! Bir doktor ikimizin de nabzını muayene etse kalplerimizin hem-âheng daraban olduğunu anlar. Bir rubu saniye ne ileri ne geri... Bütün ihtizazat-ı vücudum yed-i kudretle senin arzuların üzerine ayar edilmiş zîhayat bir saat gibi son saniyesine kadar böyle işleyecektir. Düşündüklerini işte bunun için derhal hissediyorum."

Müşaaremiz,[39] bir erkeği fart-ı huzuzdan çıldırtacak latifelerle hitam bulur. O gün okuduğu Fransızca romanlardan benim için intihab ettiği sahifelerin kıraatine nöbet gelir... Muharririn tasvire uğraştığı hissiyat-ı rakikayı sadasıyla noktası noktasına canlandırarak okur, beni teheyyüç içinde bırakır. Hep bu parçalar mazlûmiyet-i nisvana ait akşamdan intihab edilmiştir.Zevcesine ihanet eden kocaların ahval-i riyakâranelerini, karılarını bir hab-ı iğfal içinde bulundurmak için akşam sabah söyledikleri yalanları okurken benzi sararır, ihtizaz-ı sadası artar... Baygın baygın yüzüme bakarak:

"Ah bu erkekler... Ah bu erkekler..." serzenişiyle beni yukarıdan aşağıya kadar süzer... Diğer erkeklerin muayyubiyet-i hıyanetleri[40] tamamiyle bana raci imiş gibi karşısında suçluya döner, mahcup olur, titrerim. Bu ithamatına karşı nev-i ricali müdafaaya kalkışmak hiç uymaz.

Derhal:

"Mensup olduğun nevi elbette müdafaa edersin. Çünkü sen de onlardan birisin" tekdiri hazırdır. Böyle beni biraz üzer, sonra piyanonun başına geçer.

37. Bi'lintikal: naklederek.

38. Hissiyat-ı rakika: ince hisler.

39. Müşaare: karşılıklı şiir söyleme.

40. Muayyubiyet-i hıyanet: hıyanetin ayıbı.

"Sizi üzdüm. Durunuz, biraz da eğlendireyim" latifesiyle 'Rosini', 'Schubert', 'Wagner', 'Verdi', 'Guno', 'Ofenbah', 'Massene' gibi eski yeni Avrupa esatize-i musıkiyyesinin[41] en müheyyic-i ruh[42] havalarını kendi teganniyat-ı samianüvazıyla[43] karıştırarak çalar; o zaman ben şairlikten çıkar, serapa sünuhat kesilirim. Kendimi beynessema, velarz[44] perran bulurum, ebkâr-ı efkâr, vezinler, kafiyeler nevin tâbirler gümrah-ı tecelliyat gibi her tarafımdan yağar. Bu saadet-i hayatım altı ay kadar devam etti. Sonra yavaş yavaş hava değişti. Ufk-ı imtizacımızda ufak tefek sahib-i tekeddür peyda olmağa başladı.

Fırtına mukaddematı Bedia'da bir iç sıkıntısıyla revnüma oldu. Artık eski neşesi kalmadı. Eve gelirim, kendini daima mahzûn, meyus, mütefekkir bulurum. Kendine bir sual irad edilmeyince söz söylemez, en uzun suallere en kısa cevaplar verir, hemen bahsi kapatmak ister, iltifat edilse hakaret telâkki eder, hakkında edilen her muameleyi sû-i tefsire yol arar, söylediğim sözlerden hilaf-ı maksat bin türlü mânâ çıkarır. Ne yapsam kendine fena gelir... Yaranmak için ihtiyar ettiğim fedakârlıkların hiçbiri gözüne görünmez. Hasılı o şen, o şatır, o nazik zevce bambaşka bir kadın oldu.

En sevdiği kitaplar artık bir tarafa atıldı. İç sıkıntısına bir deva bulmak ümidiyle bazan bunlardan birini ele alır, çatkın müthiş bir çehre ile birkaç sahifesine göz gezdirir, hangi eser olursa olsun beğenmez, yumruklarını sıkarak muharririne tan eder:

"Of, bu ahlâksız muharrirler!... Para kazanmak için her yaveyi reng-i hakikate sokmak isteyen bu herzegûlar... Bakınız bakınız cemiyet-i medeniyye içinde vücudu olmayan ne saadetler tasvir ediyorlar? Birkaç para derceyb etmek maksadıyla mevhumata vücut vermeğe uğraşırlar. Ya doğruyu yazsalar kimse okumaz. Hakikat acı, yalan tatlıdır. Herkesin ağzına birer parmak bal çalmak, paralarını inek gibi sağmak işte

41. Esatize-i musıkiyye: musiki üstatları.
42. Müheyyic-i ruh: ruhu heyecana getiren.
43. Teganniyat-ı samianüvaz: kendi tegannisiyle.
44. Beynessema, velarz: yerle gök arasında.

bütün marifet-i edebiyye, onlarca sırr-ı tahrir bundan ibaret. Bak şu eblehfirib muharrire! İnsanlara dair olan müşahedat-ı nikbînanesini[45] hadd-i hakikatten ne kadar aşırıyor. Tasvir olunan şu karı kocayı, bu âşık mâşuku bir kere okuyunuz. On sene birlikte muammer olmuşlar. Birbirini hiç aldatmamışlar... (Bum) Bir kere olsun gücendirmemişler. (Güm) Herifin hariçte gönlüne vasıta-i telezzüz arayacak kadar ya aklı yokmuş ya parası... Orasını müellif bey pek söze katmıyor. Sonra kadın teverrümen[46] vefat etmiş...

Hiç böyle safasından teverrüm edeni de görmedim. Öyle ahmak bir kocaya mâlik olduktan sonra niçin vefat edersin a budala karı! En gülünç yeri de işte şurası: Zevce-yi sâdıkası lahd-i güzin-i istirahat olduktan sonra bu nalegah hayatta eşsiz kumru gibi tek kalan zevc aylarla ağlamış! Aman ne tatsız yalanlar! İkinci teehhülden iba etmiş. Tezevvüc-i saniyeden bu yılgınlığı herifin ilk karısından fart-ı memnuniyete mi artık neye delâlet eder orasını bilemem? "Ömrün böyle ah of ile geçiyor, sana yazık değil mi, evlensene" diyenlere zevce-i merhumesinin mezarını işaret ederek, "O taşı bana tenkih[47] edecek bir imam bulursanız evlenirim" cevabını verirmiş. Mezar taşının bir insana akdine cesaret edecek bir imam bulunmamış... Birkaç zaman sonra bu zevc-i firkatzede[48] sizler baki yürümüş, götürmüşler merhumenin yanına yatırmışlar. Şairin biri kalemini keskince yontmuş. Bir hokkanın içine ağlamış ağlamış gözyaşı biriktirmiş, kaç dirhem ağlamış ona dair sarahat yok. Hâme-i gamginini[49] bu eşk-i teessüre batırmış, fart-ı saadetten teverrüm eden zevce ile onu ağlaya ağlaya takipte çok teehhür etmeyen zevcin, bu iki firkatzedenin vefatları hakkında feci bir tarih nazmetmiş. Şair elbette o gözyaşları içine biraz da mürekkep karıştırmış olmalı ki bu dümu-ı ye's[50] tebahhur ettikten sonra hattat celi hatta almak,

45. Müşahedat-ı nikbînane: iyimser görüşler.
46. Teverrümen: verem olarak.
47. Tenkih: nikâhlama.
48. Zevc-i firkatzede: ayrı düşmüş zevc.
49. Hâme-i gamgin: gamla dolu kalem.
50. Dümu-ı ye's: yeis gözyaşı.

taşçı sath-ı hareye hak etmek için birkaç söz bulabilmişler. İstihzalarıyla elinden kitabı odanın bir köşesine fırlatır... Mânâlı mânâlı yüzüme bakarak:

"Sevgili beyim! Ben de böyle lezzet-i muhabbetimizle fart-ı safadan teverrüm ettiğim zaman makber-i garibânemde cariyenizi yalnız bırakmamak için vuku bulacak takib-i müstâcelenizden sonra hakkımızda gözyaşıyla bir tarih-i vefatkeşidegilik[51] nazm edecek elbette budala bir şair bulunur değil mi?"

Sonra asabi bir kahkaha koparır, bu kahkahalar hayli devam eder gözlerini yüzüme dikerek!

"Böyle mezara kadar devam eden muhabbetler de iyi değildir. Vefatımdan sonra beni takipte siz o kadar acele etmeyiniz. Benden mahlul kalacak muhabbetinizi diğer bir kadının gönlüne defn ediniz. Sonra iki haneli bir istatistik cetveli tutunuz. Bu hanelerden birine müteveffiye zevcelerinizin aded-i makabirini, diğerine de onların muhallefat-ı sevdalarıyla yeniden yeni zaferyab-ı muhabbetleri olacağınız bahtiyaran nisvanın isimlerini kayıt buyurunuz. Gönül ticaretiyle meşgul bulunduğunuz için ticaret-hane-i kalbinizin medhulat medfuatını bilmeniz faydadan hali değildir. Vakıa bu usul-i ticaretin muhabbete tatbiki şâirâne olmazsa da siz bu husus-ı mühimmi fanileştirmiş olursunuz..."

Bu serzenişler saatlerle sürer, o gün için sarf edilecek başka zehirli söz bulamayınca bu sitemlerin tecdid-i sünuhatı[52] için piyanonun önüne geçer:

"Size bir ölü havası çalayım... İyi dinleyiniz... İşte Napolion'un cenaze marşı... Onun kişverküşalıktaki şöhreti hemen zat-ı âlînizin feth-i kulûb-ı nisvandaki sıytınıza takarrüb etmişti."

Nazik parmakları aheste aheste perdelerin üzerinde seyrederken hazin sadasıyla teganniye başlar. Bulunduğumuz odanın havası ihtizazat-ı rikkat[53] içinde kalır. Döner yüzüme

51. Tarih-i vefatkeşidegilik: vefat tarihi yazma.
52. Tecdid-i sünuhat: akla gelenlerin tecdidi.
53. İhtizazat-ı rikkat: rikkat ihtizazları.

bakar, çeşmanından meleklere reşkaveri-i letafet[54] olacak bir masumiyetle katre katre sirişk döküldüğünü görürüm. Piyanonun refakat-i nalişiyle çıkan bu negamat-ı hazinane birdenbire yükselir... Gürler... Acı feryatlara tahavvül eder. Nihayet piyanonun perdeleri üzerine birkaç yumruk indirir, kendi de nim bihuş bir halde bir tarafa serpilir, âdeta sayıklamağa başlar.

Bu çılgınlıkların sebebini ben değil doktorlar bile anlayamadılar. Kimi 'isteri', kimi 'nenfomani' dedi. Esas illet[in] ne olduğunu ben sonra anladım ama bu anlayışım bana pek pahalı oturdu. Hakikat-i maraza netice-i vukufumda aynen o hastalıkla ben de mâlul oldum. Ne kadar müthiş bir illet olduğunu binnefs çekerek anladım.

Ara sıra bu acib marazına itidal gelir, o zaman özürler serdeder, benden aflar diler. O müthiş hallere bana olan şiddet-i muhabbeti sevkıyle düştüğünü söyler... Ehas[55] emeli beni üzmemek olduğu halde ne gibi bir tesir-i şeditle kendi kendine buyuramayarak ihtiyarı haricinde bu taşkınlıklara cüret ettiğine kendi de mütehayyir bulunduğunu, beni rahatsız etmemeğe niyet ettikçe bu tasmimi hilâfına gönlünde peyda olan galeyana ne mânâ vereceğini bir türlü bilemediğini anlatır. Hep bu ifadatı içinde eski zevcelerime dair zarifane ihamlar vardır. Onların uğradıkları akıbet-i vahîme göz önünde durdukça benden bir saadet-i müstakbele beklemekten nevmid kaldığını, işte bundan dolayı o asabilik hallerine giriftar olduğunu üstü kapalı sitemlerle ifham eder, kendini mazlum, beni zalim gösterir.

Birkaç gün geçer, çılgınlığı yine artar. Artık o zaman ihama, zarafete lüzum görmez, alçaklığımı açıktan açığa yüzüme vurur.

Bedia'nın tedavisine iki üç doktor tayin ettik. Ne yaptı? Nasıl etti? Bilmiyorum. Doktorların damarlarına girdi. Bir gün bunlar bana dediler ki:

---

54. Reşkaveri-i letafet: güzellikte gıpta edilme.

55. Ehas: başlıca, esas.

"Zevceniz hanımefendinin bu illet-i asabiyyeden az vakitte kurtulmasını arzu ediyorsanız odalarınızı ayırmalısınız. İstirahate ziyade ihtiyacı vardır. Sakın hiçbir arzusuna muhalefet etmeyiniz. İstediği gibi hareket etsin, gezsin, yürüsün, eğlensin."

O sene Erenköyü'nde oturuyoruz. Her gün araba hazırlanır, Bedia pederinin evinden getirdiği halayığını karşısına alır, Çiftehavuzlar, Fener, Kurbağalıdere, Kuşdili, Haydarpaşa, Çamlıca demez gezer. Bazı gün araba vapuruyla Üsküdar'dan İstanbul'a bile geçer. Galiba Şişlileri falan döner dolaşır. Akşamüstü ya köşke avdet eder, yahut İstanbul'da pederinin konağında kalır.

Bu gezintilerden sıhhaten hayli istifade etti. Biraz hırçınlığı azaldı. O gezdikçe ben memnun oluyorum. Çünkü benim rahatım onun tahaffüf-i marazına[56] vabeste[57]... Bir buçuk ay kadar böyle gezdi, yürüdü. Sonra yine hava değişti. Tenezzühten vazgeçti. Evvelki elem-i asabî eskisinden birkaç misli fazla bir şiddetle baş gösterdi. Eski densizliklerine bu defa bir de 'şakika' yarım baş ağrısı inzimam etti. İki üç günde bir:

"Beyim yine baş ağrım tuttu, pek muzdaribim. Ne müziç ağrı, tarif edemem ki! Hiç gürültü istemiyor, müsaade et de şöyle kendi kendime bir yere çekileyim" istiğnalarıyla bir odaya kapanır.

Bazan kırk sekiz saat dışarı çıkmaz, yemek yemez, yanına kimseyi hatta beni bile kabul etmez. Kapıyı sürmeler oturur.

Ciddiyetinden şüphe etmek kat'an aklıma gelmeyen bu baş ağrısını tedavi için getirmediğim hekim, okutmadığım hoca kalmadı.

Nihayet bir gün bana şu cevabı verdi:

"Beni tedavi için artık hekim, hoca getirmeyiniz. Bu ıztırabatım nefesle, ilaçla geçmez. Bana tenhalık, sükûn, istirahat-ı kalbiye lâzım..."

"İşte size koca konak, istediğiniz köşesinde tenhaca, sessizce oturabilirsiniz. Arzu ettiğiniz vakit âlem-i vahdetinize

56. Tahaffüf-i maraz: hastalığı hafifletme.
57. Vabeste: bağlı.

çekiliyor, günlerle kapalı oturuyorsunuz. Sizin istirahatinizi, huzur-ı kalbînizi kim ihlal ediyor? Odalarımız ayrıldı, siz emretmedikçe yanınıza gelemiyorum."

"Benim yanıma gelmemek zaten sizin canınıza minnet..."

"Geliyorum, kabul etmiyor kovuyorsun... Bedia bu kadar insafsızlığa vicdanın nasıl kail oluyor?"

"Yanıma gelmeye ne ihtiyacınız var? Sokakta bin kadın görüyor, eğleniyorsunuz. Onların en fenası elbette size Bedia'dan, bu hasta, meyus, bedbaht zevcenizden iyi gözükür."

"Bu haksızlığı, bu merhametsizliği bir diğeri söylese vicdanının şediden tekzip etmesi lâzım gelen bu iftiraları sana yakıştıramam. Seninle barıştığımız günden beri suinazarla bir yabancı kadının yüzüne baktımsa kahrolayım..."

"Ya mukaddemleri?"

"Mukaddemleri başka..."

"Nasıl başka?"

"Seninle birleşmezden evvelki harekâtımdan beni nasıl mesul tutabilirsin?"

"Niçin tutmayayım? Benim mazim birkaç erkeğin şevaib-i sevdasıyla[58] lekelenmiş bulunsaydı siz bugün beni mazur görür müydünüz?"

"Sen kadınsın Bediacığım, bugün öyle bir şeyden zerre kadar şüpheye düşsem mutlak şiddet-i yeisimden tecennün[59] ederim..."

"Öyle ise tecennünde benim bu kadar teehhür ettiğime şaşınız..."

"Maziden bahs etmemeyi kararlaştırmamış mıydık?"

"Maziden vazgeçtim, zevciyetimizin halinden, istikbalinden emin değilim. Ona ne buyuracaksınız?"

"Seni bu adem-i emniyete sevk edecek ortada bir sebeb-i makul var mı?"

"Sebeb-i makul değil... Esbab-ı muknia,[60] delail-i celiye,[61] emarat-ı katiyye var..."

---

58. Şevaib-i sevda: sevda kusurları, ayıpları.

59. Tecennün: cinnet geçirme.

60. Esbab-ı muknia: geçerli sebep.

61. Delail-i celiye: geçerli deliller.

"Rica ederim bunlardan birini olsun söyle de denaetime ben de kani olayım..."

"Geçen gün valideniz dadı kalfayı beraber alıp mahremane fısıltılarla nereye gittiler?"

"Bilmem."

"Pekâlâ bilirsiniz. Sizin için görücü gezmeğe gittiler."

"Hâşa! Biçarelere bu kadar büyük iftirada bulunma..."

"Peki onu bir tarafa bırakalım... Ya Beyoğlu'ndaki metresiniz?"

"Bedia günahtır. Niçin bana acımıyorsun? Delail-i celiye dediğin şeyler bu mevhumat mıdır? Gönlümün fermanfermaası[62] sensin. Eğer orada senden başka bir kadın gölgesi varsa erkeklerin en denîsi olayım."

"Yetişir efendim yetişir... Hakikaten denî olmasan böyle sahte teminata kalkışacağına itiraf-ı cürm edersin. Sende o mertlik nerede? Çık dışarıya..."

İşte böyle hakaretle odadan kovulurum. Bu hiddet üzerine Bedia'nın baş ağrısı tutar, bir hafta yüzünü bana göstermez. Ne validemin görücü gittiğinin ne de Beyoğlu'ndaki metresimin aslı var. Hep bunlar kendi vehminden ibaret. Zevcemi çıldırasıya seviyorum. Onun bu hırçınlıkları tezayüd ettikçe benim muhabbetim de artıyor. Ne hikmet bilmem ki, dünya güzelleri bana arz-ı visal etseler kabule gönlümde inhimak[63] yok. Gönlüm tamamiyle Bedia'nın meshuru, muhabbetine doyamadım. Kana kana bir kâm alamadım ki... Gûya zevc ve zevceyiz. Gûya bir evdeyiz. Tarif kabul etmez bir şiddetle Bedia'nın mütehassiriyim. Bir ev içinde yaşadığım zevcemin iştiyakıyla cayır cayır yanıyorum. Nazar-ı iltifatını, bir küçük nüvazişini dileniyorum. Yarım saatçik kabul-i mazharı olduğum geceler fart-ı meserretten dünyalar benim oluyor. O kıskançlıktan mütevellit şedaid-i hissiyata[64] düştükçe, bana dünyada ağza alınmaz hakaretler ettikçe hep bunları hakkım-

62. Fermanferma: buyuran.

63. İnhimak: düşkünlük.

64. Şedaid-i hissiyat: hissiyat şiddeti.

daki fart-ı muhabbetine delail-i kavîyye[65] addederek seviniyorum.

Bazı akşam sokaktan gelirim. Lütfen beni odasına kabul eder, karşı karşıya gelir gelmez bir itab-ı şedidle:

"Gel bakalım buraya gel... Gözlerini aç da gözlerimin içine bak..."

Gözlerimi mümkün olduğu kadar açar, Bedia'nın gözlerine dikerim...

Ağlaya ağlaya bağırarak:

"İlâhi Naki, bu iki gözün birden çıksın e mi?"

Mahzûnane:

"Karıcığım, gözlerim sana ne fenalık etti? Onlar çıkarsa sonra ben seni nasıl görebilirim?"

"Göremez ol..."

"Gözlerim demek sen demeksin iki gözüm, onlara inkisar etme..."

"Onlar da çıksın ben de gebereyim..."

"Niçin canım?"

"Niçin olacak, sen o kör olasıca gözlerinle bugün güzel kadınlara bakmışsın."

"Lâ havle... Neden anladın?"

"Çünkü gözbebeklerinde o kahbelerin hâlâ eser-i inikâsları[66] duruyor."

"Ah, bu ne kadar haksız bir itham? Vallahi..."

"Yemin etme... Yemin etme, defol karşımdan."

Yine karşısından çekilirim. Güzel kadınların hadikalarımda eser-i inikâslarını bulmuş olmasından, işte bu cinayet-i mevhumemden dolayı aleyhimde verilen hükm-i ceza iki hafta kendisini bana göstermemek olur.

Bu tahammül olunmaz muamelat-ı muhakkirâneyi[67] aylarla çektim. Yavaş yavaş zevcemin hırçınlıkları diğer bir devre-i itidale girdi. Hakaretler azaldı. Daha doğrusu bir üslûb-ı nevin zarafete döküldü. Yine tahkir ediliyorum fakat evvelki

65. Delail-i kavîyye: kuvvetli deliller.

66. Eser-i inikâs: yansıma, bırakılan izler.

67. Muamelât-ı muhakkirâne: tahkir edercesine davranma.

gibi başa kakma değil. Oldukça nazikâne ihamlarla tekdirlere, tazyiklere uğruyorum. Artık bu sefer kalbimi ince iğnelerle kurcalıyor; tahkir etmek nevi değişti. İş zarafete döküldü. Ama arada bir, beni dilir-i huzuz[68] ettiği nüvazişlerden, iltifatlardan eser kalmadı. Onları ayda mayısta bir kerecik olsun merhameten kabul-i leyliye mazhar olurdum. Bu defa onlar bitti. Bana karşı buzdan bir heykel gibi soğuk bulunuyor; külliyen kayıtsız fütursuz görünmek istiyor. Onu da pek yapamıyor, arada bir ağzından yine bir acı sitem kaçırarak infialini, teessür-i hafîsini[69] belli ediyor.

Zevcemi bir muhabbet-i müfrite ile seviyorum. Tahammülden başka çare var mı? Bâhusus hep bu densizlikleri bana olan şiddet-i muhabbetinden mütevellid infialatı âsarı değil mi? Her şeyin ifratı muzırdır. İşte aşk ve muhabbetin de öyle, fakat ben hâlâ bunda bir mazarrat görmüyorum. Zevcemin bu derece teshir-i kalbine muvaffakiyetimden dolayı kendi kendimi tebrik ediyor, her hakaretin zımnında kendimce samimi bir iltifat bulup çıkarıyorum.

68. Dilir-i huzuz: hazlandırma, haz verme.
69. Teessür-i hafî: gizli teessür.

Beş

Aklam-ı resmiyyeden birine devam ederim. Canım sıkıldıkça on onbeş günde bir defa arkadaşlara kalıp sigarası, mevsimine göre dondurma, çay ikram etmek için kaleme uğrarım.

Bir gün kalemde oturuyorum... Odacı yanıma geldi, kulağıma:

"Dışarıda bir kadın var, biraz sizi görmek istiyor" dedi.

Böyle kadınların kalemime kadar gelip beni aramaları ne benim ne de odacı için yeni bir vâka değildi. Fakat Bedia ile barıştıktan sonra hiçbir kadınla alışverişim kalmamış olduğundan eski âşinalarımdan birinin yine tecdid-i derd-i sevda[1] eylemek fikriyle geldiğine zahib oldum. Yüzümü ekşiterek odacıya:

"Benim şimdi kadın madın görmeğe vaktim yok, haydi git, 'İşi var' de, sav" emrini verdim.

Odacı gitti, iki dakika sonra yine gelerek:

"Efendim, pek rica ediyor, âdeta ağlıyor."

"Nasıl kadın bu?"

"Siyah çarşaflı, yüzü sımsıkı kapalı, lisanı çetrefil bir kadın."

"Beni arayan kadınların cümlesi bülbül gibi şakır takımındandı. Bu çetrefili nereden çıktı?" dedim. Kadını görmeği merak ettim. Odadan dışarı çıktım. Baktım, koridorda uzun-

1. Tecdid-i derd-i sevda: sevda derdini yenileme.

ca boylu siyah çarşaf, gayet kalın siyah peçeli bir kadın duruyor. Yanına gittim. Bî-çare kadın besbelli beni çağırtmak için odacıya müracaattan o kadar sıkılmış utanmış ki terden çarşafının baş tarafı, yüzünün peçesi sırsıklam ıslanmış. Beni görünce fart-ı hicabından kekeleyerek:

"Zat-ı (âli)nizin (ismi) Naki Bey değil mi? Efem."

"Evet, kulunuzun ismi Naki Bey efem[2]. Bir emriniz mi var?"

"Cariyeniz diş ehiltisi, saçı uzun aklı kısa... Lâkırdısının kusuruna bakılmaz. Emir haddim değilim efem..."

Kulağıma doğru eğilerek gayet mahremane bir sada ile:

"Bizim küçük hanımefendi zat-ı âlinizi görmek merakındadır. Efem."

"(İstigrabla) sizin küçük hanımefendi kim?"

"(Aynı ifade-i mahremane ile) Nazire Hanımefendi..."

"Nazire Hanımefendi! Nazire Hanımefendi... Nazire Hanımefendi... Afedersiniz tanıyamadım. Aklıma hiç o isimde bir hanım gelmiyor efem..."

"A bilemedi mi? Cariyeniz onun dadısı değil mi? Fotin Bey'in haremleri..."

"Gücenmeyiniz dadı kalfa, bendeniz ne Fotin Bey'i tanıyorum ne de İskarbin Efendi'yi. Hele o isimde bir zatın haremi[nin] ne nevi ayakkabı olması lâzım geleceğini tayinde bütün bütün mütehayyirim."

"Afedersiniz efem. Bunlar ayakkabı değil... Karı koca..."

"Öyleyse 'Potin' Bey'in karısı mutlak Kaloş Hanım olmak lâzım gelecek..."

Dadı kalfa ifade-i meramdaki bu aczinden dolayı o kadar sıkıldı ki yüzünden akan terler çarşafın omuz kısmına doğru süzülmeğe başladı. Başına yumruk vurarak:

"Ah, anlatamadı ki... Durunuz efem. Zat-ı âlinizin zevcesinin ismi Bedia Hanımefendi değil mi?"

"(Şaşırarak) Evet, zevcemin ismi Bedia Hanım'dır. Sizin Nazire Hanımefendi benim zevcemin bildiği midir?"

---

2. Efem: efendim kelimesinin konuşma dilinde kısalmış şekli.

"Hemmide de bildik, hemmide de bilmedik. İkisi birbirinin düşmanı..."

"Sizin küçükhanım, bizim Bedia'nın niçin düşmanı oluyor?"

"A hiç olmaz mı efem!"

"Acayip! Sebebi?"

"Sebebini söylemeğe cariyeniz için izin yok efem... Onu Nazire Hanımefendi size anlatacaklardır..."

Beni vehleten bir hiddet aldı. Fotin Bey'in karısı ne hak ile zevceme düşman oluyor? Şu Kaloş Hanım'ı görüp zevceme olan sebeb-i husumetini anlamak isteyerek sordum ki:

"Nazire Hanımefendi benimle nerede ve ne zaman görüşmek istiyor?"

"Burada, aşağıki sokakım içinde... Şimdi görüşmek istiyorlar efem. Ben giderim siz peşime takılınız."

"Peki buyurun, siz gidiniz ben de peşinize takılayım."

Dadı kalfa yürüdü, ben de takibe başladım. Yürürken bîçare dadının ayakları[nın] dolaşmasından, bana hitabı esnasında zaten çetrefil olan lisanı büsbütün anlaşılmaz bir rekâket peyda etmişti. Kıyafetindeki intizam ve mesturiyetinden namuskâr, terbiyeli bir aileye mensup, yabancı erkeklerle görüşmeğe alışmamış bir kadın olduğu anlaşılıyordu. Kendi kendime:

"Hayırdır inşallah, bu da ne demek olacak? Dur bakalım?" tefekküratile yürüyorum.

Daireden çıktık. Bir tenha sokağa saptım. Baktım duvarın yanında siyah çarşaflı, kısa boylu, tombalakça bir hanım bize intizaren duruyor. Yüzü pek sık bir peçe ile mestur. Hutut-ı simasını seçebilmek kabil değil. Ayağındaki glâse iskarpinlerden, ellerindeki yazlık kurşûnî ipek eldivenliklerden, enli siyah ipek dantelâ sayvanlı şık şemsiyesinden, etekleri 'ankloş', beli endamına yapışık çarşafının son moda biçiminden, hasılı bütün eşkal-i hariciyesinden hanımın genç olduğu anlaşılıyor. Yanına yaklaştık. Temenna ile bir selâm verdim. Selâmımı almakta birkaç saniye tereddüt gösterdi. Nihayet ömründe ilk defa temenna eden bir çocuk gibi şaşkınca, acemice bir temenna ile mukabele etti. Bir dakika kadar bekledim. Hanımda hiç söz yok. Galiba ilk cümleyi bulmak için peçenin

altında yutkunuyor, şiddetle cebr-i nefs[3] ediyor. Kim bilir o saniyeye kadar zihninden kaç defa tekrar ettiği, günlerle ezberlediği kelime-i iftitahiyeyi[4] bir türlü bulamıyordu. Hicaptan, halecandan hanımın tekellüme adem-i iktidarını[5] anlayarak teshil-i ifadesi için söze ben başlayıp dedim ki:

"Nazire Hanımefendi zat-ı âliniz misiniz?" Bu sualime anlaşılır anlaşılmaz titrek bir "Evet" ile cevap verdi.

Ben yine devamla:

"Zevcem Bedia Hanım'ı tanıyor musunuz?"

Fart-ı teessüründen tıkanır gibi bir sada ile kalfaya hitaben:

"Boğazıma bir şeyler tıkanıyor, söyleyemeyeceğim. Dadı sen anlat..."

Dadı kalfa îfâya davet olunduğu vekâlet-i ifadeye biraz müteredditane girişerek:

"Hemmide de tanırlar hemmide de tanımazlar.."

Ben: "Dadıcığım, hem tanımak hem de tanımamak nasıl olur? Birbiriyle tanışırlar görüşürler mi! İşte burasını anlatınız..."

"Efendim, bunlar birbirinin düşmanı... Uzaktan uzağa birbirini tanırlar, fakat görüşmezler?"

"Birbirine niçin düşman oluyorlar?"

"İşte orasını söylemek ayıptır efem..."

Orasını söylemek ayıpsa beni buraya niçin çağırdınız?"

"Ayıptır mayıptır ama bu iş size anlatılacaktır efem!"

"Öyleyse anlatınız..."

Dadı kalfa, iki eliyle peçeli yüzünü büsbütün kapayarak:

"Cariyeniz diş ehiltisi, böyle lâkırdı bir erkeğe nasıl anlatılır ay efem.."

"O halde bu maddeyi bana anlatmak için erkek bir vekil tayin ediniz..."

"Hiç öyle şey olur mu? Bu iş büyük bir sırdır efem... Bunu bir küçük hanım bilir, bir ben bilir, bir de size bildirilecektir. Yabancı erkeğin duyması olmaz.."

---

3. Cebr-i nefs: nefisle mücadele.

4. Kelime-i iftitahiye: başlangıç kelimesi.

5. Adem-i iktidar: kuvvet yokluğu, gücü olmama.

Nazire Hanım dadısına havale ettiği vekâlet-i ifadenin böyle çapraşık bir vadiye döküldüğünü görünce olanca cesaretini toplayıp ağlaya ağlaya:

"Zevcenize nasıl düşman olmam a beyefendi..."

Ben: "Efendim sebebi?"

Nazire: "Sebebi büyüktür, mühimdir, onu size anlatsam dağlar taşlar bana hak verir..."

Ben: "Buyurun anlatın..."

"Anlatacağım, zaten bunu size kendi lisanımla anlatmağa ahdettim, yemin ettim..."

"Çabuk söyleyiniz hanımefendi, meraktan çatlayacağım..."

"Fakat beyefendi, namusunuza sığınırım. Cariyeniz namuslu aileden bir kadınım. Zevcim var, pederim var... Size bu müracaatımız duyulursa biz mahvoluruz. Bu sırrı kimseye (faş) etmeyeceğinize söz veriyor musunuz?"

"Veriyorum..."

"Namusunuz üzerine yemin eder misiniz?"

"Ederim."

"Zevceniz Bedia Hanımefendi üç kişinin felâketine sebep oluyor. Bunlardan birincisi siz... İkincisi ben, üçüncüsü de ah nasıl söyleyeyim?"

Nazire Hanım'ın ağzından çıkacak o tek sözün pîş-i hayatıma[6] açacağı hufre-i müzlime ve amîkayı[7] o girdabad felâketi bir hiss-i kablelvuku bütün âsâbıma tebliğ eder gibi oldu. Titremeğe başladım. Bîçare kadın o da ağlıyordu. O lerzişle:

"Hanım çabuk söyleyiniz... Saniye beklemeğe tahammülüm kalmadı" dedim.

Nazire, peçesini ıslatan gözyaşlarıyla:

"Afedersiniz beyefendi, anlatacağım şey böyle sokak ortasında söylenemez. Esna-yı ifadede belki şuraya düşer bayılıveririm."

"Merhamet ediniz hanımefendi, merhamet... Bendeniz asabî bir adamım... Zevcemi de çok severim. Ona taalluk eden bir sırrı hemen anlamak isterim."

---

6. Pîş-i hayat: gelecekteki hayat.

7. Hufre-i mazleme ve amîka: muzlim ve derin çukur.

"Halimi görmüyor musunuz beyefendi? Siz de bana merhamet ediniz... Beni sokak ortalarında bayıltmak mı istiyorsunuz? Mümkün değil burada anlatamam. Hem bir iki söz ile bitmez ki. Tenha, biz bize kalacağımız bir mahal tayin ediniz. Biz dadımla her türlü tehlikeyi göze aldırıp oraya geliriz. Başka suretle mümkün değil... Hem şimdi burada çok durmağa da vaktimiz yok."

Esas maddeyi, mukaddime-i keyfiyyeti[8] iki kelimecikle olsun anlatması için Nazire Hanım'a çok rica ettim. "Üzerime varmayınız bayılırım"dan başka o mühim sırra dair ağzından bir söz alamadım.

Tanımadığım bir kadını ondan ziyade söyletmek için sokak ortasında cebir istimaline imkân yok ki o suretle hareket edeyim. Arzusuna itbağ-ı harekete[9] mecbur oldum. Yarın birleşmek için tenha bir mahal düşünmeğe başladım.

Ailelerinden çekinen bazı kadınlarla hafî muaşakalarda bulunduğum zamanlar görüşmek için bunları ekseriyetle cuma ve pazarın gayrı günlerde Florya'ya götürdüm. Orası bu gibi mülakatlar için pek elverişlidir. Eyyam-ı âdiyede orada çok kimesne bulunmaz. Kırlar vâsidir. Beğendiğin ağacın altına otur, istediğin kadar konuş. Bazı gelen geçen olsa bile yanınızdaki kadınları ailenizden zannederler. Vehleten aklıma işte orası geldi. Hemen dedim ki:

"Florya'ya gidelim. Yarın salıdır, orada kimse bulunmaz."

Bu teklifime karşı küçük hanımdan evvel dadı kalfa söze atılarak:

"Florna'ya mı efem? Orası pek uzak. Havuzumun kenarı değil mi? Hani ağaçların altında.."

Ben: "Uzak olması daha iyi ya? Ne kadar uzak olursa tanınmak tehlikesinden o kadar kurtulmuş oluruz. Bir bildiğe tesadüf etmekten ben sizden ziyade korkarım. Çünkü zevcem duyarsa işim bitti demektir."

Nazire Hanım biraz düşündükten sonra dadısından daha cesaretli görünerek:

---

8. Mukaddime-i keyfiyyet: işin başlangıcı.
9. İtbağ-ı hareket: istenilen hareket.

"Olur beyefendi olur."

Dadı kalfa: "Fotin Bey bu işi duymaz mı?"

Nazire: "Fatin Bey nereden duyacak dadıcığım. Bakırköyü'ndeki Hasene Hanım'a gideceğiz diye evden izin alırız. Beyefendiyle Florya'ya gideriz. Sonra vakit olursa biraz da Bakırköyü'ne Hasene Hanım'a uğrarız."

Yarın saat üçten sonra Sirkeci'den Küçükçekmece'ye hareket edecek trene binmeğe karar verdik. Garda ben onlara tesadüf edersem kendilerini hiç tanımamış gibi bulunacağım. Fakat Küçükçekmece'ye vusulümüzde ailemden imişler gibi serbestçe yanlarına gidebileceğim. Bu karar üzerine birbirimizden ayrıldık.

Şimdi beni sardı mı bir merak? Benim gibi muhayyilesi vâsi bir adam, Nazire'nin o sözleri üzerine neler düşünmez? Zevcem üç kişinin felâketine sebep oluyormuş. Bu felâketzedegândan birincisi benmişim, ikincisi Nazire'ymiş. Üçüncüsünün ismi sokak ortasında söylenemezmiş... Bizimle felâkette müşterek olan bu şahs-ı sâlis kim acaba? Rakib-i muhayyelim mi? Yok artık, bunun vücuduna imkân tasavvur edemem. Öyle bir zatın vücudu olaydı şimdiye kadar elbette bir cihetten baş gösterirdi. Bedia'nın hane-i zevciyete girdiği günden beri hiçbir erkekle münasebette bulunmadığına eminim. Bîçare hasta, beni kıskanmaktan başka bir şey düşünmeğe vakti bile yok. 'Fotin' yahut Fatin Bey'in zevcesi benimle (müşterekül felâket) olduğunu biliddia[10] bu işe bir sır süsünü veriyor. Mektûmiyet keyfiyeti namusuma tevdi ediyor; acayip, çok acayip bir iş... Keyfiyet doğrudan doğruya zevceme, dolayısıyla benim felâketime taalluk ettikten sonra bu sırrın ifşa edilmesinden Nazire niçin o kadar korkuyor? İfşa-yı mesele edilirse bundan tevellüd edecek vahamet bize nisbetle Nazire için daha büyük mü olacak?

İşte böyle türlü garaib tefekkürat içinde o akşam haneme avdet ettim. Refikam yine yarım baş ağrısından ilân-ı ızdırab ederek odasına kapanmış. Hücre-i uzletime çekildim. Kendi

10. Biliddia: iddiayla.

kendime düşündüm, düşündüm. Bir aralık gidip Bedia'nın oda kapısını vurarak:

"Aman karıcığım biraz beni dinle... Bugün bana Nazire Hanım isminde genç bir kadın geldi. Şöyle şöyle söyledi. Zihnim altüst oldu. Aleyhinde kurulmuş bir sania, bir iftira var; gidip ne olduğunu anlayacağım" demeyi kurdum, sonra yine aklımı başıma toplayarak Nazire Hanım'a namusum üzerine verdiğim vaad-i mektumiyette[11] böyle ilk geceden hulf etmeği şan-ı merdanegime muvafık bulmadım.

Türlü endişe içinde sabahı ettim. Saat ikide Erenköyü'nden İstanbul'a geçtim. Soluğu doğru Sirkeci Garı'nda aldım. Oralarda beş aşağı beş yukarı geziniyordum. Yarım saat sonra önde Nazire Hanım, arkada dadı kalfa yine siyah çarşafları, yüzlerinde kalın peçeleriyle söktüler. Nazire Hanım süratle yürüyor, dadı kalfa kolunda yünlü bir omuz atkısı, elinde ufak bir çanta ile hanıma yetişmek için hayli telâş ediyordu.

Trenin vakt-i hareketi de yakınmış. Birinci mevki birer bilet aldılar. Dadı kalfa biletçiye:

"Kadifeli arabamınkinden ver" nidasıyla haykırıyordu.

Uzatmayayım. Onlar beni ben onları tanımaz gibi görünerek vagonlara girdik. Küçükçekmece'ye hîn-i vusulümüzde ben hemen kendi kompartımanımdan[12] atladım. Onlar vagondan çıkar çıkmaz Nazire Hanım'ın zevci tavrıyla yanlarına koşarak dadının elinden atkı ile çantayı aldım. Önlerine düştüm. Florya'ya kadar yürüdük. Birkaç hatvede bir Nazire Hanım:

"Aman beyefendi, yüreğime inecek... Şimdi bizi biri görüp tanırsa" cümlesini titrek bir sada ile tekrar ediyor, dadı kalfa da:

"Ben demedim miydi size? Fotin Bey bunu böyle duyarsa sizi boşamasına hakkı yok mudur efem?" kabilinden sözlerle zavallı Nazire'nin havf ve endişesini tezyid ediyordu.

---

11. Vaad-i mektumiyet: susma vaadi.

12. Kompartıman: yolcu trenlerinin birbirinden ayrılmış kısımlarından her biri.

Florya mevkiine geldik. Akarsuyun arka cihetinde enzar-ı ağyardan[13] nîmmestur[14] denecek bir ağaç altı intihab ettik. Zaten o saatte orada bizden, mevkiin kahve garsonlarından başka kimse yoktu. Bir hasırla bir şişe su getirdim. Birer kahve ısmarladım. Nazire ile dadısı benim yanımda kahve içmeği âdâb-ı nisvâniyete[15] muhalif görerek reddettiler. Yekdiğerimize yabancı bulunduğumuzu belli etmemek için kahve ısmarlamanın bir emr-i zarurî olduğunu bir lisan-ı münasiple kendilerine anlattık. Sonra dedim ki:

"Ey Nazire Hanımefendi, bir hayli muhatarayı göze aldırarak buralara kadar hem kendinizi yordunuz hem de beni, şimdi burada ayılsanız bayılsanız da beis yok. Çünkü hemen biz bize gibiyiz. Dadı kalfa ile biz sizi ayıltırız... Zevceme olan sebeb-i husumetiniz nedir bakalım? Evvelâ onu anlatınız..."

Bu sözlerime cevap olmak üzere Nazire Hanım bir vaz-ı mütelehhifane[16] ile yüzünü öbür tarafa döndü. Mendilini peçesinin altına soktu, hazin hazin hıçkırıklarla ağlamağa başladı. Bu bedbaht kadının yüzünü görmüyordum. Fakat o gözyaşlarındaki samimiyeti, ye's-i amîki,[17] her katreye sebeb-i nüzul[18] olan teessür-i şedidi[19] bir kuvve-i maneviyye bana ihsas eder gibi oluyor. Sanki kalbimden bir sada:

"İşte şu karşında ağlayan kadın senden de Bedia'dan da talihsizdir. Ona merhamet et, bîçarenin mümkün olduğu kadar tehvin-i felâketine[20] uğraş..." diyordu. Nazire'nin bu girye-i hazinini bir müddet dinledik. Nihayet dadı dedi ki:

"Derdini söylemeyen çare bulamaz. Buraya ağlamağa mı geldik? Anlatalım, işimizi bitirip gidelim..."

---

13. Enzar-ı ağyar: başkalarının bakışı.
14. Nîmmestur: yarı örtülü
15. Âdâb-ı nisvâniyet: kadınlık adabı.
16. Vaz-ı mütehellifane: hüzünlü bir şekilde.
17. Ye's-i amîk: derin üzüntü.
18. Sebeb-i nüzul: inme sebebi.
19. Teessür-i şedid: şiddetli teessür.
20. Tehvin-i felâket: felaketi hafifletme.

Kalfanın bu ihtarı üzerine Nazire teskin-i bekaya gayret ederek yüzü diğer cihete müteveccih bulunduğu halde kesik kesik dedi ki:

"Beyefendi, benim zevcim... Sizin zevceniz..." Alt tarafını itmama yine gözyaşları mâni oldu. Bir müddet sonra yine aynı sada-yı müteessirane ile:

"Benim zevcim... Sizin zevceniz" cümle-i acîbesini tekrar etti... Vehleten zihnime ârız olan teşevvüş-i azim[21] tesiriyle bu sözlerden maksad-ı aslîye, hakikate intikal edemedim. Sertçe bir sada ile dedim ki:

"Sizin zevciniz... Benim zevcem olamaz efendim... Bu mânâsız bir söz..."

Dadı kalfa her tarafı titrer bir halecanla:

"Evet... Evet... Kızmayınız efem... İşte sır budur efem..."

Ben hayretle:

"Saçma söylüyorsunuz dadı kalfa..."

Nazire, şiddet-i beka içinde âdeta bir sayha[22] koparırcasına:

"Efendim niçin anlamıyorsunuz? Birbirini seviyorlar..."

Bir ikinci sayha da ben salıvererek:

"Birbirini sevenler kimler?"

Nazire yeisten mütevellid bir cür'et-i hicab-ber-endazane[23] ile yüzünü bana çevirerek:

"Kim olacak efendim... Zevceniz Bedia Hanımefendi'yle zevcim Fatin beyefendi..."

Nazire'nin samimiyet-i giryesi biraz evvel mülhem-i vicdanım olmuşken bu söze karşı hemen dimdik ayağa kalkarak haykırdım ki:

"Hayır hanımefendi, iftira ediyorsunuz. Bedia dünyada benden başka erkek sevecek hilkatte bir kadın değildir. Kocanız Fatin Bey size övünmek için zevceme iftira etmek namertliğini irtikâb ile belki böyle bir yalan uydurmuştur. İddianızı berâhin ile ispat etmelisiniz... Hani ya deliliniz? İftira kolaydır, fakat ispat güçtür. Delil isterim delil..."

---

21. Teşevvüş-i azim: büyük karışıklık.
22. Sayha: bağırma.
23. Cür'et-i hicab-ber-endazane: hicap gideren bir cüret.

Bu fevkalmemûl[24] hiddetime karşı Nazire şaşırarak ağlamayı kesti. Peçesini yarıya kadar üzerinden ref etmiş olduğu kıpkırmızı çehresiyle bana dik dik bakarak elini dadısının elinde duran çantaya doğru uzatıp:

"Delil mi istiyorsunuz? İşte şu çantanın içinde sizi iknaa kâfi delil vardır. Telâş buyurmayınız..." dedi.

Nazire'nin irae edeceği delailin beni iknaa, ilzama kifayeti hususunda emniyetini gösterir bir sada ile söylediği bu sözleri beynimin içinde bir yıldırım tırakasıyla patladı. Gözlerimin önünde şimşekler çakmağa, alevler yapmağa başladı. O kadar vakittir taharri-i muztaribanesiyle[25] geceleri bîhab kaldığım rakib-i muhayyelimin zevcemle olan delail-i muaşakası şimdi o siyah çantadan çıkacaktı. Bir mecnun-ı mütehevvir[26] kesilmiştim. Hemen çantaya saldırdım. Nazire'nin bir işaret-i seriası üzerine dadı kalfa çantayı çekti. Nazire, mülayimâne bir sada ile:

"Beyefendi kendinize geliniz. Hiddetin şiddetin lüzumu yok. Şimdi her şeyi görüp her hakikati öğreneceksiniz."

Dadı kalfanın üzerine saldırdım. Bîçare kadın, havfından raşeler içinde kalarak:

"Bu adam çıldırdı me? Beni boğacak me?" tazallümleriyle yaygaralara başladı.

Nazire müsterhimane:

"Naki Beyefendi, rica ederim aklınızı başınıza toplayınız, bundan sonra siz benim dert ortağım olacaksınız. Bütün ümitlerim sizde... Fakat siz böyle bir erkeğe yakışmayacak telâşlara, gürültülere kalkarsanız benim halim ne olur?"

Teskin-i teessüre uğraşarak sordum ki:

"Çantanın içinde ne var?"

"Zevceniz hanımefendinin kocama yazdığı muhabbetnameler... Elbette sevgili Bedia'nızın yazısını tanırsınız."

"Tanırım. Yüz nevi yazı içinden onunkini tefrik edebilirim."

"Pek güzel... Telâş etmeden şimdi beni dinleyiniz... Bu işe dair olan tahkikatımı size bir bir söyleyeyim. Zevcim Fatin

---

24. Fevkalmemûl: umulandan çok.

25. Taharri-i muztaribane: muztaribane araştırmalar.

26. Mecnun-ı mütehevvir: hiddetten mecnuna dönme.

Bey beni almazdan ve hareminiz Bedia Hanım size varmazdan evvel ikisi birbiriyle sevişirlermiş. Fatin Bey, Bedia'yı almak için çok uğraşmış. Nasılsa muvaffak olamamış. Sonra Bedia'yı size vermişler, teskin-i ye's için Fatin Bey de beni almış... Zevceniz size gelin gittiği akşam, öteki bana güveği girmiş; yani zifaflarımız aynı gecede vuku bulmuş. Bu vukuatın içinde birtakım esrar var ki onlara tamamiyle vâkıf değilim. Bedia ile Fatin Bey elan mektuplaşıyorlar. Mektupları getirip götüren de hani zevcenizin Peyker isminde bir halayığı yok mu? İşte odur. Fatin Bey bizde iç güveyisidir. Beraber getirdiği bir 'bürosu' var. Onun en alt katında silme pervaz gibi duran peri, meğerse bir gizli gözmüş. Odada yalnız kaldığı zamanlar o gizli gözü çekip içinden birtakım mektuplar çıkararak ağlaya ağlaya okuduğunu birkaç defa gözetleyip gördüm. Bendenizin okuyup yazmam yoktur. Bu mektupların Bedia Hanım'dan geldiğini tahkik ettim. Kocamı pek ziyade sevdiğim için kıskançlık saikasıyla arkasına gözcü tayin ettim. Peyker'in evvelâ sizin konaktan çıkıp Bedia Hanım'ın pederinin konağına uğrayarak orada çarşaf değiştirdikten sonra ta Fatin Bey'in kalemine kadar gittiğini, kendisiyle görüştüğünü haber aldım. Henüz zevcimin bir şeyden haberi yoktur. Bu muaşakayı keşf ettiğimi bilmiyor. Ben bu mektupları o gizli gözden çaldım. Akşam götürüp yine yerlerine koyacağım. Daha hiçbirini kimseye okutmadım. Beyefendi, işte size getirdim. İçlerinde ne yazılı olduğunu ben de bilmiyorum. Ben kocamı çıldırasıya severim. Bu hal ayıptır. Ne suretle olursa olsun karınızı zaptediniz. Besbelli kocamı elimden almak istiyor. Beni Fatin'den ayırırsa gideceğim yer ya mezar ya tımarhanedir. Bu sırrı (faş) etmemenizi de tekrar rica ederim. Çünkü kocam duyarsa mutlaka beni bırakır."

Dadı kalfa: "Evet efem, bu işin gizlenmesini gayretiniz çok lâzımdır."

Nazire: "Mektupları şimdi size birer birer okutacağım. Biz de dinleyeceğiz. Bunların sevişmelerine mâni olmak için ne yapmak lâzımsa o yolda hareket etmeğe karar verelim. Mektupları okuduktan sonra yine bana iade edeceğinize namusunuz üzerine söz veriyor musunuz?"

Dimağımda peyda olan o ilk şiddeti şimdi bir uğuşukluk takip etti. Bana hitab edilen sözleri yarı anlar yarı anlamaz bir hale geldim. Gözlerimin önüne açılan uçurum pek büyüktü. Zevceme olan şiddet-i muhabbetime mi yanayım? Namus meselesini mi düşüneyim? Felâketen Nazire ile hemen aynı halde, aynı derece-i teellümde[27] gibiydik. Zavallı kadına teminat-ı lâzımeye müsaraatle:

"Evet, mektupları okuduktan sonra yine size iade ederim. Endişe etmeyiniz" dedim. Nazire, entarisinin cebinden küçücük bir anahtar çıkararak çantayı açtı. Bana şeklen murabbaa karip birkaç zarf uzattı. Zarfları tanıdım. Zevcemin kullandığı mektup kâğıtlarındandı. Mektupları elime alınca hafifçe beyaz leylak hülasası istişmam[28] ettim. Evet, Bedia'nın dolaplarını, sandıklarını, çekmecelerini tatir ettiği en sevdiği bir koku... Artık yazıyı tetkike lüzum yoktu. Zarfların eşkâli, kâğıdın nevi, leylâk rayihasını o mektupların zevcemin dest-i tahririnden çıktığına bende zerre kadar şüphe bırakmadı. Ekser leyal-i ezvakımda sinesi üzerinden koklaya koklaya doyamadığım bu leylak rayihası o dakikada gönlümde o kadar şiddetli hissiyat, takat-ber-endazane[29] hatırat uyandırdı ki mektupların esna-yı kıraatinde Nazire Hanım'dan evvel benim bayılacağıma hükümde tereddüt etmedim. Bütün metanetimi toplayarak zarfları açtım. Mektupların hayır muhabbetnamelerin tarihlerine bir bir göz gezdirdim. Cümlesi Bedia ile olan zifafımızdan sonra yazılmış. Zevcem bütün bu muhabbetnamelerin zîrlerine bila-havf ve'l-ihtiraz[30] imzasını gayet okunaklı surette atmış. Bu cüreti de sevgilisi 'Fatin' Bey'e olan derece-i emniyet ve itimadına bir miyar-ı celi demektir. Tarih itibariyle en kadim olanı elime alarak fart-ı teessürden vücudumla beraber titreyen sadamla:

"Hemşire hanım, dadı kalfa dinleyiniz. Zevcemin diğer bir erkeğe yazdığı bu muhabbetnamelerin birincisini size harfiyen işte okuyacağım" dedim. İkisi de endişe-i tesettürü, hicabı

27. Derece-i teellüm: elem derecesi.

28. İstişmam: koku alma.

29. Takat-ber-endazane: takat kırarcasına.

30. Bila-havf ve'l-ihtiraz: korkup çekinmeksizin.

sıkılmayı bertaraf ederek peçelerini tamamiyle açtılar. Nazire'nin pembe yumuk yumuk top siması, siyah kehribar gibi kara, parlak çekme gözleri, ufacık ağzı burnu, hasılı sevimli müdevver çehresi meydana çıktı. Böyle bir güzel kadını bırakıp da benimkiyle uğraştığı için kalben Fatin Bey'e lânetler okumağa başladım. Dadı kalfanın kart çehresinde de oldukça bir sevimlilik vardı. Hanıma derece-i sadakatı suret-i nazarından, vechinde peyda olan bütün hutut-ı teellümatından[31] vâzıhan anlaşılıyordu. Zavallı dadı, dikkatli dinleyebilmek için sol kulağını ağarmış saçları arasından bütün bütün çarşaftan dışarı çıkardı.

[Naki Bey bu noktada yerinden kalktı. sandalye üzerinde duran kürklü paltosunun cebinden beyaz ipekli mendile sarılı bir deste kâğıt çıkararak içinden birini bilaintihab[32] cehren kıraate başladı.]

"Of Fatin! Of!

"Lisanımızda beyan-ı teellüm için nidâ kelimatı ne kadar az! Of diye haykırsam... Ah feryadiyle çâk çâk, aman figanıyle tebah olsam yine size isma-ı suziş[33] edemeyeceğim. Dünyada sizi sevmekten gayrı bir cürmü olmayan bir kadına bu kadar zulüm günahtır Fatin... Cevrin bu derecesi ne şeref-i âdemiyete, ne de şan-ı reculiyete yaraşır.. Beş tahassüraneme cevap vermediniz... Bilmem ki pederime aleyhinizde ne söylemişler? Tarafınızdan bana dair vukû bulan talebi şiddetle reddetti. Sizin isminizi bile yanında kimseye andırmıyordu. Pederimin gönlünü yapmak için muktedir olabildiğim tekmil vesaiti, desaisi istimal etmekteyken, Allah kahretsin izdivacıma Naki isminde karı celladı tâlip zuhur etti. Tâlibin asaletine, servetine tamaen peder hiç re'yimi sormaksızın nikâhı kıydırıverdi. Size bunları ayrıldığımız son günü Mîrgün korusunda ağlayarak anlatmadım mıydı? Benim için bir darü'l azab[34] olan Naki'nin hanesine nasıl gireceksem oradan yine

31. Hutut-ı teellümat: elemli hatlar, çizgiler.

32. Bilaintihab: seçerek.

33. İsma-ı suziş: özlemden yanmayı hissettirme.

34. Darü'l azab: azap kapısı.

öyle bâkir çıkacağımı, ilk geceden kendimi kovdurmağa uğraşacağımı söylemedim miydi? Ben bu suretle harekete ahdettim. Siz de teehhül etmeyip beni bekleyeceğinize kasemle söz vermiştiniz. Ben ahdimde vefa gösterdim. Siz sözünüzde niçin durmadınız? Ah Fatin ah...

"Bana olan muhabbetiniz gibi yüreğiniz de zayıfmış. Bin lânetle dahil-i zifafı olacağım herifin hanesinden yine o gece avdet edeceğime dair vâki olan peymanıma mertçe itimat gösterebilecek kadar sizde metanet-i kalbiyye yokmuş. Bu vaadimi ehemmiyet-i lâzımesiyle takdir edemeyerek beni ahdimde kâzib zannıyla siz de yine o gece kendi hahişinizle bir kadına güveği girmek gibi bir muamele-i nâreva[35] ile kudsiyet-i muhabbetimi tahkirden geçmediniz... Teehhülünüzü bir hafta sonra duydum. Naki ile olan felâket-i zifafım gecesinde bu ikinci felâketten haberdar olabileydim fedakârlığıma, samimiyet-i aşkıma karşı gösterdiğiniz bu güfrana mukabeleten ben de âlemin lisan-ı tan u teşniini[36] üzerime celbederek işitilmedik bir cüretle ilk geceden dar-ı zifafı çiğneyip çıkmazdım... Mademki aşkınız beni bu cürete sevk etti, şimdi siz de benim size olan şiddet-i muhabbetime hürmeten istirhamatıma tevfik harekete mecbursunuz. Hayır Fatin... Hayır... Ben peder maderimin tekdiratı altında tahassürünüzün teellümatı içinde bütün ikdarımla yalnız başıma inleyip ağlayıp dururken siz öbür tarafta velev ki menkûhanız olsun diğer bir kadınla hemaguş-ı ezvak olamazsınız. Bunu vicdan-ı beşer değil, kulub-i sibâ[37] bile tecviz etmez.

"O muhacir midillisi kıyafetli karıyı nereden buldunuz? Mümkün değil sizi onunla yaşatmayacağım.." Bu son cümlenin hitam-ı kıraatinde Nazire bir baran-ı beka ile ayaklarıma kapanarak:

"Aman beyefendi! Beni kocamdan ayırmak istiyor galiba... Câriyeniz, kulunuz olayım... Bana günahtır. Vallahi ölürüm. Ben Fatinsiz bir gün bile yaşayamam. Kocamı bu karının elinden kurtarınız, ne olursa sizden olur."

35. Muamele-i nâreva: reva olmayan muamele, davranış.

36. Lisan-ı tan u teşni: ayıplama, ta'n etme.

37. Kulub-i sibâ: canavarların kalbi.

Dadı kalfa bir istigrab-ı eblehane ile yüzüme bakarak:

"Ne yazmış anlayamadı! Zevciyeniz muhacir midillisine mi binmek istiyor efem?"

Nazire: "Hayır dadı hayır... Beni midilliye benzetiyor. Mutlaka kocamdan ayıracağını yazıyor."

Dadı kalfa kıpkırmızı kesilerek:

"Hay utanmaz kaltak... Hiç sizin gibi koskoca hanım midilli olur muymuş? Sizi boşatıp da Fotin Bey'e kendisi mi varacak? Onun kocası yok mu? İşte arslanım gibi... Ağlama hanım ağlama... Bu onu boşamadıktan sonra... Onu Fotin Bey'e nasıl varabilir?"

Bu saf vicdanlı kadınlara ne söyleyeceğimi şaşırdım. Yine kıraatime devamla:

"O menhus karıyla sizi aynı ferraş-ı safada[38] yekdil yekvücut bildikçe, bu levha-i basire-suz[39] her gece rüyalarımda cehennem manzaraları icat ettikçe şiddet-i aşkımın bir sevda-yı intikama tahavvülünden korkunuz sevgilim... Bir âciz kadınım. Fakat saikım muhabbetiniz oldukça her şeyi göze aldırmaktan çekinmem, yaşarsam sizinle yaşayacağım... Ölürsem yine birlikte öleceğim. Menfurunuz oluşuma sebep boynumdaki rabka-i nikâh[40] değil midir? Onu pederim geçirdi. Lâkin kariben görürsünüz, ya boynumu parçalarım ya o rabıta-i felâketi..."

Dadı kalfa:

"Kimin boynusunu parçalıyor efem?"

Ben: "Zevcem ya benden boşanacak yahut kendi boynunu parçalayacakmış..."

Dadı: "Onun boynusunu kurtlara kuşlara parçalasın inşallah..."

Ben: "Karımı seviyorum ama bu inkisarınıza amin demekten başka çare göremiyorum..."

"Siz öyle ben böyle yaşayamayız. Ben ihtiyarım haricinde bu nikâh belâsına uğradım, siz ise kendi arzunuzla diğer bir

38. Ferraş-ı safa: sefa döşeği.

39. Levha-i basire-suz: gönlü yakan levha, manzara.

40. Rabka-i nikâh: nikâh halkası.

kadına rabt-ı hayat eylediniz. Kim kimin nazarında küçülecek, mâyup kalacak? İkimizden hangimiz muhtî ise en evvel onun bir tarziye-i muhabbet olarak tashih-i hareketle diğerinden istirham-ı af etmesi lâzım gelir. O muhtî işte sizsiniz. Fatin bu hatanızı, bu günahınızı, bu hakaretinizi ancak o karıyı terk etmekle affettirebilirsiniz. Ben kalben menkûheniz oldukça öteki nikâh-ı suverin hükmü yoktur. Damarlarımda deveran eden seyyale-i aşkınız o rabıta-i nikâhı kesr için bana memulünüzden ziyade kuvvetbahş olacağından emin olunuz. Kariben bu hakikatı nazarınızda isbat edeceğim. Fakat... Fakat sevgilim siz o Nazire-i kasireden bir an evvel kat-ı rabıta-i zevciyet[41] ediniz ki ben de sizin olmak, Naki'den kurtulmak için kuvvet ve cesaret-i matlûbiyeyi daha çabuk iktisab etmiş olayım. Bu mektubuma sürat-i mümküne ile cevap isterim Fatin."

Dildade-i bedbahtınız

Bedia

Bu mektubun hitam-ı kıraatinde yeisten, hiddetten kesbettiğim hâl kabil-i tarif değildi. Ağlayamıyor, fakat müthiş bir elem-i asabi ile titriyordum.. Nazire'nin eşk-i teellümünü kurutmağa mendiller kifayet etmiyordu.

Bîçare kadın:

"Benim adım Nazire-i kasire öyle mi? Ah ne çok bilmiş kepaze karınız varmış... Beni kocamın gözünden düşürmek için bakınız ne sözler bulup yazıyor. Ah a dostlar içime öyle ilham olunuyor... Bu karı mutlak beni kocamdan boşatacaktır. Zaten Fatin'in bana karşı olan muamelesini, tutumunu beğenemiyorum. Aman Naki Beyefendi, ne olursa sizden olur..." tazallumlarıyla tıkana tıkana ağlıyordu.

Dadı kalfa, lâyıkıyla anlayamadığı meal-i mektuptan bitteessür[42] gözlerinden inen yaşların bir kısmını mendiliyle silerek, kısm-ı diğerini de diliyle dudaklarının üzerinden toplayarak yüzünü buruştura buruştura:

41. Kat-ı rabıta-i zevciyet: karı koca bağını kesmek, ayrılmak.

42. Bi'tteessür: teessürle.

"Zevceniz benim hanıma kısarak mı diyor efem? Onun edepsiz dilini bütün eşeklerin arıları soksun soksun, ekmecilerimin somunları gibi şişirsin... Allahımdan dilerim. Kepazelerin kepazesi... Sokaklarımın süpürgesi..."

Kim kime teselli verecek? Nazire bana mı, ben ona mı? Hangimiz daha ziyade muhtac-ı teselliyet idik? En büyük felâketzede ben kendimi görüyordum. Fakat erkek olduğum için za'f-ı akıl ve hisce elbette benden ziyade acınacak bir halde olan Nazire'nin tahfif-i yeisine uğraşmayı kendime bir vazife bilerek dedim ki:

"Beyhude telâşlarla ağlamayınız hemşire hanım. Henüz nazarımızda Fatin Bey'in bir günahı, bir kabahatı tebeyyün[43] etmedi. Zevcem onu azdırmaya uğraşıyor. Bakalım o ne yolda mukabele edecek? Diğer mektupların kıraatinden her şey vazıhan anlaşılacak zannederim..."

Bedia'nın hatt-ı destiyle muharrer dört beş mektup daha okudum. Zevcem hep bunlarda Fatin'e olan şiddet-i aşkından, âlâm-ı bîintihasından,[44] nevmidane gözyaşlarından bahsediyor. Herifi zevcesini tatlike son derece bir şiddetle teşvik ediyor. Bütün belâgat-ı iknaiyesiyle sevgilisini gâh tehdit gâh tatyibe uğraşıyor. Mektuplarına cevap alamadığından dolayı cangüdaz feryatlar, şikâyetler ediyor. Bu teessürnamelerin çoğunu geçerek yalnız hikâyemizin tavzih-i vukuatına[45] medar olacak birkaçını okuyacağım.

İşte diğer bir mektup!

"Hain Fatin!

"Altı teellümnameme[46] bir cevab-ı mücmel[47] olarak gönderdiğin o tek mektubu öyle bir lisan-ı teşni ve şiddetle yazmağa acaba vicdanın nasıl razı oldu? Ben seni sevmiyormuşum! Gösterdiğim teessürat-ı muhabbet hep câliymiş... Naki'nin hanesinden ilk gecedeki avdetim sevk-i aşkınla değil, kimse-

43. Tebeyyün: ortaya çıkma.

44. Âlâm-ı bîintiha: sonu gelmeyen elemler.

45. Tavzih-i vukuat: vukuatı tavzih eden, açıklayan.

46. Teellümname: elem mektubu.

47. Cevab-ı mücmel: acele cevap.

ye karşı itiraf olunamaz bir maâbe-i nisvaniyetimden[48] dolayı vuku bulmuş. Ben oradan âdeta yüz karasıyla kovulmuşum! Namussuz... Sus yetişir... Hiç vücudu olmayan bu sözü nereden çıkardın? Bütün âlem aleyhimde bu yolda şahadet etse hep onlara karşı çıkacak sada-yı müdafaayı ben senden beklerdim. Vicdansız... Sen ise kimsenin aklına gelmeyen bir cinayetle beni ithamda birinci olmaktan çekinmiyorsun. Hükmündeki bu denaeti anladığın gün emin ol ki nedametin pek büyük olacaktır. Bunu böyle eşna rezaletle itham ettikten sonra bak neler yazıyorsun! Rica ederim kaleminden çıkan sütur-ı hezeyana bir göz gezdir de hiss-i hicaptan zerrece nasibin varsa utan yerlere geç... İşte aleyhimdeki türrehat-ı ithamiyen:[49]

'Duvağınızın setredemediği bir rezaleti bana varmakla kapatırım zannediyorsanız bu zehabınız hatadır. Senelerden beri beni mecnuna çeviren şiddet-i aşkınızın teskinini artık vusul-i pejmurdenize bedel mezar artık intiharda arayacağım. Bu maâsi ve muâyibinizin nasıl olup da gönlümdeki nar-ı muhabbetinizi henüz itfa edemediğine mütehayyirim. Sizden teneffüre uğraştıkça yüreğim büsbütün ateş alıyor. Bu ateşi teskine bir deva bulurum zannıyla evlendim. Evet, itiraf ederim, zevcemi mümkün değil sevemiyorum. Biçare kadının fart-ı aşkından, bana olan samimiyet-i muhabbetinden şüphem yoktur. Kendisi çirkin de değildir. 'Kalb-i beşer[50]...' Bu nasıl muamma-yı muğlak bilmem ki? Nazire'nin binde bir kadında bulunmayan hasail-i nisvaniyesi[51] kendini bana sevdiremiyor... Daha ne istiyorum? Anlayamadığım işte burası... Mesele sırf ilm-i ahval-i ruha[52] ait... Gönlümü zapteden timsaliniz oraya diğer bir kadın hayali yanaştırmıyor. Sizi seviyorum Bedia... Galiba ölünceye kadar da seveceğim... Fakat fakat... Doğrusunu söyleyeyim mi? Aşkınızdan evvelce şüphelenmiştim.

48. Maâbe-i nisvaniyet: kadınca kusur.
49. Türrehat-ı ithamiye: saçma suçlamalar.
50. Kalb-i beşer: insan kalbi.
51. Hasail-i nisvaniye: kadınlık hasletleri.
52. İlm-i ahval-i ruh: ruhiyat.

Bütün gözyaşlarıma, o istirhamat-ı elemiyyeye merhamet etmeksizin Naki'nin hanesine gidişiniz bu şüphemi bir hakikat-i bahire[53] haline getirdi. Ondan müfarakatınızdan sonra vuku bulacak izdivacımızda kendinizi bana bir dul kadın olarak satıp bu hud'anız[54] sayesinde ayıp mazinizi setr etmiş olmak, bana bir salahiyet-i muaheze[55] bırakmamak istediniz. İşte ben bu hileye aldanmadım ve aldanmayacağım... Yeis-i sevdanızla öleceğimi bile bile sizden kaçacağım... Artık bir yerde beni göremezsiniz. Tezevvücünüzle mânen ölmedense maddeten vefatı kendimce bahtiyarlık addederim. Elveda..'

"Öyleyse Fatin geber... Beni itham ettiğin rezâilden karîben nazarında tebriye etmek bence mümkündür. Ben hane-i zevcimden aleyhimde tevehhüm ettiğin ayb-ı nisvaniyetimden dolayı kovulmuşum? Pekâlâ! Oraya yakında muzafferen duhul eder, zevcimle yaşamağa başlarsam bu denaetkârane şüphenin bîesas olduğunu ispat etmiş olurum ya? Bu hakikat nazarında sabit olunca o zaman benden değil vicdanından biraz sıkılmış olsan bu bence kâfidir. Elveda alçak Fatin... Allah Naki'yi bana... O bodur karıyı da sana mübarek etsin.."

Naki Bey'in zevcesi Bedia

Nazire, yeisle sürurun memzuciyetinden[56] mütehassıl gözyaşları dökerek ellerini çırpa çırpa:

"Oh yarabbi şükür!... Bozuştular değil mi? Ama neme lâzım... Fatin beni sevmiyormuş... Sevemiyormuş... Anlaşılan hâlâ gönlü zevcenizdeymiş.."

Dadı kalfa, esasına intikal edemediği şu neticeye gülmek mi, ağlamak mı lâzım geleceğini tayinde mütehayyir kaldığını ima eder bir çehre ile:

"Biribirine bozuşmuşlar mı efem? Ah küçük hanım, gözlerimiz aydınlar olsun... Elbette efem... Bunu böyle olacağına bellidir... Kötü karıların mumları yatsıma kadar yanar. Onu Fotin Bey anlamadı mı?"

---

53. Hakikat-i bahire: bahir hakikat.
54. Hud'a: aldatma, hile.
55. Salahiyet-i muaheze: muaheze salahiyeti.
56. Memzuciyet: birbirine karışma.

Ben hiddetle:

"Dadı, ağzını topla... Kötü karı dediğin henüz zevcemdir..."

Dadı şaşırarak:

"Zevceniz olsun, onun gibi karıya iyi denmek lâyık olur mu efem?"

Ben: "Ona olmaz da Fatin Bey gibi kocaya mı iyi demek lâyık olur?"

Dadı: "Hakkınız var... Onun orasını öyle... İkisinin de boyunlarını altında kalsın..."

Nazire: "Dadı, kocama intizar etme!"

Dadı: "İki kötü dünyaya gelmiş... Birisini buna karı olmuş, ötekisini ona koca olmuş... Onlar ikisi de sizi istemiyor işte. Beni böyle karısı olsa boşarım... Onun gibi kocası olsa kovarım... Siz ne için bunlara ağlıyor efem?"

İşte size bir 'efem' ki elifinden mimine kadar haklı... Dadı doğru söylüyor. Bu çetrefil beyanındaki efkâr-ı sâlime güzel bir lisanla ifade edilse Nazire ile benim için üssü'l hareket[57] ittihazına seza parlak bir düstur-ı felsefe şekline girer. Fakat ikimizin de beynine ateş yağıyor. Dadı değil a hükema-yı zamanın belâgat-i iknaiyede en îcazkârları karşımıza çıksa bizce sözlerinin bir tesiri olmayacak bir haldeyiz. Nazire Fatin'den ayrılınca öleceğine hükmediyor. Ben Bedia'yı bırakınca çıldırırım zanneyliyorum.

57. Üssü'l hareket: harekete esas olan.

Altı

Aylarca arayıp da keşfedemediğim rakib-i muhayyelim işte artık çak-ı perde-i hafa[1] etti. Nazire'nin Fatin'i, dadı kalfanın Fotin'i, benim de adu-yı ekberim[2] olan bu zata artık 'rakib-i muhayyel' nam-ı hayalisini vermemeli. Bâdema işin içinde ne hayal kaldı ne hayalât... Fatin Beyefendi boylu boyunca meydana çıktı. Bugün evini, kalemini tahkik ederek yarın kozumu pay etmek üzere kendisiyle görüşebilirim. Bu herif ne garip hilkatte bir adammış? Zevcemi vücudu olmadık bir leke ile itham ediyor. Hem bunu insafane isnadında, rezilâne iftirasında pek ileri varıyor. Âlemin zevcesinin nakısa-i iffeti ondan mı soruluyormuş? Ben kendisine gösteririm.

Elimde mektuplar öyle kaldı, daldım. Düşünüyorum. Ama ne düşünüyorum? Onu bilemiyorum. Nazire de gözlerini kırlara dikti. Daldı kaldı. Dadı kalfa endişenak bir çehre ile ikimizi seyrediyordu. Artık ağlamaya fâsıla verdik. Mesele pek mühim, pek nâzik, pek vahimdi. Fatin'le Bedia'nın hıyanet-i bahireleri gözümüzün önünde dururken o kocasını müdafaaya, ben karımı mâsum görmeğe uğraşıyorduk. Hangisi daha kabahatli? Fatin mi, Bedia mı? Allah için söylemek lâzım gelirse Fatin'in pek o kadar suçu yok. Bütün çiftelilik, bütün kabahat zevcemde...

---

1. Çak-ı perde-i hafa: hafa perdesini açmak, ortaya çıkmak.
2. Adu-yı ekber: en büyük düşman.

Herifi aylarla azdırmağa, zevcesini tatlik ettirmeğe uğraşmış. Yüz bulamamış, mektuplarına cevap alamamış. Nihayet muhakkirane bir mektup almış. O ithama, o iftiraya tahammül edememiş, bu isnad-ı şenianeden Fatin nazarında tebriye etmek için benimle barışmayı göze aldırmış. Bu tahkir neticesi olarak zevcem bize avdet etmiş... Bir hayli müddet düşündükten sonra Nazire'ye dedim ki:

"Hemşire hanım, durunuz, hiçbir hükmümüzde acele etmeyelim. Fatin'le Bedia'nın ne bozuştuklarına sevinelim ne de barıştıklarına ağlayalım. Bakınız elimde daha okunmadık birkaç mektup var. Onları da okuyayım. Bakalım mesele ne renk kesbetmiş? Bütün metanetinizi toplayarak dinleyiniz. İcap ettikçe bana da teselli veririz. Reviş-i hâle bakılırsa ne o kocadan sana, ne de o karıdan bana hayır var...

Nazire'nin yine gözleri sulanarak:

"Öyle demeyiniz beyefendi, kocamdan ayrılırsam yaşayamam, ölürüm; bunu muhakkak biliniz..."

"Ölürseniz ne yapayım? Size bir 'Allah rahmet eylesin' demekten gayrı bir iyilik elimden gelmez."

"Beni korkutuyorsunuz... İnşaallah mektupların sonu hayırlı çıkar..."

Dadı kalfa sallana sallana gayet yürekten:

"Amin efem Amin!"

Ben: "Haydi bir amin de benden. Fakat zevcemin son zamanlarındaki hırçınlıklarını gözümün önüne getiriyorum da bu mektupların sonundan hayır umamıyorum. Fatin Bey'in şu yakın zamanlardaki size karşı olan muamelatı da elbette sizce mâlûmdur ya?"

Nazire: "Artık bana ettiklerini sormayınız beyefendi. Ben tahta, o burgu... Her gün beni yiyor oyuyor... Ben onun nazarında artık tu kaka oldum. Ne yapsam kabahat oluyor. O bana eza ettikçe benim ona olan muhabbetim katmerleniyor; kaymak bağlıyor."

Ben: "Zevcemle işte aynen benim halim de böyle... Siz tu kaka olmuşsunuz, ben Bedia'nın nazarında kakanın kakası oldum. Onlar bize bu eziyetleri ettikçe o hainlere karşı bizim

muhabbetlerimiz niçin kaymak bağlıyor? Siz bunun hikmetini anlayabildiniz mi? Ben anlayamadım."

Nazire: "Hikmet-i ilahi, bilmem ki..."

Dadı kalfa gözlerini açarak:

"Hikmetini ilahidir efem. Orasına söz olmaz. (Fakat) onun kaymaklanmasının sebebini sizin gönülleriniz arsızdır. Hicranı tutmaz efem..."

Ben: "Ah dadıcığım... Hikmet-i beyanına sen beni yavaş yavaş hayran ediyorsun. (Nazire'ye hitaben) Bakınız dadı maiyet-i muhabbetimizi nasıl teşrih ediyor?"

Dadı büsbütün bir tavr-ı hakîmane alarak:

"Hiç ben onu teşrif etmez mi efem? Bakınız çünkü... Bu Fotin Bey'in de pek o kadar güzellik yoktur; para dersen bizim küçük hanım onu cebine koymazsa kendisinde hiç bulunmaz efem. Kendine parasını olsa onu çoktan küçük hanımı boşaması niyetlisidir. (Fakat) işte bu para meselesine..."

Ben: "Demek Fatin Bey hem çirkin, hem züğürttür öyle mi?"

Nazire: "Aman beyefendi, siz dadıma bakmayınız. O öyle aldığını bulduğunu söyler. Şu mektupları okuyunuz da meraktan kurtulayım."

Diğer mektubu açtım. Artık kadınlara karşı itidal-i dem göstermek istiyorum. Lâkin halecanım son derecede... Kıraate şürudan evvel daire-i hasbühalimiz daha daraldı. Başlarımız birbirine daha yaklaştı. Bu defa Nazire ile dadı büsbütün can kulağıyla dinlemeğe hazırlandılar. Okuyacağım mektubun tarihi evvelkilerden yedi ay kadar muahhardı:[3]

"Vefasız!

"Aşk ne müthiş bir marazdır! İstila ettiği gönüllerde ne irade-i cüz'iye bırakır ne ihtiyar... ne de kudret-i muhakeme... İnsan sarsara tutulmuş zayıf bir fidan gibi onun şedit sarsıntılarına boyun eğmekte muztar kalır. Böyle olmasaydı Fatin! Hakkımda vâki olan o hakaret-i şenianızı[4] affetmez, bugün

3. Muahhar: sonra.

4. Hakaret-i şenia: şeni hakaret.

şu mektubu size yazmazdım. Bir ayda sekiz feryadnamenizi aldım. Bunlara uzun müddet cevap vermemeğe azmetmişken ihtiyarımdan daha şedit bir kuvve-i müessire,[5] bu ahd-i kalbimi nakza[6] parmaklarımı icbar ediyor. Size şu satırları yazdırıyor. Bir müddet daha icbar-ı muhabbetime galebeye uğraşarak sizi cevapsız bırakacaktım. Fakat son mektubunuzdaki karar-ı mahv fikriniz beni tedhiş etti. Cevap almazsanız intihar edeceğinizi yazıyorsunuz."

Nazire: "Kocam ne edecekmiş? Anlayamıyorum..."

Ben: "İntihar edecekmiş..."

Nazire: "İntihar nedir beyefendi?"

Ben: "Ne olacak? Karımın derdinden Fatin Bey kendini öldürecekmiş..."

Nazire: (Ağlaya ağlaya haykırarak) "Ah alnımın kara yazıları! Ah fidan boylu kocacığım beni bırakıp da el kadınlarının derdinden kara topraklara mı gireceksin? A dostlar bakınız kaç cana birden olacak? O yetişmeyesice karınız kocama büyü yapıyor. Naki Bey misin nesin karını zaptet. Yoksa yarın evinize gelir, saçını başını yolarım..."

Ben hiddetle:

"Seni sevmeyen herife fidan boylu kocacığım diye ağlamaya utanmıyor musun? Öyle alçağın yaşı yerlerde sayılsın. O kendini öldürmese zaten yarın gidip ben geberteceğim...

Nazire: "Onu öldüreceğine ilk önce karını gebert beyefendi. O namussuz, o süpürge, o yellos karını..."

Dadı kalfa mütehayyirane:

"Barıştılar mı efem?"

Ben: "Onlar barıştılar. Şimdi biz bozuşacağız galiba..."

Nazire: (Mendiliyle yüzünü kapayıp tıkana tıkana) "Dadıcığım, kocam kendini öldürecekmiş..."

Dadı: "İnanma kızım... İnanma... Onu öyle söyler... Korkutmak için söyler... Hiç Fotin Bey'i kendisini öldürür mü? Onu seni üzer üzer öldürür de yine kendisini öldürmez... Safasını bakar..."

---

5. Kuvve-i müessire: müessir kuvvet.

6. Nakz: bozma.

Ben: "Durun telâş etmeyin... Şu mektubun alt tarafını okuyalım, kimin ölüp kimin kalacağı o zaman belli olur."

"Tabiatınızı bilirim. Lüzumundan fazla doğru sözlüsünüz. Daima kavliniz kalbinizin tercümanıdır. Derununuzda ne varsa lisanınız da odur. İşte bu tabiat-ı rastgûyaneniz[7] saikasıyladır ki her ne sebeple ise aleyhimde tevehhüm[8] ettiğiniz o ithamı düşündüğünüz gibi bana yazmaktan kendinizi men edemediniz. Tabiatınıza yakinen mücerrebim[9] bulunmasaydı beni dereke-i esfel-i nisvaniyete[10] indiren o sûihükmünüzü bugün hiçbir mazeret bana affettiremezdi. Şiddet-i muhabbet sevkıyle intihardan bahsedenlere ben evvelden gülerdim. Böyle bir fiil-i mecnunâne emsali adîm denecek harekâttan değilken, 'Hiç yeis-i sevda ile insan nefsine kıyar mı? Buna cüret edenlerin saikı aşk değil cinnet olmalı' derdim. Fakat bugün öyle demiyorum. Bugün yeis-i muhabbet insana ölümü temenni ettirir diyorum. Bir âşık, intihardan dem vurursa bu fiile cüret edeceğine inanıyorum. Böyle sözlere artık gülmüyor, ağlıyorum. Çünkü sevgilim, çünkü... Ben de şu saatte aşkın serhad-i yeisinde dolaşıyorum. Avdet müstehil, ilerisi uçurum. Kendimi bu âmâk-ı halasa[11] bırakıvermek için o hufrelere nazar-ı iştiyakla baktığım saatler çok oluyor. Ölümden korkmuyorum Fatin! Yalnız o ademâbâda seninle destbedest, lebberleb huzuz olarak atılmak istiyorum. Ah o zaman, işte o zaman o zulam-ı mevt benim için bir baht-ı sermedî olur."

Ben döğüne döğüne feryat ederek:

"Ah eyvah!"

Nazire: "Ne oluyorsunuz beyefendi?"

Ben "Karım kendini öldürmek istiyor...

Nazire: (Girye ile tebessüm beyninde acib bir çehre ile) "Ben ağlarken ayıplayordunuz... Sizi sevmeyen bir kadın için ah of demeğe utanmıyor musunuz beyefendi?"

---

7. Tabiat-ı rastgûyane: doğru sözlü tabiat, huy.
8. Tevehhüm: vehm etme.
9. Mücerreb: tecrübe olunmuş.
10. Dereke-i esfel-i nisvaniyet: kadınlığın en aşağı derekesi.
11. Âmâk-ı halas: kurtuluşun derinliği.

Ben: "Dur, acele etme hanım... Bedia yalnız ölmüyor... Kocanızla el ele, dudak dudağa öleceklermiş..."

Nazire: "İlahi o karının elleri dudakları kopsun... Kendi öleceği varsa gebersin, kocamı niçin beraber sürükleyecekmiş bakayım?"

Ben: "Keyiflerinin kâhyası mısın? İşte öyle öleceklermiş."

Dadı kalfa büyük sadasıyla bağırarak:

"Bu telâşiyelere lüzum yoktur efem... O kör olasılar ikisi de ölmez... Hay kepaze karı... Hay ne musibet herifmiş onu... Dünyada işitilmedi şeyler efem..."

"Artık huzurundan zebani görmüş gibi bîzar olduğum Naki'den kaçmak için baş ağrısı bahanesiyle tenha odalara kapandığım zamanlar bu fikr-i intihar benim zihnimi de târac etmekten bir an hâlî kalmıyor." [Naki Bey, hikâyesinin bu fıkra-i müessiresinde mosmor kesilerek:

"Yanıyorum. Limonata birader!" diye haykırdı. Hakikaten limonata içilecek nokta... Hemen bardağı takdim ettim. Fakat bu ateşi öyle bir iki bardak şekerli limonlu suyun teskin edebileceğine hiç ihtimal vermiyordum.] Yine başladı.

"Beni ithamınızdan dolayı düçar olduğumuz felâket-i azîme öyle kalemle, sözle kabil-i tarif değildir. Netice-i hatanızı bugün sizden ziyade ben çekiyorum. Zevcimle nasıl barıştım. Bu facia-yı hayatımı size anlatayım... Beni onun aguş-ı canfersasına nasıl düşürdünüzse yine öyle kurtarın Allah aşkına... Dinleyiniz, her şeyi size olduğu gibi anlatacağım.

"O ithamınızdan sonra iradesine, ihtiyarına gayr-ı malik olmayan bir ifrit kesilmiştim. Naki'nin hanesine avdet etmek... Size mülâki olmak için büyüğünü küçüğünü tahkir ile çıktığım bir aile nezdine yine sizin icbar-ı muhakkirânenizle[12] tekrar girmek... Bir mezarda ihtiyar-ı ikamet etmek kadar bana müşkül göründü. Diri diri bu makber-i azaba, gönlüm meşhun-ı sevdanız iken feraş-ı diğere nasıl girecektim? İşte bu keyfiyet hem müellim, hem nazik bir meseleydi. İlk hareket-i şedidemden, nedametimi müşir Naki'ye bir haber göndererek beni tekrar hane-i zevciyetine kabulünü istirham etsem bu

12. İcbar-ı muhakkirâne: muhakkirane icbar, zorlama.

zelilâne müracaata karşı sûikabul görmek, yahut hiç kabul edilmemek tehlikesine mâruz kalacaktım. Böyle bir nikbete uğramamak için pek mâhirane desaisle Naki'yi iğfal etmek, ona kendimi şiddetle sevdirmek lâzım geliyordu. Zevcim, bana göstereceği meyl-i şeditle bilmeye bilmeye nazarınızdaki mevki-i itibarımı i'lâ[13] edecek, beni size sevdirmeğe vasıta olacaktı.

"Gerek aleyhimde vâki olan ithamınız, gerek ona karşı verdiğim cevap, yekdiğerimize karşı ilân-ı husumetle kat-ı rabıta demekti. Artık benden kaçıyordunuz. Sizi hiçbir yerde göremiyordum. Bana tesadüften havfen bütün mesirelerden çekilişinizi kendime karşı nefret-i ciddiyenize değil muhabbet-i şedidenize bir delil addediyordum. Sevmez görünmekte ne kadar iltizam-ı ihtiyat[14] etseniz benim gibi razban bir kadına karşı mümkün değil tamamiyle ketm-i esrar-ı derun[15] edemezsiniz. Muhabbetteki istidad-ı fıtriyeniz sizi daima gönlünüzle, aşkınızla cidale sevk ediyor. Her savlet-i şedîdenizde birer parça mağlub olduğunuzu pek fark edemezsiniz. Nihayet bütün bu beyhude kahramanlıklarınız acz-i küllîye müncer oluverince artık terk-i silah-ı cidal[16] ile sevdiğinizin pay-ı istirhâmı önüne bîtab düşüyorsunuz. Sizin için böyle bir saat-i mağlûbiyetin vüruduna intizardaydım. Bu mücadelede sizi son derece zayıf düşürmeğe karar verdim.

"Size karşı istimal edeceğim silâh-ı galebem, zevcim Naki Bey'di. Bütün kudret-i hud'akâranemle[17] bu silaha sarılmak lâzım geldi. Talih beni onun değil, onu benim ayağıma getirdi. Sizi aradığım yerlerde ona tesadüf ettim. O bîçare, bütün hülya-yı şebâbiyle beni seviyordu. Sizi tahattürle, biraz da o zavallıyı düşüreceğim girive-i sevdanın[18] netice-i miratini, bu yüzden dûçâr olacağı bedbahtîyi tefekkür ederek bir gün

13. İ'lâ: yüceltme.
14. İltizam-ı ihtiyat: ihtiyatlı davranma.
15. Ketm-i esrar-ı derun: içteki sırları saklama.
16. Terk-i silah-ı cidal: silahı bırakma.
17. Kudret-i hud'akârane: hilekârlık kudreti.
18. Girive-i sevda: sevdanın çıkmaz yolu.

Kâğıthane'de iki damla gözyaşı döktüm. Bu dümuğ-ı teessürâtımı ona gösterdim. O safdil, bu yaşlara aldandı. Ertesi hafta tenha bir ağaç altında görüştük. Olanca talâkat-ı iğfalimi sarf ettim. Barıştık, herşey oldu bitti.

"Altı ay Naki'yi bir ihtiyâl-i sevda[19] içinde yaşattım. Tamamiyle onun huzûzâtı muhabbetine vakf-ı vücud ettim. Fakat sizin için tasavvur ettiğim saat-i mağlûbiyet teehhür ettikçe bende bir yeis-i tahammülfersa[20] baş gösterdi. Size dair olan muhâkemat-ı sâbıkamda aldandığıma hükmederek yekdiğerini nâkıs tevehhümatla lisan-ı ızdırab geceleri geçirmekte iken nedametinizi, nevmîdinizi, âlâm-ı iftirâkınızı musavver ilk istîmannâmenizi[21] aldım. Bu feryadnâmeleriniz sekizi buluncaya kadar cevap vermemeğe cebr-i nefs ettim... Nihayet son mektubunuzdaki karar-ı intiharınızı görünce artık sükûta mecalim kalmadı. Sizi akıl ve şuur dairesine ircâ, hem de beni düşürdüğünüz belâhâne-yı zevciyetten halâsım emrinde birlikte bir çare-i serî taharri etmemiz için bu mektubu yazıyorum.

"Artık o hükm-i şenîanızın bîesas olduğunu anladınız. Bu yüzden müsterih oldunuz değil mi? O halde bu facia-yı sevdamızda oynattığımız eşhastan 'Naki rolü' hitam buldu demektir. Şimdi biz bize kalmak için piyesten bu aktörü nasıl çıkaralım? Kendine tevdî ettiğimiz 'âşık' rolünden o zavallı pek mahzuz görünüyor. Fakat kendisine artık perde kapandı. Tiyatro sahnelerindeki muaşakalar birkaç saatten ziyade sürmez iken, bir istisna-yı fevkalâde ile seninki aylarla devam etti. Böyle oyunlardaki muhabbetlerin ciddiyetine kail olarak onu gönlünde idâmeye uğraşmak budalalıktır. Zavallı Naki! Demek zamanı artık hulûl etti. Lâkin hakikat zannettiğimiz bu izdivacın kendi için bir facia, bizim için bir mudhikeden başka bir şey olmadığını o bîçareye nasıl bir tarz-ı talâkatla[22] anlatmalı? Bu hal aynen uyanık bulunan bir adama, 'Bütün meşhûdatın rüyadır. Hakâyık-ı mahsûsene sakın inanma'

19. İhtiyâl-i sevda: sevda oyunu.
20. Yeis-i tahammülfersa: dayanılmaz yeis.
21. İstîman-nâme: aman dileyen mektup.
22. Tarz-ı talâkat: düzgün şekil.

demek kabilinden olmaz mı? Bu hakikati kendisine bir zarafet-i mudhikeperdâzâne ile ifham etsek bizim oyun addettiğimiz bu izdivacı o hakikî telâkkide ısrar ederek kendini sevmeyen ve sevebilmek ihtimali olmayan bir kadını boşamamaktaki inadını belki derece-i belâhatine bizi güldürecek bir mertebeye vardırır. Sevgili Fatin. Biraz sabret... Ben bu mudhikeye daha gülünç bir netice tezyil edeceğim. Bu son perde iniverince Naki ihtiyarıyla çıkmadığı sahne-i mudhike haricinde kendini baygın bulacak, neye uğradığını anlamayacak. Açıktan açığa, 'Ben seni sevemedim, sevemeyeceğim, beni terk et' desem hakkımdaki muhabbeti mâni-i tatlik olduğunu bildirerek boşamamakta ısrar edecek. Onun iyisi ben kendini sever görünerek bu muhabbet-i kâzibemi[23] müzic kıskançlıklar, dayanılmaz hırçınlıklarla tahammülgüdaz bir dereceye vardırarak herifi evvelâ canından, sonra kendimden bıktırıp temin-i muvaffakiyet etmektir.

"Fatin! İkimiz için de gayet mütebassırane[24] hareket lâzım... Zannederim ki zevcim benim âşıkım bulunduğundan bir müddet iştibaha düştü. Bu muaşakanın izini keşif için hayli uğraştı. Benimle barıştıktan sonra onu âgûş-ı iğfâlimde öyle muhadder kelimat, öyle afyonlu ninnilerle uyuttum ki o eski şüphelerinden bugün kendinde bir zerre kalmadığına katiyen eminim... Zevcenizi sizden şiddetle kıskanıyorum. Fakat ihtiyata riayet için mudhikemizin hitâmına kadar onu tatlik emrinde artık sizi icbar etmeyeceğim. Naki beni boşamadıkça siz de onu terk etmeyiniz. Çünkü foyamızı meydana çıkaracak o pürüzden bir serrişte ele vermiş olmaktan korkuyorum. Zevcenizin alık bir kadın olduğunu biliyorum ama lüzumuna göre kadınların öyle budalalarından bile havf etmelidir. Nazire sizi bir muhabbet-i müfrite ile seviyormuş. Saik-i muhabbet olan kadınlardan ben korkarım. İşin içine 'aşk' girince benât-ı Havva'nın alıkları dâhiye, en miskinleri kaplan kesilir... Zevcenize bir şey sezdirmemeğe fevkalâde itina ile beraber harekâtını tarassuttan bir an hâlî kalmayınız.

23. Muhabbet-i kâzibe: yalancı muhabbet.

24. Mütebassırane: basiretle, iyice düşünerek.

"Gönderdiğiniz mektupları Naki'nin konağına cihaz olarak beraber getirdiğim 'pelüş' kanapenin yayları arasında gizli göze saklıyorum. Siz de benden gelen mektupları muhafazada zerrece müsamaha göstermeyiniz. Bâdema bir lüzum-ı katî olmadıkça irsalinden de mücanebet[25] tavsiye ederim. Birkaç aya kadar rabıta-i nikâhtan kurtularak hâne-i pederime avdet edeceğime emin olunuz... Baki metanet, ihtiyat, ümit üzere bulunmanızın istirhamı..."

Zevce-i müstakbelen

Bedia

Bazı bıçak yaraları vardır ki onu cerhde o kadar büyük vecâ hissolunmaz da yaranın tedavisine uğraşıldığı esnada mecruh ıztırabat-ı cansûz içinde kalır. Ona benzer bir hal kesbettim. Âsabımda hâsıl olan buhran hemen hayatımı iptal derece-i şedîdesine varmıştı. Nazire, dadı kalfa giryebâr gözlerini mertebe-i teellümleri[26] nâkâbil-i târif[27] birer çehre ile bana diktiler. Okuduğum mektubun fıkrat-ı rezilânesini tefsirden artık haya ediyor, o sözleri tekrardan âdeta ürküyor gibiydik. Bir müddet öyle birbirimize bakıştık. Nihayet ben gayr-ı iradî bir kahkaha salıverdim. Bu kahkaha ile Fatin'i, Bedia'yı tahkir etmiş mi oluyordum? Yoksa çıldırıyor muydum? Çehremde peyda olan takallusat-ı müdhişeden[28] Nazire korkmuş olmalı ki dadısına:

"Beyefendiye bir parça su ver. Üzerine fenalık geliyor" dedi.

Üzerime ârız olan halden haberim yoktu desem yalan söylemiş olmam. Dadı bardağı uzattı, bir iki yudum içtim. Fakat boğazımdan nasıl gitti hissetmedim. Bir ikinci kahkaha daha kopararak dedim ki:

"Alık karılar, ne ağlıyorsunuz? Siz de benim gibi gülünüz... Hiç böyle şeye teessüf edilir mi? Ben akşam köşke gidince Bedia'yı bırakırım, hanım da Fatin'den boşanır selâmete ereriz."

Bu sözüme karşı Nazire'nin pembe çehresi sarardı. Dudaklarında serî ihtizazlar peyda oldu, gözleri süzüldü. Hazin bir:

25. Mücanebet: sakınma.

26. Mertebe-i teellüm: elem derecesi.

27. Nâkâbil-i târif: tarifi kabil olmayan, tarif olunamaz.

28. Takallusat-ı müdhişe: müthiş kasılmalar.

"Ah..." eniniyle hasıra uzandı, bayılıverdi. Ben, rufâî dervişi gibi bulunduğum noktada donakaldım. Dadı da el titrer, ayak titrer... Gözlerinden sel gibi yaş akar. Nazire tam baygın, biz yarım baygın... Kim kimi ayıltacak?

Fatin'in cezbe-i aşkıyla yerde yatan o bedbaht kadına baktım. Sağ şakağından kurtulan bir turre siyah, parlak zarif bir kuş kanadı gibi izâr-ı lâtifinin kısm-ı ulyasını setr etmiş. Çeşmanı nemnak, dişleri birbirine kenetlenmiş, yumrukları sımsıkı kapalı... Nazire o hâl-i bîhuş-ı perişânîsiyle[29] önümüzde ressamlara müessir bir mevzû olacak bir levha teşkil etmişti.

Dadı kalfa ağlaya titreye çantayı açtı. Küçük bir şişe lokman ruhu çıkardı, Fatin'in bu hıyanetini keşfettikten sonra Nazire'ye ara sıra böyle bayılmak illeti ârız olmuş bulunduğundan nereye gitseler dadı limon, lokman ruhu gibi şeyleri ihtiyaten yanlarından eksik etmezmiş. Şişeyi hanıma biraz koklattı. Yarım bardak suya birkaç damla damlatarak ağzına döktü. Ellerini, kollarını oğuşturmağa başladı. Bîçare kadın biraz gözlerini açtı, ağzından ilk çıkan kelime, "Fatin" ismi oldu. Bu ismi bir tesbih-i muhabbet gibi beş altı defa tekrar etti. Biraz daha kendini topladıkça dadı hanımını kaldırdı. Arkasını ağaca istinad ettirerek oturttu. Nazire nazar-ı meyûsânesini[30] bana tevcih[31] ederek:

"Şu halimi görüyorsunuz ya beyefendi! Fatin beni terk ederse yaşamayacağıma inanınız."

Ben: "İnanıyorum."

Nazire: "O halde hayat mematım biraz da sizin elinizde gibidir."

Ben: (Mütehayyirane) "Neden dolayı?"

Nazire: "Mektupları şimdi siz okudunuz. Siz Bedia'yı bırakırsanız Fatin de beni boşayacakmış... Bu akşam köşke gidince o menhusu bırakacağınızı söylüyorsunuz. Bu hareketiniz doğrudan doğruya bir hançerle beni öldürmek gibidir. İnsa-

29. Hâl-i bîhuş-ı perişânî: perişan hal.

30. Nazar-ı meyûsâne: meyusane bakış.

31. Tevcih: çevirme, döndürme.

niyetinize, merhametinize sığınırım beyefendi... Bedia'yı terk etmeyiniz..."

Ben: "Mesele namus meselesidir hanımefendi. Benim için aşk ve muhabbet ikinci derecede kalır. Sizin için de böyle olmalıdır. Fatin Bey sizin her türlü hasâil ü mehâsin-i nisvâniyenizi[32] tâdad etmekle beraber sizi sevmediğini, sevemeyeceğini söylüyor. Ondan bir hayır memul etmeyiz. Ona olan muhabbetiniz müzmin, elim bir illet şeklini alırsa ölmek o dâimî hâl-i ızdırabda yaşamaktan hayırlıdır... İltiyâmî bir ameliyat-ı mühimmeye lüzum gösteren illetler böyledir. İhtimâl-i şifa yüzde bir iki olsa bile o mühlik derdi son edvarına kadar uzun uzadıya çekmektense âlâmı kısa kesmek daha âkilâne bir hareket olur zannederim. Ben de Bedia'yı aynı muhabbet-i şedîde ile seviyorum. Onu bir diğerinin âgûş-ı sevdasına atmak suretiyle kendisinden ayrılmak benim için kolay mı olacak zannediyorsunuz? Bizden müteneffir iki denîden her lahza bir nazar-ı nüvaziş, bir merhamet-i iltifat, dilene dilene, sevilmekte bin zillete ısrar göstere göstere onlarla cebren yaşamağa uğraşmaktan ulvî gönüller bir lezzet-i hakîka duyamaz. Geliniz, bu dereke-i esafil-i muhabbete[33] düşmeyelim" zemininde Nazire'ye çok nasihat verdim. Fakat söz dinletebilmek kabil olmadı. Fatin diyor, Fatin işitiyor, ağzından başka bir söz çıkmıyordu. Zavallı kadın, bir umman-ı felâket içinde var kuvvetiyle bir tahta parçasına sarılan bir kazazede gibi yalnız Fatin'i medar-ı hayat, yegâne vasıta-i ümit addetmiş, onun haricindeki diğer esbab-ı huzûz bütün cihan nazarında mefkut halini almıştı.

Bu elemdideyi ikinci defa bayıltmaktan artık ihtirazen vâdi-yi nasâyihten[34] çekildim. Biraz hava almak, eğer dimağımda o kuvvet kaldıysa biraz düşünmek fikriyle oradan kalktım. Kırları dolaşmaya çıktım, bereket versin bulunduğumuz mevki gazinodan görünmüyordu. Biraz yürüdüm. Garsonun biri gazinonun kapısı yanındaki tahta kanapeye yatmış uyuyor,

32. Hasâil ü mehâsin-i nisvâniye: kadınlık hasletleri.

33. Dereke-i esafil-i muhabbet: muhabbetin süfli derekesi.

34. Vâdi-yi nasâyih: nasihat vadisi.

diğeri de içeride bardak tabak temizliyordu. Gezindim, gezindim, denizler, ağaçlar, kırlar kasvetengiz menazır içinde nazar-ı nevmidanem önünde devrediyordu. Başım mı dönüyor, kâinat mı? Fark edemiyordum.

Akşam haneme avdet edince zevcemin yüzüne nasıl bakacağım? Yüz yüze gelirsek nasıl ketm-i teessür,[35] zabt-ı hiddet edebileceğim? Demek o asabî hastalıklar o mütehevvirane kıskançlıklar, o yarım baş ağrıları bütün temaruz, beni kendinden usandırmak, canımdan bizar etmek için hep birer suniaymış. Bu karıdan bâhusus âşığı olan o melûn heriften intikamımı nasıl alayım? Zevcemi tatlik etmekle mi? Hayır! O zaman ekmeklerine yağ sürmüş olurum. Boşamasam bir zevc karısının esrar-ı hayatına böyle bir sûret-i bâhirede[36] vakıf olur da onunla nasıl idâme-i zevciyet edebilir? Meselenin en müthiş ciheti, Bedia'yı seviyorum. Ondan ayrılmayı düşündükçe sanki kalbimin inşikakıyla derunuma sıcak sıcak kanlar sızdığını hisseder gibi oluyorum. Aman yarabbi, şu hal korkunç bir rüya olsa da bir göz açımıyla uyanıversem, beynimi her tarafımı ihata eden şu hakayık-ı müdhişe vehleten tebdil-i mahiyet ve manzara[37] ediverse... Bir ferdâ-yı bîdârî[38] bunların izale-i dehşetlerine erişemiyor.

Böyle düşünüp bastığım yeri bilmeyerek gezinirken kulağıma, "Naki Bey, Naki Bey" nidasıyla bir ses geldi. Döndüm baktım. Dadı kalfa ellerini sallayarak beni çağırıyor. Kadınların yanına avdet ettim.

Dadı: "Artık bu kadar gecikmesine bizim için tehlikelidir efem. Kara vapuruma binip gidelim..."

Nazire, benim bîhûşiye karip bir halde yüzüme bakarak:

"Şu halime merhameten zevcenizi terk etmek fikrinden vazgeçtiniz ya?"

Ben: "Hemşire hanım, şimdi size ne yolda bir vaatte bulunsam yalandır. Çünkü şu anda aklıma, zihnime, kendime

35. Ketm-i teessür: teessürü gizleme.

36. Sûret-i bâhire: açık suret.

37. Tebdil-i mahiyet ve manzara: şekil değiştirme.

38. Ferdâ-yı bîdârî: uyanıklık ferdası.

malik değilim. Ne yapacağımı ben de bilmiyorum. Zevcemi bırakacağım desem de inanmayınız, bırakmayacağım desem de... Bundan sonra ikimiz de vukuata tâbi olacağız zannederim. Benden böyle bir vaat almak istirhamında bulunurken siz de bana karşı biraz merhametli davranınız. Benim zevclik mevkiimi, haysiyetcûyanemi, namusumu nazar-ı insafa alınız. Bu akşam zevcemle yüz yüze gelince sizin şu âlâmınızı düşünerek hazm-ı nefs etmeğe gayret göstereceğime söz veriyorum. Bu söz ebediyyen zevcemi bırakmayacağımı tazammun eder bir vaat değildir. Ben zevcemi bırakmadığım halde de Fatin Bey sizi tatlik edebilir. Siz fart-ı yeisle buralarını muhakeme edemiyorsunuz. Yalnız o iki rezilin aleyhimizde kurdukları dolab-ı ihtiyalin devrini sektedâr edecek bazı tedabir ittihaz edebiliriz. İhtiyatı elden bırakmayız. Fakat netice-i hal her vechile bana vahim görünüyor."

Nazire'ye yine ismâ-ı hakikat[39] edemedim. Ellerime ayaklarıma kapandı. Ağladı söyledi, söyledi ağladı. Sözleri hep ipe sapa gelmez kadın lâkırdıları. En büyük ricası hep, zevcenizi bırakmayınız, cümlesi oluyor. İşte bu noktadan başka meselenin sağını solunu düşünmüyordu.

Dadı kalfa arada bir:

"Kara vapurumun düdüğüsü öttü ayol... Şimdi küçük hanım bir daha bayılırsa karanlıklarda dağlarımın başına kalırız. İşte o zaman Fotin Bey'i hanımı boşamasını hakkısı olur efem..." sözlerini tekrar ediyordu.

Beynimizdeki en son mukarreratımız işte şunlardı:

Nazire her gün büronun o gizli gözünü araştırarak Bedia'dan Fatin'e yeni bir mektup geldiğini, eski mektuplara koyacağı işaret-i mahsusadan anlayabilirse bu şikka-i muahareyi bir vakt-i münasibinde dadıyla bana gönderecek, ben bâdelkırae[40] yine iade edeceğim.

Ben de bir fırsat düşürebilirsem Bedia'nın pelüş kanapesindeki gizli gözü açmaya uğraşarak hafiyyen oradaki mektupları okuyacağım. Bu mektuplar da meşhûdumuz olacak

39. İsmâ-ı hakikat: hakikati anlatma.

40. Bâdelkırae: okuduktan sonra.

ahvâle nazaran tedâbir-i lâzıme[41] ittihaz edeceğiz. Ne ben Bedia'ya ne Nazire zevcine bu mâcerâ-yı muaşakaları hakkındaki ittilaımızdan şimdilik bir şey sezdirmemeye gayet itina edeceğiz. Bir lüzûm-ı kat'i olmadıkça Nazire benimle görüşmeğe gelmeyecek...

Nazire'nin hanesiyle Fatin'in mahall-i memuriyetini de haber aldım. Mektupları yine çantaya bi'l vaz Küçükçekmece mevkiine indik. Yirmi dakika sonra hareket eden trene bindik.

Bu sadme-i müdhişenin[42] tesiratını artık vücudum yavaş yavaş hissediyordu. Her tarafıma bir kesiklik ârız oldu. Hafif bir nöbet başladı. Hayat, bütün menâzır-ı cihan,[43] nazarımda bir kasvet-i mücesseme[44] kesildi. Sirkeci'ye vâsıl olduk. Nazire yanımdan geçerken yavaşça:

"Hiddetinize mağlub olup da zevcenizi tatlike kalkışmayınız" ricasını bir daha tekrarla yürüdü. Onlar bir arabaya bindiler. Ben de Kadıköy vapurları iskelesine çıkmak üzere bir sandala atladım. İskeleye çıktım. Vapura girdim. Kendi kendine yürür bir cism-i câmid, bir cenaze gibiydim. Vapurun hareketinden sonra nöbetim arttı. Başım, bütün vücudum çayır çayır yanıyordu. Üst mevkie çıktım. Kendimi rüzgâra verdim. Bu gibi ıztırâbât-ı mâneviyyenin ilk nöbetini, ilk şiddetini çekmiş olanlar bilir. Altı yedi saat evvel ben bahtiyar bir adamdım. Zevcem, anam babam, beni bu dünyaya rabt edecek her şeyim vardı. Şimdi bütün onlar nazarımda niçin yok gibi oldular? Neden böyle münkesirü'l emel[45] kaldım. Niçin sağ iken ölü gibi oldum. Niçin hayatın neşesi bir anda nazarımda sönüverdi? Sanki Bedia'nın sevdası kalbimde bir nur imiş. Bütün eşyayı onun muavenet-i tenvîriyle parlak görürmüşüm. Bedia'ya olan bu şiddet-i muhabbetim, bu şûle-i sevdam gönlümde söndü mü? Hayır sönmedi. Eskisinden ziyade ateşgir oldu, alevlendi, işte o ateş vücudumu yakıyor. Halim tıpkı hayatından

41. Tedâbir-i lâzıme: gereken tedbir.
42. Sadme-i müdhişe: müthiş sarsıntı.
43. Menâzır-ı cihan: cihan manzaraları.
44. Kasvet-i mücesseme: canlı bir kasvet, karanlık.
45. Münkesirü'l emel: hayal kırıklığı.

kat-ı ümid[46] etmiş bir hastaya benziyordu. Hayat sevilmez mi? Sevilir fakat ondan insan nevmid kalınca ne yapar? Yine sever. Lâkin ne kadar ümitsiz, yeisâlûd[47] bir muhabbetle sever. Artık onunla idâme-i irtibat etmek imkânı kalmamış, her saatin mürûruyla ondan tebaüdünü, iftirakını hissettikçe ne hallere girer? O zaman vefasız bir şeye karşı olan bu sevda-yı irtibat, bu muhabbet-i nevmîdâne[48] en müthiş, en muzlim bir felâket şeklini alır... İşte aynen ben böyle bir hasta... Bedia yine nazarımda hayat gibidir. Kendine olan şiddet-i meftûniyetime, arzu-yı irtibatıma rağmen o benden kaçıyordu. Hakikatte kaçmadı bile. Ben tevehhümat-ı sevda[49] içinde Bedia namına gönlümde bir hayali idameye uğraşıyordum.

Kendimi nasıl aldatayım? Ne yolda teselli bulayım? İnsan hayatın ıztırarları, ümitsizlikleri, tevil kabul etmez müthiş hakikatleri içinde zebûn, nâlân, çaresiz kaldığı demlerde dünyayı, ömrü anlayacak kadar tetebbuu, kuvve-i muhakemesi varsa her şeyi nazar-ı istihkar[50] ile görmeğe çare arayan bir feylesof kesilir... Adam sen de! Bu cihanın, bu ömrün neye tahammülü var? Kime vefası olmuş? Reng-i fena ile pürzîb ve şaşaa görünen şeylere niçin aldanmalı? Bir evvel-i baharın yetiştirdiği o kadar âsar-ı süruru, o kadar esbab-ı huzûzu, gözlere sefa, zihinlere küşâyiş bahşeden o kadar müzeyyinat-ı tabiîyyeyi hazan yapraklarıyla, çiçekleriyle, kelebekleriyle pâmâl-i istihkar ediyor... Bu kaideyi, bu hakikati her şeye teşmil ediniz. Bütün öyle değil mi? Seneden seneye sevdiklerimizden birinin gaybûbet-i ebediyyesine ağlıyor, sevenlerimiz varsa bir gün de bize ağlayacaklar... Hangi şeyde vefa, nerede beka var ki muhabbette olsun? Bu hakayıkı bile bile niçin aldanıyoruz? Bu gırâre-i gaflet[51] niçin gözlerimizi, her hissimizi örtmüş? Bugünkü Bedia otuz kırk sene sonra elbette

46. Kat-ı ümid (etmek). ümit kesmek.
47. Yeisâlûd: yeise bulaşmış, kederli.
48. Muhabbet-i nevmîdâne: ümitsiz sevgi.
49. Tevehhümat-ı sevda: sevda tevehhümleri.
50. Nazar-ı istihkar: hor gören bakış.
51. Gırâre-i gaflet: gaflet perdesi.

yüzüne bakılmaz bir acûze olacak. O zaman bu gözyaşlarımı tahattür ettikçe ben kendi kendime güleceğim. Ne kadar cahil, ne kadar gafilmişim diyeceğim. Bu düstûr-ı hikmeti şimdiden mevki-i fiile koysam, beyhude bu kadar meyus olmasam, bu kadar yanıp ağlamasam olmaz mı?

Bedia'yı, o mavi gözleri, o sarı saçları, o levendâne kameti o hırâm-ı lâtifiyle gözlerimin önüne getirdim... Şerian, kanunen benim olan bu zehre-i letafetin bir rüzgâr-ı hıyanetiyle Fatin'e doğru eğildiğini, onun meşâm-ı hevesine kendi kendini arz ettiğini düşündüm. Zihnimde nazarımda ne felsefe kaldı ne âlem. Zararı yok. Her şeyi fani olsun... İsterse bütün mükevvenatın iki günlük ömrü kalsın. O da umurumda değil... İlla Bedia Fatin'in olmasın... Benim olsun... Benim olsun. Son heremine kadar ben ona perestiş edeyim. Bütün hayatımca gönlüm bu pereste-i hüsne[52] müteveccih kalsın. Fakat o beni istemiyor. Ah yine fakat izzet-i vicdanım isyan ederek niçin bende ona karşı bir nefret uyandırmıyor, o beni sevmiyor, ben onu neden bu kadar şiddetle seviyorum? Lezzet-i muhabbet tekabül-i sevdada değil midir? İşte bizde o muvazene bozulmuş. Bu müthiş noktada ben Nazire'ye nasihat verirken bu nasayihle kendim niçin âmil olamıyorum? Beni sevmeyen bir kadına karşı ulüvv-i nefsimi[53] niçin çiğniyorum? Bu sefalet-i muhabbete niçin düşüyorum? Neye bu kadar alçalıyorum? Gönlü, gözü, sevdası, emeli diğer bir erkekte olan bir kadını zevce sıfatıyla yanımda alıkoyacak mıyım? Lüzumuna göre bana göstereceği muvakkat sahte nüvazişlere nasıl tahammül edeceğim? Keyfiyetin daha müthiş ciheti var... Bir çocuğum olursa bunun üzerinde Fatin'den ziyade hakk-ı übüvvet[54] iddia edebilecek miyim?

Of işte yanıyorum... Yarab bana akıl ve şuur inayet eyle... Ya beni öldür... Ya bu kadından tenfir et...

[Keyfiyet artık limonata ile teskin-i yeis ve hararet edecek dereceyi geçmişti. Bardağı karşımdaki bedbaht delikanlıya

52. Pereste-i hüsn: güzellik perisi.
53. Ulüvv-i nefs: izzetinefis.
54. Hakk-ı übüvvet: babalık hakkı.

takdime cesaret edemedim. İkimiz o kadar çok sigara içmiştik ki odanın içini istila eden duman, lâmbaları âdeta husûfa uğratmıştı. Artık boynu başını çekemiyormuş zannedilecek bir telehhüf-i bîtabâne[55] ile Naki bir tarafa çarpıldı, gözlerini kapadı. Dûd-ı siyah-ı sevdası[56] gibi çehresini istila eden o dumanların içinde zavallının bu vaz-ı hazînânesini bir müddet seyrettim. Sanki böyle biraz yorgunluk alarak yine başladı:]

Vapur Kadıköyü iskelesine yanaştı. Kendimi arabaya attım. Ezana yakın köşke vâsıl oldum. Nöbetim iştidad etti. Beynime bir uğultu ârız oldu. Odama çıktım. Pek fena hastaydım. Duracak oturacak halim, kuvvetim kalmamıştı. Kanapenin üstüne uzanıverdim. Dalmışım, kendimi kaybetmişim. Gece olmuş, lâmbalar yanmış. Validem, pederim başucuma gelmiş. Validemin titrek endişeli bir sada-yı şefkatle başucumda:

"Evladım, Nakim? Ne oldun? Hasta mısın yavrum?" diye mırıldandığını işittim. Gözlerimi açtım. Köşkün içinde bir telâştır gidiyor. Doktorlara haber gönderilmiş. Gözlerimi açmadığımı görünce validem ağlaya ağlaya:

"Naki, öyle durma. Aklımı mı alacaksın çocuğum? Galiba biraz rahatsızsın. Haydi üstünü soyalım, döşeğe yat" dedi.

Validemin, iki halayığın muavenetiyle soyundum. Karyolama girdim. Doktor geldi. Nabzımı, göğsümü, her tarafımı uzun dikkatli bir muayeneden sonra:

"Merak etmeyiniz bir şeyi yok. Biraz soğuk almış" tesellileriyle bir reçete tertip etti. Zahrına sûret-i istîmâlini[57] yazdı. "Sabah yine gelirim" vâdiyle gitti. Kimbilir ne kadar mesafeden doktor geldi. Îfâ-yı vazife etti gitti. Bir hane içinde bulunduğumuz zevcem henüz oda kapısından bile gözükmedi. Gelmediği isabet. Yüzünü görsem belki büsbütün fena olurum. Hafakana uğrar, boğulurum.

Validem durup durup:

---

55. Telehhüf-i bîtabâne: bitabane telehhüf, hasret.
56. Dûd-ı siyah-ı sevda: sevdanın siyah dumanı.
57. Sûret-i istîmâl: kullanılış şekli.

"Nasıl oldun? Ne istersin?" suallerini irad ediyor, başımı bırakıp elimi, elimi bırakıp ayağımı tutuyordu. Validemin bütün bu sual ve telâşlarına cevaben:

"İyiyim, fakat yalnız sizden bir ricam var. Kalabalık, gürültü istemiyorum. Beni birkaç saat yalnız bırakınız" istirhamında bulundum. Zavallı kadın:

"Peki yavrum peki..." nüvazişiyle odada kim varsa hepsini topladı, dışarı çıktı. Yalnız kaldıktan sonra onları savdığıma pişman oldum. Çünkü beynimi ezen o yeisâlûd, o muzlim fikirler, nazar-ı kuvvetim önünde titreyen lâmbanın ziyası içinde sanki mahafet-i leyleye[58] bürünerek ölümlere mezarlara ait elvan eşkâl alıyor, o sükûn-ı garîbâne güya insanın âlâm-ı derununu birkaç misli büyütüyor. İnsan yeisle pek yalnız kalıyor. Ah yine kendimi kaybetsem de düşünmesem düşünmesem uyusam, ilânihâye uyusam... Ben böyle gamımla cenkleşirken... Çıt sadasıyla odamın kapısı açıldı. Gözümün kuyruğuyla baktım, zevcem... Evet o geliyor. Beyaz muslinler giymiş. Yarı bedenine kadar küşade göğsünün, dirseklerine kadar açık kollarının etrafı kat kat dantelâlar içinde... Saçlarını ensesine yarı toplamış yarı salıvermiş. Altında şakikaya alâmet o mahut beyaz çatkı... Dahil-i zifaf olmuş bir kadın olduğuna doksan şahit lâzım. Bakirelere reşk-i masûmiyet[59] olacak bir letâfet, bir eda-yı melekane ile hafif hafif ayaklarının ucuna basarak yürüyordu. Ben kasten gözlerimi kapadım. Ağı ağır geldi, başucumda durdu. Derin derin bir göğüs geçirdikten sonra eğildi, alnımdan medide bir buse aldı. Zevcemin dudakları sath-ı cephemde titrerken duyduğum lezzeti... Yine o anda hissttiğim merareti tarif edemem. Mühtez, nazik bir sada ile yavaşça:

"Vah zavallı Nakiciğim, ateş gibi yanıyorsun..." dedi. Bilâihtiyar gözlerimi açtım. Bütün metanetimi toplayarak:

"Evet... Hanımcığım, yanıyorum" cevabını verdim.

58. Mahafet-i leyle: gecenin korkuları.

59. Reşk-i masûmiyet: masumiyeti kıskandırma.

Bir iskemle çekti. Başucuma oturdu. Beyaz yumuşak, fakat heyhat beyaz leylak rayihası neşreden elleriyle yüzümü nüvazişlere gark ederek:

"Naki! Böyle sen hasta ben hasta halimiz ne olacak?"

"Ah, bilmem!"

"Yine bu gece ağrıdan başım çatlıyordu. Köşkün içinde bir gürültü işittim. Odamdan çıktım. Sordum. Küçük beyefendi hasta dediler. Aklım başımdan gitti. Kendi derdimi unuttum, işte sana geldim. İnsanın sevdiği hakkındaki şiddet-i muhabbeti âdi vakitte pek belli olmuyor. Onun ya gaybubeti ya hastalığı zamanında anlaşılıyor. Beyim seni ne kadar seviyormuşum. Şu andaki halecanımı bilsen?" (Yine yüzümü okşayarak) "Kalk, öyle yatma. Zati yarım akıllıyım. Beni bütün bütün deli edeceksin..."

"Teşekkür ederim Bedia... Beni bu kadar sevdiğini bilmiyordum. Şu hastalığım izhar-ı muhabbetine[60] vesile olduğu için böyle ateşler içinde yattığıma memnun olacağım geliyor. Devam-ı nüvazişin için hemen hemen ömrümün medid bir hastalıkla döşekte geçmesini arzu ediyorum."

"O nasıl söz çılgın!"

"Nasıl olacak? Dosdoğru bir söz. Hal-i sıhhatimde yüzünü gördüğüm var mı? Kaç aydır ufacık bir nüvazişine nail olabiliyor muyum? Ardı arası kesilmez bir şakika... Bir sinir hastalığı..."

"Ah nankör çocuk... O dertlere ben kimin yüzünden uğradım? Seni kıskanmak belâsından değil mi? Ben senden acaba bir dakika ayrılmak istiyor muyum? Odalarımızı etibbanın tavsiyesi üzerine ayırmadık mı? Senin için malûl olmak değil mezara girsem yine kıymetimi bilmeyecek, yine muhabbetimi inkâr edeceksin..."

Artık dayanamadım. Ellerimle göğsümün düğmelerini yeisten çatır çatır koparark kalktım. Düşünmek için oturdum. Hummadan kurumuş dudaklarımla:

60. İzhar-ı muhabbet: sevgi gösterme.

"Bedia, artık yetişir... Beni sevdiğine inansam... Şu sözlerinin bir kelimesine benim için itimad kabil olsa emin ol ki şu saatte ne ateşim kalır... ne hastalığım..."

Bu sözleri telaffuzum esnasında yüzüne kim bilir ne kadar bir şiddet-i nazarla bakmışım ki zevcemin çehresi sapsarı kesildi...

"Seni ben mi hasta ettim?" dedi.

O esnada, "Evet" cevabı ağzımdan çıkıverdi. Derhal Nazire'yi, o bedbaht kadının yeisini, ona verdiğim vaad-i ihtiyatı tahattür ettim. O bîçare de acaba şimdi nasıl saat-i âlâm geçiriyordu? Bîihtiyar dehen-i nevmidânemden kaçan bu 'evet', şu macera-yı felâketi tamir kabul etmez bir hale getirdi mi? Pek ileri varmış olduğumdan havfen işi bütün bütün aleniyete dökmemek için sustum. Bedia âmâk-ı kalbiyemi tarassut etmek istiyor gibi istîzah-ı acîble[61] bana gözlerini dikerek:

"Üzerinde şiddetli nöbet var. Onun tesir-i hararetiyle galiba ne söylediğini bilmiyorsun..." dedi. Kuvvetim bütün bütün kesildi. Gözlerim karardı. Kendimi tekrar döşeğe attım. Bîtâb uzandım. O zayıf, o baygınlık haliyle:

"Afedersin Bedia, ateşten ne söylediğimi bilmiyorum" dedim. Amîk bir teessür-i şefkate benzer bir nazarla bakarak:

"Hastasın sevgilim, zararı yok. Ne söylesen gücenmem. Fakat ne oldun? Soğuk mu aldın? Doktor keyifsizliğine ne isim verdi?"

"Soğuk algınlığı..."

"Öyle ise geçer... Cenâb-ı Hak senden ziyade bana acır da inşallah sabaha bir şeyin kalmaz..."

Beynimizde beş altı dakika sükûnetle geçti. Bedia'nın hakkımda gösterdiği bu sahte şefkati, bu kâzib muhabbeti ateşimi, yeisimi büsbütün tezyid ediyordu. Başucumda ibraz-ı teessüre, beni şiddetle sever gibi görünmeğe uğraşan bu kadın, hastalığıma kim bilir kalben ne kadar memnun olmuştu... "Doktor keyifsizliğine ne isim verdi?" mealinde vâki olan sualine, "Tifo, yahut o dehşette bir maraz teşhis etti" cevabını vereydim hiç şüphe yok ki memnuniyetine pâyan olmayacak-

61. İstîzah-ı acîb: acayip bir sorgulama.

tı. Ölümümü şiddetle arzu ederken hastalığımdan bu derece endişenâk görünmek... Of, bu riyâ-yı muhabbet... İnsan benî-beşerin menâfi-i husûsiyedeki bu denaetperestliğini görünce doğduğuna insan olduğuna nâdim oluyor. İşte karşımda kadın şeklinde bir riyâ-yı mücessem ki Fatin'e yazdığı mektuplarında âmâl-i zelîlânesini, hissiyatını, denaet-i vicdanını okuyup gördüğüm halde hemen hemen bu geceki hud'a-i muhalasatına, ifadat-ı kâzibesine inanacağım... Hep bu riyâkârlıklarını hakiki; samimi zannedeceğim gelir. Humma-yı vücuduma[62] karışan muhabbetle nefret, ateşle bürudet[63] beyninde tarif olunmaz bir hiss-i şedid[64] bende sabra mukavemete tahammül bırakmıyordu. Bütün esrarı kelimat-ı muhakkirane ile yüzüne püskürerek ifşa etmek...

Bu hile-i sevdasına inanmadığımı bildirmek...

Zevcemi odadan kovmak... Fakat heyhat! O bir eda-yı makhûriyetle mahcubane odadan çıkarken yine eteklerine sarılarak salıvermemek istiyordum. Evet, arzu ediyordum ki zevcem itiraf-ı cürm etsin... Cinayetinde nedamet getirsin... Fatin'den nefret ettiğini, dünyada yalnız beni sevdiğini ağlaya ağlaya söylesin. Benden af, merhamet dilesin... Of, ne hayal-i muhal! Bu temenni-i hâmım vücud bulsa... Zevcem bu tahayyülüm vechiyle tebdil-i fikir ve hayat etse... Ben artık onun sözlerine inanmalı mıyım? Onun muhabbet-i diğerle mütezelzil gönlümde benim için bir köşe-i iltica kaldı mı? Bedia'ya aldanmayı bile artık bahtiyarlık sanıyorum. Ah aldanabilsem... Fakat benim için muhabbet-i mütekabile muhal... Saadet-i sevda muhal... Hepsi muhal...

Derunumdan bir şey beni tazyik ediyor. Cinayeti bâhir olan şu zevcenin ağzını ara... Seni sevmediğini lisanıyla itiraf ettir. Belki o zaman muhabbetin nefrete münkalib olur. Ya bütün bütün çıldırır, yanar, ölürsün ya teskin-i yeis edecek bir iki kelime işitirsin, diyordu. Bu son yeisimin sevk-i nevmidânesiyle dedim ki:

62. Humma-yı vücut: vücut titremesi.

63. Bürudet: soğukluk.

64. Hiss-i şedid: şiddetli his.

"Bediacığım..."

"Efendim beyim! Bedian sana kurban olsun."

"Bu hastalığımın sebebi nedir biliyor musun güzelim?"

"Hayır iki gözüm!"

"(Göğüs geçirerek) Kalem-i refiklerimden biri vardı..."

"Ay ne oldu, vefat mı etti? Allah size ömür versin.."

"Keşke vefat edeydi..."

"Bir felâkete mi uğradı?"

"Evet... Felâketlerin en müthişine..."

"Maazallah..."

"Bu zavallı delikanlı, zevcesini çok severdi."

"Ey?"

"Zevcesinin bir hıyanetini duymuş... Bîçare çocuk, zihnini oynatır gibi oldu. Onu o hal-i yeiste gördüm. Pek müteessir oldum."

"Nisvaniyetin yüz karası olan öyle karıları Allah kahretsin... Elin böyle kepaze bir kadını için bu derece hastalanmağa ne mânâ var?"

"..."

"Cevap versene?"

"Sen daima kadınları müdafaa eder, onları mazlum gösterir, erkekleri batırırdın da..."

"Her kaidenin bir şâzı olur Naki... Yine umumiyet benim iddia ettiğim gibidir."

"Kocalarına hıyanet eden kadınlara ne mücazat etmelidir?"

"Tatlikten başka ne yapılabilir? Bilmem ki..."

"Ya zevc karısını şiddetle seviyorsa? Bırakamazsa?"

"Hıyaneti tebeyyün eden bir kadın nasıl sevilir anlayamam?"

"Gönül bu... Bedia gönül... Her zaman insan gönlünün değil, bazan da gönül sahibinin âmiri olur."

"Muhabbeti namusuna tercih eden erkeklere hiç acımam. Öyleleri aldansınlar dursunlar... Daha doğrusu aldanmak da yok bile bile.."

"İnsafsızlık ediyorsun Bedia... Zevc ilk hıyaneti hoş görüp affederse... Zevce bundan bitteessür uslu otururşa olmaz mı?"

"Naki, bu akşam sen sayıklıyorsun galiba? Bunlar nasıl söz? Kadın kısmına böyle bir yüz verilirse iki gün sonra astarını da ister... Böyle bir hıyanetin ilk affı, ikincisine, üçüncüsüne ilânihâye müsaade vermek demektir. Allah göstermesin. Ben böyle bir harekette bulunsam da beni affetsen en evvel yüzüne tüküren yine ben olurum..."

Yorganı yüzüme çektim. "Yetişir" diye haykırdım. Zevcem haklı söylüyordu. Namusa riayette gösterdiği bu şiddet-i zahirî de kendi işine yarayacağı için ben bu haklı sözü gayr-ı muhakkak görmek istiyordum. Demek ki Bedia'nın bana karşı olan hıyanetini isbat etsem kendisini katiyyen tatlikim icab ediyormuş. Emir-i berakis olunca en evvel yüzüme tüküren kendisi olacakmış...

O gece zevcem sabaha kadar başucumdan ayrılmadı. Saatleri gelince ilaçlarımı vermek vazifesiyle meşgul oldu. Fakat derd-i aşka ilaç ne tesir eder? Lokman ne yapar?3

Yedi

Keyifsizliğim bu hafta devam etti. Zevcemin riya-yı muhabbeti, o sahte nüvazişleri nasıl oldu da beni öldürmedi hayretteyim! Fatin ile tertip ettikleri komedyanın temin-i muvaffakiyetini, tacil-i neticesi için bana karşı ibzal ettiği kelimat-ı mugaffilane, görünüşte tatlı samimi fakat hakikatten en müessir zehirleri iksir-i şifa gibi bırakan o sözlerin tesirât-ı mühlikesine bu zayıf vücudum nasıl mukavemet etti? Bilemem. Ölmedim. Çıldırmadım. Bir ifakat-i tedriciye ile iyi oldum. "Zevce-i müstakbelin" imzasını atarak sevgilisine yazdığı o rezaletnameleri okuduğumu, bütün şenaet-i sevdalarına vukuf peyda ettiğimi, hastalığım[ın] o teessür-i şedid neticesi olduğunu anlamış olaydı riyada, sahtekârlıkta, denaet-i iğfalde o kadar ileri varır mıydı? O zaman acaba ne lisan kullanırdı? İhtimal ki o gece bana görünmekten sıkılırdı. Bilmem ne yapar? Nasıl hareket eder? Yine hangi tarik-i hud'ayı ihtiyar eylerdi? Belki yine vech-i hareketi beni iğfal yolu olurdu.

Artık bu bedahete karşı ben aldanır mıydım? Lâkin zevcemi terk edebilmek cesaretini kendimde bulamıyorsam bile bile aldanmayıp da ne yapardım? Haydi inkâra mecal bırakmayacak surette şenaatini yüzüne vurayım. Ya o benden daha cesaretli çıkıp da cürmünü bilâitiraf, "Evet söylediklerin hep doğrudur. Fatin'i seviyorum. Gönlüm onda oldukça sana

zevcelik edemem" deyiverirse? Benim mukabeleten göstereceğim muamele ne olacak? Tatlik mi? Bu kelime bana pek dehşetli görünüyor. Ben bırakayım, o gitsin Fatin'e varsın... Bana oynadıkları komedyanın kendi dilhahları gibi bir netice almasını ben budalaca teshil etmiş olacağım. Bu cihetten sarf-ı nazar Bedia'yı seviyorum. Bütün bu denaetlerine rağmen onun için çıldırıyorum.

Gönlümü, aşkımı, halimi biliyorum. Bedia Fatin'e vardıktan sonra bu muhabbetim külliyen iştidad edecek, artık âlem-i imkânda diğer bir kadına rabt-ı kalb edemeyeceğim... Belki bu muhakemem, bu zannım yanlıştır. Fakat bana öyle geliyor, Bedia'yı unutamayacağım zannediyorum. Fatin'i gidip göreyim... Görüp de kendisiyle ne yolda fasl-ı dâva edeyim? "Zevcem seni şiddetle seviyormuş. Fakat sen onu sevme" mi diyeyim? Zevcemin maşûkuna böyle bir söz söylenir mi? Herif bana:

"Sen evvelâ karını zapt et de, öyle gözyaşlarıyla mülemma bana muhabbetnameler göndermesin. Evvelâ bu cihet-i mühimmeyi yoluna koy, sonra bana ihtarat lâzımsa da bulun" derse, bu sözlere muhatap olan bir zevc için ya ölmek, ya öldürmek veya tatlikten başka yapacak bir şey kalır mı?

İşin içinde bir de Nazire meselesi var. Keyfiyetin hangi cihetini nazar-ı imânâ alarak bir suret-i fasl ve tasviye bulmalı? Kendimi mi kurtarayım? Nazire'yi mi? O bîçare kadın bedbahtîde benden aşağı mı? Değil. Ona daha yazık. Bedia'ya olan aşkımı, muhabbet-i mecnûnanemi şöyle bir tarafa bırakırsam kendisini tatlik veya adem-i tatlikte serbestim... Nazire böyle bir hürriyet-i harekete mâlik değil. Fatin kendisini bırakırsa ağlaya ağlaya zevcinden ayrı düşecek. Kimbilir iddia-yı nevmidaneme bakılırsa bu iftirakla belki ilelebet bedbahtlığa mahkûm kalacak. Keyifsizliğim esnasında zevcemin sahte muhabbet ibrazından mütehassıl teessüratımla cehennem ateşleri içinde yandım. Şimdi manevi bir hastalığa benzeyen bu ifakatim deminde o nöbetlerden daha müthiş bir meraret-i hayata, bir ıztırab-ı canfersaya düştüm. Zevcem yine

odasına kapandı. Bu mahbusiyet ihtiyârîsinde acaba ne düşünüyor? Ne dolaplar kuruyor? Ben de odama kapandım. Ağlamaktan gayrı bir kârım olmuyor. Bir şeye karar veremiyorum. Bir asabiyet-i müdhişe, manevî bir azap beni ifna ediyor, yakıyor. Bedia'nın o Peyker ismindeki halayığı mektup getirip götürmekte devam ediyor mu? Bu hidmet-i vesatatından onu bile men edecek bir çare bulamıyorum. Peyker'i sokağa çıkarken görsem... Nereye gidiyorsun desem... Beni aldatmak için fırlatacağı yalana tahammül edemeyeceğim. Üstünü arayacağım, belki bir mektup bulacağım. O zaman iş meydana çıkacak. Rezalet aleniyete vuracak. Sonra ne yapacağım? İşte orasını bilemiyorum. İşte buna bir karar veremiyorum. Odama kimseyi kabul etmeyerek, tek başıma otura otura zihnime vehm târî olmağa başladı. Her gün dehşet-i halim artıyor. Vücuttan, kuvvetten düşüyorum. Eklden şürbden kesiliyorum. Böyle zaafım tezayüd ettikçe bir acz-i külli içinde kalıyorum.

Bedia ile Fatin beynindeki muhabbetnameler teati olunmuş ise dadı kalfanın kalemime gelip beni aramış olması ihtimalini düşündüm. Florya macerasından ve onun neticesi olan keyifsizliğim üzerinden on beş gün kadar geçmişti. Bir kere kaleme gideyim, bakayım, bir haber var mı? Dadı beni aramış mı dedim, Fatin'le zevcem arasında cereyan eden ahvali hem öğrenmek istiyor, hem de artık derece-i sıklete tahammülden âciz kaldığım felâketime felâket-i diğer inzimamından korkarak bu macerayı sorup araştırmaktan ihtizaz ediyordum. Türlü korkular, tereddütler içinde kaleme gittim.

Odacı beni görünce:

"Sizi üç gündür o siyah çarşaflı, çetrefil lisanlı kadın arıyor. Bugün yine gelecek" dedi. "Gelince bana haber ver" tembihiyle intizara başladım. Evet, yine mühim bir haber-i felâket olmalı ki dadı böyle beni sıkı sıkıya üç gündür arayıp durmuş. Bir saat geçti geçmedi, odacı kalem kapısından bana dadının geldiğini işaret etti. Dışarı çıktım. Zavallı dadı yine kan terler içinde, beni görünce:

"Bu dördüncüsü defasıdır sizi arıyorum efem... Zevciyenizden Fotin Bey'e mektup vardır. Bunu okuyunuz da içerisinde ne olduğunu bana anlatınız. Ben de hanımına anlatacak. Merakısından çatlıyoruz efem..." sözleriyle elime bir zarf uzattı. Titreye titreye aldım.

[Naki Bey, beyaz ipek mendildeki mektuplardan yine birini çekerek]

"İşte" diye okumağa başladı:

"Fatin!

"Ahvalin kesbettiği vahamet kabil-i tarif değildir. Zevcim hastalandı, nöbeti esnasında bana irad ettiği sualler, açtığı mebahis gayet istigrabımı mucib oldu. Galiba bir şüpheye düşmüş. Nasıl? Ne suretle? Hakikate vukuf peyda etmiş mi, edememiş mi? Pek iyi anlayamadım. Fakat yine kendisini kazib nüvazişlerim, tatlı dillerimle iğfale muvaffak olduğumu kavîyen zannediyorum. Bu maharetimden dolayı cidden tebrike müstehakım. Velev sahte olsun, sevilmeyen bir adama karşı irae-i rûy-ı sevda insana ne kadar giran geliyor? Neyse? Bir aktris mümaresesiyle yine bu defa Naki'yi bâlin-i iğfal üzerinde uyuttum. Gösterdiğim dilfiribâneye aldanmış olaydı mutlak sabredemez, hakikate vukufunu bir cihetten belli eder anlatırdı. İçinde bulunduğum âlem-i zevciyeti bir tiyatro sahnesine tahvilde uzun müddet devamın dâi-i tehlike olduğunu anlıyorum. Birkaç gece oynadığım sahte sevdazede rolü bana o kadar yorgunluk verdi ki üç dört akşam daha devam edeydi, 'Patla, işte artık seni sevmiyorum. Gösterdiğim muamelat hep yalandır' diye haykırmaktan hiçbir endişe-i istikbal beni men edemeyecekti zannediyorum. Hadd-i gayeye gelen tahammülüme pek emniyetim kalmadığı için Naki biraz iyileşir iyileşmez of diye büyük bir nefes alarak yine odama kapandım, kanapenin üzerine kendimi attım. Saatlerle güldüm. Herkes beni içeride sinirden, baş ağrısından muztarip zannediyor. Geçirdiğim şey hayat değil ki, cidden komedya! Tiyatrolarda vaz-ı sahne edilen oyunlar böyle hanelerde aileler beyninde geçen hakikî maceralardan muktebes

değil midir? O halde ötekiler taklid, berikiler asıldır. Hikâyenüvisanla tiyatro müelliflerinin hemen daima zemin-i tahrirlerini teşkile hidmet edenler üç şahıstır. Karı, koca, bir de âşık... Bizim oyunumuzda da bu üç şahıs tamam değil mi? İşte ben karı, Naki en müdhik bir komedyaya sermaye-i belahet olacak hilkatte bir zevc... Sen de âşık... Sonra bu âşık, zevc olacak. Öteki bîçare, hüsran-ı sevdada kalacak. Netice kocam için biraz feci olacak ama bununla komedyamızın esas neşesi bozulmaz. Çünkü bazı müdhikenin künhü tedkik edilse ağlayacak şeylere tesadüf olunur, ekseriyetle güldüğümüz şeyler kendi budalalıklarımızdır. Büyük muharrirlerin sermaye-i tezyifleri belâhet-i beşeriyye değil midir? Hemnevinin ahval-i müdhikesine gülmekte gizli gözyaşları vardır. Fakat ben artık felsefede bu kadar taammükü sevmem. Doğrusu Naki için ağlayamam. Hakikate vakıf olunca o kendi haline yine kendi ağlasın. Gözlerimize yazık değil mi? Bizim hesabımıza isalesi lâzım gelen eşk-i telehhüfü o döksün...

"Bu kadar zevzeklik yetişir, biraz da bu oyunun ciddi kısmından bahsedeyim. Yine benimle görüşmek istiyorsun... Şu esnada bu ihtiyatsızlık? Nerede görüşeceğiz? Yine orada, o hafagah-ı sevdamızda... Neyse, bu sefer de seni meyus etmek istemem. Fakat böyle sıkça sıkça görüşmemiz oyunumuzu müdhikeye değil mehlikeye çevirecek. İştiyakıma adem-i tahammülden mütevellid feryatlarında pek ileri varmamanı tavsiye ederim. Bu âlâm-ı tahassürü kısa kesmenin en eslem tariki hedef-i hareketimiz olan neticeyi bir an evvel ele almak değil midir? Öyle ise sevgilim, bu çocukluklardan vazgeç, aşkına, gönlüne, heves-i vaslına karşı gelmeğe gayret et. Beni ne için görmek istediğini biliyorum. O madde-i mühimmeden bahsedeceksin. Merak etme a gözüm. Bu hususta karar-ı evvelimiz vechile hareket edeceğim. Zaten keyfiyeti sûret-i âhara dökmek kabil mi? Onun bir yolu var. İşte öyle olacak. Bu hafta salı günü gelirim. Orada birleşiriz. Allah aşkına ihtiyattan metanetten ayrılma... Bâkî devam-ı muhabbet..."

Bedian

Mektup mu bitti ben mi bittim? Farkında değilim. Kaç zamandır beni öldüren asabiyeti içinde bulunduğum hâl-i muztaribâneyi düşününüz, bir de şu rezâletnâmeyi kıraatten sonra yeisimin varacağı dereceyi tasavvur buyurunuz. Alnımdan terşih eden terlerden, benzimin sararmasından, serâpâ vücudumu istila eden raşeden muhteviyat-ı namenin yine pek dokunaklı, zehrengiz olduğuna intikalde güçlük çekmeyen dadı kalfa:

"Yine ne kepazelikleri yazmışlar efem?" sualinde bulundu.

İşin bu cihet-i elîmesi de var. Şimdi kadına ne cevap vereyim? Dadıya cevap vermezden evvel mektubun zihnimi yakıp sızlatan şu: "Yine nerede görüşeceğiz? Yine orada... O hafâgâh-ı sevdada mı?" cümlelerine göz gezdirdim. Orası o hafâgâh-ı sevda... Neresi? Aman yarabbi, çıldırmamak için dimağıma metanet-i lâzıme ver... Sonra: Benim için muamma-yı müthiş, onlar için derdest-i fasl u tesviye[1] bir mesele-i mühimme olan: "Beni ne için görmek istediğini biliyorum. O madde-i mühimmeden bahsedeceksin... Merak etme a gözüm, bu hususta karar-ı evvelimiz vechile hareket edeceğim. Zaten keyfiyeti sûret-i âhara dökmek kâbil mi?" cümle-yi esrarengizi tekmil asabımı kızgın demirlerle dağlar gibi beni şedid bir meraka düşürdü. O madde-i mühimme nedir? Ne olabilir? Bunlar ne kadar suitefsire elverişli sözler! Demek dehşet-i madde yalnız mektuplaşmaktan da ibaret değilmiş. Bir hafâgâh-ı sevdada buluşuyorlar, görüşüyorlar... Evet... evet... Sevişiyorlarmış. Zavallı ben... Bî-çare Nazire... Artık biz istediğimiz kadar bu hainlerin mâni-i muaşakaları olmağa çalışalım. Onların dûd-ı sevdası bir aheng-i ittihadla[2] yek bacadan çıkıyor... Biz bu ateş-i enfas[3] ah u figanlarımızla söndürmeğe uğraşıyoruz. Bu beyhude gayret-i iftaiyemizle kendimiz tutuşuyor, mahvoluyoruz, haberimiz yok. Zevce namına böyle bir afetle yaşamadansa ondan ayrılmak, ba'de-

1. Derdest-i fasl u tesviye: düzeltilmesi uygun, dürüst.
2. Aheng-i ittihad: bir aheng.
3. Ateş-i enfas: sevda dumanı.

liftirak[4] hayat kabil olamadığı takdirde hiç yaşamamak elbette evladır. Yok artık yok... Nazire'nin kadınca fikirlerine, o nevmidâne sevdasındaki beyhude ısrarlarına iştirak-ı hareket zilletinden kendimi kurtarmalıyım. Bu akşam köşke gidince zevcemi bırakırım. İftirakına tahammül edemezsem ölür giderim. Meselenin en sade sûret-i halli bundan başka olamaz.

İşte o anda zihnen verdiğim karar buydu. Mademki artık Nazire ile iştirak-ı hareketten ayrılıyordum, o halde mutabassırane davranmak icab ediyordu. Bu düşünceme mebni dadıdan ketm-i ahvale[5] lüzum görerek sahte bir beşaşetle dedim ki:

"Bu mektupta o kadar kepazelik yok. Zevcem, sizin Fatin Bey'e bazı nasihatler vermiş. Öte beri sözler yazmış. Nazire Hanımefendiye böyle söyleyiniz."

"Bu iki (delilere) akıllandılar mı acep? Allah'ın inayeti ne büyüktür. Belki bunlar birbirisine soğuşurlar da ötekilere ısınmaklık hasıl olur değil mi efem?"

"Evet efem. Keyfiyet işte buyurduğunuz gibi görünüyor..."

Dadı, inşallah mâşallah kelimât-ı ümidbahşâsıyla[6] mektubu aldı. Sevine sevine gitti.

Ben de hemen daireden çıktım. Köşke gidip kararımı fiile getireceğim. O gün de günlerden pazartesi... Mektubun tarihine ve dadı kalfanın dört gün bir sıraya beni aradığına bakılırsa Bedia ile Fatin beyninde yevm-i mülakat[7] tayin edilen salının gelip geçtiği yani o hafâgâh-ı sevdada birleşmiş oldukları anlaşılıyor.

Evet, kararımı pek beğeniyorum. Kaç zamandır beni alevlendiren keşmekeşlerden tereddütlerden artık kendimi kurtulmuş gibi görerek gönlümde acayip bir inbisat hissediyordum. Fakat derunumda bu inbisatın setr edemediği bir korku, bir endişe, tarif olunmaz bir hal, bir tereddüt vardı ki vapurdan

4. Ba'delif tirak: ayrıldıktan sonra.
5. Ketm-i ahval: ahvali ketm etme, saklama.
6. Kelimât-ı ümidbahşâ: ümit veren kelimeler.
7. Yevm-i mülakat: mülakat günü.

çıkıp arabaya binince menazır-ı muhitenin tebeddülü tesiriyle aynen saf, berrak lâcivert bir semayı istilâ eden kesif, mağmûm bulutlar gibi efkâr-ı mezalime derece derece o inbisatı kalbimi örttü, boğdu. Yine karanlıklar, endişeler içinde kaldı. Baygınlığa şebih bir hal ârız oldu. Neye karar verdimdi? Köşke gidince ne yapacaktım? Bu kararım üzerinden haftalar, aylar geçmiş gibi biraz evvelki tefekküratım şimda bana dumanlı görünüyordu. Evet, Bedia'yı tatlik edecektim. Yoksa ettim miydi? Ben ondan ayrıldım mı? Ayrılıyor muyum? Artık zevcemin yüzünü göremeyecek miyim? Vehleten yine bir ateş her tarafımı sardı. Bedia ile iftirakımız vukua gelmiş gibi bir galat hisse düşerek hicran-ı asabi içinde kaldım. Henüz onu terk etmediğime kendi kendimi iknaa delail aramağa başladım. Evet, henüz terk etmemiştim. Fakat böyle bir kararı, böyle fikr-i müdhişi aklıma getirmiş olduğuma nedamet ettim. Hemen Bedia'yı görmek, ayaklarına kapanmak, Fatin'i terk ile beni sevmesi için istirham etmek arzusu ihtiyacı ıztırarî vehleten öyle şiddetle bütün kuvvamı teshir etti ki arabanın penceresinden başımı çıkararak:

"Hayvanları sür.." diye arabacıya bağırdım. İnsanı hayatla memat arasında bocalandıran böyle mühim kararlar, ân-ı i'tâsında[8] fiile getirilebilirse getirilebilir, yoksa o ilk şiddet, o dem-i buhran geçti mi tasmim edilen şeyin icrası için icraattaki o kuvvet-i ibtidaiyye[9] kalmıyor.

Köşke girdiğim vakit saat dokuzu bulmuştu. Derhal zevcemin dairesine koştum. Kimseyi bulamadım. Nerede olduğunu sordum. Sokağa çıktı dediler. Kendisini görmek arzusuyla çıldırdığım o esnada Bedia'nın bu tesadüf-i gaybubeti beni külliyen bir hâl-i elîme düşürdü. Zevcemin kimseden izin istihsaline lüzum görmeksizin sokağa çıkmak hürriyetine mâlik olduğunu biliyordum. Ona bu serbestiyet-i hareketi ben vermiştim. Fakat o günkü gaybubeti bana başka türlü tesir etti. Acaba nereye gitmişti? O hafâgâh-ı sevdasına mı?

8. Ân-ı i'tâ: verildiği an.
9. Kuvvet-i ibtidaiyye: başlangıçtaki güç, kuvvet.

Dakikadan dakikaya teellüm o kadar arttı ki, kendini tatlik için verdiğim kararı güya zevcem duymuş da bir daha avdet etmemek üzere köşkten çıkmış gitmiş gibi bir endişe-i acîbe duydum.

Fatin'in derd-i iftirakıyla câli 'şakika'lar geçirdiği yatak odasına girdim. Hereke kumaşından koyu al ipek perdelerin arkasındaki kanatları kaplı panjurların aralıklarından giren hafif, müteredded bir ziya içinde loşlukta kalan eşyaya bir göz gezdirdim. Oymalı ceviz karyolanın beyaz bürüncükten cibinliği indirilmiş. Yataklığın baş tarafındaki komodinin üzerindeki Fransızca üç roman... Birini aldım baktım. Gustave Flaubert'in "Madam Bovary" namındaki hikâyesi... Mevzuu bilinir.. Halimize oldukça tevafuk ediyor. Madam Bovary, zevcine hıyanet eder. Fakat âşıklarından kendi de vefa görmez. Bir müddet sonra kadını terk ederler. Madam, yeisinden intihar eyler. Bîçare Mösyö Bovary, zevcesinin vefatına ağlar. Müntehirenin sadakat-ı zevciyeden inhiraf etmiş olduğuna sonradan vâkıf olursa da sevgili zevcesinin ziyâ-ı ebediyyesine gözyaşı dökmekten kendini men edemez. Bir sabah müteveffiyenin âşıklarından birine tesadüf eder, birlikte bira içmeğe giderler. Esnâ-yı musahabelerinde[10] Mösyö Bovary, herife:

"Zevcemi sevmiş olmanızdan dolayı aleyhinizde hiçbir husumetim yoktur" der... Nasıl, mevzu şık değil mi? Bedia, Fatin'in derd-i aşkıyla intihar ederse... Biz zevc ile âşık, bir meyhanede karşı karşıya telehhükâmâne teati-i ikdah eylediğimiz dem-i matemde ben de galiba zevcemi sevmiş olduğundan dolayı Fatin aleyhinde izhâ-bâz ve nefret etmeyerek onu kendime bir dert ortağı addiyle birlikte ağlayacağım.

İkinci kitap, Guy de Maupassant'ın "Piyer ile Jan" hikâyesi, bunu da okumuştum. Bu eserde de Madam Rolan diğer bir erkekten kazandığı ikinci oğlu Jan'ı zevci Mösyö Rolan'a salbî[11] evladı olmak üzere yutturmuştur.

---

10. Esnâ-yı musahabe: sohbet esnası.

11. Salbî: öz.

Üçüncü roman, Paul Bourget'in "Creulle Enigme" yani "Muamma-yı Müellim" ünvanlı eseri. Mevzuan hakikaten bu ötekilerden müellim. Bu romanda bir zevcenin zevcini aldatması bir şey değil! Bu cihet âdeta bir mesele-yi âdiye, bir âdet-i hayat hükmünde gösteriliyor. Bu hikâyedeki genç Madam Sue, kırk beş yaşındaki zevcine karşı olacak hâtıra-i sadakatını kalbinden külliyen sildikten sonra daha kaç babayiğidi kündeden atıyor. Aşkta tecrübesiz Hüber isminde bir genç, olanca sevda-yı şebabıyla Madam Sue'nün girifte-i hüsn ü âni oluyor. Hıyanet-i zevcle âlûde vicdan bir kadında iffet aramak en büyük eser-i belahet iken, Hüber, maşukasının zevcine karşı olan bu sadakatsizliğini kadının müddet-i hayatınca bir hata-yı yegânesi zannediyor. Bir müddet sevişiyorlar. Sonra bu âşık budala Hüber, hem de nasıl bir herifle hüsnen Hüber'den dûn, sinnen daha yaşlı bir zenperestle.. Elde güzel, genç bir âşık var iken kadın kalbinin tecdid-i zevk-i sevda için çirkin ve daha yaşlı bir erkeğe meyl etmesindeki sırr-ı hilkati anlaşılmıyor. İşte muamma-yı müellim buradan çıkıyor. O zaman Hüber'in kalbindeki bütün izzet-i nefsi isyan ediyor. Kadını terk etmek istiyor, bir müddet yanına uğramıyor. Fakat bu gibi hususatta bir âşık-ı nevmid için halas-ı nefs kolay mıdır? Üç gün gitmiyor, beş gün gitmiyor? Lâkin nihayet mağlûb-ı muhabbeti oluyor. Gidiyor. Evet gidiyor. Madam Sue'yü ayıbıyla, bu hatasıyla, bu rezaletiyle kabul ediyor. Kadının kâselis-i muhabbeti[12] olan âşıklarından biri de Hüber oluyor. Hıyaneti tebeyyün eden bir kadına karşı zaaf-ı hisse düşerek erkeklerin bu gibi şeyda-dil nisvandan soğuyamamaları, nefret edememeleri meselesi de müellim değil mi? İşte ikinci muamma-yı müellim de bu... Kadın böyle âşıklarla güleşirken öte tarafta Mösyö Sue o zavallı zevc ne yapar? Bu hikâye içinde o zevc o kadar ehemmiyetten ârî addolunuyor ki muharrir ondan hemen hiç bahsetmiyor. Onun için kalemini yormuyor. Bedia'nın şakikadan muztariben (!) yattığı gecelerde bâlin feraşı üzerinde

12. Kâselis-i muhabbet: muhabbet dalkavuğu.

bulunduğu, kimbilir ne kadar bir tetebbu-ı amîk[13] ile mütalaa ettiği kitaplar işte bunlar.

Sedef işlemeli bir çerçeve derununda komodinin müstenit olduğu duvara resmim talik edilmiş. Teehhülüm esnasında aldırdığım bir fotoğrafım... Ben beşuş bir çehre ile duvara yapışmış öyle duruyorum. Resimdeki beşaşetime, mağrûrâne nazarıma baktım. Bir de şimdiki yeisimi, mahzûn, mağmum simamı düşündüm. Eski bahtiyarlığıma gıpta ettim. Saadet-i maziyemden artık bir saatinin iadesi kabil olamayacağını tefekkürle ağladım. O sedefli çerçevenin camı, dikkat ettim, birkaç yerinden çatlamış. Bu hal istigrabımı mucib oldu. Duvarda asılı çerçevenin camı kendi kendine çatlamaz ya? Bu inkisara elbette bir tesir-i haricî sebep olmuştur. Bu tesir ne olabilir? Çok yorulmaksızın bunu da keşfettim. Zevcem geceleri oda kapısını sürmeleyip karşıki ufacık zarif yazıhanesinin önünde Fatin'e mektup yazarken, resmimin oradan kendine bakışına tahammül edemeyerek mutlak çerçeveyi yumruklamış olduğuna hükmettim.

Odanın bir köşesinde küçük bir masa üzerinde parıldayan çay takımına baktım. Onun solunda duran kanape, koyu lâcivert zemin üzerine beyaz dallı peluş kaplı, Bedia'nın hazine-i evrakı olan kanape vehleten bir mıknatıs şiddetiyle nazarımı celb etti. Hemen oda kapısını sürmeleyip kanapeyi tedkike başladım. Ön ve iki yan tarafında gizli gözün vücuduna delâlet edecek bir alamet, bir işaret göremedim. Kanapeyi ortaya çektim. Arka cihetini muayeneye giriştim. Arkalık ile oturulacak kısmın zuhurundaki hat fasıldan bir parmak aşağıda kumaşı tahtaya rabt etmek için bir sıraya irice düğme şeklinde sarı başlı çiviler mıhlanmış. Bu çivileri birer birer yokladım. Tamam vasatta bulunanı biraz oynadı. Bunun üzerine şiddetle bastım. On santim kadar umkunda[14] mustatilü'l-şekl[15] ince uzun bir göz dışarı fırladı. Bir intizam-ı mahsusla deste deste

13. Tetebbu-ı amîk: derin alaka, ilgi.

14. Umk: derinlik.

15. Mustatilü'l-şekl: dikdörtgen şekil.

yerleştirilmiş mektuplar nazar-ı dehşetime çarptı. Bağları çözdüm. Mektuplara birer birer baktım. Fatin'den gelenlerle zevcemin ona yazdıklarının müsveddeleri cümleten mevcuttu. Tüle sarılı kalınca bir kâğıt gördüm. Tülü açtım. Bir fotoğraf... Bunun üzerinde hiçbir yazı, imza falan yoktu fakat Fatin'in resmi olduğuna hiç şüphem kalmadı. Resim Abdullah biraderlere aldırılmış, yarım vücut bir kabine... Alt üst dişlerim birbirine çarpmağa başladı. Bir humma-yı halecan içinde resmi tetkik ettim. Uzun çeneli, iri kemikli sert bir sima... Bir çift gür, kalın, çatık kaş altında çukurda kalmış ufarak, koyu siyah gözler hemen gazûbâne denecek bir nazarla insana bakıyor. Orta cesamette incerek dudaklı bir ağız üzerinde uçları kıvrık, dolgun bıyıklar... Dar, uzun bir alnın zirvesini setr eden sık saçlar 'alabros' kesilmiş... O çehrenin heyet-i mecmûunda benim hükmümce yırtıcı hayvanlara benzer dürüştî,[16] rüyeti insanı sıkan bir şekl-i hodbînî[17] var... Herif âdeta çirkin.

Kendi kendime:

"İki gözü çıkasıca Bedia! Şu sevimsiz, şu kaba, sert çehrede mutmah-ı nazar-ı sevdan[18] olacak acaba ne buldun? Rekabetiyle kaç zamandır beni ateşlere yaktığın böyle bir menhus çehreye ibtilân için miydi? 'Pol Burje'nin hakkı var, hakkı var... O sizi iyi tetkik etmiş. Güzel kocalara veya âmânlara tercih edilen çirkin âşıklar bu tercih-i acîbden dolayı memnun olsunlar. Eğer nisvanın bu noktadaki zaafları hayvaniyet-i recûliyeye meclûbiyetten ileri geliyorsa kadınlarca müreccah addolunan bu sıfat-ı makbûleyi haiz sizden daha çirkinleri bulunabilir. Fakat bu noktada niçin yalnız kadınları itham ediyorum? Genç, hesna, lâtif, nazik zevceleri üzerine yahni yanaklı, koca dudaklı, elleri, tabanları çatlak hizmetçi kadınları tercih eden erkekler yok mu?"

Beni mahveden zevcem değil, kendi zaaf-ı hissimdi. Hıyaneti âşikar bir zevce karşısında bulunuyor, yine bir şeye karar

16. Dürüştî: kabalık, sertlik.

17. Şekl-i hodbînî: hodbinlik hali.

18. Mutmah-ı nazar-ı sevda: sevdayı çekme, katlanma.

veremiyordum. İşte mektuplar, işte fotoğraf, işte zevcemin bütün delail-i hıyaneti... Hepsi önümde, hepsi elimde... Bunları her kime, hangi mahkemeye irae etsem davayı kazanırım. Fakat bu rezaletnameler kime gösterilir? "Böyle karıyı elan nasıl tutuyorsun?" itabıyla yüzüme tükürmezler mi? Mektuplardan bazılarını birer parça okudum. Beyhude zahmet... Hep zaten bildiğim şeyler. Vakit akşama takrib ediyordu. Zevcem köşke avdet etmezden evvel oradan çekilmek lüzumunu düşündüm. Yine desteleri vaziyet-i asliyeleri üzere tertip ederek gözü kapadım. Kanapeyi yerine çektim. Odadan çıktım. Evet, bu cebanetim, zevcemin cinayetinden eşnâ[19] bir hareketti. Ben her türlü iğfale, hıyanete müstahak bir kocaydım. Zevcemi Fatin'le bir arada tutsam ihtimal yine sabredecektim. İlk hıyanete sabır, ikincisini, üçüncüsünü hazım için insana bir nevi alışkanlık getiriyor. Evet, saklayamam. Nefsime karşı bu hakikati itiraf edeyim, Bedia'nın söylediği gibi ben yüzüne tükürülecek bir kocaydım. Hazmetmeğe uğraştığım bu rezalet diğer bir cihetten meydana çıksa, Bedia hakikati itiraf etse ihtimal yine o zaman zevceme: "Sen taht-ı zevciyetimde kal da sevda-yı nâmeşrûunda[20] bildiğin gibi devam et. Ben hepsine ağmaz-ı ayn[21] ederim" diyecektim.

Bağı dolaştım. Deniz kenarına indim. Bir yerde duramıyordum. Kırlara çıktım. Gözümün alabildiği yerlere gittim. Kaç kilometre mesafe katettim bilmiyorum, deli gibi geziniyordum. Galiba yorgunluktan bîtab kalarak bir yere düşmek, kendimi kaybetmek istiyordum. Gece saat birde köşke avdet ettim. Pederim beni taama bekliyormuş. Sofraya davet olundum. Yemek içmek gibi hayatın en zaruri ihtiyacatı artık benim için yorgunluk verici, angarya sırasına geçmiş şeylerden olmuştu. Çünkü zorla yiyor, hiçbirinin lezzetini duymuyordum. Pederle karşı karşıya sofraya oturduk. Bana uzun uzadıya aşı çubuklarından bahsetti. Bağın şimalindeki tarlayı gelecek sene

19. Eşnâ: en aşağı.

20. Sevda-yı nâmeşrû: meşru olmayan sevda.

21. Ağmaz-ı ayn: göz yumma.

kirizma[22] ettireceğini anlattı. Kendi kendime: "Bu pederim ne bahtiyar adam? Şu düşündüğü şeylere bak. Ne âlâ! Başka endişesi yok. Ah ben de böyle olsam" dedim. Bu sözlerden o kadar sıkıldım ki taamın hitamını beklemeksizin odama çekildim. Her şeyden muazzab oluyor, ne yapacağımı bilmiyordum. Kitaplarımı karıştırdım. Mütalâa her melali def edermiş. Bu söz benim için bir kavl-i sâdık değildi. Bunu söyleyeni cerh ettim. Belki de hakkında taan eyledim. Benim melalimi mütalâa def etmiyor. İki satırın kıraatine tahammül getiremiyordum.

Hücre-i ıztırabımda ben böyle dönerken dolaşırken... çırpınırken zevcem beşuş bir çehre ile içeri girdi. Hemen iki elimden sımsıkı yakaladı. Gözlerini gözlerime dikerek dedi ki:

"Naki! Bir insanın gözlerine bakarak raz-ı derununu keşfetmek fennindeki derece-i vukufunu anlamak istiyorum. Yüzüme dikkatle bakıp derûnumdakini keşf edebilirsen bu kiyasetini tebriken sana büyük bir mükâfat îta edeceğim..."

Gözlerine bakıp râz-ı derûnunu keşfetmek mi? Bu nasıl söz? Bedia benimle eğleniyor mu? Serâir-i kalbiyesine[23] vukufumu bana itiraf ettirmek mi istiyor? Demek rezâil-i sevdasını bana söyletecek, sonra yüzüme tükürerek çıkıp gidecek... Tahammüldeki hamakatımı yüzüme vuracak... Hepsi bitti bu mu kaldı? Ben her şeyi hazm ile sabrederken niçin beni tahammüle davet ediyor? Bu cüret, insafsızlığın artık gayesi değil midir? Bildiğimi bilmemekte ısrardan başka çare var mı? İtiraf-ı hıyanet edecekse kendisi doğrudan doğruya etsin. Bu itiraftan sonra mâbad-i keyfiyet ne renk kesbedecek? Demek ben ne kadar ketum, ne kadar hâzım olsam nafile... Beni zorla söyletecekler. Haydi bakalım. Yine izhar-ı gaflet[24] edeyim. Bütün metanetimi toplayarak:

"Sana böyle bir kehanetim olduğundan bahsettiğimi hiç tahattür edemiyorum. Bir insanın yüzüne bakarak râz-ı derûnunu keşfetmek fennine vukufum değil, böyle bir fennin

22. Kirizma: toprağı kazarak altını üstüne getirme.
23. Serâir-i kalbiye: kalbin sırları.
24. İzhar-ı gaflet: gaflette bulunma.

vücudundan bile haberim yoktur. Vadettiğin mükâfatı kazanamayacağıma teessüf ediyorum."

Zevcem medid bir kahkaha salıverdi. Meyûsiyet-i mutâdânesi hilafına gösterdiği bu şetarete hayrette kalıyordum. İddiasında ısrarla yine dedi ki:

"Allah aşkına gözlerimin içine bak..."

"Bakıyorum."

"Ne görüyorsun?"

"Of... Ne mi görüyorum? O mavi hadikalarda beni müstağrak-ı âlâm[25] eden bir umman-ı hıyanet... Yine bir oyun, bir dubara (!) gölgesi görüyorum. Dikkatle bakmaktan korkuyorum. Hücec-i hıyanetini[26] kanapenin gizli gözünde gördüm. Bana bir de bunların âsâr-ı mahufesini gözlerinde göstermeğe uğraşma..." diye haykırmak istedim. Fakat yine cebanetim mâni-i feryadım oldu. Galeyân-ı derûnumu son bir tahammül ile teskine uğraşarak yavaşça:

"Hiçbir şey göremiyorum..."

"Evet, işte beni sevmediğinin bir delili!"

"Neden?"

"Neden olacak? Beni sevmiş olsan bir lahza nazarımdan bin mânâ çıkarırdın."

"Ben öyle bir nazardan bin mânâ çıkaracak koca değilim. Ahmak bir herifim..."

"Ahmak mısın? İstediğin vakit iblise ders-i şeytaniyet verirsin..."

Derûnî diyordum ki: "Ah melûn karı? Bir ahmağı en ziyade sevindirecek muamele kendisine isnad-ı zekâ etmektir. Bir ahmağa akıllısın demek kadar celb-i teveccüh[27] için bir tarik-ı sühulet olamaz. Bu medhinizle o kendi irfanına kail olur da sualinizi adem-i esâsı zekâsına muvaffak göremez, nail-i maksat olursunuz." Bedia buralarını bildiğinden, "İblise ders-i şeytanet verirsin" cümlesiyle kendisi iblisten daha mahirane

25. Müstağrak-ı âlâm: elemlere gark olma.

26. Hücec-i hıyanet: hıyanet delilleri.

27. Celb-i teveccüh: teveccühü celb.

bana koltuk veriyordu. Elimden çekti, yan yana kanapeye oturduk. Gözlerini süze süze bana bittevcih:

"Hayatını hayatıma rabt edecek sana bir müjde vereceğim."

"(İstigrabla) Hayatımız zaten merbut değil mi ki bunun için bir müjde-i irtibata lüzum olsun?"

"Merbut, fakat müjdem o merbûtiyet-i kadîmeyi külliyen takviye edecektir."

Maksadını anlar gibi oldum. Halecan içinde kalarak:

"Bu müjden nedir bakalım?"

"Sekiz ay sonra sana bir mini mini bir varis takdim edeceğim..."

"O, o, o halde... Demek hamilsiniz?"

"..."

"Kaç aylık?"

"Tahminime göre bir aylık..."

O anda zihnim o kadar karıştı ki:

"İki aydan beridir yüzünü bile nadiren görüyorum. Bu rezalet ne demektir?" feryadıyla avazım çıktığı kadar bağıracağım geldi. Nazarımda lâmbalar söndü. Oda kararda. Ayaklarımın altında halı, başımın üstünde tavan fırıl fırıl dönüyor zannediyordum. Cüretin mel'anetin bu derecesini artık ne zihnim ne havsalam alıyordu. Dadı kalfanın getirdiği son mektuptaki "madde-i mühimme" kaydı aklıma geldi. O mühim madde işte bu olmalı dedim. O hafâgâh-ı sevdanın esrar-ı müdhişesi artık yavaş yavaş meydana çıkıyordu. O kadar âlâma tahammül, bu kadar şenaate ağmaz-ı ayn ettikten sonra bir de Fatin'in çocuğuna fuzuli baba mı olacağım? Olup olmayacağımı sormuyorlardı. İşte çocuğu bana müjdelerle takdim ediyorlardı. Evet, şerian kanunen o ceninin müsebbib-i vücudu[28] bendim. Dünyaya gelince büyüyünce o bana peder diyecek, ben ona evlât diyeceğim. Pederim, validem onu torun diye okşayacaklar, sevecekler. Felâketimi bu gaye-i dehşete getirinceye kadar niçin sabrettim? Artık zemin ve zamanı o mevki-i müdhişemi unuttum:

28. Müsebbib-i vücud: vücut bulma sebebi.

"Hanım bu olamaz!" avazıyla haykırdım.

Bedia bir tarz-ı istihkarla döndü. Yüzüme baktı. Beni yukarıdan aşağıya süzerek sordu:

"Olamayan nedir?"

"Şu aralık hâmil kalmanız..."

Maksad-ı aslîyi tecahülden gelerek:

"Beni şiddetle sevdiğinizi iddia ediyorsunuz da rabıtamıza ukde-i diğer ilâve edecek, muhabbetimize zîhayat bir delil olacak bu mahsul-i izdivacımızı tebşîrime karşı 'olamaz' demeğe sıkılmıyor musunuz? Yoksa bir evlât büyütecek servetten mahrum musunuz?"

"Hayır hanım, beni çıldırtma... Ben tarih-i hamle itiraz ediyorum."

"Eyvah... Alçak... Anladım... Benden, çocuğundan şüphe ediyorsun..." feryadı ve bir sel-i dümûğ[29] ile kanapenin üzerine kapandı. Bir müddet döğündü çırpındı. Nihayet bayılır gibi haller gösterdi. Bîmecal kesik bir sada ile:

"Merhameten bana bir yudum su veriniz. Bulabilirseniz bir bardak zehir veriniz... Daha makbule geçer. Ben böyle müthiş bir şüphe altında yaşayamam. Bâdema yüzünüze zevc diye bakamam. Yarın sabah eşyalarımı toplayayım, babamın evine gideyim. Mümkün değil burada oturamam. Ah ne denaet... Naki! Bu denaet... Şu saatten tezi yok. Beni bırakınız."

Bedia'nın yarın sabah eşyalarını toplayıp evine gitmesi benim hiç hesabıma gelmiyordu. Bu meseleyi temizlemek ancak bu kanapedeki gizli gözde duran evrakla kabil olabileceğini düşündüm. Mademki bu kadar sabrettim, macera bu derece-i mülevvese[30] geldi. Biraz daha metanet göstermek icab ediyordu. O beni nasıl iğfale uğraşıyorsa ben de ona karşı ancak hud'a, yalan ile temîn-i galebe edebileceğimi anladım. Derhal tebdîl-i lisan ederek dedim ki:

"Bedia, çıldırıyor musun? Ne oluyorsun? Anlayamıyorum..."

---

29. Sel-i dümûğ: gözyaşı seli.

30. Derece-i mülevves: karışık hal.

"Nasıl çıldırmam. Hain. Bir kadın için bundan büyük felâket mi olur?"

"Nasıl felâket?"

"Karnımdaki çocuktan şüphe ediyorsun..."

"Sus... O nasıl lâkırdı? Şimdi ağzını tokatlarım."

Amîk[31] bir tereddüt, acîb bir tecessüsle yüzüme bakarak:

"Ya sen şimdi 'Şu aralık hâmil kalman olamaz. Tarih-i hamle itiraz ediyorum' demedin mi?"

"Dedim. Bundan ne çıkar?"

"Herşey çıkar; utanmaz.."

"Sevincimden deli gibi oldum, öyle söyledim. Tarih-i hamle itiraz ettiğim, bana böyle bir saadet bahşetmekte şimdiye kadar geciktiğin içindir."

"Haydi tevil et bakalım."

"Tevile lüzum yok. Böyle müthiş bir şüpheye düşsem evvelâ seni, sonra kendimi öldürürüm."

"Öldür, öldür; zaten ölmedik nerem kaldı? Böyle bir şüpheye düşmen beni öldürmekten daha mahûf bir hal değil midir?"

"Bedia rica ederim. Bu şüphe lâkırdısını kaldır. Bu söz tüğlerime ürperti veriyor. Senin gibi bir iffet-i mücessemeye karşı öyle bir tefevvühde bulunmak denaetini bana isnada gönlün nasıl razı oluyor?"

"Bilmem sevgilim, ya senin aklından zorun var, ya benim! Ben, ağzından çıkan sözlere mukabele ediyorum."

"Saffetime itimad edecek kadar tabiatımın vâkıfı değil misin?"

"Bilirim delisin... Fakat benim de zırdeli olduğumu unutma..."

"Artık bu münasebetsiz bahsi kapat... Şimdi çocuğumuzun istikbalini düşünelim."

"Ne müşfik bir babasın... Daha bir aylık ceninin istikbali şimdiden düşünülür mü? Bir aylık olduğunu da iyi bilmiyorum ya Naki... Haydi bunu beraber hesaplayalım... Ben daha ziya-

31. Amîk: derin.

de zannediyorum. Hani ya hastalığından evvel aklına geliyor mu?"

"Evet evet, tahattür ediyorum."

"O halde bir buçuk aylık demek..."

"Belki de ziyade..."

Bu mide bozacak yalancı dolmayı da takımıyla işte böyle yuttuk. Zevcem beni kandırdığından dolayı memnun... Ben ağzımdan kaçırdığım ihtiyatsız sözlerin tamirine muvaffakiyetim cihetiyle mesrur, hakikaten facia renginde bir komedya ki oyuncuların maharetlerini alkışlamamak kabil değil.

Ertesi sabah köşkün içine Bedia'nın havadis-i hamli, bu müjde-i sürur yayıldı. Sevincinden artık validemin etekleri havada uçuyor. Bîçare kadın koşa koşa doğru bana geldi. Yanağıma bir buse kondurarak:

"Naki, yakında torunumu da işte böyle öpeceğim. Ölmeden Allah bunu bana gösterecek değil mi? Çok şükür ya Rabbi çok şükür... Sevinçten bir yerlerde duramıyorum. Çılgınlığımı affet yavrum... Gidip Bedia'nın, gelinciğimin karnını okşuyorum. Torunum, yavrumun yavrusu onun içinde değil mi?"

Gözlerim doldu. Validem bekâma dikkat ederek:

"Neye ağlıyorsun tosunum?"

"Sevinçten..."

"Ah bilirim, sabahleyin benim de gözlerimden yaş geldi."

"Valideciğim, bu kadar sevinmek iyi değildir. Dur bakalım, daha anasının karnında bir aylık şeye bu kadar sevinilir mi?"

"Sus, şimdi ağzını yırtarım. Öyle fena şeyi yorma. Hepimiz böyle anamızın karnında birer aylık değil miydik? Bak nasıl doğduk? Nasıl büyüdük?"

Sonra validem karşıma geçti oturdu. Artık kundak takımını hazırlamalıdan başladı. Torununu büyüttü. Midilliler aldı. Mektebe gönderdi okuttu. Parlak şeritli bir zabit yaptı. Evlendirdi. Rütbesini paşalığa kadar terfi etti. Ah ben orada ne hallere giriyor, o gün Fatin'i bularak gebertmek heves-i intikamına galebe edemeyecek şiddetler peyda ediyordum.

Validem coştu. Meserretini taşırdıkça taşırdı. Nihayet kalktı. Galiba yine Bedia'nın karnını okşamağa gidiyordu.

Biraz sonra odama küçük halâyık geldi:

"Pederiniz sizi çağırıyor" dedi.

Pederim beni ne yapacak? Hiç şüphe yok, kariben dünyaya gelecek hafid veya hafidesinden işte bu müjde-i saadetten mütevellid sürurunu tebşir edecek. O anda bir teessür-i acîbe düştüm. Bedia'ya olan muhabbetim nefretle memzûc bir alev halini aldı. Derunumu yakıyordu. Ölmek bu mezellete tahammülden hayırlı olduğuna artık kanaat ettim. "İntikam! İntikam!" diye bu kelimelerin yüreğime verdiği bir şiddet-i mânâ ile boğula boğula haykırdım.

[İşte limonata içilecek bir sıra... Fakat mateessüf sürahide bir şey kalmamıştı. İkimizin de gözü şişeye dikildi. Boş olduğunu gördük. Naki asıl alevi şimdi alıyordu. Limonatadan dereler aksa bu ateşi söndürmeğe kifayet edemeyeceğini anladım. Bu defa yalnız Naki değil, ben de yanıyor, ben de bağırmak istiyordum. Misafirim bütün ateş-i talakatiyle en ince asabıma kadar beni teshir etmişti. Olanca dikkatle onun dudaklarına asılmış gibiydim. O, başını salladıkça ben de sallıyor, o titredikçe ben de titriyor, hasılı âdeta manyatizma olmuştum. Limonata yerine ikişer yudum su içtik. Naki biraz dinlendi. Yine başladı:]

Pederin yanına girdim. "Gel bakalım beybaba" kelimât-ı taltîfiyesiyle kabul olundum. Evet, artık "beybaba" oluyordum. Pederimin hakkımda iltifat olarak sarf ettiği bu tâbirde o zavallı adamın sûret-i sarfındaki saffete rağmen öyle bir merâret-i mânâ, tezyîf-i amîk hissettim ki yer yarılsa beni yutsaydı o kadar ıztırap duymazdım.

Pederim bana babalığın şerefinden, zevkinden uzun uzadıya bahsetti. O, übüvvet-i hakîkiyedeki bu şerefi, lezzeti büyüttükçe nazarımda fuzuli babalıktaki zillet, hacâlet bir nisbet-i mâkûse ile büyüyordu. Bu makhuriyet, nefsime münhasır kalmıyor, ben onu büyük babalık... büyük analık sıfatlarıyla pederime, valideme de teşmil ediyordum. Ne dehşet...

Pederim dedi ki:

"Hayat sigortası kumpanyalarını dolaş da nizamnamelerinden bana birer nüsha getir.."

"(Taaccüble) Ne yapacaksınız?"

"Doğacak çocuğa ayca bir servet temin etmek niyetindeyim."

Aman yarabbi! Sen bana sabır ihsan eyle...

Ağlaya ağlaya pederimin ayaklarına kapanarak: "Babacığım, doğacak tıfl-ı menhûsun evvelâ neslimize nisbetini temin edelim. Servet ciheti sonraya kalsın" diye bağıracağım geldi. Tahammülümün böyle bir sabırşiken derece-i gâyeye geldiğinden haberi olmayan pederim, sızlayan kalbime kızgın bir mil sokar gibi bana ufak bir çıkın uzatarak:

"Al şu yüz lirayı! Bu para ile bir hediye al, tarafımdan gelinime takdim et, hediyeyi intihab cihetini senin hiss-i tabiatına bırakıyorum."

Of... Bedia'ya gebelik mükâfatı... Çıkını aldım. Sarhoş gibi sendeleye sendeleye odadan dışarı fırladım. Şimdi ben bu yüz lira ile zevceme ne hediye intihab edeyim? Mademki kaderim benimle olan acı istihzasını bu dereceye vardırıyor, ben de ona tasahhurla mukabele ederim. Doğru kuyumcumuza gittim. Bir pırlanta 'mâşallah' ısmarladım. Beni fuzuli 'baba' etmekteki gayretini tebcilen doğurduğu günü bunu Bedia'nın alnına asacaktım. 'Mâşallah' zevceme, 'mâşallah' çocuğa... Bâhusus, 'mâşallah' bana... Cümlemizi Cenab-ı Hak sûi nazardan sıyanet buyursun... Bu tebcilden, bu tebrikten, bu emirde mebrurda asıl mesbûkü'l-himmet olan gayret-i hakikiyye sahibi Fatin Beyefendi hazretlerine bir hisse-i musîbe düşmediğine teessüf ettim. Onun hisse-i mükâfatı hepimizinkinden büyük olmak lâzım gelirdi. Dünyanın hali acîbdir. Bazan mükâfat, müstahak-ı gayriye düşer. İşte bu da o kabîlden... Benim o kadar müddettir gösterdiğim canfersa sabır ve tahammülün mükâfatı min gayr-ı istihkak[32] o çocuk olduktan sonra Bedia'nın birkaç pırlanta ile taltifi... Fatin Bey'in mükâ-

32. Min gayr-ı istihkak: hak etmeden.

fattan külliyen mahrumiyeti muvâfık-ı nısfet değildir. Değil mi? Of... İstihza-yı nasîbin benim kadar miratına uğrayanlar az bulunur zannederim.

Valideynimin bu sevinçleri keyfiyet-i müellimesi de ayrıca beni şediden müteessir edecek bir mesele-i fâcia hükmünü aldı. Zevcem sokağa çıksa da kanapenin gizli gözüne giren yeni bir mektup varsa bunu okuyarak şu çocuk, bu haml-i bilheva keyfiyetine dair mâlûmât-ı kat'iye alsam merakıyla dört beş gün bekledim. Bedia evden bir tarafa gitmedi.

Belki dadıdan bir haber vardır ümidiyle kaleme gittim. Odacıya sordum: "Dün geldi, sizi aradı, bugün için yine geleceğini söyledi" dedi. Anlaşılan yine yeni bir mektup var ki dadı beni arıyor, dedim. Allah razı olsun. Kalfa beni çok bekletmedi geldi. Fakat bu defa zavallı kadın büyük bir telâş içindeydi. Hemân sordum:

"Dadıcığım ne haber?"

"Bu defaki haberisi fenadır efem.."

"Ne oldu?"

"İşlerini bütün bütümüne karıştı. Fotin Bey'le Nazire Hanım kavga ettiler."

"Niçin?"

"Sebebisine bizim haberimiz yoktur efem. O kör olasıca Fotin evden gitti. Onu bu aralık çok azgınlısı vardır... Küçük hanım bayıldı. Sonra orta yerlerime adamlar koyduk. Fotin Bey'e rica olundu. Yine getirildi efem... Sizden bir haberisi var mıdır? (Boğazını göstererek) Merakısı işte buraya kadar çıktı."

"Hayır bende bir haber yok. Yeni mektup gelmedi mi?"

Dadı, kulağıma eğilerek yavaşça:

"Mektuplar eski yerlerinde yoktur efem. Küçük hanım aradı bulamadı. Fotin Beyini kaldırmış."

"Mektupları küçük hanımın okuttuğunu anlamış da mı kaldırmış acaba?"

"İşte orasını belli değildir efem.."

"Eğer iş duyulmamış ise küçük hanıma söyle, aman gayret etsin. Hiçbir şeyi sezdirmesin. Sonra onun da benim de halimiz fena olur."

Dadı, söylerim söylerim, mırıltılarıyla gitti. Demek ki keyfiyet sarpa sarmış. Ya Bedia da mektupları memhur gözden kaldırdıysa? Acaba ipliklerinin pazara çıktığından kuşkulandılar mı?

Sekiz

Mevsim teşrînievvel[1] evâsıtını buldu. İstanbul'daki konağımıza indik. Bedia'nın karnı sivrildikçe şetaret-i ailemiz de büyüyordu. Pederim sigorta nizamnamelerini tetkik, validem gelinin batn-ı mahmulünü okşamakla demgüzar olmaktalar iken kuyumcu da beri yandan pırlanta maşallahı yetiştirmeğe uğraşıyordu. Vakit geçirmek için her nevi esbâb-ı teselliden mahrum kalan yalnız bendim. Bu haml meselesinin beynime verdiği sıklet-i teellüm son dereceyi buldu. Asabiliğim arttı. Vara yoğa hiddet eder, iltifat tarîkıyle bile artık hiçbir söz kaldıramaz oldum. Hasta mıyım sağ mıyım? Deli miyim? Akıllı mıyım? Cidden fark edemez oldum. Hastaysam artık ölümü, deliysem hiçbir teessür duymayacak mefkûdiyet-i tâmme-i hissiyat derecesini temenni ediyordum. Bir saatine tahammül olunmaz bir hayat-ı düzahı da İstanbul'da geçiriyordum. İstanbul'a göç edeli iki ay oldu. Zevcemden bir fırsat bulup da kanapenin gözünü muayene edemedim. Dadı kalfa yine ara sıra kaleme geliyor, fakat artık o bana mektup getiremiyor, benden mâlûmat ahzine uğraşıyordu.

Göç esnasında zevcem kanape şeklindeki o hazine-i evrakını bilâitina halılara sararak kendi uşağının dikkat-i mütemadiyesine tevdi etmişti. Göç konağa etmeden Bedia indi. Hasılı muayene için bana vakit kalmamıştı.

---

1. Teşrînievvel: ekim.

İstanbul'da zevcemle odalarımız yine ayrı. Birbirimizin dairesine ara sıra misafir gidiyoruz. O müthiş şakika Bedia'ya azıcık aman verirse bir iki saat konuşabiliyoruz.

Nasılsa bir gün Bedia, pederinin hanesine gideceğini bi'l beyan erkenden sokağa çıktı. Ben bu fırsatı ganimetten bilerek kanapenin bulunduğu yatak odasına can attım. Kapıyı sürmeledim. Gözü açtım. Baktım bütün mektup desteleri, Fatin'in fotoğrafisi hep yerli yerinde. Bi't tedkik anladım ki gözü ilk açışımdan beri yedi sekiz mektup daha teati olunmuş, bunlardan Fatin'den gelenlerle zevcemin ona yazdıklarının müsveddeleri hep mevcut. Bunları birer birer okudum. Bana oynadıkları bu rezilane komedyanın nazarımda gayr-ı meknuf bir noktası kalmadı. Hafâgâh-ı sevda namını verdikleri mahall-i telakkilerini de öğrendim. Karagümrük'te...

Sokağında Zenci Şirin kadının hanesi.. Şirin kadın, Fatin'in azatlı dadısıymış. Fatin'le zevcem oraya karı koca tavrıyla giderlermiş. Hakikati yalnız Şirin kadın biliyormuş. Mahalleliye Bedia'yı Nazire olmak üzere tanıtmışlar. Zevcem arabayla çarşı kapısına kadar gelirmiş. Nikoliyi arabasıyla Nuruosmaniye Camii'nin havalisinde bırakır, kendisi halayığıyla çarşının bir kapısından girip ötekinden çıkarak bir kira arabasına bi'l rükub[2] soluğu Karagümrük'te alırmış. Fatin de tabii orada bulunurmuş. Beni fuzuli 'baba' eden bu mülakatların tafsilatını okudukça başımın içinde beynim fıkır fıkır kaynayor gibi beni bir ateş-i yeis istila etti. Bu rezaletnâmelerin cümlesini geçerek yalnız çocuğun sulb-i Fatin'e nisbet-i sahihasını müsbet olan mektubu okuyayım. [Naki Bey elindeki evrak meyanında o mektubu seçerek kıraate başladı.]

"Fatinciğim!

"Maddi manevi muavenetine muhtac olduğum gün işte vürud etti. Bana teselli ver. Ya artık beni öldür. Bir cinayet-i hayat gibi gönlümde hıfz ettiğim inan zapta girmez, o serkeş sevdanın semere-i bî-masûmu artık vücudumu şişiriyor. Ben böyle hıyanetle mahmul bir vücutla zevc, kayınpeder ve vali-

2. bi'l rükub: binerek.

demin huzurlarından gezinerek bu nişâne-i red'aetime karşı onlardan gafilâne nüvaziş-i takdire uğradıkça ölüp ölüp de diriliyorum. Of, ne çirkin komedya değil mi? Her fiilin sudûrunu dimağın teşekkülât-ı hilkîsine atf ile fâillerini pek mesul tutmamak isteyen hükemanın sözlerini ben şimdi reddediyorum. Pek ileri vardık. İsteseydin biraz daha itidal gösterebilir, bugün vicdanlarımıza karşı bu kadar mahcup, mayub kalmazdık.

"Benim için, bir kadın için bu öyle bir mayubiyettir ki seninle ba'de't tezevvüc[3] şiddet-i sevdana itidal geldiği zaman beni teşnîde en ileri varacak ihtimal ki sen olacaksın. Bugünkü fâil-i müştereğin sonra bir muahaze kesileceğinden korkuyorum. Bir boranın hasarı, sükûn-ı husûletten sonra belli oluyor. Bugün başımızdan bir hevâ-yı serd-i sevda esiyor. Onun sevk-i şedaidiyle sarsılıyor, gittiğimiz yolu bilemiyoruz. Şimdi öyle hissediyorum ki hedef-i hutûvatımız[4] bir gülistan-ı saadete çıkmayacaktır. Müntehayı mazlem, müthiş görüyorum. Sevdanızın bana verdiği cüretle hamlimin sûret-i izhârı hakkındaki kararımızı harfiyen icra ettim. Şimdi bir cihet-i nâehem var, üzerinde ilerlemekten korkuyorum, titriyorum. Fakat ilk hatveyi attıktan sonra ricata imkân var mı? Burada hatardan beni geçirebilecek dest-i muavenet[5] ve tesliyeti bir an nazarından dûr tutma. Çünkü etrafımı ihata eden uçurumların amâkı bende mecâl-i meşi bırakmıyor.

"Bak nasıl oldu Fatin? Hamlimi tebşîr ettiğim zaman zevcim bir büht-i azîme[6] içinde kaldı. Haykırarak tarih-i hamle itiraz etti. Bu şüphesinden dolayı kendine isnâd-ı denaetle yaygaralar kopardım. Bütün bütün şaşırdı. Kanaat-i vicdâniyesi nedir? Bilemem. Sonra mütevekkilane herşeyi kabul etti. Aldandı mı? Aldanmadı mı? Gözlerinde bu iki hükmü de müeyyit gördüğüm âsâr-ı acîbe beni öldürdü, öldürüyor. Haydi Naki'yi aldanmış farz edelim. Biz kendi kendimizi nasıl alda-

3. Ba'de't tezevvüc: evlenmeden önce.
4. Hedef-i hutûvat: gidilecek yol.
5. Dest-i muavenet: yardım eli.
6. Büht-i azîme: büyük yalan.

tacağız? Son nokta-yı hud'amıza kadar husûl-i muvaffakiyetle ondan ayrılarak sana zevce olduğumu farz etsek bile, sicil-i nüfusta Naki'nin nâmı benûtuna kaydolacak o çocuk, o Fatinzade o sahte isimle yaşadıkça bu rezaletimizi her lahza onun cephesinde okuyarak müteellim olmayacak mıyız? Fakat diğer suretle harekete imkân var mıdır? Zâtü'z zevc[7] bir kadın doğuracağı çocuğun nâm-ı diğere nisbetini nasıl ilân edebilir?

"Fatin artık başım dönüyor yazamayacağım...

"O cenin karnımda büyüdükçe vahâmet-i müşkülat da beraber tezayüd ediyor. Bütün bu beliyât-ı taliime karşı yegâne medâr-ı teselliyetim muhabbetindir. Şu hareketimizi takbih, seni de kendimi de taayyüb ediyorum. Fakat seni sevdiğime nâdim değilim. Naki'yi sevmiyorum. Sevmeyeceğim. Ne yapayım? Seni, beni bu hutrelere düşüren hükm-i kaza, Naki'ye de fuzuli şeref-i übüvvet[8] tevcîh etti. Kendimi teselli için daha başka sözler arıyor, bulamıyorum. Bunları artık senden bekliyorum. Fatin, beni mektupsuz bırakma, ölürüm. Şu ıztırabnâmeme seni güldürecek bir şey ilâve edeyim mi? Lohusalığımda cephe-i ismetime taalluk edilmek için bir pırlanta 'mâşallah' ısmarladılar. O pırlantalar alnımda parladıkça, her gören, yüzüme karşı o cümle-i takdîrîyeyi tekrar edecek. Mâşallah... Mâşallah... Artık yetişir."

Bedian

Zevcem, beyân-ı nedametle başladığı mektubu işte böyle rezaletle bitirmiş. Cüretine nazar değmesin, 'mâşallah'.. Şu bâsırasûz satırları kıraatten mütehassıl teellüm bundan da ibaret kalmadı. Bedia'nın mektubuna sevgilisi Fatin Bey'in bir cevabı, mutavvel bir teselliyetnâmesi var... Fakat artık bunu ibtidasından intihasına kadar size okumağa kendimde tahammül-i kuvvet göremiyorum. Çünkü mel'un herif bu mektubundaki rezalet-i teselliyetini ayyuka çıkarmış. Bedia'nın gösterdiği nedametlere endişelere âdeta gülüyor. Kendinin züğürtlüğünden bahisle veled-i sulbîsinin Naki namına nis-

7. Zâtü'z zevc: kocalı kadın.

8. Şeref-i übüvvet: babalık şerefi.

betinden o çocuk için bir bedbahtî değil, bilakis büyük bir saadet tasavvur ediyor. Veraseten çocuğun ileride edeceği kâr ve nef-i azîmden bahs eyliyor. Teseliyet namına daha o kadar neşeâver-i zelîlâne serd ediyor ki onları burada size tekrardan istihya ederim.

Zevcemin mektubundaki bütün ifâdât-ı müteellimâne ve son cümlelerindeki bîhicâbâne beyanatı içinde beni en ziyade meyus eden sözler, "Naki'yi sevmiyorum, sevemiyorum" kelimatıyla hakkımda izhar eylediği nefret olmuştu. Bu hakikati o saatte öğrenmiyorum. Çoktan biliyorum. Fakat sevilmediğime her defa vukûfumda hissettiğim ıztırap, bilmem neden evvelkilerden daha şedîd oluyordu. "Sevmiyormuş, sevemiyormuş." Kendimi sevdirmek için bir çare var mı? Yok...

Her rezaletine karşı gösterdiğim tahammül, çektiğim âlâmla zevcemin hakkımdaki bu nefretini taz'if etmiş oluyordum. Yine fikr-i intiharı dimağımı sardı. Benim için yegâne deva... Çâre-i halâs bu... Fakat bir defa buna bir katiyyet-i azm ile karar vermeli... İki saat sonra fikrimden zelîlâne nükûl etmemeliyim... Bu karar-ı müdhişi katiyet haline koymak için ne yapmalı? Oradaki evrakı, ceninin sülb-i sahîhe nisbetini müsbet hüccetleri oradan alıp çekilmeli... Bu hıyanetini inkâr kabul etmez surette o gece zevcemin yüzüne vurmalı; Bedia ile vuku bulacak mücâvebe-i müdhişeden sonra keyfiyetin kesbedeceği renge nazaran hareket etmeli. Beni iğfal yoluna giderse aldanmamalı. Fakat artık bu kadar bedahete karşı iğfâle imkân var mı? İtiraf-ı hıyanetine de lüzum yok. Mektuplar hep hatt-ı destiyle muharrer. "Bunları ben yazmadım" diyemez ya? Şedîd bir muamele-i muhakkirâne ile ayıbını yüzüne çarparak ertesi günü babasının evine göndermeli. Bade'l iftirak teskîn-i yeis edebilirsem ne âlâ... Edemezsem hayatıma hâtıme çekmeli... Vesselâm...

Bu azmimden nükûl ihtimalini mahvetmek için bütün evrakı ve Fatin'in resmini gözden çıkardım. Gözü kapayarak kanapeyi yine vaziyet-i asliyesine getirdim. Oradan çıktım; kendi odama girdim. Fakat zihnimde peyda olan teşevvüş beni deliden beter bir hale getirdi. Ben humma-yı dehşet

içinde beş aşağı beş yukarıya gezinirken zevcem köşke avdet etti. Odasına girdi. Şimdi gizli gözü muayene ederse iş meydana çıkacak...

Çünkü orada bir şey bulamayacak.

Bu yolda hareket eylediğime iyi mi ettim? Fena mı? Artık ne ettimse ettim. İş işten geçti, Cenâb-ı Hak encâmını hayreyleye... Ezan oldu. Saat yarıma geldi. Zevcem tarafından hiç ses seda yok. O akşam kadın, erkek ailece bir sofraya oturduk. Taam ettik. Bedia'nın hâlinde hiçbir tebeddül, teessür eseri görmedim. Pederinin hanesine gidip geldiği esnada kendine hava çarpmış. Yine şakikası tutmuş. Başında çatkı vardı. Fakat oldukça şen bulunuyor, söylüyor, gülüyordu. Zevcemin o şakîka-i müzicesine rağmen gösterdiği bu şatâretten anladım ki henüz kanapenin gözünü muayene etmemiş. Mektupların, fotoğrafın yerlerinde yeller estiğinden haberi yok. Ben de mümkün mertebe ketm-i teessüre gayret ettim, taamdan sonra odama çekildim. Kapıyı kilitledim. Mektupları arîz ve amîk mütalâaya koyuldum. Öyle satırlara, öyle kelimata tesadüf ettim ki insanın kalbi polattan olsa bunların husule getirdiği renc-i halecanla erir.

Bakınız zevcem bir mektubunda ne diyor:

"Fatin! Zevcim üzerindeki şiddet-i tazîbimi arttırdıkça onun bana olan muhabbeti büyüyor. Bu herifin gönlünü eziyet gördükçe semiren hayvanlara benzetiyorum. Böyle dışı insan içi hayvan kocamdan başka bir mahlûk görmedim. Tatlikimi icabettirecek ahvalde ben ifrata vardıkça o bana dört el ile sarılıyor... Boşamazsa ne yapacağız? Bunun bir kestirme yolu var ama bu son çareyi sana bile söylemekten korkuyorum. Kati fakat müthiş bir çare... Ne olduğunu anladın ya? Plânımızın husul-i muvaffakiyetinden nevmid kaldıkça işte böyle fena şeyler düşünüyor."

Bedia'nın Fatin'e bile söylemekten korktuğu kati fakat müthiş çare acaba nedir? Ne olacak? Kalben zevcem rukbe-i nikâhtan[9] istihlâs-ı nefs[10] emrinde muztar kaldığı o an-ı

9. Rukbe-i nikâh: nikâh halkası.

10. İstihlâs-ı nefs: kurtulma.

nevmîdânesinde beni tesmim yolunu düşünüyor... Böyle bir inayette bulunmuş olsa daha isabet etmiş, beni kendi eliyle atmış olduğu cehennem ıztırabından yine kendisi kurtarmış olur. Fakat Bedia'nın husul-i maksadı için cüretini böyle bir fikr-i cinayete kadar vardırmış olması... Bu korkunç sözü ateşten bir burgu gibi beynimi oymağa başladı. Zevcemi o güzelliği, o letafetiyle gözlerimin önüne getirdim. Suretiyle siretini, zahiriyle batınını düşündüm, o güzelliğin setr ettiği bu çirkinlik bana dehşet verdi. İlk defa olarak kendisinden ikrah eder, iğrenir gibi oldum. Böyle menhus bir karının dest-i cenâbetiyle ölmeği şân-ı reculiyetime veremedim. Gözlerimi yumup bu işi kısa kesmek lâzımdı. Onun elem-i iftirakıyla ölürsem böyle zelîl bir mahluktan soğuyamamak hulkiyet-i hissiyemden dolayı bu müddet benim için bir cezâ-yı sezâ olsun, dedim. Diğer bir mektupta da şu cümleleri okudum:

"Fatin... Ben bu komedyamıza 'Bir Muadele-i Sevda' namını veriyorum. Niçin bilmiyosun? Naki ile beynimdeki ahvâl-i muhabbet aynen seninle Nazire beyninde de cârî. Meselâ: (Naki+Bedia) - (Fatin+Nazire) = (Mecmû kıymet sevda) desek muadele kurulmuş oluyor. Hadlerin nakil tarafıyla olacak halli sonraya bırakıyorum."

Bu muadele üzerine kendi kendime uzun uzadıya düşündüm. Fakat artık gözlerimden yaş gelmiyor. Yalnız şedîd bir arzu-yı intikam bende sabra mahal bırakmıyor. Durunuz, komedyanızın neticesini ben bu gece size oynayıvereyim, dedim.

Dolabımın içinde Bedia'nın bir fotoğrafı vardı. Bunu kendi makinam ile almıştım. O fotoğrafı çıkardım. Bedia'nın resmi ortaya, kendiminkiyle Fatin'inki iki tarafa gelmek üzere üçünü yazıhanemin müstenit olduğu duvara talik ettim. Kalın kamış kalemle uzanarak 'Bir Muadele-i Sevda' levhası yazdım. Bunu da o üç fotoğrafın üzerine astım. Hepsini siyah bir canfes örtüyle setrettim.

Mektupları deste deste yazıhanemin üzerine dizdim. Bu komedya 'dekor'unu güzelce tenvir için bir sıraya dört adet büyük lâmba vaz ettim. Sahne tertibatını bu suretle itmamdan

sonra 'aktrisi' meydân-ı lu'ba[11] davet etmek üzere zile bastım. İçeri giren halayığa:

"Bedia Hanımefendi'ye söyle, lütfen biraz buraya teşrif buyursunlar" emrini verdim. Her tarafım zangır zangır titriyordu. İktisâb-ı metanet için birbiri üzerine üç dört konyak içtim. Bir çeyrek, yirmi dakika mürûrundan sonra zevcem uzun bir 'Penyuvar' içinde levendâne hıramıyla odaya girdi. Hemen kapıyı kilitleyip anahtarı üzerinden aldım. Bedia, bir sıraya yanan lâmbaları, duvardaki siyah örtüyü görünce vehleten hiçbir şey anlayamayarak şaşırdı. Bana vâlihane bir nazar fırlatarak:

"Bu siyah örtü nedir? Beni korkutma Allah aşkına!"

"Tiyatro perdesi hanımcığım..."

"Gebe kadına böyle siyah perdeli oyunlar gösterilir mi? Bana acımıyorsan bari karnımdaki çocuğuna merhamet et..."

"Bazı oyunların perdeleri böyle siyah olmak icab eder" cevabıyla hemen fotoğrafların üzerinden örtüyü çektim. 'Dehşet' denilen şey bütün menâzır-ı mahûfesiyle tecessüm etmiş de önüne çıkmış gibi Bedia'nın gözleri büyüdü. Saçları ürperdi. Bir iki hutve geriye çekilerek parmağıyla Fatin'in resmini göstererek bilâirâe haykırdı:

"O sağ tarafımdaki herif kim?"

"Karnınızdaki çocuğun pederi Fatin Beyefendi!"

Bu cevâb-ı mahûfa karşı ileri öne bir sendeledi. Düşmemek için kanapeye tutundu, ikimizde de bet beniz ölüye dönmüştü. Çeşmhânelerinden fırlamış gözlerimizle birbirimize bakıyorduk. Bir müddet sonra zevcem ne dediğini bilmez bir istigrâb-ı mahufla yumruklarını sıkarak, dişlerini gacırdatarak:

"Nasıl çocuk? Nasıl Fatin Bey?"

"Çocuk karnınızda... Fatin Bey de gönlünüzde. Bu 'Muadele-i Sevda' oyununun birinci aktörü Nazire Hanım'ın kocası, sizin âşıkınız Fatin Bey'i bilemediniz mi? Resmine dikkat ediniz, tanırsınız... Semere-i muhabbeti vücudunuzu şişiren Fatin Bey..."

---

11. Meydân-ı lu'b: oyun meydanı.

"Semere-i muhabbet mi?"

"Öyle ya!"

"Hayır; iftira ediyorlar..."

"İftira eden yok... Çocuğun sülb-i Fatin'e nisbeti müsbet kendi hatt-ı destinizle muharrer hüccetler yazıhanenin üzerinde duruyor. Görmüyor musunuz?"

Bedia, korkunç bir nazarla kurdelâları bağlı mektup destelerine baktı. Bir kahkaha salıvererek yere yıkıldı; güldü, güldü, güldü. Tecennün ediyor zanneyledim. Sonra bu kahkahaları boğuk boğuk bir ağlama takip etti, daha sonra sesi kesildi. Bir müddet bîhûş gibi bir halde yattı. Göstereceği son harekâta intizaren ben kendisini tamamıyla hâline terk ettim. Benim de dizlerimde ayakta duracak derman kalmamıştı. Duvara bilâistinad öyle bekliyordum. Yattığı yerden birdenbire ayağa kalktı, oda kapısına koştu. Kapıyı kilitli bulunca geri döndü. Odanın ortasına kadar geldi. Artık yüzüme bakamıyordu. Bir mahcûbiyet-i elîme ile bir müddet elleriyle yüzünü kapadı, yine hüngür hüngür îsâr-ı dümûğa başladı. Ayakta duramıyor, sallanıyordu. Nihayet:

"Beni öldür!" nidâ-yı telhîfiyle geldi ayaklarıma kapandı.

İşte şimdi ölür müsün? Öldürür müsün?

Ayaklarımı seyl-girye-seyl[12] ıslatarak öpüyordu. Şer'an bana kalben diğer bir erkeğe merbut olan bu denî mahlûkun, dalâlet-i sevdasıyla irtikâb-ı cinayete müheyya bu şerîr kadının o hâl-i perişanîsine, teessürât-ı ciddiye içinde göstermeğe uğraştığı nedâmet-i calîyesine baktım. Acı acı düşünerek güldüm. Evet, ikimiz de acınacak birer hâldeydik. Ben ona olan ibtilâm, o da Fatin için çektiği sevdası yüzünden ikimiz de alçalmış, hissen, ahlâken o dereke-i zillete düşmüştük. İşi bu netice-i müellimeye getirmekte benim de hemen zevcem kadar dahlim olmuştu. O aldatmakta, ben aldanmakta devam edersek vehâmet-i mesele büyüyecekti. Herhalde macerayı kısa kesmek lâzımdı. Gözyaşlarımı zabtedemeyerek dedim ki:

12. Seyl-girye-seyl: gözyaşları içinde.

"Hanım kalk. Nefret ettiğin bir adamın ayaklarını öpme. Ben seni öldürmem. Seni öldürse öldürse Fatin'in sevdası öldürür. Yaşamamak istiyorsan mevtini benden değil, ondan temenni et... Tertip ettiğiniz komedyanın neticesinde ölmek var mıydı? Olsa bile o bana aitti. Belki de elan öyledir. Oyununuzu güzel oynadınız. İşte yarın sizi babanızın evine göndereceğim; lâyık-ı muhabbet olmayan sizin gibi bir kadını sevmekten gayrı bir kabahatim olmadığını biliyorsunuz. Bu günahım için artık bu kadar ceza kâfidir."

Zevcem, bir enîn-i medidle[13] dedi ki:

"Yaşamak için affınıza muhtacım Naki. Bir kâbus-ı sakîlden uyanıyor gibiyim. Sevdiğim Fatin değil, meğer sizmişsiniz."

"Yok hanımefendi... Size olan muhabbet-i şedîdemi suistimalde bu kadar ileri varmayınız. Benim için artık bir imkân-ı saadet varsa o da sizden ayrılmaktadır. Bana çektirdiğiniz yetişir. Şu saatte sizi bir el kadını olmak üzere telâkki ediyorum. Zevce addetmiş olsam tepelemem, belki de öldürmem iktiza eder."

"İşte ben de onu rica ediyorum. Öldürünüz diyorum."

İtidalimi muhafaza edemeyerek haykırdım:

"Haydi sizi geberteyim... Ya batnınızdaki veled-i gayr-ı meşruu o masumu birlikte öldürmeğe ne hakkım var?"

Zevcem baygın bir halde yarı anlaşılır bir sada ile:

"Bir hançer darbesi... bir rovelver kurşunu bana bu itâbınızdan daha tatlı geleceğine şüphe etmeyiniz... Maddeten öldürmeyecekseniz mânen beni ifnada bu kadar ileri varmayınız. İşte ben tıyneten iğrenç, menhus bir mahlûkum... Artık yüzünüze bakamıyorum. Zerre kadar merhametiniz varsa kapıyı açınız... Beni odama salıveriniz..."

Oda kapısını açtım:

"Buyurunuz" dedim.

Bedia, samimiyet-i teşdîdeye benzer bir tehalükle iki ayağıma sarıldı. Titreye titreye öptü. Ayaklarımı çekmek istedim. Asabi deraguşundan kurtaramadım. Sarhoş gibi sallana sal-

13. Enîn-i medid: inleme.

lana yerden kalktı. Bana müteessirane ve müsterhimane bir nazar-ı veda atfederek çıktı gitti.

Bu nedameti acaba samimi miydi? Zevcemi affetmek için kalbimde galeyana başlayan arzuya galebe edemeyecek bir hale geldim. Oda kapımı tekrar kilitledim. Teellümümün kesbettiği şiddete nisbeten çıldırmak pek ehven kalırdı. Evet, nedameti ciddi miydi? Ciddi bile olsa artık aramızda imkân-ı ünsiyet kalmış mıydı? Bu sualleri kendi kendime yüz defa tekrar ettim. Bu esile-i nevmidâneme[14] verilecek cevapları artık ne kendim verebiliyordum ne Bedia... Bunların ecvibe-i lâzımeleri[15] bir belâgat-i muknia[16] ile o mektuplarda yazıhanemin üzerinde deste deste duran muhabbetnamelerde muharrerdi, her satırı benim gibi sevdazede mahkûm-ı iftirak bir kocayı çıldırtmağa kâfi olan o mektupları tekrar birer birer okudum. Hayır... Hayır... İmkân-ı itilaf kabil değildi. Nazire'nin ismi geçtikce bu bedbaht kadın için yüreğim sızlıyordu. Sabaha karşı döşeğime girdim. Uyumuş muyum bayılmış mıyım? Bilemiyorum. Gözlerimi açtığım zaman ortalığı aydınlık, girye-i yesimden yastık örtümü sırsıklam ıslanmış buldum. O leyle-i felâketimi takip eden bu ferda bana daha müthiş göründü. Çünkü o günü Bedia'yı bittatlik pederinin hanesine gönderecektim. Katiyyet-i kararımda iltizam ettiğim şiddete rağmen kalbimde bir arzu, bir emel uyanmıştı ki onu kendi kendime itiraftan bile sıkılıyordum... Bedia gelse, yine ayaklarıma kapansa ciddiyet-i nedametine beni ikna edecek bir tazarruyla adem-i tatlikini istirham etse... Of... Şiddet-i sevda, deva kabul etmez emrazın en müthişiymiş. Bu macera üzerine Bedia ile vuku bulacak ikinci mülâkatımda pek büyük bir tehlikeye maruz kalacağım. Taleb-i af ve merhamet istirhamıyla bir daha ayaklarıma kapansa istîmânına karşı gelemeyeceğim... Evet, bu zaafı hissediyorum. Fakat benim kararım neydi? O kadına karşı son mağlubiyetimi hissedince onun sahte nüvazişlerine bedel bir revolver kurşunuyla beynimi bu

14. Esile-i nevmidâne: ümitsiz sorular.

15. Ecvibe-i lâzıme: gerekli cevaplar.

16. Belâgat-i muknia: ikna edici sözler.

maraz-ı aşktan kurtarmak... Şu saate kadar gösterdiğim cebanet yetişir.

Revolverimi çıkardım; altı gözü de dolu olduğunu bade'l muayene yazıhanemin üzerine koydum. Peder ve valideme de hitaben ufacık bir vedaname yazdım. İntiharımdan dolayı kimseyi rahatsız ve bu iftirak-ı ebediye taammüden cüret etmiş olduğum için beni teşnî etmemelerini istirham eyledim. Müfekkirem yanıyordu.

Zihnen o kadar muztariptim ki bade'l intihar bile cesed-i bî rûhumun bu âlâm-ı müthişeden halâsına ihtimal veremiyordum. Revolveri elime alacağım esnada odamın kapısı şiddetle güm güm vuruldu. Validemin:

"Naki, kapıyı aç, karın ölüyor..." feryadıyla bağırdığını işittim.

Kendi kendime:

"Ha, demek Bedia benden evvel davranmış" dedim. Hemen rövolvörü saklayarak kapıyı açtım. Validem mosmor bir çehre ile karşıma çıkarak ağlaya ağlaya:

"Karının ettiği deliliği biliyor musun?"

"Ne yapmış?"

"İlaç istîmaliyle çocuğu düşürmüş. Kendi de ümitsiz bir halde baygın yatıyor."

"İlaç istîmal ettiğini ne biliyorsunuz?"

"Kullandığı tozun kokusu başucunda duruyor a yavrum... Konağın içinde sabahtan beri kıyamet kopuyor. Getirmediğimiz ne ebe kaldı ne hekim! Sana haber vermememizi kendisi rica etti. Onun için bu zamana kadar sabrettim. Bu ne uykusu yavrum... Gelinimin kaybettiği demi görsen şaşarsın... Torunum oğlanmış. Üç dört aylık var. Leğende kan içinde yüzüyor. Doğaymış tosun gibi olacakmış. Katil karı, evladına nasıl kıydı bilmem ki?"

Derhal dışarıya fırladım. Bedia'nın odasına koştum. Dağınık sarı saçları arasında kalmış balmumu gibi bir çehre ile zevcem baygın döşeğinde yatıyordu. Bedia'yı o halde görünce aleyhindeki bütün şiddet-i husûmetim zail olur gibi bir rikkat-i elîmeye düştüm. Yavaşça elinden tuttum. Gözlerini

açtı. Bîtâbane bir meyûsiyet-i amîkayla[17] yüzüme dikti. Bir müddet birbirimize bakıştık. Kendisiyle tezevvüc ettim edeli Bedia'nın bana atfettiği enzarında hissettiğim ilk samimiyet işte buydu. İkimizin de halimizde tarif olunmaz bir haşyet, elim bir tereddüt vardı. Birbirimizi hem seviyor, yine yekdiğerimizden korkuyor gibiydik. O benden yine af talep etmek istiyor, fakat buna cesaret edemiyordu. Ben de kendimde af kelimesini telaffuza kuvvet bulamıyordum. Kapıyı kapayıp yanına oturmamı eliyle işaret etti. Sözüne itaatle yanına oturdum. Kuvvetsiz bir sada ile sordu:

"Beni affettiniz mi?"

"Ettim."

"Sizi seviyorum..."

İşte yalnız bu sözünü tasdik edemeyerek müteessirane önüme baktım. Baygınlık geçirir gibi süzgün bir çehre ile Bedia tekrar:

"Artık siz beni sevmiyorsunuz değil mi?"

"Belki..."

"Haklısınız... Ben sevilecek bir mahlûk değilim. Kendimden nefret ediyorum. Karnımdaki semere-i cinayetimle ölmek için... İskat-ı cenine[18] cüret ettim; fakat henüz ölemedim."

"Niçin öleceksiniz? Allah daha çok vakit ömür versin... Vefatınıza teellümle ağlayacak dostlarınız bulunduğunu unutuyor musunuz? Onlara yazık değil mi?"

"Şimdi sizden başka kimseyi düşünmüyorum... Beni affettiğinizi bir daha tekrar ediniz... Ağzınızdan o kelimeyi bir daha işideyim."

"Affettim."

Bir heva-yı inşirah-ı teneffüs[19] etmeğe uğraşır gibi garip bir sevinçle başını kaldırarak:

"Âlicenaplığınızı tebrik ederim... Siz beni affettiniz ama ben kendi kendimi affetmeyeceğim. Kendi cezamı kendim tertip..."

17. Meyûsiyet-i amîka: derin bir meyusiyet.

18. İskat-ı cenin: çocuğu düşürme.

19. Heva-yı inşirah-ı teneffüs: nefes açıcı hava.

Alt tarafını söyleyemedi kesildi; ağlamak için gözlerini kırpıştırdı. Fakat fakrü'ddem[20] tesiriyle yaş gelmiyordu. Amîk bir mânâ-yı nedametle yine bir müddet gözlerini bana dikti. Dayanamayarak sordum:

"Kendiniz için tertip edeceğiniz ceza nedir?"

"Sizden ayrılmak..."

"Bunu nefsinizce bir ceza mı addediyorsunuz?"

"Evet, en müthiş bir ceza. Çünkü sizi seviyorum..."

"Peki, dediğiniz gibi olsun."

Ufak bir baygınlık daha geldi, bîtâbane gözlerini kapadı. On dakikalık bir müddetten sonra yine biraz kendini toplayarak dedi ki:

"Ben size lâyık bir karı değilim. Artık bu defa sizi aldatmadığıma eminsiniz ya?"

Doğrusu kalben pek emin değildim. Nazarında gördüğüm ilk samimiyeti derece derece kaybediyordum. Fakat o halsizliğine, hastalığına merhameten üzmemek için:

"Eminim..."

Bedia bu cevabım üzerine yine başını zorlukla yataktan kaldırarak:

"Sizden af talep edişim vicdanımı ezen bir azab-ı müthişi biraz tahfif etmek içindir. Yoksa sizinle yaşamak fikriyle değildir. Tebdil-i tıynet ettiğime ben kendim ihtimal veremiyorum ki sizi buna iknaa çalışayım... Ben herhalde yine o eski kadınım. Bu aff-ı âlicenabânenize ancak şu doğru sözlerimle istihkak gösterebilirim. Şu saatte sizi seviyorum. Fakat bu muhabbetimin sizi mesut edebileceğine kâni değilim. Artık sizi aldatmak istemiyorum. Aramızda bu müthiş hatırat berdevam oldukça benimle bahtiyar olamazsınız."

Bu sözlerinden anladım ki beni elan sevmiyor. Yalnız tatyîb-i hâtırla benden ayrılmak istiyor. Bu iftirakı kendi hakkında bir ceza suretinde göstererek bununla beni teselliye uğraşıyor.

Bu sözlerine mukabil çehremde peyda olan âsâr-ı teellüm ve istigrâbdan zihnimden geçenleri anlayarak dedi ki:

---

20. Fakrü'ddem: kansızlık.

"Şu nedametin gönlümde size karşı büyük bir muhabbet uyandırdığına inanmak istemiyorsunuz. Sizi fuzuli babalıktan kurtarmak için iskât-ı cenîne cüretle hayatımı tehlikeye koydum. Bir fedakârlığım, bir delil-i muhabbet değil midir? Bu yattığım döşekten henüz sağ kalkacağım mâlûm değil... Hayatımın dem-i ahîri olmak muhtemel bulunan bu saat-i bedbahtânemde Cenâb-ı Hakk'ın namına bi'l kasem[21] söylüyorum ki sizi seviyorum. Cinayetimden nâdimim, fakat eşma-ı cinayetten olan bu hareketim, bâdema zevce sıfatıyla yanınızda kalmama mânidir. Artık yüzünüze bakmağa cesaretim kalmadı. Sizi bu kadar müddet aldattıktan sonra şimdi bir de melanetimi affettirerek idâme-i zevciyet zilletine katlandırmak istemem. Ben müstehakk-ı cezayım. Bu cezam da tatliktir. İşte bunu talep ediyorum."

Yastığı üzerinden başını biraz daha kaldırıp alnını bana uzatarak:

"Naki, senden bir bûse- i veda istirham ediyorum. Beni öp, ben de seni derâguş edeyim. Hemen dışarıya çık, iki erkeğin yanında beni tatlik et. Ölmeden bu cezamı göreyim. Haydi metanet..."

Evet, Bedia haklı söylüyordu. Bu sözüne tevfîk-i hareket etmezsem bir müddet sonra yine revolverin imdâd-ı istihlâsına müracaat ıztırarına düşmem muhtemeldi. Bir sel-i dümuğ ile zevceme sarıldım. Rûy-ı zerdine katarat-ı teessürümü akıtarak bir buse-i veda kondurdum. Râşenâk kollarıyla o da bana sarılarak içini çeke çeke yüzümden öptü. Deli gibi odadan dışarıya fırladım. Doğru selâmlığa çıkarak birçok erkek muvacehesinde zevcemi tatlik ettim.

[Hikâyenin bu netice-i müellimeye iktiranı esnasında artık sabah da olmuş, perdelerden nüfuz eden hafif, hazin bir aydınlık, lâmbaların ziyasıyla rekabete başlamıştı. Zavallı Naki, bir müddet başını önüne eğdikten sonra sergüzeşt-i facianın tab-ı canfersasından mütevellid bir baygınlık içinde son kelimeleri icmale uğraşarak yavaş yavaş dedi ki:]

21. Bi'l kasem: yeminle.

"Bütün konak halkı bu tatlikimi Bedia'nın ıskât-ı cenîne cüretinden bitteessür husule gelen hiddetime hamlettiler. O gün konaktan firar ettim. Bedia onbeş gün kadar keyifsiz yatmış, sonra biraz iyileşince pederinin hanesine göndermişler. Ben konağa mutalakam oradan çıktıktan sonra avdet ettim..."

[Naki yine sustu. Düşündü. Kirpikleri üzerine dizilmiş katarat-ı yeis arasından bana mahzunane bakarak derece-i teellümünü tarif edemeyeceğim bir sada-yı hazinle:]

"Bedia, pederinin hanesinde ifakat buldu. Bundan üç gün evvel Fatin'le akdleri icra edildi. Felâket-i talaka uğrayan Nazire bir hayat-ı matem geçiriyor. Ben de işte çıldırmak üzereyim. Zevcemi unutamıyorum. Bu sar'a-yı aşk beni uzaklara sevk ediyor. Cerihama hiç ümit etmediğim bir çare-i iltiyam taharrisi için bugün vapura binip uzun bir seyahate çıkacağım... Aradığım bu devayı, seyahat edeceğim ebharın sutûh-ı laciverdîsinden ziyade âmâk-ı muzlimesinde bulacağım zannediyorum..."

Naki hemen kürklü paltosuyla fesini giyerek bir mecnûn-ı mütehevvir süratiyle odadan dışarı fırladı gitti. Zavallı çocuk niçin koşuyordu? Nereye gidiyordu? Denizlerin zulmet-i âmâkına mı?

Son

Hüseyin Rahmi Gürpınar, Tanzimat, Servet-i Fünun, Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemlerinde eser vermiş bir yazarımızdır. Gürpınar'ın romanlarındaki karakterler toplumun her kesiminden, her yaş grubundan seçilmiştir: İstanbul hanımefendileri, İstanbul beyefendileri, evlatlıklar, öksüz ve yetimler, yoksullar, dadılar, kalfalar, kahyalar, bürokratlar, küçük memurlar, polisler, yazarlar, Mülkiyeliler, hukukçular, askerler, doktorlar, eczacılar, tüccarlar, öğretmenler, din adamları, politikacılar, şairler, müzikseverler, ressamlar, tiyatrocular, sporcular, harp zenginleri, vurguncular, mirasyediler, içgüveyiler, dullar, gayrimeşru çocuklar, dolandırıcılar, dilenciler, eşkıyalar, fahişeler, metresler, muhabbet tellalları, hovardalar, şıpsevdiler, fedakârlar, iffetsizler, namussuzlar, alafranga tipler, dejenere tipler, züppe tipler, dedikoducular, fettanlar, Fransızlar, Rumlar, Ermeniler, Yahudiler, Ruslar, vb. Romanlarda bu karakterler gerçek hayattaki gibi konuşturulurlar. Eğitimlerine uygun söz dağarcıkları, ağız özellikleri, şiveleri, ifade biçimleri, kullandıkları argo sözler yazıya geçirilmiştir...

ÜRKÇE KLA
-605-314-29
9 786053 14298